ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

1933

SISMANOGLIO MEGARO

ΠΟΛΗ
—
1933

5216

"ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ,,

1933

Στὸν φίλο
ΝΙΚΟ ΚΑΛΛΙΤΣΗ
Μ' ἀγάπη
Δ. Μαυρομμάτης
1933.

SISMANOGLIO

ΠΟΛΗ
—
1933

Τὴ συγκέντρωσιν τῆς ὕλης καὶ τὴν
ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου, ἐπεμελήθησαν ὁ

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

SISMANOGLIO

ΣΤΟΝ ΤΟΜΟ ΤΟΥΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΥΝΤΑΙ :

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Μένος
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Λάνταρος
ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Γιώργος
ΒΑΛΣΑΣ Μ.
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Νικόλαος
ΒΑΣΣΟΣ Ἰωάννης
ΒΙΣΑΝΘΗΣ Μ.
ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ Ἀντώνης
ΓΡΥΠΑΡΗΣ Ι. Ν.
ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κώστας
ΔΩΡΟΘΕΟΣ Μητροπολίτης Λεοβατίας
ΗΛΙΑΔΗΣ Βασίλης
ΚΑΛΑΜΙΩΤΗΣ Δ.
ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ Βασίλης
ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ Θέκλα
ΚΟΒΑΣ Ἄρχης
ΜΑΓΙΑ ΑΡΟΣΟΥ
ΜΑΜΜΕΛΗΣ Ἀπόστολος
ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ Ἀπόστολος
ΜΟΥΡΕΛΟΣ Γιώργος
ΜΠΕΚΕΣ Ὀμήρος
ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Χαρής
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Ἀβρ.
ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑΣ Γιώργος
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Χαρ.
ΠΡΑΣΙΝΟΣ Δ.
ΤΣΟΥΡΟΥΚΤΖΗΣ Ἰωάννης
ΦΙΛΙΝΤΑΣ Μένος
ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ Γιάννης
ΧΑΛΚΟΥΣΗ Ἑλένη
ΧΑΝΝΟΥΣΗΣ Μιχάλης
ΨΥΧΑΡΗΣ

ISMANOGIO

Απο τις

"ΒΑΚΧΕΣ"

του Ευριπιδη

ΣΤΙΧΟΙ 1153–1215

Χορός.

Ἂς δοξάσουμε τὸ Βάκχο μὲ χορούς,
βροντερ' ἂς φωνάξωμε τὴ συμφορά,
τοῦ δρακοντογέννητου Πινθία,
ποὺ ἡ γυναικοφόρετη στολή
κι' ὁ πιστὸς ὁ νάρθηκας στὸ χέρι
τοῦ ἔγιν' Ἅδης θυρσοφουντωτός
κ' ἕναν Ταῦρο εἶχε ὁδηγὸ στὴ συμφορά του.
Θηβαΐσσες Βάκχες,
δοξασμένο ἀξιωθήκαμε θρίαμβο
μές σὲ γόους μές σὲ δάκρυα·
ὦ ! λαμπρὸς ἀπ' ἀλήθεια ὁ ἀγῶνας,
τὸ παιδὶ νἀγκαλιάσῃ ἡ μητέρα
μὲ τὸ χέρι στὸ αἷμα του βαμμένο.

© ISMANOGLIO

Ἀγαύη.

Βάκχης Ἀσιανές !

Χορός.

Τί τρέχει ; τί μὲ ξεσηκώνεις, ὦ !

Ἀγαύη.

Φέρνομ' ἀπ' τὸ βουνό
στὰ σπίτια νιόκοπο βλαστό,
τρόπαιο μακαριστό.

Χορός

Τὸ βλέπω καὶ θὰ σὲ δεχτῶ
μὲς στὸ δικό μας τὸ χορό.

Ἀγαύη.

Στὸ χέρι τὄβαλα χωρίς
παγίδες καὶ βροχόλουρα
τὸ νιὸ λιοντάρι, ὅπως θωρεῖς.

Χορός.

Σὲ ποιὰν ἀπόμερη ἐρημιά ;

Ἀγαύη.

Ὁ Κιθαιρῶνας εἶναι ποὺ . . . .

Χορός.

Λοιπόν, ὁ Κιθαιρῶνας τί ;

Ἀγαύη.

Τὸν ἔστρωσε νεκρὸ στὴ γῆ.

Χορός.

Τὴν πρώτη ποιὰ ἔδωσε πληγή ;

Ἀγαύη

Ὁλόδική μου εἶναι ἡ τιμή.

Χορός.

Ὦ Ἀγαύη τρισμακάριστη !

Ἀγαύη.

Στοὺς θιάσους θἄμαι ὀνομαστή.

Χορός

Καὶ ποιὰ ἄλλη ;

Ἀγαύη.

Καὶ τοῦ Κάδμου τὰ . . .

Χορός.

Τοῦ Κάδμου τί ;

Ἀγαύη.

Τ' ἄλλα παιδιά,
μετ' ἀπὸ μέ, μετ' ἀπὸ μέ
χέρι ἔβαλαν στ' ἀγρίμι αὐτό.

Χορός.

Κυνήγι, ἀλήθεια, μιὰ φορά !

Ἀγαύη.

Λοιπὸν στὸ γεῦμα σὲ καλῶ.

Χορός

Τί ἔχω νὰ κάμω τάχα ἐγώ ;

Ἀγαύη

Νέο τὸ σφαχτάρι, ὅτι κι' ἀνθεῖ
στὰ μάγουλα χνοῦδι ἁπαλό
κάτω ἀπὸ κόμη φουντωτή.

Χορός.

Τέτοια, ποὺ ἀλήθεια λιονταριοῦ
βοννήσιου χαίτη νὰ τὴν πῇς.

Ἀγαύη.

Ὁ Βάκχος ἄξιος κυνηγός
ξεσήκωσε γιὰ τὸ κυνήγι αὐτοῦ
σοφὸς μὲ σοφὴ τέχνη τὶς Μαινάδες.

Χορός.

Ἀλήθεια, κυνηγὸς εἶν' ὁ Θεός.

Ἀγαύη

Μ' ἐπαινεῖς ;

Χορός.

Πῶς δὲ σ' ἐπαινῶ ;

Ἀγαύη.

Κι' ὅλ' οἱ Καδμεῖοι.

Χορός.

Καὶ μαζύ
ὁ Πινθίας ὁ γυιός σου θὰ ἐπαινῇ.

Ἀγαύη

Γιὰ τέτοιαν ἄγρη πῆσιασα.

Χορός.

Τὴ λιονταρίσιαν ἄγρη αὐτή.

Ἀγαύη

Ἄγρη τρανή.

Χορός.

Πολλὴ τρανή.

Χορός

Χαίρεις ;

Ἀγαύη

Ἀπ' τὴ χαρὰ σκιρτῶ
ποὺ ἔτσι μεγάλα καὶ τρανὰ
κατώρθωσα καὶ φανερὰ
μὲ τὸ κυνήγι ποὺ κρατῶ.

Χορός.

Δεῖξε λοιπόν, ταλαίπωρη, σ' ὅλη τὴν πόλη
τὴν ἄγρη ποὺ ἤρθες κ' ἔφερες σὰν τρόπαιο νίκης.

Ἀγαύη.

Ὦ ἐσεῖς, ποὺ κατοικεῖτε τῆς Θηβαίας τῆς χώρας
τὸ καλλίεργο κάστρο, ἐλᾶτε γιὰ νὰ δῆτε
τὸ ἄγριμι αὐτό, ποὺ ἐμεῖς τοῦ Κάδμου οἱ θυγατέρες
στὸ κυνήγι ξεκάμαμε κι' ὄχι μὲ ἀκόντια
θεσσαλικὰ λουρόστριφτα κι' ὄχι μὲ δίχτυα,
μὰ μὲ τῶν ἄσπρων τάχροδάχτυλα χεριῶν μας.
Ποιὰ ἀνάγκη νὰ κομπάζουνε λοιπὸν τοῦ κάκου
καὶ στοὺς ὁπλοποιοὺς νὰ τρέχουν γιὰ ἐργαλεῖα,
ἀφοῦ ἐμεῖς μόνο μὲ τὰ χέρια καὶ τ' ἀγρίμι
πιάσαμ' αὐτὸ καὶ τοῦ σπαράξαμε τὰ μέλη ;
Μὰ ποῦναι ὁ γέρος ὁ πατέρας μου ; ἂς τὸν κράξουν,
κι' ὁ Πινθίας ὁ γυιός μου ποῦν κι' αὐτός ; ἂς φέρῃ
νὰ στήσῃ ἐμπρὸς στὸ σπίτι ἐδῶ μιὰ ψηλὴ σκάλα
γιὰ νὰ καρφώσῃ ἐκεῖ στὰ τρίγλυφα τὴν κάραν
αὐτὴ τοῦ λιονταριοῦ ποὺ φέρνω ἀπ' τὸ κυνήγι.

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΙΛΕΡΗ

Τὴν ἱλερη πρέπει νὰ τὴν ερμηνέψουμε, πὼς ο ανεβασμὸς τοῦ τόνου δηλώνει πάντα χαδεφτικό· τὸ λέει ο Φιλήντας γιὰ τὸ κύριο τόνομα Ἵλαρος (κ. Γλωσσογνωσία καὶ γλωσσογραφία Ἑλληνικὴ τ. Α΄, 1924 σ. 67).

Τὸ χαδεφτικὸ τσιριάζει ὅμως περίφημα καὶ γιὰ τὸ ουσιαστικό, μάλιστα ὅταν ο λόγος γι' ορφάνια. Τὴ χαδέβεις γιὰ νὰ τὴν καλοπιάσης. Ο γιατρὸς θὰ πεῖ τὸ παιδὶ χλωμοὺτσικο μήπως τρομάξει τὴ μάννα λέοντάς το χλωμό.

Η αλλαγὴ τῆς καταληξης; η ἀντὶς α ἔγινε ὅταν ο ιλαρὸς εἴτανε ακόμη επίθετο. Εἴπαμε τότες ιλαρή, ὅπως εἴχαμε πεῖ μικρὸς μικρή, κ' ἔτσι τἀποδέλοιπα.

Η αλλαγὴ τοῦ α στὸ ε δὲν εἶναι διῶλου τῆς Κοινῆς, ἀν

καὶ ο Dieterich (Untersuchungen, 4) ξεσήκωσε μιὰ ἱερετὴ ἀντὶς ἀρετὴ σὲ αττικὲς επιγραφές.

Σημαντικὸ νὰ παρατηρήσουμε πὼς η αλλαγὴ αὐτὴ τοῦ α δὲν εἶναι μηχανική, δηλαδὴ δὲ γίνεται τὸ α λίγο λίγο ε, ὅπως τἀκουμε σὲ μερικὲς νεολατινικὲς γλῶσσες.

Τὸ α μετατοπίζεται νέττα σέττα, ἢ διώχνεται σὰν προτιμάτε, γιατὶ τὸ λ προτιμᾶ τὴ γειτονιὰ τοῦ ε ποὺ μορφώνεται ἀπάνω κάτω στὸ ἴδιο μέρος τοὐρανίσκου.

(Ἀνέκδοτο. Παραχωρήθηκε ἀπὸ τὸν κ. Μ. Φιλήντα).

ΨΥΧΑΡΗΣ

Προσθήκη Φιλήντα:

Ἀνέκαθε, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα σχηματίζει οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα μὲ τὸν ἀνεβασμὸ τοῦ τόνου: λ. χ. στιλβὴ > στίλβη, γαληνὴ > γαλήνη, θερμὴ > θέρμη, διπλὴ > δίπλη, μελανὴ > μελάνη, χαλαρὴ > χάλαρη, λειβερὴ > λείβερη κτλ. (Περιοδ. «Κριτικὴ,» ἔτος 1924 σελ. 73).

Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸ ἐπίθετο ἵλαρὴ (πβ. ἱλαρὰ νόσος) ἔγινε οὐσιαστικὸ μὲ τὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου: ἵλαρη καὶ μὲ τὸ κανονικὸ λα > λε (ποὺ ἡ φυσιολογικὴ ἄλλαγὴ τοῦ α σὲ ε ἀπ' τὴ γειτονικὴ συνεργία τοῦ λ ἑρμηνέβεται ὡραῖα στὸ παραπάνω ἄρθρο τοῦ Ψυχάρη) γίνεται: ἵλερη πβ. καθαρίζω > καθερίζω, τέσσαρα > τέσσερα, Φάρσαλα > Φέρσαλα, φταρνίζομαι > φτερνίζομαι, μπαρμπέρης > μπερμπέρης κτλ. (Πολλὰ ἄλλα παραδ. ΓΓΕ. τ. Γ΄, σελ. 145).

Τὸ κύριο Ἵλαρος τὸ βγάζω ὡς συγκομμένο χαϊδεφτικὰ ἀπ' τὸ Ἵλαροκλῆς μὲ τὴν ἵλαρὰ (νόσος) > ἵλερη δὲν τὸ σχετίζω καθόλου.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΝΕΞΙΛΕΩΤΟΣ

Στόν ἀγαπητό φίλο
Κύριακό Ἀδαμαντίδη

Ἀφότου βγῆκα ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, κάθομαι ὁλομόναχος καὶ συλλογιέμαι χωρὶς νὰ βρίσκω τέλος. Ἡ ἀρρώστεια μ' ἔκαμε νὰ λησμονήσω πολλὰ πράμματα, γιὰ τοῦτο ἡ πιὸ κάτω διήγηση δὲν τὰ περικλείνει ὅλα, ὅμως τὴ γράφω ἐλπίζοντας ναῦρω ἔτσι κάποια ξαλάφρωση.

Ἕνας φίλος μου στὴν Εὐρώπη, ποὺ καταγινόταν σὲ βυζαντινὲς μελέτες, ξαίροντας πὼς κι' ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι γι' αὐτές, μοῦ εἶχε γράψει παρακαλώντας με νὰ πάω νὰ κοιτάξω στὴ βιβλιοθήκη ἑνὸς γνωστοῦ μοναστηριοῦ, κάποιο χειρόγραφο καὶ νὰ βεβαιωθῶ ἂν μιὰ παραλλαγὴ τοῦ κειμένου ἀναφερόταν καὶ σ' αὐτὸ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καθὼς καὶ σὲ κεῖνο ποὺ μελετοῦσε.

Δὲν μπόρεσα ν' ἀρνηθῶ, ἀφοῦ μάλιστα κατόπι ἀπὸ τὸ γράμμα εἶχε ἀνάψει καὶ σὲ μένα ἡ λαχτάρα νὰ τὸ μάθω. Ἔτσι, ἀφίνοντας κάθε δουλειὰ ξεκίνησα.

Τὸ μοναστῆρι βρισκόταν μέσα σὲ βουνὰ καὶ καθὼς εἶταν καλοκαίρι, λογάριασα ν' ἀναπαντῶ ἐκεῖ πέρα καὶ λιγάκι.

Ἤρα τὸ βραδάκι γιὰ μερικὲς ὧρες ὡς τὸ κοντινότερο λιμάνι καὶ κατόπι ἄλογο. Ὁ δρόμος εἶταν ἐρημικὸς ἀνάμεσα ἀπὸ δάση κι' ὁ ἀέρας δλοκάθαρος. Ἕνας ἀδιάκοπος ἦχος θροΐσματος φύλλων χτυποῦσε στ' ἀφτιά μου σὲ μύριες εὐτυχισμένες ἀναπνοές.

Θἄπρεπε βέβαια σ' ἕνα τόσο γεμᾶτο ὑγεία περιβάλλο νὰ εἶμαι πολὺ ἥσυχος κι' εὐχαριστημένος, ὅμως δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω πῶς, ὅσο πλησίαζα στὴν περιοχὴ τοῦ μοναστηριοῦ τόσο καὶ μιὰ ἀνησυχησι ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ τὴν αἰσθανόμουν μὲ τάραζε.

Τὴν ξήγησα ἀπὸ τὴν ἀσυνήθιστη ἐντύπωση τῆς ἀπόλυτης μοναξιᾶς ἀπάνω σὲ ἄνθρωπο συνειθισμένο στὸ θόρυβο τῆς πολιτείας, ἀκόμα κι' ἀπὸ τὸ φόβο ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ μὴ νοιώθω μέσα σὲ τέτοιαν ἀσύντροφην ἐρημιά, ὅταν μάλιστα οἱ δρόμοι δὲν εἶναι καὶ πολὺ ἀσφαλισμένοι.

Ὅμως τὸ αἴσθημα ποὺ μὲ συγκινοῦσε εἶταν κάτι πιὸ βαθύ, ποὺ μὲ τάραζε παράξενα.

Τὸ μοναστῆρι βρισκόταν στὴν κορυφὴ ἑνὸς λόγγου καὶ πολὺ λίγοι τὸ ἐπισκεπτόταν. Ὅταν χτύπησα τὴ θύρα, οἱ Καλόγεροι μὲ δέχτηκαν πρόθυμα.

Μ' ἔδωκαν φαῒ καὶ κρασὶ καὶ μοῦ ξεχώρισαν γιὰ νὰ εἶμαι πιὸ ἥσυχος ἕνα κελλὶ στὴν ἄκρια τοῦ μοναστηριοῦ, ἀπόμακρο ἀπὸ τ' ἄλλα.

Μόλις νύχτωσε, ξαπλώθηκα κατακουρασμένος. Κοιμόμουν πολὺ ἥσυχα, ὅταν ἄξαφνα ξύπνησα ἀπότομα, λές καὶ κάτι βαρὺ μοῦ πίεζε τὸ στῆθος. Σηκώθηκα, ἄναψα τὸ λύ-

χνο ποὺ μοῦ εἶχαν δώσει γιὰ φῶς καὶ σκίλιξα ὅλες τὶς γωνιές. Τίποτα δὲν εἶδα ἄξιο νὰ μοῦ ταράξει.

Οἱ τοῖχοι τοῦ κελλιοῦ δυνατοί, πέτρινοι. Τοὺς χτύπησα μὲ τὸ χέρι κι' ἀντήχησαν ὑπόκωφα. Ἀψηλά, ἕνα παράθυρο μὲ σιδερένια σταυρωτὰ κάγγελα.

Ἔσβυσα τὸ λύχνο καὶ ξαπλώθηκα πάλι. Τὸ πρωΐ ἕνας ἥλιος ὁλόχρυσος περίλουζε τὴν ἄκρη τοῦ μοναστηριοῦ, ἐνῶ περίγυρα ἄγρια πελώρια δέντρα ἀνίσαιναν τὸν καθαρὸ μυρωμένον ἀέρα.

Πῆγα στὴ βιβλιοθήκη. Ἐδῶ οἱ Καλόγεροι φύλαγαν χωρὶς βέβαια νὰ γνωρίζουν τὴν ἀξία τον, ἕναν ὁλόκληρο πλοῦτο χειρογράφων. Ἔπεσα μὲ τὸ κεφάλι ἀπάνω στὶς μεμβράνες. Ξέτασα τὸ χειρόγραφο ποὺ ζητοῦσε ὁ φίλος μου καὶ σημείωσα ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε. Ἔπειτα ἄρχισα μελέτη γιὰ λογαριασμό μου.

Ἄξαφνα ὁ βιβλιοφύλακας μοῦ σκούντησε ἀπότομα τὸν ὦμο, προτείνοντας ἕνα λιγνὸ τυλιχτάρι. Γύρισα καὶ τὸ κοίταξα. Δὲν μπόρεσα νὰ ξηγήσω, εἶταν ἄραγε τὸ ἀπότομο σκούντημα τοῦ Καλογέρου, ποὺ μὲ τράβηξε ἀπὸ τὴ μελέτη, εἶταν ἡ περίεργη καλλιγράφηση τῆς μεμβράνας. Ἔννοιωσα μιὰ κατάβαθη ταραχή. Κιτρίνισα· τέντωσα χέρια τρεμάμενα καὶ τὸ πῆρα. Τὸ κυρδιοχτῦπι μου διπλασιάστηκε. Ἄνοιξα τὸ χειρόγραφο καὶ τὸ ξεφύλλισα. Χωριζόταν σὲ κεφάλαια.

Ἔννοιωθα τώρα μιὰ παράξενη ζάλη, ἐνῶ τὸ μυαλό μου στριφογύρνοῦσε. Νόμιζα πὼς γνώριζα τὸ χειρόγραφο. Διαβάζοντας τὴ μιὰ σειρὰ μὲ ἐρχόταν στὸ νοῦ ἡ δεύτερη.

Ἔδωκα γλήγορα πίσω τὸ τυλιχτάρι στὰ χέρια τοῦ βιβλιοφύλακα κι' ἔφυγα μὲ σφιγμένη ψυχή.

Γύρισα στὸ κελλὶ καὶ προσπάθησα νὰ ἡσυχάσω. Πλάσματα ὅλα τῆς φαντασίας, συλλογίστηκα, ἴσως νὰ ἤμουν καὶ λίγο ἄρρωστος. Θὰ ἐρχόμουν βέβαια στὸν ἑαυτό μου.

Ἄνοιξα τὶς διάφορες σημείωσες, ποὺ εἶχα πάρει ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη κι' ἄρχισα νὰ τὶς μελετῶ. Θησαυρός. Τόμο ὁλόκληρο μποροῦσα νὰ γράψω. Συλλογίστηκα καὶ τὴ χαρὰ τοῦ φίλου μου ὅταν θὰπαιρνε τὶς πληροφορίες ποὺ θὰ τοῦστελνα.

Νύχτωσε. Βγῆκα στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ καὶ κοίταξα τὶς μεγάλες σκιὲς ποὺ ἄρχιζαν νὰ πλανιῶνται στὶς πλαγιὲς ἀπάνω τῶν βουνῶν.

Σὲ κομμάτι ὁ οὐρανὸς γέμισε ἄστρα. Κάθισα ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ τἀντικρύσω. Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ βυθίζομαι πάντα ἐκστατικὸς στὸ μυστήριό τους.

Δὲν ξαίρω γιατὶ τὸ ἄγνωστο μὲ τραβάει. Ἀφίνω κάθε τι ποὺ γνωρίζω καὶ ζητῶ νὰ ὀνειρευτῶ πεπατώντας σὲ κατατόπια μὲ τὸ φῶς μονάχα τῆς φαντασίας γιὰ ὁδηγητή μου.

* * *

Ἅμα μπῆκα στὸ κελλὶ κι' ἄναψα τὸ λύχνο, κάτι ποὺ δὲν τὸ εἶχα ὡς τότε παρατηρήσει, μ' ἔκαμε ἐντύπωση. Στὴ γωνία ἑνὸς τοίχου εἶδα μερικὰ μαυρισμένα χρώματα.

Μιὰ παλιὰ ἁγιογραφία. Πλησίασα καὶ τὴν ἐξέτασα στὸ φῶς. Εἶδα ἀπὸ πάνω μιὰν ἐπιγραφή. «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων βοᾷ». Ὅσο κι' ἂν εἶταν κακογραμμένη μπόρεσα νὰ ξεχωρίσω τὰ σημάδια της. Μιὰ σύνθεση ποὺ δὲν εἶχα ὡς τώρα συναντήσει σὲ κανένα βιβλίο βυζαντινῆς ἁγιογραφίας. Διάκρινα στὸ ἀπάνω μέρος τῆς τοιχογραφίας μέσα σὲ ἁρμὰ σύντεφα τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου νὰ καλεῖ τὸν κόσμο κράζοντας «Δεῦτε λάβετε πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα σοφίας». Ἀπὸ κάτω ὁ Ἰησοῦς μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, ἐνῶ χαμηλὰ ὁ Ἰορδάνης «διερρηγμένος» δεχόταν τὸν Δεσπότη.

Ἂν καὶ καθὼς εἶπα, ποτὲ δὲν εἶχα συναντήσει παρόμοιαν εἰκόνα, ἔννοιωσα κάτι παράξενο νὰ βαραίνει ἀπάνω μου

στὸ ἀντίχρισμά της, σὰν παλιὰ πνιγερὴ θύμηση.

Σ' αὐτὸ δὲν μπόρεσα ναΐρω δικαιολογία.

* * *

Πῆρα τὸ χειρόγραφο στὸ κελλί μου νὰ τὸ μελετήσω. Τὸ ξετύλιξα, ἐνῶ τὰ χέρια μου ἔτρεμαν. Δὲν εἶχε καμμιὰ χρονολογία γραφίματος. Μνημονευόταν μόνο ὁ τίτλος καὶ κάτω ἀπ' αὐτὸν ἡ ἰδιότητα ἐκείνου ποὺ τὄγραψε. Διάβασα :

«Ἀπάνθισμα Χριστιανικόν . . . . . τοῦ ταπεινοτάτου μοναχοῦ . . .» τόνομα ἔλειπε. Παρατήρησα τὰ κεφάλαια. Διαπραγματευόταν διάφορα θέματα. Δὲ λησμόνησα μερικά· «Περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος», «Περὶ τῶν Πρωτοπλάστων» καὶ πιὸ κάτου «Περὶ ἐκλείψης ἡλίου καὶ σελήνης», «Περὶ τῶν πλανωμένων». Διάβαζα μὲ φοβερὴ συγκίνηση, ὅμως στὸ τέλος ἡ ἀγωνία μου κορυφώθηκε.

Ἀπάνω σ' ἕνα ἰδιαίτερο κομμάτι μεμβράνας, εἶταν ριγμένες μερικὲς σημείωσες. Ἐδῶ ἡ καλλιγράφηση δὲν εἶταν στρωτὴ καὶ λογαριασμένη καθὼς πρίν. Τὸ χέρι ποὺ τὶς εἶχε σημαδέψει ἔτρεμε καὶ φαινόταν νὰ προστέθηκαν κατόπι.

Κάθε γραμμὴ καὶ μιὰ σημείωση. Διάβασα ἐνῶ κρύος ἱδρὼς μὲ περίλουζε.

«Ὅτι ἡ βλάβη εἰς τὸ ἄτομόν σου δὲν δικαιολογεῖ τὸν φόνον, ὅσον μεγάλη καὶ νὰ εἶναι». Πιὸ κάτω τόπος ἄδειος. Ἔπειτα : «Ὅσο καὶ ἂν μοῦ τὴν κατάστρεψε δὲν ἔδει νὰ τὸν φονεύσω.».

Ξακολούθησα νὰ διαβάζω :

«Καὶ ἂν ἡ ἱστόρηση τῆς ἁγιογραφίας ἦτο πολυτιμωτάτη δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν φονεύσω» . . . «Ὁ Βασιλεὺς θὰ μοῦ λάβει τὴν ζωήν» . . . «Ἐν τεταραγμένῳ πόντῳ θαλαττεύω».

Τὰ χειρόγραφα πῆγαν νὰ μοῦ πέσουν ἀπὸ τὰ χέρια. Συγκέντρωσα ὅλη μου τὴ δύναμη καὶ διάβασα τὶς τελευταίες γραμμές : «Ἐν τῷ κελλίῳ μου ἔνθα ἱστόρησα τὴν τοιχογραφίαν «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων βοᾷ», ἐδῶ τὸν ἐφόνευσα».

Ἀκολουθοῦσε νέα ὑπογραφή, πάλε χωρὶς ὄνομα.

«Ὁ εὐτελὴς μοναχός . . . . . »

Οἱ μεμβράνες ἔπεσαν ἀπὸ τὰ χέρια μου, ἐνῶ μιὰ σκοτεινάδα μοῦ θάλωνε τὰ μάτια νὰ λιγοθυμίσω.

Εἶταν τὸ κελλὶ τὸ δικό μου.

* * *

Πῆγα κι' ἀπόθεσα τὸ χειρόγραφο στὴ βιβλιοθήκη. Κατόπι ὅταν γύρισα καλοπαρατήρησα τὴν εἰκόνα. Εἶδα τώρα καθαρὰ πῶς ἔξὸν ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου ἔδειχνε καὶ σημάδια καταστροφῆς καμωμένης ἐπίτηδες.

Φαινόταν γραμμὲς βαθειὲς ἀπὸ σιδερένια ἐργαλεῖα. Τὶς ξέτασα προσεχτικά.

Κατόπι προσπάθησα μὲ διάφορες σκέψες καὶ δικαιολογίες νὰ ἡσυχίσω, ὅμως μὲ τὸ πλησίασμα τῆς νύχτας ἀγωνιοῦσα ὁλοένα περισσότερο.

Ἐνῶ ζητοῦσα νὰ λιγοστέψω τὴν ταραχή μου, ἡ φαντασία ζωγράφιζε μέσα μου, χρωματισμένη μὲ τὴ μεγαλείτερη φλόγα, τὴ φοβερὴ σκηνὴ ποὺ διαδραματίστηκε σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ κατάτοπι. Σκέφτηκα ν' ἀλλάξω κελλί. Ντράπηκα γιὰ τὴ δειλία μου. Κατόπι συλλογίστηκα νὰ φύγω, οἱ μελέτες μου εἶχαν πιὰ τελειώσει. Ὅταν ἑτοιμάστηκα, καταλάβα πῶς δὲν μποροῦσα.

Κάτι δυνατὸ μὲ κρατοῦσε προσηλωμένο ἐδῶ κι' ἀκίνητο.

Μερικὲς μέρες ταξιδέτησα τὶς σημείωσές μου, ὕστερα πῆγα καὶ πῆρα νέες ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη, ἀποφεύγοντας νὰ ζητήσω τὸ χειρόγραφο.

Ἔτσι ἡσύχασα. Ἂν ἡ κατάστασή μου σὔτὴ ξακολουθοῦσε νὰ βαστάει θὰ πήγαιναν ὅλα καλά. Μὰ δὲν εἶταν γραμμένο.

Κάποια νύχτα, ἐκεῖ στὴ χαλασμένη πλαϊ ἁγιογραφία εἶδα νὰ φωτοφορίζει μιὰ ἀδύνατη λάμψη. Κατόπι τὴν εἶδα νὰ συμπυκνώνεται παίρνοντας λίγο λίγο τὴν ὄψη σκιᾶς ἀνθρώπινης.

Ἔπιασα τὸ κεφάλι μὲ τὰ δύο χέρια καὶ προσπάθησα μὲ κάθε τρόπο νὰ κρατηθῶ γιὰ νὰ μὴν ξυπνήσω.

Ἡ φωτεινὴ εἰκόνα ἔμεινε ἀρκετὴν ὥρα ἀκίνητη καὶ κατόπι ἄρχισε ν' ἀφανίζεται. Δὲν ἔσβυσε, μόνο φάνηκε νὰ ρουφιέται ἀπὸ τὸν τοῖχο, λές, καὶ τὸν διαπερνοῦσε γιὰ νὰ φύγει.

Σκέπασα τὸ πρόσωπο μὲ τὶς φοῦχτες γιὰ νὰ μὴ βλέπω....

Πῆγα στὴ βιβλιοθήκη καὶ ξέτασα πάλι τὸ χειρόγραφο. Τὸ ξαναδιάβασα χωρὶς τίποτα νὰ μπορέσω ν' ἀπαντήσω ποῦ νὰ μ' ὁδηγήσει σ' αὐτὸ μέσα τὸ μυστήριο.

Δυὸ τρεῖς φορὲς ἡ φωτεινὴ εἰκόνα φάνηκε στὸ ἴδιο πάντα μέρος. Ἔμεινα τρέμοντας νὰ τὴν κοιτάζω. Ἀδύνατο μοῦ εἶταν πιὰ ν' ἀπολάψω ἥσυχον ὕπνο. Περίμενα πάντα.

Ὅταν ἡ λαμπερὴ σκιὰ φανερωνόταν στεκόμουν ἀμίλητος νὰ τὴν παρατηρῶ γεμᾶτος ταραχή. Τῆς τέντωνα τὰ χέρια λές καὶ τὴν παρακαλοῦσα.

Μιὰ νύχτα, ἡ φωτεινὴ εἰκόνα συμπυκνώθηκε πιὸ γερά, σὲ τέλεια σχεδὸν ἀνθρώπινη μορφή. Ξεκόφτηκε ἀπὸ τὸν τοῖχο προχωρώντας πρὸς ἐμένα

Πετάχτηκα ἀπὸ τὸ ξύλινο σκαμνὶ ποὺ καθόμουν κι' ἄρχισα νὰ ὀπισθοχωρῶ πρὸς τὸ βάθος.

Ἡ ἐμφάνιση στάθηκε στὴ μέση τοῦ κελλιοῦ.

Γονάτισα τότε καὶ μὲ φωνὴ πνιγμένη ἄρχισα νὰ τὴν παρακαλῶ γεμᾶτος τρομάρα.

— Πές μου ποιὸς εἶσαι, τί ζητᾶς ἀπὸ μένα, τί θέλεις ; Λάλησέ μου μιὰ λέξη.

Ἔννοιωθα πὼς ἡ φωνή μου ἔβγαινε σὰν ἕνας ὑπόκωφος βόγγος. Ἡ φωτεινὴ ἐμφάνιση δὲν κινήθηκε. Ἐγὼ τότες ἄρχισα νὰ ξεφωνίζω.

— Πές μου ποιὸς εἶσαι, ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι, ἀπὸ τὸ θάνατο ἢ ἀπὸ τὴ ζωή, γιατὶ φανερώνεσαι σὲ μένα ἕνα δυστυχισμένον ἄνθρωπο ;

Ἀναστέναξα κατάβαθα γιὰ νἀλαφρωθῶ ἀπὸ κάτι ποὺ πήγαινε νὰ μὲ πνίξει. Ξακολούθησα μὲ τὸ μέτωπο χαμηλωμένο πρὸς τὸ ἔδαφος.

— Ποιὸ μυστικὸ σὲ βαραίνει ;

Ὅταν σήκωσα τὸ κεφάλι, ὅλα εἶχαν ἀφανιστεῖ.

* * *

Ρώτησα μὲ πλάγιο τρόπο τοὺς Καλόγερους τοῦ μοναστηριοῦ. Κανένας δὲ γνώριζε τίποτα οὔτε γιὰ τὸ φόνο, οὔτε γιὰ τὴν ἐμφάνιση, οὔτε εἶχε διαβασμένο τὸ χειρόγραφο. Ἔτσι ἔμεινα σὲ τρομερὴ ἀγωνία.

Ὁ καιρὸς περνοῦσε, τὸ φθινόπωρο εἶχε ἀρχίσει κι' ἐγὼ ἔμενα δεμένος πάντα στὸ κελλί μου.

Πῆγα στὴ βιβλιοθήκη, διάβασα νέα πάλι χειρόγραφα, ὅμως τὸ τελιχτάρι τοῦ μοναχοῦ δὲν τόλμησα νὰ τὸ ξαναπάρω στὰ χέρια.

Τὶς ἄλλες ὧρες καθόμουν ἄπραγος, χωρὶς σκέψη, περιμένοντας κι' ἐγὼ δὲ γνωρίζω τί. Ἀπάνω στὸ σανιδένιο μου τραπέζι βρισκόταν οἱ σημείωσές μου καὶ κάποιες ἀντιγραφές. Δὲν ἤθελα οὔτε κἂν νὰ τὶς κοιτάξω.

Ἡ φωτεινὴ εἰκόνα ἐμφανίστηκε μερικὲς φορὲς γιὰ νὰ χαθεῖ κατόπι διαπερνῶντας τὸν τοῖχο. Σχεδὸν δὲν κοιμόμουν. Βροχνάδες μὲ βασάνιζαν ποὺ τὸ πρωῒ τοὺς θυμοῦμουν μὲ τρομάρα.

Κάποια νύχτα, ἐνῶ συλλογιζόμουν ,ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι στὶς δυὸ φοῦχτες, δὲν μπόρεσα νὰ βεβαιωθῶ τί εἶδα. Εἶταν ὅραμα ποὺ μοῦ φανερώθηκε στὰ ζυανητὰ μάτια, ἢ ὄνειρο στὴν ὑπνοφαντασία.

Τὸ ἀνιστορῶ ὡς τὰ σήμερα καὶ μοῦ μένει πάντα ὁμι-

χλώδικο καὶ σκοτεινιασμένο. Ἡ φωτεινὴ ἀέρινη ἐμφάνιση προσδιορίστηκε σὰν καμμιὰ ἄλλη φορὰ ὡς τώρα. Πῆρε τέλεια μορφὴ ἀνθρώπινη.

Τὸ κεφάλι ἑνὸς νέου πρόβαλε καθαρὸ ἀνάμεσα στὸ φῶς καὶ κατόπι ὁλόκληρό του τὸ κορμί.

Ἔβαλα ὅση εἶχα δύναμη γιὰ νὰ κινηθῶ καὶ νὰ φύγω. Ἀδύνατο. Ἔμεινα δεμένος στὴν ἀκινησία ξεπαγιάζοντας ἀπὸ φρίκη.

Ὁ νέος μὲ κοίταξε μὲ μάτια γεμᾶτα θλίψη, ἐνῶ ἡ ὄψη του εἶταν ὠχρὴ σὰν κερὶ κίτρινο. Πλησίασε λές κάτι νἄθελε νὰ μοῦ πεῖ. Τέντωσα σύγχυση τὴν προσοχή μου, ἐνῶ πνιγόμουν ἀπὸ τὰ καρδιοχτύπια.

Κατόπι ἄκουσα μιὰ φωνὴ ἀδύνατη γεμάτη τρεμοῦλα, μὰ ὁλοκάθαρη. Ἐρχόταν κοντινή, νόμιζες ὅμως πὼς ἔφτανε ἀπὸ τρισμακρα βάθεια :

— Γιατὶ μὲ σκότωσες ;

Τὰ μαλλιά μου ἀνορθώθηκαν ἀπὸ φρίκη, ἐνῶ μοῦ φάνηκε σὰ νὰ δέχτηκα ἕνα χτύπημα στὸ μέτωπο.

Προσπάθησα νὰ πεταχτῶ νὰ τὸν πιάσω, νἀγγίξω τὸ κίτρινο ἐκεῖνο χέρι, ποὺ κινιόταν ἀνάλαφρα. Καταλάβα πὼς βρισκόμουν σ' ἀκινησία σιδερένια.

Ἄρχισα τότε νὰ φωνάζω :

— Σὲ σκότωσα ; Τί λὲς καὶ μὲ τρελλαίνεις, ἐγὼ πρώτη φορὰ σ' ἀντικρίζω.

Μ' ἀπελπισμένη δύναμη προσπάθησα πάλι νὰ κινηθῶ. Ἄξαφνα τὰ χέρια μου λύθηκαν κι' ἡ πλάκα ποὺ μοῦ πίεζε τὸ στῆθος σηκώθηκε. Κοίταξα ἀλλοφρονώντας τριγύρω μου καὶ προσπάθησα μ' ἀπόγνωση νὰ βεβαιωθῶ ἂν εἶταν ἀληθινὴ χειροπιαστὴ πραγματικότητα ἢ πλάνο ὄνειρο ὅ,τι ἄκουσα καὶ εἶδα.

Τίποτα δὲν μπόρεσα νὰ ξακριβώσω. Γονάτισα τότε πρὸς τὸ μέρος ἀπ' ὅπου εἶχε χαθεῖ τὸ κορμὶ τοῦ νέου κι' ἄρχισα νὰ παρακαλῶ μ' ἐξαλλα λόγια :

Η ΕΛΠΙΔΑ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

— Πές μου ποιὸς εἶσαι; Γιατὶ μὲ τρελλαίνεις, ἕναν ἄ-φταιγον ἄνθρωπο; Ἐγὼ πῶς νὰ σὲ σκοτώσω ποὺ πρώτη φορὰ σ' ἀντικρίζω;

Κατόπι τέντωσα ἀγριὰ τὰ χέρια καὶ τὰ κίνησα ἀπάνω κάτω μὲ βία.

— Αὐτὰ τὰ χέρια, δὲ σήκωσαν ποτὲ μαχαίρι, ποτὲ δὲν ἔχυσαν αἷμα.

Κυλίστηκα χάμω στὶς πλάκες λιγοθυμισμένος. Ὅταν ἤρθα στὸν ἑαυτό μου, ἀνέβηκα στὸ τραπέζι κι' ἄνοιξα τὸ παράθυρο.

Μπῆκε ἕνα φθινοπωρινὸ κρῦο ἀναπατωμένο μὲ σταλαγματιὲς βροχῆς. Ξεγύμνωσα τὸ στῆθος καὶ στάθηκα κατάντικρα ὅσο νὰ νοιώσω πὼς ξεπάγιαζα.

* * *

Χειμῶνας. Θέλω νὰ φύγω ἀπ' αὐτὸ τὸ κατατόπι καὶ πάντα κάτι μὲ δένει κλεισμένο στὸ κελλί μου. Προσπαθῶ νὰ νοιώσω, κι' ὅλο τὸ ἄγνωστο μὲ περιτρέπει.

Πῆρα τὸ χειρόγραφο καὶ ξαναδιάβασα τὶς τελευταῖες γραμμές. Ἡ φρίκη μὲ πυρῶνε κι' ὅμως ἤθελα νὰ τὸ διαβάζω καὶ νὰ διατρυπιέμαι ἀπὸ τὸ μυστήριό του.

«Ὅτι ἡ βλάβη εἰς τὸ ἄτομόν σου δὲν δικαιολογεῖ τὸν φόνον, ὅσον μεγάλη καὶ νὰ εἶναι». Πιὸ κάτω. «Καὶ ἂν ἡ ἱστόρηση τῆς ἁγιογραφίας ἦτο πολυτιμωτάτη, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν φονεύσω». . . . . «Ἐν τεταραγμένῳ πόντῳ θαλαττεύω». . . . . «Ὁ εὐτελὴς μοναχός . . . . .»

Διάβαζα καὶ μιὰ ἀνατριχίλα μὲ ξεπάγιαζε, ἂν καὶ μιὰ δυνατὴ φωτιὰ ἔκαιε στὴν ἑστία.

* * *

Κοιτάζω τὴν καταστρεμμένη ἁγιογραφία ποὺ στοίχισε τὴ ζωὴ σ' ἕναν ἄνθρωπο καὶ βρίσκω καινούργια ὁλοένα

σημάδια βίαιας καταστροφῆς. Σβυσίματα, ξυσίματα καμωμένα μὲ τὸ σίδερο. Ξεχωρίζονται καθαρὰ ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου. Ταράζομαι χειρότερα ὅσο τ' ἀνακαλύπτω.

Ἡ φωτεινὴ εἰκόνα δὲ μ' ἀφίνει. Εἶναι πάντα μπροστά μου. Ζητῶ νὰ διαβάσω τὰ χειρόγραφά μου καὶ στέκεται στὸ ἀναμεταξύ. Κινιέται ἀπὸ πίσω μου. Μπαίνει, διαπερνώντας τὸν τοῖχο, ὅσο καὶ ἂν κλείσω τὴν πόρτα καὶ τὸ παράθυρο. Τὴ βλέπω καθρεφτισμένη σὲ μιὰ στιλπνὴ πλάκα ποὺ σκεπάζει μιὰ τράπα.

Κάποτε, στὸ διάβα της ἀναποδογύρισε ἕνα μικρὸ ποτηράκι.

Περιμένω μὲ λαχτάρα νὰ ἰδῶ τὸ πρόσωπο τοῦ νέου. Μὲ γεμίζει τρόμο ἡ ὄψη του, ὅμως νοιώθω καὶ κάποιο δέσιμο μαζύ του σὰν ἀγάπη, σὰ μῖσος.

Μιὰ νύχτα ξαναφάνηκε. Μὲ κοίταξε μὲ μάτια βαθειὰ περίλυπα, ὠχρὸς πάντα σὰν κερὶ κίτρινο.

Νόμισα πὼς θἄκουα πάλι τὴν τρεμάμενη ὁλοκάθαρη φωνή του σὰν τὴν πρώτη φορά.

Ἔμεινε ἄφωνος. Ἐγὼ τότε τοῦ μίλησα παρακαλεστικὰ καὶ γεμάτος πόνο:

— Πές μου ποιὸς εἶσαι, ποιὸς σὲ στέλνει ἐδῶ μέσα στὸ ἐρημικὸ καὶ θλιμμένο αὐτὸ κελλί μου, ἐγὼ δὲ σὲ σκότωσα, ἐγὼ δὲν ἔκαμα ποτές μου φόνο.

Ὁ νέος ξακολούθησε νὰ μὲ κοιτάζει.

Ἄξαφνα ἔννοιωσα κάποια παράξενη δύναμη κρυφὴς νόησης ν' ἀνατέλλει μέσα μου. Στὴν ἀρχὴ σὰν ἕνα μικρὸ φῶς, κατόπι σὰ λάμψη. Κάτι διάκρινα. Ἔπιασα τὸ κεφάλι καὶ τὄσφιξα γιατὶ τρελλαινόμουν. Φώναζα σὰν μέσα σὲ ἔκσταση:

— Ἐγὼ δὲ σὲ σκότωσα, ἐσένα σὲ σκότωσε ὁ ζωγράφος ποὺ ἱστόρησε τὴν ἁγιογραφία τοῦ τοίχου, ἐκεῖνος ποὺ καλλιγράφησε τὴ μεμβράνα τῆς βιβλιοθήκης.

Εἶδα τὸ κεφάλι τοῦ νέου νὰ κλίνει. Νόμισα πὼς βεβαίωνε τὰ λόγια μου.

Ἕνας βαρὺς βόγγος τινάχτηκε τότε μέσα ἀπὸ τὰ στήθεια μου σὰν πέτρα.

— Τότε γιατὶ μὲ βασανίζεις ἐμένα φῦγε ἀπὸ ἕνα δυστυχισμένο ἄνθρωπο.

Ἐπέμεινα λὲς καὶ ζητοῦσα νὰ πιαστῶ σὲ σανίδι σωτηρίας.

— Ἐσένα σὲ σκότωσε ὁ ζωγράφος.

Ὁ νέος ἔμεινε ἀκίνητος. Ξακολούθησα σὰν τρελλός.

— Φῦγε, κι' ὅμως παράξενο, θέλω νὰ σὲ βλέπω σὰν κάτι ἀξεχώριστο νὰ μὲ δένει μαζύ σου, ποὺ ἀδύνατο νὰ τὸ ξηγήσω. Μὲ ταράζεις ἀπὸ τὰ τρισβαθά μου, ὅσο κι' ἂν πρώτη φορὰ σ' ἀντικρίζω. Τάχα σὲ μισῶ, τάχα σ' ἀγαπῶ;

Ἡ ἐμφάνιση χάθηκε κι' ἐγὼ ἔπεσα στὶς πλάκες τοῦ πατώματος.

* * *

Τὸ χιόνι πέφτει ἔξω σκεπάζοντας τὰ βουνά. Οἱ μοναχοὶ μὲ φιλοξενοῦν μὲ καλωσύνη. Τὸ μεσημέρι τρώγω σιωπηλὸς στὸ τραπέζι τους. Ὁ ἡγούμενος μπαίνει πρῶτος στὸ «ἁριστήριον» ἐνῶ μπροστά του περπατεῖ κάποιος καλόγερος κρατώντας μιὰν ἀναμένη λαμπάδα.

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ νοιώσει τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀπελπισία ποὺ μὲ βασανίζει. Κατὰ καλὴ τύχη τὸ κελλί μου βρίσκεται ἀπομακρυσμένο πολὺ ἀπὸ τ' ἄλλα, ὥστε κανένας μοναχὸς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει τὰ ὅσα διατρέχουν.

Εἶμαι τώρα πιὸ βαθειὰ ταραγμένος, γιατὶ ἡ φωτεινὴ σκιὰ ἄρχισε νὰ φαίνεται καὶ τὴ μέρα.

Τὸ κελλί μου εἶναι μισοσκότεινο καὶ συχνὰ κλείνω καὶ τὸ μοναδικό του παράθυρο· ὁ λύχνος μόλις φέγγει μὲ μιὰ σταλαγματιὰ φωτός. Κάποτε τὸν σβύνω κι' αὐτὸν γιὰ νὰ

μείνω ὁλότελα στὸ σκοτάδι. Ζητῶ νὰ ἐξηγήσω ἐκεῖνο ποὺ ὑποφέρω καὶ χάνομαι σὲ νέους λαβύρινθους ὁλότελα.

Συχνὰ μέσα στὶς σκέψες καὶ τὶς συλλογές μου χάνω τὴ συναίσθηση τῆς ὥρας. Μέσα στὰ σκοτεινὰ λησμονῶ ἂν εἶνε μέρα ἢ νύχτα.

Τὴν τελευταία αὐτὴ φορὰ ποὺ μοῦ ἐμφανίστηκε ὁ ὠχρὸς ἐκεῖνος νέος μὲ τὰ λυπημένα μάτια, τὴ θυμοῦμαι μ' ὅλες τὶς φοβερές της λεπτομέρειες, γιατὶ μοῦ ἀνάτρεψε καὶ μ' ἀναστάτωσε τὴ ζωή.

Ὁλόκληρό του τὸ κορμὶ ξεχωρίστηκε καθαρὸ μέσα στὴ φωτεινὴ λάμψη.

Εἴμουν τόσο πιὰ τσακισμένος καὶ τὰ αἰσθήματά μου τόσο ταραγμένα ἀπὸ τὶς ξακολουθητικὲς συγκίνησες, ποὺ στὴν ἀρχὴ οὔτε μπόρεσα νὰ τρομάξω.

Ἡ μορφὴ πλανήθηκε μπροστά μου μερικὲς στιγμές. Ἔμεινα κι' ἐγὼ ἄφωνος νὰ τὴν κοιτάζω. Κατόπι χάνοντας κάθε δύναμη ξέσκασα σ' ἀπελπισμένα λόγια:

— Γιατὶ μὲ βασανίζεις, γιατὶ μὲ λὲς φονιά, ἐγὼ δὲ σκότωσα ποτέ μου κανένα, πές μου, γιατὶ μὲ κατατρέχεις;

Διακόπηκα μιὰ στιγμὴ ἀγωνιώντας.

— Ἂν ὑπάρχει Θεός, ἂν ὑπάρχει Χριστός, φανέρωσε τί ζητᾶς ἀπὸ μένα.

Ἡ ἐμφάνιση στεκόταν ἀκίνητη πάντα μπροστά μου.. Συγκέντρωσα ὅλη μου τὴ δύναμη καὶ ξαναεῖπα τὰ ἴδια ἐκεῖνα παλιὰ λόγια, σὰ μιὰ τρελλὴ δικαιολογία..

— Ἐσένα σὲ σκότωσε ὁ ζωγράφος ποὺ ἱστόρησε τὴν ἁγιογραφία τοῦ τοίχου, ἐκεῖνος ποὺ καλλιγράφησε τὴ μεμβράνα τῆς βιβλιοθήκης.

Τὰ δάκρυα μοῦ ἔτρεχαν ποτάμι ἀπὸ τὰ μάτια αὐλακώνοντάς μου τὰ μάγουλα.

Ξακολούθησα μὲ φωνὴ πνιγμένη.

— Τί ζητᾶς ἀπὸ μένα; Ἐκεῖνος ποὺ σὲ σκότωσε τιμωρήθηκε ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη, τιμωρήθηκε ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη.

Στάθηκα πνιγμένος ἀπὸ τὰ καρδιοχτύπια περιμένοντας ἀπάντηση.

Καμμιὰ φωνὴ δὲν ἄκουσα ἐξὸν ἀπὸ τὰ τρία λόγια ποὺ μοῦ μίλησε τὴν πρώτη ἐκείνη φορὰ ποὺ μοῦ φανερώθηκε, δὲν ξανάκουσα ποτὲ τὴ λαλιά του. Ὅμως σήμερα πλησίασε πιὸ κοντά μου, ἐνῶ τὸ κοίταγμά του εἶχε κάτι ποὺ μὲ διαπερνοῦσε φέρνοντάς με στὴν τρέλλα.

Ἡ ὅρασή μου σκοτείνιαζε, ὁ νοῦς μου κλονιζόταν, ἔτρεμα σ' ὅλο μου τὸ σῶμα. Νόμισα πὼς εἶδα τὸ χέρι τοῦ νέου νὰ μὲ δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο. Ἔννοιωσα τότε ἕνα δυνατὸ στιγμιαῖο συντάραγμα τῆς ψυχῆς. Τὸ ἴδιο σὰν τὴν ἄλλη ἐκείνη νύχτα ὅταν πρωτομπῆκα στὸ μυστήριο αὐτῆς τῆς ἱστορίας, ὅμως τώρα σὰν ἀνάμνηση ὁλόμακρη αἰώνων. Σὰν ξεσκέπασμα μυστηρίων. Ἄκρια ἀναπαράστασης μιᾶς προηγούμενης ζωῆς, σκεπασμένης κι' ἄγνωστης ὡς τώρα γιὰ μένα, μὰ ποὺ τὴν εἶχα ζήσει ἐγὼ στὴ συνολική μου ἀνθρώπινη ὑπόσταση.

Ὁ πόνος μου γένηκε τότε πιὸ μεγάλος καὶ γεμάτος συνείδηση. Χαμήλωσα τὸ κεφάλι μὴν τολμώντας ν' ἀτενίσω τὸ περίλυπο πρόσωπο τοῦ νέου. Βόγγησα συντριμμένος.

— Ναί, ἔχεις δίκηο, ναὶ σὲ σκότωσα ἐγώ.

— Ναὶ ἐγὼ σὲ σκότωσα. Ἔχεις δίκηο νὰ μὲ λὲς φονιά, Ἐμένα ποὺ ζῶ σήμερα μὲ τὴν ἴδια ψυχὴ τοῦ δυστυχισμένου ἐκείνου ζωγράφου, ποὺ ἱστόρησε τὴν καταστρεμμένη ἐκείνη ἁγιογραφία καὶ καλλιγράφησε τὴ μεμβράνα τῆς βιβλιοθήκης, συχώρεσέ με. Σὲ σκότωσα ἐγὼ μὲ τὸ σῶμα ἐκείνου.

Ἔσκυψα πιὸ βαθειὰ τὸ μέτωπο.

— Συχώρεσέ με, συχώρεσέ με.

Ἔμεινα ἔτσι ὥρα πολλή.

Ὅταν σηκώθηκα εἶδα τὸ ἀέρινο κορμὶ νὰ μακραίνει γιὰ ν' ἀφανιστεῖ, διαπερνώντας τὸν τοῖχο πλάϊ στὴν ἁγιογραφία.

Πετάχτηκα τότε κι' έτρεξα πρὸς τὸ μέρος του. Ἤθελα νὰ τὸ ἀγκαλιάσω, νὰ τοῦ φιλήσω τὰ πόδια.

Τὸ κεφάλι μου χτύπησε στὸν τοῖχο. Κατόπι γύρισα σὰν τρελλός, ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κελλιοῦ μου καὶ χύθηκα ἔξω.

Παρατήρησα ὅτι ἐνῶ θαρροῦσα πὼς εἶχε σκοτεινιάσει, εἶταν μέρα.

Καρδιοχείμωνο καὶ τὸ χιόνι στρωμένο παντοῦ ἀπάτητο. Κοίταζα δεξιὰ ἀριστερὰ τὸ ἄσπρο σιντόνι. Παντοῦ ἀνέγγιχτο. Ἴχνος πουθενά, οὔτε ἔξω κὰν ἀπὸ τὸ κελλί μου πρὸς τὸ μέρος τῆς ἁγιογραφίας. Ὥστε κανένας δὲν εἶχε διαβεῖ. Λοιπὸν ἀπὸ ποῦ εἶχε χαθεῖ ἡ ἐμφάνιση ;

Μὴ ξεύροντας τί κάνω ἄρχισα νὰ τρέχω μέσα στὸ χιόνι, ἐνῶ τὰ δάκρυα μοῦ ξεπάγιαζαν τὰ μάτια.

* * *

Ξύπνησα στὸ νοσοκομεῖο μιᾶς μικρῆς πόλης. Σιγὰ σιγὰ μοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ ὅσα ἔγραφα πιὸ ἀπάνω.

Ξετάζω τὸν ἑαυτό μου κι' ἔχω μιὰ βαθειὰ θλίψη γιὰ τὸ φόνο ποὺ διέπραξα σὲ μιὰν ἐκδήλωση μέσα τῆς συνολικῆς ἀνθρώπινής μου ζωῆς.

Τί κι' ἂν τιμωρήθηκε ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη ὁ δυστυχισμένος ἐκεῖνος ἁγιογράφος μοναχὸς σὲ μιὰ πρόσκαιρη ὕπαρξή του, τιμωρήθηκε τὸ φθαρτὸ μονάχα κορμί.

Μένει ἀτιμώρητη ἡ ψυχή.

Ζήτησα συχώρηση ἀπὸ τὸ θῦμα μου. Μήπως εἶχε καὶ κεῖνο ἐξουσία νὰ μὲ συχωρέσει, νὰ μὲ σώσει ἀπὸ τὸ φοβερὸ βασανιστήριο ὅπου βρίσκομαι;

Ποιὸς γνωρίζει τί τύχη βραίνει καὶ τὴ θλιβερὴ ἐκείνη μορφή, ποὺ μοῦ φανερώθηκε σὰν ὅραμα, σὰν ὑπνοφαντασία.

Γυρνῶ τώρα καὶ θὰ γυρνῶ ἀνεξιλέωτος στὴ γενικὴ μέσα ἐξέλιξη, ἕως τὴν κρίσιμη ὥρα ὅταν ἡ ψυχή μου θὰ τελειώσει τὴν τιμωρία της.

«Ἐν τεταραγμένῳ πόντῳ θαλαττεύω».

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΚΛΕΙΩ

Ὁ ποιητής, μαζὶ μὲ τοὺς στίχους του, εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλει καὶ τὸ παρακάτω γράμμα ποὺ δημοσιεύουμε μ' εὐχαρίστηση :

2 Ὀκτώβρη 1932, Nanterre

Ἀγαπητέ μου,

Ἄργησα πολὺ νὰ σὰς ἀπαντήσω, μὰ δὲν εἶνε οὔτε ἀπὸ ἀμέλεια οὔτε ἀπὸ ἀδιαφορία. Δὲν ξεχνῶ οὔτε τὸν τόπο μου οὔτε τοὺς δικούς μου, κι' ἀπ' τοὺς δικούς μου σὰς θεωρῶ καὶ σὰς ποὺ προσπαθεῖτε κάτι νὰ γλυτώσετε ἀπ' τὰ τόσα ποὺ χαθήκαν. Δὲν πειράζει. Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ πάει πιὸ πέρα δὲν ἔχει νὰ χάνει καιρὸ σὲ θρήνους. Ὅτι γέννηκε γέννηκε· τὸ ζήτημα εἶνε νὰ ξακολουθήσει ἡ ζωή, κι' ὅσο ὑπάρχουν νιάτα καὶ θέληση ὅλα ξαναγένουνται, καὶ καλύτερα. Τέτιος εἶνε ὁ νόμος τῆς ζωῆς καὶ πολλὲς φορὲς οἱ κατα-

στροφὲς εἶνε ἀναγκαίες γιὰ νὰ νὰ ἑτοιμαστοὺν τὰ καινούργια καὶ τὰ ὡραιότερα . .

Σκάλιξα μέσ' τὰ χαρτιά μου γιὰ νάβρω κάτι νὰ σὰς στείλω, κι' ἀνακάλυψα τὴν «Κλειώ». Ὅπως τὸ ποίημα εἶνε ἀρκετὰ μεγάλο σὰς στέλνω ἕνα ἀπόσπασμα ποὺ μοιάζει ἀφτόνομο. Καὶ διάλεξα τοὺς στίχους ἀφτοὺς γιατὶ εἶνε δεμένοι μὲ τὴν Πόλη. Ἀναφέρουνται σὲ κάποιαν ἐνθύμηση τῆς νιότης μου, τῆς ὁλόπρωτής μου νιότης. Ἡ Κλειὼ εἶταν πολίτισα, κἴσως νὰ ζεῖ ἀκόμα. Δὲ ξέρω. Σὰς στέλνω τὸ ποίημα ὅπως τὸ βρῆκα. Δὲν τὸ διορθώνω, οὔτε θὰ τὸ διορθώσω ποτέ. Σὰς παρακαλῶ ἂν εἶνε δυνατό, ν' ἀκολουθήσετε τυπώνοντάς το καὶ τὴν ὀρθογραφία του.

Ἀφτὰ τὰ λίγα καὶ σὰς ἔρχουμαι θάρρος, θέληση καὶ πίστη ὄχι σ' ὅτι ἀρήσατε πίσω σας, μὰ στὸ καλήτερο ποὺ εἶνε πάντα βολετά)

Σὲ βλέπω ἀκόμα, κ' ἔτσι μοναχὰ σὲ βλέπω,
ἄσπρη παιδούλα, ἀφρόντυτη, φωτογελούσα.

. . . . . .

Κ' ἕνα εἶταν τ' ὄνειρο ὅπως εἶνε μιὰ κ' ἡ νιότη,
καὶ τ' ἄλλα λύπες καὶ μετάνοιες κι' ἁμαρτίες.
Στημένη στὴν ἀρχή, ὅσο ἀλάργα, ἀκόμα φέγγεις
τὸ δρόμο μου ποὺ ἀλοένα τρώγει ἡ νύχτα
καὶ πρὸς τὸ στόμα ρέβει τοὺ θανάτου.

. . . . . .

Πέρασε ἡ ζωή! πὼς εἶταν ξένη, ψέματα ὅλη!
Πῶς ἄφησα τὴ μόνη ἀλήθεια, ἀλήθεια ἀναζητώντας!
Ὦ ἀνοὲς κρυσταλλινες τῆς ἀνοιξης, ὦ πόθοι,
ἀπ' τὰ περβόλια, ἀπ' τὰ βουνά, ἀπ' τὰ περιγιάλια,
ὄντας ἡ πρώτη ἀγάπη, στὴν καρδιὰ βλαστάνει,
ξύπνημα θεοῦ στὴ σάρκα ποὺ δὲ ξέρει ἀκόμα!

Σὲ βλέπω πάντα, κ' ἔτσι μοναχὰ σὲ βλέπω,
λεφκὴ παιδούλα, ἀσπρόντυτη, φωτογελούσα.
Κ' εἶνε σὰ χτὲς νὰ σὲ εἶδα καὶ περάσαν χρόνια
καὶ χρόνια ἀλύπητα καὶ γέρασα ἀπὸ τότες . .
Κι' ὅμως, ἐσύ, σὰ νἄχει τὸν καιρὸ νικήσει
στέκεις πάντα ἔτσι ἀνάλλαχτη, κι' ὁ λογισμός μου
ἀπελπισμένα νὰ σὲ βάλει ἀλλοιῶς ἀρνιέται.

Χρόνια καὶ χρόνια ἀλύπητα περάσαν
Καὶ νά με τώρα, σὲ μιὰν ἄκρη ξορισμένος
τῆς γῆς, μὲ τὸ κορμὶ γυρτό, λεφκὴ τὴν κόμη,
θολὰ τὰ λαμπρὰ μάτια ποὺ ἀγαπούσες,
πασκίζω, στὰ ὅσα πέρασαν σκυμένος,
μεσ' τὴν πολύβοη τῆς καρδιᾶς ἀνάβρα, τῆς ἀγάπης
τῆς πρώτης τὸν παλμὸ νὰ ξεχωρίσω, ποὺ ἕνας εἶνε,
τὴν ἐβδομιά, τὴν ὄψη νὰ εἰκάσιω τῆς ὥρας,
ποὺ μοὺ παράτησες τὸ χέρι στὸ δικό μου,
πρὶν ὅλα, μεταμένα, νὰ τὰ λύσει ὁ τάφος.

Ἄναργος ἔξω φυσᾶται ὁ νύχτιος ἀγέρας
μεσ' τὰ ξερὰ κλαδιὰ σὰ μιὰ κατάρα.
Ψυχὴ παληά, πλήθια ψυχή, ψυχὴ μεγάλη,
σπῶλα ποὺ χώρεσες τὸν κόσμο, τί εἶσαι
πιότερο ἀπ' τ' ἀνεμόδαρτο πεσμένο φύλλο;
Ὄνειρο ἢ ψέμα στέκει ἡ ζωὴ ποὺ ἀναλογιέσαι;
Κ' εἶσαι, ψυχή, ὅτι πέρασε κι' ὁ νοὺς θυμᾶται
κι' ὅλα μαζύ σου ρέβουνε ἄνεργα καὶ μάταια;

. . . . . .

Σὲ βλέπω ἀκόμα κ' ἔτσι μοναχὰ σὲ βλέπω
λεφκὴ παιδούλα, ἀφρόντυτη, φωτογελούσα.
Κ' ἕνα εἶταν τ' ὄνειρο ὅπως εἶνε μιὰ κ' ἡ νιότη
καὶ τ' ἄλλα λύπες καὶ μετάνοιες κι' ἁμαρτίες.

Καὶ τώρα ποὺ εἶσαι ; σὲ πλανέβει ἀκόμα
τῆς ζωῆς τὸ θάμα, καὶ σκιμένη περιμένεις
τὴν ψέφτρα ἐλπίδα ποὺ ποτὲς δὲ θἄρτει
κ' οἱ φόνισες σὲ ἀργοπλαγιάζουν μέρες
ἀσπόριστη κι' ἀνώφελη γυναίκα ;
Ἤ σ' ἔκαψε ὁ γλυκὸς καῦμὸς κ' ὑρώθης
ὁλόφωτη, ὁλοζώντανη λαμπάδα ὁλόρθη
ὅπου ἀνεβαίνεις σκορπιέται κάθε φλόγα ;
Ἀπάντεχα σοὺ γλύκανε, στὴς ζωῆς τὸ θέρο,
στὴ δίψα ὄντας τῆς σάρκας ἡ καρδιὰ λυγάει
τὴ μοναξιὰ καλόγνωμου ἄντρα ἀγάπη τίμια,
καὶ στὸ ἤσυχο τοὺ γάμου σ' ἔμπαισε λιμάνι ;
Κι' ἄγγελοι ἤγιναν οἱ βαθυὲς λαχτάρες
κῆρταν στὸν κόρφο σου νὰ ξεδιψάσουν,
καὶ τὴς μάνας πρωτόνοιωσες τὶς ἔγνοιες ;

Μὰ ἐγὼ σὲ βλέπω, κ' ἔτσι μοναχὰ σὲ βλέπω,
ἄσπρη παιδοῦλα, ἀφρόντυτη φωτογελούσα.
Στέκεις πάντα ἔτσι ἀνάλλαχτη κι' ὁ λογισμός μου
ἀπελπισμένα νὰ σὲ βάλει ἀλλοιῶς ἀρνιέται.

. . . . . .

Α. ΠΡΑΣΙΝΟΣ

ΟΙ ΑΘΛΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΠΑΛΗΟΥΣ

I

Ὡραῖος ὁ ἀθλητής. Τὸ λυγερὸ κορμί του, οἱ θρεμμένοι μὲς, ἡ δύναμις ποὺ καθρεπτίζεται στὴν παράστασί του καὶ ἡ ἐλαστικότητα, ἡ ἐλαφράδα, ἡ χάρις του σὲ κάθε κίνησι, ὅλα εἶνε ὡραῖα. Εἶνε ὁ ἡμίθεος.

— Εὖοῖ, εὐάν !

Ἔτσι τὸν ἐπευφημοῦσαν οἱ πρόγονοί μας στὸ Στάδιο. Καὶ ὁ Ἰλισσὸς φυλλομανοῦσε τὴν γλωρὴ δάφνη ποὺ θὰ στεφάνωνε τὸ μέτωπό του. Οἱ ποιηταὶ γι' αὐτὸν ἐφεύρισκαν τὶς ὡραιότερες εἰκόνες, τὰ πλουσιώτερα μέτρα. Λάξευαν στίχους γιὰ νὰ τραγουδήσουν τὸν νικητή. Καὶ ἡ φήμη παίρνοντας τὴν λευκὴ τῶν τραγουδιῶν στράτα στο πιὸ ἀπόμακρο χωριὸ βοοῦσε τὸν ἥρωα, τὸ χωριό του, τοὺς γο-

νιούς του. Ἡ Ἑλλάδα ὅλη πανηγύριζε τὴν νίκη καὶ βρά βενε τὴν ἀρετή.

— Εὖοϊ, εὐάν τὸν νικητὴ στὸ Πένταθλο.

Χρόνια τὰ παληκάρια καλλιεργοῦσαν τὸ κορμί τους στὸ Πένταθλο. Δίαιτα στὸ φαγητό, δίαιτα στὸ πιοτό. Δίαιτα ἀπὸ κάθε κατάχρησι καὶ παρεκτροπή. Ἀπὸ κάθε τι ποῦ θὰ ροφοῦ με δύναμι καὶ θὰ συγκλόνιζε τὰ νεῦρα, τὴν ἰσορροπία. Καὶ γύμνασι στὸ κορμί, ἀντίληψι σὲ κάθε ἀπρόοπτο καὶ ξαφνικό. Μὰ καὶ θάρρος καὶ ἠρεμία στὴν ψυχή!

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ Ἑρμοῦ τῆς Ὀλυμπίας δὲν λάξευσε διανοούμενο οὔτε κἂν αἷμα εὐγενικό. Λάξευσε ἕνα παληκάρι χωρικὸ ἐξευγενισμένο στὸν ἀθλητισμό.

II

Ἔρχονται τὰ παληκάρια ἀπὸ τὶς πολιτεῖες, ἀπὸ τὰ χωριά, ἀπ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα νὰ παρουν ἄδεια ν' ἀγωνισθοῦν. Κάμνουν μιὰ μικρὴ προπόνησι καὶ στὴν ὡρισμένη μέρα οἱ ἀγῶνες ἄρχισαν. Ἄπειρος κόσμος στὸ στάδιο περιμένει νὰ ἰδῇ τοὺς δικούς του. Ὁ κῆρυξ ἐπιβάλλει προσοχή! Οἱ ἀθληταὶ ἔρχονται! Ἡ βαλβίδα πέφτει.

Τὰ παληκάρια πηδοῦν ὕψος καὶ δείχνουν ἐλαφρότητα κορμιοῦ. Ρίχνοντας ἀκόντιο δείχνουν χέρι δυνατό. Τρέχοντας τὸν δρόμο δείχνουν καὶ πόδια δυνατά. Εἶνε ὁ πρῶτος γύρος ποῦ ξεκαθαρίζει τοὺς ἀδύνατους, τοὺς πιεχυσάρκους καὶ τοὺς δυσκίνητους. Καὶ τώρα νὰ ἡ ὠμορφάδα! Τὸ παληκάρι σκύβει μὲ χάρι τὸ κορμί, ἕνα πόδι ἐμπρὸς καὶ πίσω τ' ἄλλο. Λυγίζει τὸ γόνατο, τὴ μέση, τὰ πλευρά, ρίχνει γοργὴ ματιὰ σ' ἀπέραντο διάστημα μπροστὰ κι' ἀνοίγοντας καμπύλη μὲ τὸ χέρι στιβαρὸ ρίχνει τὸν δίσκο. Φωνές, χειροκροτήματα, ἐπευφημίες βοᾶ τὸ πλῆθος. Μὰ ἔμεινε τὸ τελευταῖο, ἔμεινε τὸ πάλαιμα. Ἡ δύναμι στὰ χέρια, στὰ πόδια, στὸ κορμὶ καὶ ἡ χάρι σὲ κάθε κίνησι, σὲ κάθε στροφὴ θὰ ἐργασθοῦν συντονισμένα, σ' ἕνα σύνολο ἁρ-

μονικὸ κι' ὡραῖο. Τὸ πάλαιμα σφραγίζει τὸν νικητὴ καὶ τὸ πένταθλο ἔκλεισε.

Ὁ κόσμος τώρα ξαλλος χαιρετᾶ. Οἱ παιᾶνες ἀντηχοῦν ἀπὸ παντοῦ. Καὶ ὅλοι θαυμάζουν τὸ γερό, τὸ δυνατό, τῶμορφο παληκάρι στὸ κορμὶ καὶ στὴν ψυχή. Εὖοϊ, εὐάν στὸν νικητή!

III

Ἡ τέχνη πέρνει τὸ νέο πρότυπο στὸ ἐργαστῆρι της. Ὁ γλύπτης ματιάζει τὸ κορμί, τὶς διαστάσεις, τὶς καμπύλες, τοὺς συνδυασμοὺς στὴν ἔκφρασι καὶ ὁ ζωγράφος μελετᾶ τὸ φῶς πῶς πέφτει στὶς γραμμὲς κι' ἀφίνει τὸ κοντύλι του νὰ πάρῃ τὴν ἀναλογία. Ἡ φαντασία ἄνοιξε χρυσᾶ τὰ φτερά. Οἱ ποιητὲς συνθέτουνε τραγούδια. Οἱ λύρες, οἱ κιθάρες γλυκολαλοῦν τὶς νέες μελῳδίες.

— Εὖοϊ, εὐάν!

Στὸ κέντρο τοῦ Σταδίου ἕνας κοσμογυρισμένος ταξειδιώτης διάβαζε κάποια γραφή. Δὲν εἶνε ἄρχοντας, οὔτε ἀθλητής. Φυσιογνωμία ἄγνωστη ποῦ ἦλθε στοὺς ἀγῶνας. Καὶ ὁμιλεῖ γιὰ κάποια περασμένη ἱστορία, γιὰ κάποιο συνολικὸ ἀθλητισμό. Μιλεῖ καὶ ὁ καθεὶς ἀκούοντας τοὺς ἄθλους, ἀκούοντας πῶς ἐπολέμησαν στὶς Θερμοπύλες καὶ στὸν Μαραθῶνα, στὴν Σαλαμῖνα καὶ στὶς Πλαταιὲς ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του. Ρίγος κυριεύει τοὺς ἀκροατές, ἡ καρδιά τους σπαρταρᾶ στὶς λεπτομέρειες ποῦ τὶς ξεύρουν ὅλοι, ποῦ τὶς ἔζησαν ὅλοι, γιατὶ πολέμησαν ὅλοι. Καὶ οἱ φωνές, τ' ἀντιλαλήματα γεμίσανε τὸ Στάδιο.

— Εὖοϊ Ἡρόδοτε!

Ἀθήνα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Σὰ ξαναρτοῦμε, ἀνάλγητη, στὴν πλάση
τίποτε ἀπ' τὴ ζωὴ δὲ θὰ ποθήσω·
μακριὰ ἀπ' τὸν κόσμο ἀλάληητος θὰ ζήσω
σὲ μιὰ γλαροσπηλιὰ στ' ἀκροθαλάσσι !

Μὲ τὴ βιδιὰ τὴν αὐγὴ καὶ στὴ χάση
τοῦ φεγγαριοῦ, στ' ἀκρόβραχα, μπρός, πίσω,
γιαλὸ καὶ στοῦ πελάου ποὺ θὰ ὁρίσω
τ' ἀπόμακρα σημάδια, πρὶν κουρνιάση

ὁ γλάρος κι' ἀπ' τὰ οὐράνια ξεπροβάλλει
ὁ ἀποσπερνός, θὰ ξεκινῶ τὰ κάλλη
τῆς ἄγριας φύσης νὰ τρυγῶ μονάχος,

δίχως ν' ἀκούῃ τοὺς ὅρκους σου ὁ Βράχος !
Κ' ἔρμος, χωρὶς ἀγάπη καὶ συμπόνια,
θὰ λησμονῶ καὶ θὰ ψαρεύω αἰώνια !

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΜΑΓΟΥΛΟ

Τὸ μ ά γ ο υ λ ο = παρειὰ ὁ G. Mayer στὸ περιοδ. **Indog. Forch.** ποὺ τὸ ἐκδίδανε στὸ Στράσμπουργκ ὁ **Brugmann** κι' ὁ **Streitberg**, σὲ ἄρθρο του «**Neogr. Etymolog.**» (τομ. γ' σελ. 68) καὶ κατόπι στὶς **Neogr. Stud.** (τομ. γ' σελ. 41) λέει πὼς εἶναι τάχα τὸ λατινικὸ **magulum** κι' ἀφτὸν ἀκολουθοῦνε οἱ γλωσσολόγοι (πρβ. Τριανταφ. **Lehnwörter** κτλ. σελ. 120.-Φιλήντ. ἄρθρο στὰ «Θρακικὰ» τομ. γ' σελ. 360). Ὡστόσο φαίνεται πὼς τέτοια λέξη λατ. δὲν ὑπάρχει καὶ τὴ γνώμη ἀφτὴ τὴν ὑποστηρίζει ὁ Σουηδὸς **Borge Knos** (πρβ. σελ. 56 κ. π. **Codex Graecus Upsaliensis** Οὐψάλα 1908), ὅπου λέει πὼς ἡ λέξη εἶναι ἀρβανίτικη. Οἱ λέξες ὅμως οἱ ἀρβανίτικες καὶ οἱ κουτσοβλάχικες μ α γ ο ύ λ α κτλ. μὲ τὸ νόημα τοῦ λόφου εἶναι ἀπὸ τὰ ἑλληνικά. Δὲν μποροῦσε ἡ λέξη μ α γ ο ύ λ α ἀπὸ τὸ

ΜΕΓΑΡΟ SISMANOGLIO

νόημα τοῦ γηλόφου νὰ περάσει στὸ νόημα τῆς παρειᾶς, ἐνῶ τὸ ἀντίθετο εἶναι φυσικό: μ α γ ο ύ λ α = ἡ παρειὰ (Θρακικά, γ΄ 340) καὶ κατόπι μεταφορικὰ ἢ τροπικά, ἂς ποῦμε, μ α γ ο ύ λ α = ὁ λόφος. Ἀπ' ἀφτὸ λοιπόν τὸ ἑλληνικό, γίνεται τὸ κουτσοβλάχικο μ α γ ο ύ λ α καὶ τὸ ἀρβανίτικο μ α γ ο ύ λ-α μὲ τὴ σημασία τοῦ λόφου· δηλ. ὁ λόφος θεωρήθηκε μ ά γ ο υ λ ο τῆς γῆς, νὰ ποῦμε, κι' ἐπειδὴ σχετικὰ μὲ τὸ ἀθρώπινο μάγουλο ἀφτὸς εἶναι μεγάλος, τὸν εἶπανε σὲ μεγεθυντικὸ τύπο μ α γ ο ύ λ α (= μεγάλο μάγουλο), ὅπως λένε τὸ μάγουλο (τὸ φουσκομένο βέβαια) οἱ σαραντα-εκκλησιῶτες (κοίτα κάτι σχετικό: ΓΓΕ. α΄, 124).

Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ λέξη εἶναι συμφυρμὸς ἀπὸ τὸ ἰτ. mascella + (γ) ο ὐ λ α (τὸ ἑλληνικὸ) μ ά (γ) ο υ λ α-μ ά (γ) ο υ λ ο. Ἄλλωστε τοῦ G. Mayer τοῦ ἀρέσει τὶς ἑλληνικὲς λέξες νὰ τὶς θεωρεῖ ξένες (πρβ. τὸ σ ύ ρ υ π ο > σ ο ύ ρ ο υ π ο ἀπ' τὸ ρουμανικό: soarele apune, λέει (Φιλ. ΓΓΕ. Α΄ 185) τὸ ὠ μ ό λ υ ν θ ο ς > μ ό λ ο θ ο ς > μ ο λ ό θ ο ς (Φάβης) ἀπ' τὸ ἰταλικὸ biotto, λέει. (Χατζ. ἐτυμολ. λέξεις ἑλληνικαὶ νομιζόμεναι ξέναι. Ἐπ. Πανεπ. τ. ΣΤ΄, 1909—10, σελ. 90—91).

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΕΣ

ΜΑΤΘΙΛΔΗ μου πανέμορφη, σὰν μαγικὸ κογχύλι,
Ἀπὸ ἡλιαχτίδες κι ἀστραπὲς γέμουν τὰ δυό σου μάτια.
Τὰ ρόδινα, ποὺ σμίλεψαν τεχνίτη χέρια, χείλη
Θάμα, κ' ἡ γλύκα τῆς Ζωῆς ρέει ἀπ' αὐτὰ σὰ νᾶμα.

Ἴσιο τὸ σῶμα σου τὸ ἄβρὸ λυκνιστικὰ προβαίνει,
Λαμπάδα ποὺ θαμπωτικὸ γύρω της ρίχνει φῶς.
Λαμάστρα ἐσὺ τοῦ Πόνου μου, — ὤ, τρισαγαπημένη! —
Ἥλιος γιὰ μένα γίνεσαι, σύντροφος κι ὁδηγός.

ΚΩΣΤΑΣ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΑ ΥΠΟΓΕΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας σταματᾶ στὴν ἐξώπορτα. Καὶ οἱ λάμπες ἀνοιγοκλείουν στὸ μαλάκωμα τῶν πελατῶν. Ἕνα κοντὸ κοριντὸρ καὶ νὰ ἡ πόρτα. Ὁ κιγκλιδωτός της φύλακας ἀργοδιπλώνει τὰ πρωγιά. Καὶ τὰ βράδια, τεντώνει πάλι τὸ σκελετό του καὶ φυλακίζει τὴν κουρασμένη ἐμπορικὴ δραστηριότητα. Ἀτμόσφαιρα ζαλάδας. Τὰ πνεμόνια παλαίβουν μὲ τὸ σφίξιμό της. Μὰ τὸ στομάχι ἐπαναστατεῖ. Φρεσκοβαμμένα κιβώτια. Μικρά, μεγάλα καὶ πιὸ μεγάλα. Στοιβαγμένα σὲ ὕψος καὶ σὲ μάκρος. Σφιγμένα καὶ ἀμίλητα. Σὰν τεντωμένες διμοιρίες σὲ ἐπιθεώρηση. Καὶ ὅλα ἀριθμημένα. Μυρωδιὰ μπογιᾶς καὶ σίδερου. Καὶ παληοχαρτίλα. Μὰ πιὸ δυνατὴ ἀπ' ὅλα ἡ μοῦχλα. Ζυμωμένη μὲ γνωτίλα, ποὺ μέσα της βράζουν μόρια τυρανισμένης ἀν-

θρώπινης σάρκας καὶ ἀρρωστημένου αἵματος. Στερεοποιημένα ἡ ἀγωνία κι' ὁ φόβος.

Βαρδιάνοι δύο. Παιδὶ τῆς πολιτείας ὁ ἕνας, πέταξε στὴν ἐξώπορτα τὸ κασκέτο τοῦ μαθητή, ἐστραγγάλισε τοὺς πόθους του στὴ δεύτερη εἴσοδο, καὶ ἀγνώριστος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, ἐκλιπαρεῖ τὸ ὑπόγειο γιά τὸ μέλλον του. Χρώματα μαραμμένα. Φωνὴ τάφου. Τὸ ὑπηρεσιακό του χαμόγελο σβήνει μόλις ἀντικρύσει τὴν πραγματικότητα τοῦ ἐρειπωμένου του ὀργανισμοῦ. Ὁ ἄλλος γέννημα τοῦ βουνοῦ. Δρασκέλησε ἀποστάσεις. Γνώρισε σταθμούς, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζητοῦν λεβεντιὰ καὶ ἀνοιχτοσύνη καρδιᾶς, καὶ νάτον τραπεζιέρης τοῦ διευθυντὴ τῆς Τράπεζας. Τὸν προβίβασαν γρήγορα, μεταφέροντάς τονα ἀπὸ τὰ σαλόνια τοῦ ἥλιου στὸ μεγάλο κενοτάφι τοῦ πλούτου. Κρατιοῦνταν ἄκαμπτες οἱ φαρδειές του πλάτες, ἀκόμη, καὶ τὸ βῆμα του, σὰν στρατηγοῦ ἄλλης ἐποχῆς. Ὁ λαιμός του καμαρωμένος, λὲς καὶ σήκωνε ὅλην τὴν προαιώνια περηφάνεια τῆς βουνίσιας του καταγωγῆς. Μουστάκι ὀριζόντιο καὶ παχύ, σύμβολο τῆς περασμένης καὶ τῆς μελλούμενης οἰκογενειακῆς του τιμῆς.

Περνοῦσαν τὰ χρόνια καὶ ἡ ὀρεινὴ ὑπεράνθρωπη δύναμή του εἶχε γελοιοποιηθεῖ, ξεθυμασμένη στὶς ἄκριες δυό του μονάχα δαχτύλων. Ξεκλείδωνε καὶ κλείδωνε κιβώτια, χωρὶς νὰ παίρνει ἀνάσα. Εἶχε δημιουργήσει τὸ μοιραῖο. Ἄφηνε, σὰν μαζοχιστής, νὰ τσαλαπατιέται ἀπὸ τὶς περιστάσεις. Κάποτε θυμότανε τὰ γέρικα περήφανα πλατάνια τοῦ χωριοῦ του. Τοὺς ἀκοίμητους βράχους ποὺ σὰν πιστοὶ βαρδιάτορες γλωσσόκοβαν τὸν ὁρίζοντα τῶν παιδικῶν του χρόνων. Τὶς νεροσυρμές, ποὺ τραβοῦσαν ἀκούραστες τὸ δρόμο τους, σκάβοντας ὅλο καὶ βαθύτερα στὸ πέρασμά τους. Θύμησες ἐπαναστατικὲς οἱ ὄγκοι ποὺ τὸν μεγάλωσαν. Καὶ μέσα του, κάποια στιγμιαία περιφρόνηση γιὰ τὴν πλουτοφορτωμένη νευρικὴ καθημερινὴ παρέλαση. Ἀδιάφορος γιὰ τοὺς θησαυροὺς ποὺ τοῦ εἶχαν ἐμπιστευτεῖ.

Σὰν φύλακας ἐκκλησίας εἴτε μάντρας. Μέσα στὶς διαφοροζωγραφισμένες φυσιογνωμίες τῶν πελατῶν, στὴν ἀνησυχία καὶ τὴ χλωμάδα, στὴ νευρικότητα καὶ στὸν ἵδρο, στὰ ξεχειλισμένα γέλια καὶ στὴν βαρυόσυρτη ἱκανοποίηση, ἀλαφροδιάκρινε συγκεχυμένα καὶ ἀκαθόριστα μιὰν ἄλλη ζωὴ ποὺ δὲν εἶταν ἡ δική του.

Δυὸ περιστατικὰ ζωντανὰ καὶ θορυβώδικα εἶχαν ταράξει τὴ ζωὴ τοῦ ὑπόγειου. Εἶχαν ἀναστατώσει καὶ τὴν δική του βουνίσια ὑπόσταση. Ἕνας πατέρας θησαύριζε, ἐπίμονα, χρόνια καὶ χρόνια, περιφρονώντας τὴ ζωή. Ξεψύχισε, γιατὶ ὁ γυιός του, τίμιο κι' ἐργατικὸ παλληκάρι, ἄργησε νὰ γυρίσει ἀπὸ τὴν Τράπεζα. Ἑνὸς ἄλλου πελάτη, πιὸ πλούσιου, ἡ φροντίδα γιὰ τὸ χρῆμα τοῦ εἶχε ρουφήξει ὅλες του τὶς σάρκες.

Ξεψύχισε κι' αὐτός, νομίζοντας πὼς τοῦ εἶχαν κλέψει τὴ βαροφορτωμένη τσάντα του. Οἱ τρανοὶ φόβοι γιὰ τὸ θησαυρό του ποὺ χρόνια εἶταν φυλακισμένος μέσα του, ξαπλώθηκαν, ἀπότομα, σὰν ἐξαγριωμένες συφορές. Μιὰ γοερὴ κραυγή, ἀπὸ κεῖνες ποὺ θυμίζουν τὸ θάνατο καὶ στοὺς πιὸ ζωντανοὺς ὀργανισμούς, καὶ σωριάστηκε.

* * *

Ἡ γυναῖκα τοῦ πλουτοφύλακα, ἔνοιωθε τὸ παράπονο νὰ στεγνώνει τὰ χείλη της. Ἐκεῖνος ποὺ τὴ σεβότανε σὰν τὴν Παναγία, τώρα τὴν ψύχραινε μὲ τὸ τίποτα. Τὰ παιδιά του ποὺ εἶχαν τὴν ἀγνότητα τῶν δικῶν του νεανικῶν χρόνων, ἀντίκριζαν μὲ παρόπονο τὶς νιόφρετες μιζέριες του. Ἐκεῖνος, τραβιόταν νωρὶς στὴν κάμαρά του. Καὶ στὴ μοναξιά, ἡ ἀρχάρια ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς του καθημερινὰ δυνάμωνε. Ὁ κομμένος του ὕπνος τὸν μισοξεκούραζε μονάχα. Καὶ τὸ ἄλλο πρωΐ, ἀνοίγοντας τὴν καστρόπορτα τοῦ πλούτου, οὔτε τὰ δάχτυλά του εἶχαν τὴ χτεσινή τους φρεσκάδα,

οὔτε ἡ ψυχὴ τὴ δροσιά της, οὔτε καὶ ἡ κρίση του, τὴ χτεσινή της διαύγεια.

Τοὺς πελάτες ποὺ ἄλλοτες—φροντίζοντας μονάχα γιὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ μουστακιοῦ του—τοὺς ἔβλεπε, ἀδιάφορος, νὰ μπαινοβγαίνουν, τώρα τοὺς παρακολουθοῦσε σὰν συνεταίρους εἴτε σὰν συναγωνιστές του, προσπαθοῦσε νὰ συλλάβει τὴ ματιά τους, νὰ εἰσδύσει ὅσο μποροῦσε βαθύτερα στὴν ψυχολογία τους καὶ νὰ τοὺς πάρει λόγια γιὰ τὶς ἐπιτυχίες εἴτε γιὰ τὶς ἀναποδιὲς τῆς ἡμέρας. Ἀκόμα, προσπαθοῦσε νὰ ὑπολογίσει καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς τσάντας τους. Καὶ σὰν ἔφτανε στὸ ὑπόγειο κανένα ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα ποὺ ἡ τυφλὴ τύχη εἴτε ὁ πυρετὸς τῆς κερδοσκοπίας εἶχε φέρει στὰ ντυμένα ἀπὸ ζούλια καὶ φθόνο ἐκδικητικὰ χείλη τῶν ἄτυχων καὶ τῶν ἄτολμων, ὁ πλουτοφύλακας ἐτρανταζότανε σὰν στὰ παιδικά του χρόνια. Τότε, στὸ πλησίασμα τοῦ λειτουργοῦ ἀρχιερέα, γιὰ νὰ τοῦ μεταδοθοῦν οἱ θησαυροὶ τῆς πίστης του. Τώρα, γιὰ νὰ μεταλάβει τύχη καὶ πλοῦτο.

Σὰν βρισκόταν μόνος του στὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν κιβωτίων, ὁ πλουτοφύλακας περιπλεκότανε στὴν πάλη ποὺ ἄρχιζαν τὰ παληὰ μὲ τὰ νέα του συναισθήματα. Καὶ φόβοι, καὶ λαχτάρες, καὶ ἀσυνείδητη ἔννοια τῆς τιμῆς, καὶ ὁ ζυγὸς τῆς συνήθειας, καὶ τῆς παράδοσης τὸ βάρος, καὶ τὰ μουστάκια τὰ παχειὰ καὶ ὁριζόντια, καὶ ἡ γλυκειὰ τῆς γυναίκας του πνοή, καὶ τὸ αἷμα του ποὺ σπαρταροῦσε αὐτούσιο στῶν παιδιῶν του τὶς φλέβες, καὶ οἱ παραφεντάδες του οἱ κορδισμένοι ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ρωτηθοῦν καὶ γιὰ τὰ πιὸ μικρὰ βηματάκια ποὺ θὰ ἔκαμνε ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς καθημερινῆς συνηθισμένης του ζωῆς. Καὶ νὰ γύρω του τὸ χρυσάφι τὸ φυλακισμένο, ποὺ ἀλλάζει τὶς κατεύθυνσες τῆς δίκαιης δημιουργίας, ποὺ ὀργώνει ἀφύσικους πόθους γιὰ νὰ σβήσει ἄλλους, ποὺ ἀπομυζᾶ ἀγνὲς δραστηριότητες γιὰ νὰ μηχανοποιήσει ἄλλες νόθες. Οἱ ὦμοι τοῦ πλουτοφύλακα θὰ μποροῦσαν νὰ σηκώσουν ἀσυ-

νήθιστα βάρη. Ὅμως δείχτηκαν ἀδύνατοι κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ ψυχικοῦ του χαλασμοῦ. Ὑπνωτισμένος ἐσερνόταν στὴ μεγάλη αἴθουσα, σὰν νὰ τὸν κατεύθυναν τὰ χρυσὰ πόμολα τῶν κιβωτίων. Καὶ τὰ χάϊδευε σὰν νὰ ἦσαν ἐκεῖνα οἱ φύλακες τοῦ πλούτου. Καὶ τὰ τραβοῦσε, σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ δοκιμάσει τὴν ἀντοχή τους. Ὅμως, συνερχότανε γρήγορα. Ὀρθωνε τὸ βουνίσιο του κορμί, ξεκαθαριζόταν ἀπὸ ἀνίερους πόθους, διόρθωνε τὸ μουστάκι του σὲ στάση προσοχῆς καὶ χαχλάνιζε ἐμπαίζοντας, κακὸς καὶ τρομαγμένος, τὸν ἄλλο, τὸν ἀρρωστιάρη ἑαυτό του.

* * *

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τοῦ ὑπόγειου βρῆκε ἕνα μαχαιράκι ἀνοιγμένο, μὲ τὴ λάμα του χωμένη στὴ χαραμάδα ἑνὸς κιβώτιου.

* * *

Τώρα ὁ νόμος περιμένει νὰ γιατρευτεῖ τὸ σκοτισμένο λογικὸ τοῦ πλουτοφύλακα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ

AHMET HAŞİM

ΑΗΔΟΝΙ

Στὴν αὐγὴ ἑνὸς θλιμμένου φθινόπωρου
ὦ ! γιατὶ νὰ ἐπιμένεις, ἀηδόνι ;
Στῆς καρδιᾶς μας τοὺς κήπους ξεψύχησε,
πάει, τὸ ρόδο ποὺ ψάλλεις, ἀηδόνι.

Τὸ ρόδο τώρα πλανιέται στὸν αἰθέρα
σ' ἄλλο φῶς χαραυγῆς, σ' ἄλλη μέρα. . .

Μετάφραση : ΒΑΣ. ΚΑΣΑΠΑΚΗ

ΤΑ ΣΕΙΣΤΡΑ

Ἂς παίζουνε χλευαστικὰ τὰ γέλια σου, τὰ σεῖστρα
ποὺ σ' ἐλεφάντινο ραβδί, σὰν τὸ κορμί σου, ἀνάφτουν
τὴν ὄψη ποὺ τὴ σκάλισε κάποια σοφία μεθύστρα.
Καὶ τὶς ἐλπίδες ζωντανὲς τὰ ὡραῖα σου χέρια ἂς θάφτουν.

Σὰ δροσομπάτης γέμισα τοῦ νοῦ μου τὴ μαΐστρα.
Καὶ στὸ Ἄστυ ὅπου ἀνωφέλευτα τ' ἀρχαῖα τὰ κάλλη
[στράφτουν
τὴ φράση μου ἁπαλύχυσα, μυρώτρα καὶ γνουδίστρα,
σ' ἄκουρα χείλη ποὺ σιωποῦν καὶ ποὺ τὶς μίγες χάφτουν.

Ἔνιωσα ἐκεῖ σάμπως πηγὴ κοσμογονίας τὸν πόνο
κι' ὅλο νικάω τὴν ἄρνηση. Μὰ μὲ τρομάζει μόνο,
τῶν ἀρχαγγέλων ποὺ βαστοῦν τὸ θρόνο μου μαυλίστρα,

ἡ μαύρη σου καὶ σουβλερὴ ματιὰ ποὺ φανερώνει
τὸ πετρωμένο σου ὄνειρο σὲ μιὰ καρδιὰ ἀπὸ χιόνι.
Ἂς παίζουνε στὰ γέλια σου στριγγά, φριχτά, τὰ σεῖστρα...

ΟΜΗΡΟΣ ΜΠΕΚΕΣ

Ο ΘΡΗΝΟΣ ΤΟΥ ΝΑΙΜΑΝ

Σαλώμη,
ἐγὼ τὸ μαῦρο βῶδι
ὁ αἰθίοπας Ναιμάν,
ὁ δήμιος τοῦ Ἡρώδη
τοῦ Τετράρχη
τῆς Ἰουδαίας,
δὲν μπορῶ πιὰ νὰ πῶ
ποὺ ὁ φόβος δὲν ὑπάρχει.

Οἱ Ἑβραῖοι μεγιστᾶνες
ἔφυγαν πίσω ἀπ' τὸν Ἡρώδη
τρομαγμένοι,

γυρίζοντας καὶ σπάνοντας στὴ βιάση τους
τοὺς ἀμφορεῖς, τοὺς κύληκες,
κ' οἱ ἀνήλικες
τοῦ Ἀφέντη μου αὐλητρίδες
ἄδειασαν καταπόδι
τὴν αἴθουσα τοῦ δείπνου
σκορπίζοντας
τὰ ρόδινα στεφάνια τους μὲ φρίκη.

Μόνο μ' ἔχουν ἀφίκη . . .

Κ' ἐσὺ κεραυνωμένη,
πεσμένη ἐμπρός μου
σὲ δέρμα πάνθηρα,
— ἀκόμα καὶ νεκρὴ σὲ λάγνη στάση —
κι' ἀπ' τὸ μαστό σου ἔχει χορτάση
νὰ πίνη τὸ αἷμα σου
ὁ ἕβδομος ὁ πέπλος σου
ριχμένος πλάϊ σου.

Κ' ἐμένα, πρώτη φορά,
μοῦ ἐρίγησαν οἱ ὦμοι,
μὲ κυνηγοῦν οἱ τρόμοι,
ἐμένα Σαλώμη,
Τὸ Ναιμάν, τὸ δήμιο . .

Ραγίστηκαν τῶν σύννεφων
οἱ μελανὲς ὑδρίες
καὶ τῆς σελήνης τὰ χρυσᾶ
τὰ λάδια ἐχύθηκαν
στὶς αἴθουσες τὶς κρῦες
κ' ἔξω στ' ἄνδηρα . . .

Ἐδῶ,
σὲ δέρμα πάνθηρα
ριχμένη, ξεκουράζεσαι
γιὰ πάντα ἀπὸ τὴ ζάλη
τοῦ χοροῦ σου
κι' ὅλο ἡ γωνιὰ τοῦ ὑγροῦ σου
ματιοῦ ἀπειλεῖ, ἱκετεύει,
ἀκόμα τὸ κεφάλι
τοῦ Γιοχανὰν
ποὺ ἐκεῖ στραγγᾶ πεσμένο
ἀνάμεσα στὰ ρόδα
ποὺ μάδησε ἡ κραιπάλη . . .

Σαλώμη,
τοῦ Γιοχανὰν οἱ ὦμοι
δέκα κεφάλια ἀκόμη
νάχαν ἤθελα,
νὰ τἄκοφτα νὰ εὐφράνω
τὴν ψυχή μου !

Σ' αὐτόνα ἐπάνω
τὸν κράχτη τῆς ἐρήμου,
σ' αὐτὸν τὸ λαοπλάνο
πῶς ἔρριξες τὰ μάτια σου ;

Ἤθελα
τὴν Ἰουδαία νὰ περνοῦσα
καὶ νἄσφαζα τοὺς ἄντρες
ὅλους ὡς τὰ σαράντα
καὶ νἄπερνα κεφάλια τόσα
ὅσες κ' οἱ χάντρες
τοῦ λαιμοῦ σου,
νὰ μείνω πάντα
μοναχὸς κοντά σου . . .

. . Ἀπ' τὰ μικρά σου,
Σαλώμη, σ' ἀγαποῦσα,
ὅταν ἀπ' τῆς Νουβίας
τὰ βάθη μὲ κατέβασεν
ὁ Νεῖλος
κ' ἤρτα νὰ γίνω ὁ σκύλλος
ὁ ἄγριος τοῦ Ἡρώδη
καὶ τ' ὄργανο τῆς βίας . .

Σ' ἔβλεπα ποὺ μεγάλωνες
σὰν τρυφερὸς λωτὸς
καὶ τὸ κορμί σου
τ' ὀνειρευόμουν στὶς ὧρες τῆς νιχτὸς
καὶ πήγαινα μαζί σου
σ' ἑνὸς δικοῦ μου παραδείσου
τὸν ψευτόκοσμο.

Ἔταζα
νὰ σὲ πάρω καὶ νά φύγω
καὶ ν' ἀνεβῶ τὸν ποταμὸ
ποὺ ἀρχίζει στὴν πατρίδα μου
καὶ νὰ σὲ κάνω ἐκεῖ βασίλισσα . . .

Ἔταζα
νὰ σὲ πάρω καὶ νὰ φύγω.
Κ' ἔσφαζα,
κάθε κεφάλι λέγοντας :
«γι' αὐτήνα ἕνας πιὸ λίγο».

. . . Κι' ὅλα ἄδικα !
Νά, τώρα κοίτεσαι νεκρὴ
ἔτσι ἁπαλὰ κ' ἡδονικὰ
σὲ δέρμα πάνθηρα πεσμένη,

νὰ τώρα κοίτεσαι ἐλαφρή,
κι' ἀπ' τὸ σπαθί μου πιὸ ἐλαφρή,
ἀπ' τὸ σπαθί μου τόσο ποὺ βαραίνει.
Καί, μπρός σου, στέκουμαι . . .

Ἀπόβρασμα τῆς νύχτας,
μαζί της ἕνα χρῶμα,
μπροστὰ σ' ἕνα πεσμένο,
ὄρθιο γὼ ἕνα πτῶμα . . .

Πῶς θὰ μὲ κοίταζες ;
Καὶ τ' ἄνθη σου πῶς θὰ μαδοῦσες
σ' ἕνα τέτοιο σῶμα
σὰν τὸ δικό μου ;

(Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀπαίσιος Ναιμάν,
ἐγὼ τὸ μαῦρο βώδι,
ὁ γίγαντας τοῦ τρόμου,
ὁ δήμιος τοῦ Ἡρώδη.)

Μέσ' στὸ σκοτάδι
χίλια κεφάλια ἀνοίξανε τὰ μάτια
καὶ μὲ τηροῦνε
τρομερά,
καὶ κάτω σὰν θὰ πάγω,
μέσ' στὸν Ἅδη,
τ' ἀκέφαλα κορμιά τους
θὰ μὲ κυνηγοῦνε . . .

. . . Ἡ Σελήνη κατέβηκε
καὶ γίνηκε στεφάνι
γύρω στὸ κεφάλι
τοῦ Γιοχανάν.

Ἀπ' τ' αὐτιά μου
βγάζω τοὺς χαλκάδες
καὶ τοὺς περνῶ
στὰ λεπτά σου χέρια
στολίδι τελευταῖο
ἀπὸ μένα
γιὰ σένα.

Σαλώμη,
σὰ λωτὸς μέσ' στὸ νερό,
λευκὸς λωτός, ὁλάνοιξες
καὶ σὰ λωτοῦ μέσ' στὸ νερὸ
τόσο ἦταν λίγη
κ' ἡ ζωή σου.

Ἔλα,
σὲ πέρνω πρὶν ἀπὸ τὸ στόμα σου
ποὺ ὡς ρόδο εἶναι μισάνοιχτο
ἔβγει, συρτεῖ καὶ φύγει
τὸ φίδι τῆς ἁμαρτίας,
τουλάχιστο ἀπ' τὰ χέρια μου
νὰ πέσει τὸ ποθόπληκτο
κορμί σου μέσ' στὰ βάθη
τῆς ἀβύσσου
τῆς ἀνυπαρξίας . . .

ΜΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΒΥΣΣΙΝΙΑ ΝΕΡΑΪΔΑ

Στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας της, ὁ Μίλτος ἔσφιξε τὸ χέρι της γιὰ τελευταία φορά. Τὸ χέρι του ἔτρεμε μέσ' στὸ δικό της χέρι καὶ ἡ φωνή του ραγισμένη ὅλο κ' ἔσβυνε μέσα σ' ἕνα πνιγμένο ἀναφιλητό :

— Πρέπει νὰ φύγω ! Νὰ φύγω γιὰ πάντα πειά. Ἔτσι ἦταν γραφτό, Ματάνκα, νὰ χωρισθοῦμε μιὰ μέρα. Ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ γενότανε αὐτό. Ἄφισέ με μονάχα νὰ σ' ἀγαπῶ ὅπως σ' ἀγάπησα τὴν πρώτη φορὰ ποὺ σ' ἔννοιωσα νὰ περνᾶς κοντά μου, σὰν μιὰ βυσσινιὰ νεράϊδα.

Ἡ Ματάνκα τὸν ἐκύτταζε μὲ μάτια βουρκωμένα. Δὲν ἔκλαιε. Ἐπάνω ὅμως στὸ νεανικό της πρόσωπο ἦταν ζωηρὰ ζωγραρισμένος ὁ σπαραγμός. Ἔκλαιε σπαρακτικὰ ἡ ψυχή της. Ὁ Μίλτος ἐφίλησε παράφορα τὰ χέρια της καὶ

ἔφυγε βιαστικὰ πνίγωντας στὸ βαθύ του κλάμμα τὴν τελευταία του κραυγή :

— Ἄφισέ με νὰ σ' ἀγαπῶ ὅπως πάντα.

Ἀκίνητη, μὲ σαλεμμένο τὸ λογικὸ καὶ μὲ κορμὶ ποὺ ἔτρεμε ἀπὸ ἕνα σύγκρυο ἱδρῶτα ἡ Ματάνκα, ἔμεινε σὰν ἀπολιθωμένη στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας γιὰ λίγες στιγμές. Καὶ κατόπι ξεσπώντας κι' αὐτὴ σ' ἕνα γοερὸ κλάμμα ἐφώναξε :

— Μίλτο ! Μίλτο ! Μή. . .

Δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ προφέρη ἄλλη λέξι. Αἰσθανούνταν κάτι νὰ πνίγη τὸ λαιμό της. Χτυποῦσαν τὰ μηνίγγια της δυνατὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸ φορεματάκι της τὰ δυό της στήθεια σπαρταροῦσαν μὲ ἕνα ἀλλόκοτο ρυθμό. Ὁ πόνος της ἦταν βαθύς. Δὲν εἶχε τὴν δύναμι νὰ συρθῆ καὶ ὡς τὸ παράθυρο γιὰ νὰ δῆ γιὰ τελευταία φορὰ τὴ σκιὰ ἐκείνου ποὺ ἔφευγε γιὰ πάντα μὲ τὴν αἰώνια ἀγάπη γι' αὐτή. Ἔπεσε βαρειὰ πάνω σ' ἕνα βελουδένιο κάθισμα καὶ μὲ τὸ κεφάλι ἀνάμεσα στοὺς ἄγκωνας της, ξακολούθησε νὰ κλαίη :

— Αὐτὸ ἦταν ὅλο. Αὐτό . . .

Τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ ἁπλώνεται μέσα 'ς τὴν κομψὴ καμαροῦλα τῆς Ματάνκα Ἕνα φθινοπωρινὸ βράδι γεμᾶτο μελαγχολίες ποὺ ἐστάλαζαν σιγά σιγὰ σὰν πυρωμένα δάκρυα μέσ' 'ς τὶς ψυχές. Καὶ μέσα 'ς τὸ σκοτάδι τοῦ φθινοπωρινοῦ αὐτοῦ βραδιοῦ, τὰ βελοῦδα, οἱ καθρέφτες καὶ τὰ κομψὰ ἔπιπλα τῆς κάμαρας συνθέτανε μιὰ φασμαγορικὴ ἁρμονία. Ἡ Ματάνκα ἐσηκώθηκε καὶ τρικλίζωντας ἔφθασε ὡς τὸ παράθυρο. Τὸ ἄνοιξε. Καὶ ὁ ἀέρας ποὺ ὥρμησε πασπαλισμένος μὲ τὰ λεπτὰ μῦρα τῶν φθινοπωρινῶν λουλουδιῶν, τῆς ἔδωκε λίγη ζωή. Ἀνάπνευσε βαθειά. Διόρθωσε κατόπι τὰ σγουρά της μαῦρα μαλλιὰ καὶ ἄθελα ἐκύτταξε στὸν καθρέφτη. Κατακόκκινο τὸ πρόσωπό της σὰν τριαντάφυλλο Μαγιοῦ. Κι' ἐπάνω 'ς τὸ τριανταφυλλένιο της πρόσωπο τὰ μαῦρα της μάτια— δύο φωτερὰ κάρβουνα—ἐβγάζαν παράξενες σπίθες. Ἐκύτταξε κατόπι γύρω της σὰν νὰ ἤλπιζε ἀκόμη νὰ ξαναδῆ ἐκεῖνον ποὺ ἔφευγε γιὰ νὰ μὴν τὸν ξαναδῆ ἴσως ποτὲ πειά. Ἐρημιά. Καὶ τότε ἔννοιωσε βαθειὰ ἡ Ματάνκα πὼς ὁ χωρισμὸς τοῦ Μίλτσο ἦταν τελειωτικὸς πειά.

— Γιατὶ νὰ τὸν γνωρίσω ! Γιατί. . .

Ἀπελπισμένη ἔπεσε πάλι ἐπάνω στὸ βελουδένιο ντιβανάκι της καὶ ἄφισε τὴ σκέψι της νὰ πετάξη πρὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ποὺ ἐγνώρισε στὸ μεθύσι ἑνὸς χοροῦ καὶ ποὺ ἀγάπησε μὲ τόση τρέλλα ψυχική. Δὲν μποροῦσε νὰ πιστέψη ποτὲ αὐτὴ ὅτι θ' ἀγάπιζε μὲ τόση φλόγα καὶ μὲ τόση ψυχικὴ εἰλικρίνεια. Ἡ Ματάνκα! Μιὰ μοιραία γυναῖκα 'ς τὴ ζωή της. Τὸ πέρασμά της ἄνοιγε δρόμους γεμάτους ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ἦταν ἀποφασισμένοι νὰ θυσιασθοῦν γι' αὐτήν. Ἡ ὀμμορφιά της—μιὰ παράδοξη τσιγγάνικη ὀμμορφιὰ—ἔσερνε πρὸς τὴν καταστροφή. Ἄπειρες καταστροφὲς γύρω της. Κ' ἐκείνη ζοῦσε μὲ τὴν χαρὰ καὶ τὸ μεθύσι τῶν καταστροφῶν αὐτῶν. Γελοῦσε μὲ τὰ δάκρυα τῶν ἄλλων. Καὶ διασκέδαζε μὲ τοὺς καϋμούς των. Κάτω ἀπὸ τὴν τσιγγάνικη ὀμμορφιὰ καὶ τὸ φειδίσιο κορμὶ σπαρταροῦσε ὡς τόσο μιά ξεχωριστὴ ψυχή. Κλεισμένη ἡ ψυχὴ αὐτή, σὰν φυλακισμένη μέσα σὲ σιδερένιες ἁλυσσίδες. Δύο ἄνθρωποι ἡ Ματάνκα. Ἡ γυναῖκα ἡ ὄμμορφη μὲ τὸ χαμόγελο καὶ μὲ τὸ θέλγητρο ποὺ ἔστρωνε τὸ πέρασμά της μὲ καταστροφές. Καὶ ἡ ἄλλη Ματάνκα μὲ τὴν φυλακισμένη ψυχὴ ποὺ κλειοῦσε μέσα της ἕνα δικό της παράξενο δυνατὸ κόσμο. Κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴν εἶχαν γνωρίσει καὶ εἶχαν μαγευθῆ ἀπὸ τὰ θέλγητρά της δὲν μαντέψαν ποτὲ πὼς πίσω ἀπὸ τὴν βυσσινιὰ νεράϊδα— ἔτσι τὴν ξεχώριζαν—ἦταν ποτὲ δυνατὸ νὰ ζῆ καὶ ἕνας ἄλλος ξεχωριστὸς κόσμος. Ὅ τι προκαλοῦσε ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἄντρας ποὺ τὴν περιτριγύριζαν ἦταν τὰ δυό της κοραλλένια χείλια, ἦταν τὸ κρυσταλένιο της γέλοιο, ἦταν τὸ τραγούδι της κά-

ποτε καὶ ἦταν ἡ θέρμη τῆς ἀναπνοῆς της ποὺ ἦταν γεμάτη ἀπὸ μῦρο— τὸ μῦρο τῆς λευκῆς νεανικῆς της σάρκας. Ἡ Ματάνκα, ἀντίκρυζε τὴν ἀδιαφορία αὐτὴ γιὰ τὸν ἄλλο της κόσμο μὲ ἕνα μῖσος. Καὶ ἦταν τὸ μῖσος αὐτὸ ὅπου ἔφερνε τὶς καταστροφές. Τὸ γέλοιο της πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ μῖσος αὐτό. Καὶ τὰ χάδια ποὺ σκορποῦσε, μεθύσια ἡδονικὰ μέσα σὲ ποτήρια γεμάτα ἀπὸ τὰ φαρμάκια τοῦ μίσους γιὰ τὴν περιφρονησιὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ της κόσμου.

— Χά! Χά!

Αὐτὸ τὸ ξέσπασμα τῆς τρέλλας της ἦταν τὸ ξεχείλισμα τοῦ πόνου ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν φοβερὴ πάλη τῶν δύο ἀνθρώπων. Ἡ Ματάνκα ἐπάλευε χρόνια τώρα μὲ τὸν ἑαυτό της. Καὶ ὅλο τὸ ξέσπασμα τῆς χαρούμενης ζωῆς της μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους—ἀνθρώπους καραγκιοζάκια 'ς τὰ μάτια της — ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ βροῦνε τὰ πειὸ κολακευτικὰ λόγια γιὰ τὰ κοράλλινα χείλια της καὶ γιὰ τὸ μυστήριο τῶν μαύρων ματιῶν της μετατρέπονταν 'ς τὴν μοναξιά της σὲ μιὰ φοβερὴ ἀηδία. Στὶς ὀλίγες αὐτὲς στιγμὲς τῆς μοναξιᾶς της ἔζοῦσε μὲ τὸν δικό της κόσμο ἡ Ματάνκα Ἕνα κομψὸ ναργκιλεδάκι τῆς Ἀνατολῆς—κληρονομιὰ τοῦ παππού της—ἦταν ἡ μοναδική της συμπάθεια. Ξαπλωμένη σὰν σουλτανικὴ ὀδαλίσκη τὸν ἐκάπνιζε ἀφίνωντας τὶς σκέψεις της νὰ ἀνεβαίνουν μαζὶ μὲ τὸν λευκὸ ἀρωματισμένο καπνὸ τοῦ ναργκιλέ της.

Ὁ πόνος πλημμυροῦσε τότε στὸ τριανταφυλλὶ προσωπάκι της καὶ τὰ μάτια της ἀντιφέγγιζαν τὸν πόνο αὐτὸ μέσα σὲ δυὸ ἀτέλειωτες σταλαγματιὲς δάκρυων— δυὸ μαργαριτάρια ἐπάνω σὲ ρόδινο βελοῦδο . .

— Δὲ θά με καταλάβη λοιπὸν ποτὲ κανένας. Δὲ θ' ἀνοίξη τὴν κλεισμένη ψυχή μου γιὰ νὰ αἰσθανθῶ τὴ χαρὰ ποὺ ποθῶ κ' ἐγώ;

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ποὺ ὑπέβαλε στὸν ἑαυτό της μὲ ἀγωνία καὶ πόνο ἐγιγάντωνε περισσότερο τὴν περηφά-

ΧΑΡΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

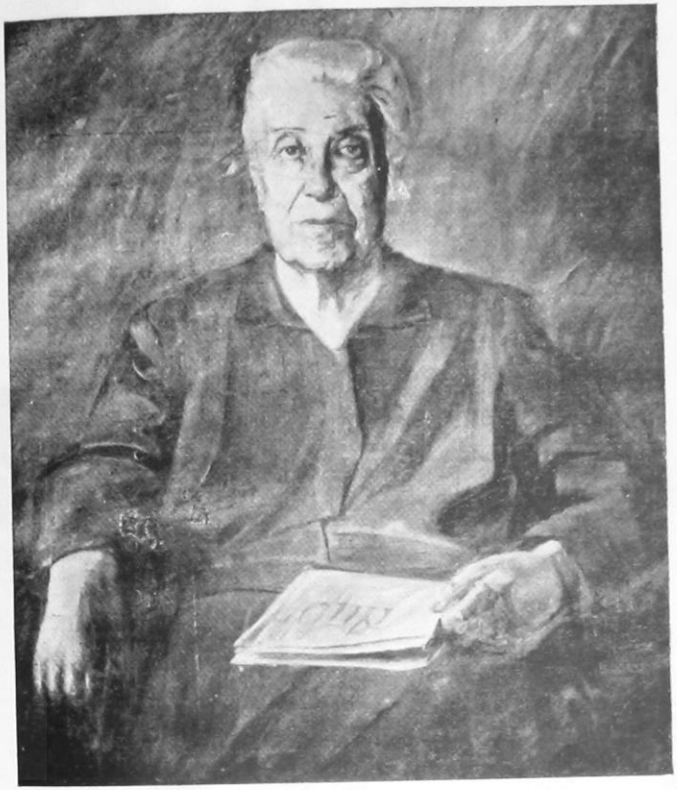

Η ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ

νεια της καὶ τὸ μῖσος της. Κλειώντας τὰ μάτια ἔβλεπε σὰν σὲ ὅραμα νὰ περνοῦν ἄνθρωποι - νευρόσπαστα μὲ ψεύτικο χαμογέλι, ἄνθρωποι ποὺ λυγίζαν τὸ κορμί τους μπροστά της, ἄνθρωποι μὲ ὑψωμένα παρακαλεστικὰ τὰ χέρια, ἄνθρωποι γονατισμένοι μπροστά της καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι μὲ χείλια διψασμένα ἀπὸ τὸν πόθο τοῦ φιλιοῦ καὶ τῆς σάρκας της. Καὶ ἔβλεπε κατόπι τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἐρείπια σφαγμένους ἀπὸ τὸν ἔρωτά τους, κατεστραμμένους ἀπὸ τὸ γεμᾶτο μῖσος χαμόγελό της. Ἕνας ἐφιάλτης στὴ ζωὴ τῆς Ματάνκος, τὰ δράματα αὐτὰ ποὺ τὴν ξυπνοῦσαν κατόπι μὲ ματωμένη τὴν καρδιὰ καὶ μὲ ἀπόφασι νὰ συνεχίση τὸ ἔργο της. Ἔβλεπε τὸν ἑαυτό της στὸν καθρέφτη. Ἦταν ὡραία, ὡραία. Τὸ πάλαιμα τῶν δύο κόσμων τῆς ἔδινε στὴν ὀμμορφιά της ἕνα ἀλλόκοτο ἐξωτισμό. Χείλια βυσσινιά, ἕνα βυσσινὶ μαντῆλι 'ς τὸ λαιμό της, δυὸ βυσσινιὰ σκουλαρίκια στοὺς ρόδινους λοβοὺς τῶν αὐτιῶν της καὶ βυσσινιὰ λουλουδάκια κάτω ἀπὸ ἕνα καπελλάκι ποὺ ἔδινε 'ς τὸ μικρὸ προσωπάκι της μιὰ χάρι ἐξαιρετική. Στὴν τρέλλα ἑνὸς χοροῦ κάποιος μισομεθυσμένος θαυμαστής της τῆς εἶπε :

— Εἶσαι μιὰ βυσσινιὰ νεράϊδα !

Σὲ λίγες μέρες ἔπεφτε ἄρρωστος βαρειὰ ὁ θαυμαστὴς αὐτός. Ἔμεινε ὅμως ὁ τίτλος τῆς βυσσινιᾶς νεράϊδας. Καὶ ἡ Ματάνκα τὸν δέχτηκε χωρὶς καμμιὰ ἀντίρρησι. Ἔτσι τὴν εἶχε γνωρίση καὶ ὁ Μίλτος ἕνα βράδι. Ἐπάνω σ' ἕνα ὄργιο μεθυσιοῦ κάτω ἀπὸ μιὰ ἀτμόσφαιρα ποὺ ἀνέδιδε τὴν ὀσμὴ τῆς σαμπάνιας, κάποιος ἀπὸ τοὺς γνωρίμους ἔκαμε τὴ σύστασι :

— Ἔλα νὰ σὲ γνωρίσω, Μίλτο, μὲ τὴ βυσσινιὰ νεράϊδα.

Γνωρισθήκανε. Ὁ Μίλτος τὴν ἐκύτταξε μέσα 'ς τὰ μάτια μὲ μιὰ σοβαρότητα. Ἡ Ματάνκα τὸν κύτταξε κι αὐτὴ μὲ κάποια ξεχωριστὴ προσοχή. Εἶχε ἀκούση κάποτε γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸ λογοτεχνικό του τάλαντο. Εἶχε διαβάση κάποτε

κάτι δικό του χωρὶς ὡς τόσο νὰ τὸ θυμᾶται. Ὁ Μίλτος τῆς προσέφερε κάτι. Δὲν τῆς μίλησε οὔτε γιὰ τὰ ὄμμορφα μάτια της, οὔτε γιὰ τὰ κοράλλια τῶν χειλιῶν της.

—Μ' ἀρέσει, κυρία μου, αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς βυσσινιᾶς νεράϊδας ποὺ σᾶς ἔδωκαν.

— Σᾶς ἀρέσει ἀλήθεια ;

— Κ' ἐσᾶς . . .

— Μμμ

— Ἴσως νὰ ταιριάζη καὶ μὲ τὴν ψυχή σας. Γιατί, ποιὸς ξεύρει τὶ ἄγνωστο κόσμο ματωμένο νὰ κρύβη καὶ ἡ ψυχή σας ;

— Χά ! Χά !

Τὸ γέλοιο της αὐτὸ εἶχε μιὰ παράδοξη νευρικότητα.

— Γελᾶτε ; Νομίζετε πὼς λέγω καμμιὰ ἀνοησία ;

— Ἄ ! ὄχι, ὄχι ! Ἔχετε δίκαιο, ἔχετε δίκαιο. Γελῶ γιατὶ πρώτη φορὰ ἀκούω νὰ μοῦ μιλᾶνε καὶ γιὰ τὴν ψυχή μου. Γελῶ γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἄλλων ποὺ θὰ σᾶς ἄκουαν νὰ μοῦ μιλᾶτε αὐτὴ τὴ γλῶσσα. Ἔχετε ὅμως δίκαιο . . .

Αὐτὴ ἡ πρώτη γνωριμία ἦταν σὰν ἕνα ξεκλείδωμα τῆς σκλαβωμένης ψυχῆς τῆς Ματάνκας. Καὶ ὁ Μίλτος 'ς τὰ μάτια της ξεχώρισε ἀμέσως Δὲν ἦταν σὰν τὰ καραγκιοζάκια μὲ τοὺς πόθους καὶ τὶς σαρκικὲς δίψες. Κι' αἰσθάνθηκε κάποιο ἀλλόκοτο αἴσθημα γι' αὐτόν.

Ἡ Ματάνκα—ποὺ ἔβλεπε τακτικὰ σχεδὸν τὸν Μίλτο—αἰσθάνουνταν τὴν ὁμίχλη τῆς ψυχῆς της νὰ ξεσκίζεται ὁλοένα. Ἡ ζωή της τώρα μὲ τὴν γνωριμία τοῦ νέου αὐτοῦ ἀνθρώπου σὰν νὰ γινότανε διαφορετική. Γελοῦσε μὲ τὰ δάκρυα καὶ διασκέδαζε μὲ τοὺς πόνους τῶν ἄλλων ἀκόμη. Ἡ ἀνθρώπινες καταστροφές, στὸ πέρασμά της ἀκόμη. Ἡ αἰώνια μοιραία βυσσινιὰ νεράϊδα πάντα . . .

— Χά ! Χά !

Ἡ ὀμμορφιά της αἰώνιο ὅπλο τῆς ζωῆς της. Αἰσθάνουνταν ὅμως τώρα πὼς κάτι ἐθέρμαινε καὶ τὴν παγερή της ψυχή, ἄδεια καὶ φυλακισμένη τόσα χρόνια. Καὶ ἡ Ματάνκα ἐδοκίμαζε στιγμὲς περισσῆς εὐτυχίας καὶ χαρᾶς . . Μαζὺ μὲ τοὺς καπνοὺς τοῦ ναργκιλέ της ἡ σκέψεις της καθὼς ἀνέβαιναν γινότανε σὰν ὄνειρα. Ἡ Ματάνκα — γιὰ πρώτη φορὰ 'ς τὴ ζωή της τώρα —πίσω ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν ὀνείρων ἀντίκριζε ἀλλοιότικα τὴ ζωή. Οἱ ἄνθρωποι-τὰ καραγκιοζάκια περνοῦσαν τώρα σὰν σκιὲς καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὶς σκιὲς αὐτὲς ἡ φυσιογνωμία τοῦ Μίλτου σοβαρή, ὑπερήφανη, μὲ μιὰ ἔκφραση πόνου. Ἡ ἀγάπη ἄρχισε νὰ ἁπλώνεται στὴν ψυχή της. Ὁ Μίλτος δὲν ἦταν ξένος καὶ ἀδιάφορος 'ς τὸ αἴσθημά της αὐτό.

— Ματάνκα, τῆς εἶπε κάποτε, κανένας δὲν μπόρεσε νὰ σὲ καταλάβη ὡς τώρα. Δὲν ξεύρω ἂν σὲ κατάλαβα κ' ἐγὼ καλά. Ὅμως ἔλα — μάθε το — δὲν δελεάσθηκα ποτὲ ἀπὸ τὴν ὀμμορφιά σου. Τὰ μάτια τὰ δικά μου σὲ εἶδαν ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ ἀλλοιότικα. Ἐγὼ μπῆκα 'ς τὴν ψυχή σου καὶ ἀντίκρυσα τὴν ὀμμορφιὰ τῆς ψυχῆς σου καὶ μόνο. Στὴ βυσσινιὰ νεράϊδα ἐγὼ ἀντίκρυσα τὸν ἐσωτερικό της κόσμο καὶ αὐτὸν μονάχα ἀγκάλιασα μὲ τὴν ψυχή μου καὶ τὸν ἔκαμα καὶ δικό μου κόσμο. Μέσα 'ς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ σέρνει ἡ ὀμμορφιά σου εἶμαι ἕνα τίποτε ἐγὼ — τὸ ξεύρω — εἶμαι ὅμως καὶ κάτι τὸ ξεχωριστό . . Τὰ μαλλιά μου ἄρχισαν ν' ἀσπρίζουν. Μὰ ἔχω ψυχὴ νέα καὶ ἀνθηρὴ πάντοτε . . Εἶναι δικαίωμά σου νὰ θελήσης νὰ μένω κοντά σου ἢ νὰ φύγω γιὰ πάντα, γιὰ πάντα.

Ἐκείνη ἀκούμπισε τὸ κεφάλι της ἐπάνω στὸ στῆθος του καὶ ψιθύρισε :

— Δὲ θέλω νὰ φύγης ποτέ. Σὲ θέλω αἰώνια κοντά μου. . .

Πόσα μαρτύρια στὶς ψυχὲς καὶ τῶν δύο. Ὁ Μίλτος κάποτε ξέσπασε γράφωντας τὸ μαρτύριό του. Ἦταν ὑπερήφανος κ' ἐκεῖνος καθὼς ἦταν ὑπερήφανη καὶ ἡ Ματάνκα. Τὸ μῖσος τώρα τῆς βυσσινιᾶς νεράϊδας ὀρθώνονταν μεγα-

λείτερο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ σταμάταγαν στὸ πέρασμά της. Τὸ ξάνοιγμα τοῦ ψυχικοῦ της κόσμου, ἡ ἀγάπη τοῦ Μίλτου, τὴν ἔκαμαν περισσότερο ὄμμορφη καὶ περισσότερο τρομερή . . . Ἡ ζωὴ τῆς χαρᾶς τὴν τραβοῦσε περισσότερο τώρα. Καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς ποὺ δημιουργοῦσε ἡ ὀμμορφιά της εἶχε γίνη μιὰ ἀρρώστεια ἀκατάληπτη. Ζοῦσε μὲ τὸ ὄνειρο τοῦ Μίλτου. Ζοῦσε ὅμως καὶ μὲ τὴν ἡδονὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔβλεπε νὰ σωριάζωνται μὲ τὰ θέλγητρα καὶ μὲ τὰ χάδια της. Ὁ Μίλτος σκέφθηκε κάποτε νὰ τῆς μιλήση ἀλλοιώτικα.

— Ματάνκα — σκέφθηκε νὰ τῆς πῇ — αὐτὴ ἡ ὀμμορφιά σου σέρνει ἐσένα 'ς τὴν καταστροφή. Ἄφισε τὸν ἐγωϊσμό σου. Θάψε τὴν παληὰ γυναῖκα, ἂν θέλης νὰ δοκιμάσης τὴν ἀληθινὴ εὐτυχία, καθὼς τὴν ἔπλασες μέσα στὴν ψυχή σου.

Δὲν εἶχε τὴ δύναμι ὅμως νὰ τῆς μιλήσει ἔτσι. Γιατὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἀντικαταστήση αὐτὸς ὅτι θὰ ἔχανε ἐκείνη θάβωντας τὴν ἐξωτερικὴ γυναῖκα μὲ τὸν ἐγωϊσμό, τὴν φιλαρέσκεια, τὴν ἡδονὴ τῆς καταστροφῆς. Ἡ μοιραία γυναῖκα ἔμενε πάντοτε καθὼς τὴν εἶχε γνωρίσει ἀπὸ τὶς πρώτες στιγμές. Καὶ ὁ Μίλτος γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογίσθηκε πὼς ἡ ἴδια καταστροφὴ τὸν περίμενε καὶ τὸν ἴδιο. Τὸ ξύπνημα τῆς ψυχῆς τῆς Ματάνκα ἐρχότανε τόσο ἀργὰ πιὰ ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἀλλάξη τὸν χαρακτήρα της. Ἔτσι φαντάσθηκε ὁ Μίλτος. Καὶ πέρνωντας τὴν ἀπόφαση τὴν ἀποχαιρέτιζε ἐκεῖνο τὸ φθινοπωρινὸ βράδι.

Μὲ ψυχὴ ματωμένη, ἡ Ματάνκα ἔφερε 'ς τὴ μνήμη της τὴ γνωριμία της καὶ τὸ αἴσθημα ποὺ ἐδοκίμασε γιὰ τὸν Μίλτο. Καὶ σὲ σπαρακτικὸ ἀποχαιρετισμὸ «Ἄφισέ με νὰ σ' ἀγαπῶ ὅπως σ' ἀγάπησα πάντα» ἀντιχοῦσε μέσ' στὴν ψυχή της σὰν μιὰ δυνατὴ νεκρώσιμη καμπάνα. Τὰ φῶτα τῆς Ἀθήνας ἀρχίσαν ν' ἀνάβουν. Ἡ Ματάνκα διευθύνθηκε πάλι 'ς τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο καὶ ἀγκάλιασε μὲ μιὰ

γρήγορη ματιά της τὴν νυκτερινὴ κίνηση ποὺ ἄρχιζε σιγὰ σιγὰ 'ς τὴν πρωτεύουσα. Ἦταν ἀναγκασμένη νὰ ριχθῇ ὅπως πάντα, κι' ἀπόψε στὴν κίνηση αὐτὴ μαζὺ μὲ τὸν κόσμο ποὺ ἀντίκριζε μὲ μῖσος καὶ περιφρόνηση. Ἂς ξαναβλέπε τὸν Μίλτο. Μιὰ φωτεινὴ ἀκτῖνα πλάκωσε τὴ μελαγχολική της ἔκφραση. Μπροστὰ στὸν καθρέφτη ἀντίκρισε ὅλη τὴν ὀμμορφιά της. Καὶ στὸ ἀντίκρισμα αὐτὸ ἐχαμογέλασε πικρά. Μέσα 'ς τὸ σκοτάδι τῆς κάμαράς της, ἡ σκιά της σὰν νὰ ἐνώνουνταν μὲ τὶς σκιὲς τῶν βελούδων καὶ τῶν μεταξωτῶν ποὺ ἦταν ριχμένα πάνω στὸ διβάνι καὶ στὰ ἐπιπλά της. Ἕνα χτύπημα στὴν πόρτα τὴν ἔκαμε ν' ἀναρριγήση. Ἄναψε τὸ φῶς καὶ προχώρησε.

— Ματάνκα !

— Ἐσὺ Ἀνδρέα !

— Ἐγώ ! Ἐγώ !

— Ἐμπρός !

Ἡ πόρτα ἄνοιξε καὶ μπῆκε γεμᾶτος χαρά, ἕνας ἄνθρωπος ὑψηλός, περιποιημένος καὶ μὲ πρόσωπο γεμᾶτο εὐτυχία.

— Λοιπόν ! Εἶσαι ἕτοιμη γιὰ τὴν ἀποψινή μας ἔκδρομή ;

— Σχεδόν.

— Σοῦ ἔφερα καὶ τὸ κολλιὲ ποὺ σοῦ ὑποσχέθηκα.

Τυλιγμένο σ' ἕνα κομμάτι ἐφημερίδας τὸ κολλιὲ τὸ ἀφῆκε ὁ Ἀνδρέας — ἕνας ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς της — ἐπάνω στὸ τραπέζι.

— Ἀπόψε πῶς θὰ φαντάξη ἡ βυσσινιά μου νεραϊδα!

Ἡ Ματάνκα ἄρχισε νὰ ξεδιπλώνη τὴν ἐφημερίδα. Τὰ μάτια της γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔπεσαν σ' ἕνα κομμάτι τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς. Ἕνας κόσμος ξύπνησε μέσα της καὶ πάλι. Μὲ τρεμάμενα χείλια διάβασε λίγες γραμμές :

«Ἡ ὡραία τῆς παρέας, θαῦμα ἀνδαλουσιανῆς ὡραιότητας καὶ ἀνατολίτικης γοητείας». Δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ προχωρήση. Στὶς γραμμὲς αὐτὲς ἀναγνώρισε τὸν ἑαυτό της

καὶ θυμήθηκε πὼς τὸ κομμάτι αὐτὸ ἦταν γραμμένο γι' αὐτήν, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὴν ἀγάπησε ψυχικά. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι της ἐπάνω στὸ κομμάτι αὐτὸ τῆς ἐφημερίδας καὶ ἀναλύθηκε σ' ἕνα λυγμικὸ κλᾶμμα.

Ὁ Ἀνδρέας τὴν ἐκύτταζε μὲ ἔκπληξη.

— Μὰ τί ἔπαθες, Ματάνκα . . Ἔλα, ἡσύχασε. . . Κύτταξε τὸ κολλιέ σου.

Ἐκείνη δὲν ἄκουε τίποτε. Μέσα 'ς τὴν ψυχή της ἐζοῦσε ὁλόκληρο ἕνα δρᾶμα. Καὶ μὲ πρόσωπο ἀκουμπισμένο πάντοτε ἐπάνω στὸ κομμάτι αὐτό, ἐξακολουθοῦσε νὰ κλαίη, νὰ κλαίη . . Τὸ σκοτάδι ἁπλώνουνταν τώρα βαθύτερο κάτω 'ς τὴν πόλι . . .

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟ

(*Τεκφοὺρ Σεράϊ*)

Ἐρήμωση. Λησμονιὰ στὸν κύκλο τῶν ἀνακτόρων.
Μήτε ψυχή. Κρατοῦν μέσα στὸ θρύλλο τους οἱ τοῖχοι.
Σκιές, ὀνόματα ἔνδοξα, τῶν τέως αὐτοκρατόρων.
Τρῦπες στὸ φῶς, στέγη οὐρανός, χῶμα τριγύρω, λίθοι.

Στὰ φρούρια τὰ βυζαντινά, μαῦρος κισσὸς φυτρώνει,
Ἐπαλξες ἡρωϊκές, χάσκουν μὲ τοῦ Καιροῦ τὰ βόλια
Στοῦ λόφου τὴν κλιτύα. Καθὼς ἡ χαλασιὰ κυκλώνει.
Κάτω πῶς πρασινίζουνε χλωρὰ τὰ περιβόλια !

Ἀνάμεσα ἀπὸ νέα κλαδιά, κι' ὁλόσπαρτα χωράφια
Μόλις στοῦ Κερατίου γλυστρᾶ τἀσήμια ἡ πνοὴ τοῦ μπάτη
Ξέχωρα ἀπὸ αὐτοκράτορες, πορφύρες καὶ χρυσάφια.
Ζῆ στὴν αἰωνιότητα τὸ μέγα ἀρχαῖο Παλάτι.

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

ΙΓ'. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ

Ματαιοπονία βέβαια νὰ προσπαθῇ κανένας μὲ λόγια νὰ καθορίσῃ ἀσύλληπτες καὶ φευγαλέες ἔννοιες σὰν ἐκεῖνες ποῦ χαρακτηρίζουν τὴν ὑπόσταση τῆς Τέχνης καὶ τῆς Αἰσθητικῆς της, τόσο περισσότερο ποῦ ἴσα μὲ σήμερα κανένα ἱκανοποιητικὸ ὁρισμὸ οὔτε τῆς Τέχνης οὔτε τῆς Αἰσθητικῆς δὲν καταφέραμε νὰ βροῦμε. Μολαταῦτα ἡ προσπάθεια ψιλονυχίζοντας νὰ πλησιάσουμε τὶς ἀπώτερες σφαῖρες τοῦ ψυχικοῦ κόσμου ὅπου ὁ λόγος δὲν προχώρησε νὰ τὶς διευκρινίσῃ, κάτι πάντα μπορεῖ νὰ συνεισφέρῃ γιὰ μιὰν ἀπώτερη ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ μας ἀπὸ ἄλλους.

(*) *Ἡ προηγούμενες μελέτες αὐτῆς τῆς σειρᾶς δημοσιεύτηκαν κατὰ καιροὺς ἀπὸ τὸ 1920 στὴ* **Μοῦσα** (*Ἀθήνα*), *στὴν* **Ἀργὼ** (*Ἀλεξάνδρεια*) *καὶ στὴ* **Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ** (*Πόλη*).

Πρὶν ἀπ' ὅλα δὲν πρέπει ναὐτοκοροϊδευόμαστε θαρρῶντας πῶς ἐκφράζοντας ἰδιότητας μιᾶς ἰδέας ὁρίζουμε τὴν ἰδέα. Ὁ ὁρισμὸς μ' αὕτη τὴ μέθοδο μοιάζει σὰν ἐκεῖνον, στὴ Γεωμετρία, τῆς εὐθείας γραμμῆς, «τῆς ὁποίας πάντες ἔχομεν γνῶσιν» (! ! !) Ὅσες ἰδιότητες καὶ ἂν ἀραδειαστοῦν σ᾽ ἕνα ὁρισμὸ δὲ θὰ ὁρίσουν τὸ ὁριστέο, ἐχτὸς ἂν ἀραδειαστοῦν ὅλες, πρᾶμα ἀδύνατο, ξέχωρα ποῦ ὁ ὁρισμὸς δὲν εἶναι μιὰ ἀπαρίθμηση ἀπὸ ἰδιότητες, ἀλλὰ μιὰ περιεχτικὴ ἀναπαραστατικὴ γενίκευση.

Παραθέτοντας λοιπὸν στὶς ἀκόλουθες γραμμὲς μερικὲς ἰδιότητες τῆς δημιουργικῆς συγκίνησης, δὲν ἔχουμε τὴν ματαιοδοξία νὰ τὴν καθορίσουμε, παρά, ἁπλούστερα, ἐξετάζοντάς την ἀπὸ διάφορα σημεῖα νὰ καταγράψουμε τὴν ἑκάστοτε ἀντίληψή μας. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ κάνουμε γιὰ τὸν ἀναγνώστη μας τὸ ἴδιο πρᾶμα σὰν νὰ πρόκειται νὰ τοῦ δώσουμε μιὰ ἰδέα ἑνὸς γλυπτικοῦ ἀριστουργήματος ποῦ ποτὲ δὲν εἶδε. Στεκόμαστε ἀπὸ διάφορα σημεῖα, πάνω, κάτω, πλάγια, δεξιά, ζερβά, μισόζερβα, κοντά, μακρυά, μισόφωτα, κατάηλια καὶ οὔτε κὰν πέρνουμε φωτογραφίες ὅπως ὁ κινηματογράφος· περιγράφουμε ὅσο τὸ δυνατὸ πιστότερα μᾶλη, τὴ δυσπιστία ποῦ ἔχουμε στὴν ὑποκειμενική μας ἀντίληψη.

Διακρίνουμε λοιπὸν τρία στάδια στὴν δημιουργικὴ ἐκδήλωση, τὴ σύλληψή της, τὴν ἐξέλιξή της, τὴν ἐκδήλωσή της, τοὺς συντρόφους της, τὴν τροχιά της, τὴν ἐκφραστική της δύναμη. Θαρροῦμε πῶς κατατοπιζόμενοι ἀπ' αὐτὲς τὶς σκοπιὲς θὰ τὴ δοῦμε καλλίτερα στὴ λαβυρινθώδικη πολυσχεδία της.

Ἡ ἄμεση ἀρχικὴ αἰτία τῆς σύλληψης μιᾶς δημιουργικῆς συγκίνησης φαίνεται νἄναι μιὰ σκέψη, μιὰ ἐντύπωση, γιὰ μιὰ ὑποσυνείδητη ὥθηση διάρκειας σὰ μιὰ φυσιολογικὴ ἀνάγκη. Πότε συμβάλλει μονάχα ἕνα ἀπὸ τὰ τρία στοιχεῖα, πότε δύο τους, πότε ὅλα μαζί. Ἐφτὰ κι' ὅλας συνδυασμοὶ

ἀμέσως στὴν ἀρχὴ τῆς γένεσης τοῦ ἔργου τέχνης, δίχως νἄχουμε ὑπ' ὄψει πῶς ἡ ἄποψή μας διαιρεῖ τὰ πράματα στὶς γενικές τους γραμμές, παραμελῶντας τὶς ἐνδεχόμενες ἄπειρες περιττολογίες. Τί μπορεῖ μονάχα νὰ δώση ἡ σκέψη; τί ἡ ἐντύπωση; τί ἡ ἐκφραστικὴ ὑποσυνείδητη ἀνάγκη; Θἄναι πολὺ βαθὺς αἰσθητικὸς ψυχολόγος ἐκεῖνος ποῦ θὰ μπορέση νὰ λύση τέτοιο αἴνιγμα. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ λογικὴ μονάχη δὲ φτάνει, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ διαίσθηση τὶς περισσότερες φορὲς μᾶς σφυρίζουν ἀνοησίες. Ἀκόμα λιγώτερα λοιπὸν νὰ κυττάξουμε στὰ σοβαρὰ νὰ βροῦμε τί μπορεῖ νὰ βγάλη ἕνας συνδυασμὸς τοῦ πρώτου μὲ τὸ δεύτερο ἢ τὸ τρίτο, τὸ τελευταῖο μὲ τὸ δεύτερο, ἢ ὅλων μαζί. Ἂς περιοριστοῦμε νὰ ὑποδείξουμε πῶς ἡ σκέψη μπορεῖ κάπως νὰ μετριάζη τὴν καθαρὰ ψυχικὴ συμβολὴ στὴ σύλληψη τοῦ ἔργου τέχνης· πῶς ἡ ἐντύπωση σκέτη θἄγνοῆ κάθε λογικὴ χαλιναγώγηση· πῶς ἡ δίψα μιᾶς διάρκειας στὴν ἐνσυνείδητή μας παροδικότητα θἄναι μιὰ ὅπως-ὅπως διαπιστώση τοῦ Ἐγὼ ποῦ τυχαῖα ἐντελῶς στὸν καλλιτέχνη ἐκφράζεται μὲ τὸ τεχνούργημα. Καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις ἐξιχνιάζουμε τὴν ὑποκειμενικότητα στὴ δημιουργία τῆς Τέχνης, ἀκόμα μιὰ διαβλέποντας τί παραλογισμὸς εἶναι ἡ ὑπόθεση καθαρὰ ἀντικειμενικῆς Τέχνης. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ σύνδρομοι τῆς ἀρχικῆς σπίθας πηγάζουν ἀπὸ τὰ ἐσώτερα ψυχικὰ τοῦ καλλιτέχνη. Ὁ Δημιουργὸς εἶναι ἀδύνατο νὰ δουλεύη ἀντικειμενικά, ἀλλοιῶς παύει νὰ δημιουργῆ.

Τὸ μυστήριο τῆς σύλληψης ὅσο καὶ ἂν διαφεύγη τὶς ἅρπαγες τῆς νόησής μας, τόσο πάλι ἡ ἐκκόλαψη τοῦ ἔργου τέχνης στὶς ἐντελῶς γενικές της γραμμὲς μᾶς εἶναι πιὰ προσιτὴ καὶ ἐξηγήσιμη. Τὸ ἐνδιάμεσο στάδιο, ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀρχικῆς ἰδέας ὡς τὴν ὑλικὴ πραγμάτωση τοῦ ἔργου μὲ τὰ συνειθισμένα τεχνικὰ διαπιστωτικὰ στοιχεῖα, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ παραβολικὴ διαγραφὴ ἀπὸ τὴ μίμηση στὴ διαστροφή· λέμε δὲ παραβολική, γιατὶ γυρισμὸς ἀπὸ τὴ

διαστροφὴ στὴ μίμηση ποτὲ δὲν παρατηρήθηκε. Λὲ θέλει συζήτηση ποῦ ἀναγκαστικὰ τὰ πρῶτα στοιχεῖα ποῦ θὰ χρειαστῇ ὁ καλλιτέχνης θὰ ταρυσθῇ ἀπὸ τὴ Φύση. Ἀπ' ἀλλοῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ πάρῃ, ἀφοῦ «ἀλλοῦ» δὲν ὑπάρχει. Καὶ γι' αὐτὸ ἀναγκαστικὰ πάλι, ἡ Τέχνη στὴ γένεσή της εἶναι ἡ μίμηση καὶ τίποτες ἄλλο. Αἰῶνες πρὶν ἀπὸ μᾶς τὸ κατάδειξε δασκαλικώτατα ὁ περίτρανος Ἀριστοτέλης. Μὰ ἐδῶ πρέπει κάτι πολὺ σπουδαῖο νὰ προσεχτῇ. Σ' αὐτὸ τὸ στάδιο ἀκόμα τέχνη δὲν ὑπάρχει παρὰ μονάχα σὰ δυναμικὴ ὑπόσταση. Εὐθὺς ὅμως μόλις ἡ διαστροφὴ θίξῃ τὴ μίμηση, ἀρχίζει νὰ διαπιστώνεται Τέχνη, γιατὶ εὐθὺς ἀμέσως ἀρχίζει ἡ δυναμικὴ προδιάθεση τοῦ καλλιτέχνη νὰ ἐκδηλώνεται κατηγορηματικά. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἔκφραση τοῦ ὑποκειμενισμοῦ του, τῆς ἀτομικῆς ὀντότητας. Ἐδῶ δὲν πρέπει νὰ παρεξηγηθοῦμε· μὴ μᾶς προσάψῃ κανένας ἄκριτος — σὰ μερικοὺς ποῦ μὲ τὴ συνειθισμένη τους μποσικαρία πάσκισαν νὰ συζητήσουν ἀσυλλόγιστα κι' ἐπιπόλαια τὸ προηγούμενό μας θέμα Οὐσία καὶ Μορφή (1)— πῶς ἔτσι καταδικάζουμε τὸ ρεαλισμὸ στὴν Τέχνη. Ὁ ρεαλισμὸς καὶ ὁ νατουραλισμὸς εἶναι καὶ αὐτὰ μιὰ καλλιτεχνικὴ διαστροφὴ ποῦ δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τὴ μίμηση. Μὴν ξεχαστῇ, θαρρῶ πῶς τὸ λέει ὁ Πλάτων στὸν Κρατύλο, πῶς τέλεια μίμηση δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ γιατὶ θὰ γεννηθῇ δεύτερο πρωτότυπο καὶ δυὸ πρωτότυπα δὲν μποροῦν νὰ συνυπάρξουν. Λέγοντας μίμηση ἐννοοῦμε τὴν ἀναγκαστικὴ ἀφετηρία ἀπὸ τὴ Φύση γιὰ τὴν ἀναπόφευχτι τάση — σὰ εἶδος λυτρωμοῦ γιὰ τὴ διαπίστωση τοῦ Ἐγώ μας — νὰ φύγωμε ἀπὸ τὰ ὁλόγυρά μας δίχτυα της. Κι' ἔτσι μπορεῖ νὰ δώσουμε καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὁρισμοὺς τῆς Τέχνης· μιὰ τάση φυγάδευσης ἀπὸ τὸ περιβάλλον διαστρέφοντας τὴ Φύση. Ἐνδιάμεσο στάδιο ἀπὸ τὴ μίμηση στὴ διαστροφὴ εἶναι ἡ παραμόρφωση καὶ ἀνάλογα στὴν ἐπιτάχυνση νὰ ποῦμε τῆς ἀπομιμητικῆς σταδιοδρομίας στὴν ἔκφραση, ἔχουμε εἴτε μιὰ παραμορφωτικὴ διαστροφή, εἴτε μιὰ διαστροφικὴ παραμόρφωση. Μὴ νομιστῇ πῶς ταχυδακτυλουργοῦμε μὲ λόγια καὶ ἀφῃρημένες ἔννοιες. Ὅποιος μᾶς κάμῃ τὴν τιμὴ νὰ μᾶς προσέξῃ λιγάκι, θὰ μᾶς καταλάβῃ· θὰ νοιώσῃ ἔξαφνα γιατὶ θὰ χαρακτηρίσουμε τὸν ὑπερρεαλισμὸ παραμορφωτικὴ διαστροφή, ἐνῶ τὸ ρεαλισμὸ μονάχα διαστροφικὴ παραμόρφωση, ἀφοῦ ὁ πρῶτος βρίσκεται στὸ ἀπώτερο στάδιο τῆς «ἀπομίμησης», ἐνῶ ὁ ἄλλος στὸ πλησιέστερο. Στὸ παραβολικὸ τόξο Μίμηση—Παραμόρφωση—Διαστροφὴ βρίσκονται ὅλα τὰ σημεῖα, οἱ σταθμοὶ τῶν αἰσθητικῶν σχολῶν. Καὶ πάλι μποροῦμε σταματῶντας νὰ χαιρετίσουμε ἕνα νέο ὁρισμό. Αἰσθητικὴ σχολὴ εἶναι μιὰ δεδομένη ἀναλογία ἀπὸ τὸ στάδιο μεταξὺ μίμησης ὡς τὴ διαστροφή. Δυστυχῶς μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ καλοδοῦμε τοὺς διάφορους ἐλιγμοὺς καὶ μαιάνδρους ὅπου ἡ μιμητικὴ ὕλη μετουσιώνεται σιγὰ σιγὰ στὴ διαστροφὴ ποῦ χαραχτηρίζει ἰδιαίτερα τὸ τεχνούργημα. Ἀλλὰ μονάχα τὸ ὅτι οἱ δύο πόλοι τῆς ἐξέλιξης, τῆς δημιουργικῆς συγκίνησης ἀπὸ τὴ σύλληψη στὴν ἐκδήλωσή της ἀποδείχτηκαν ἡ μίμηση καὶ ἡ διαστροφή, εἶναι ἕνα σημαντικὸ κέρδος στὴν κατανόηση τῶν αἰσθητικῶν νόμων ποῦ ξεφεύγουν τὴ συνειθισμένη κρίση καὶ λογική.

Ἡ ἐκδήλωση τῆς δημιουργικῆς συγκίνησης εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπός της. Ἡ ποικιλίες της, ἡ διαφοροποιήσεις, ἀμέτρητες. Μποροῦμε νὰ τὴν ἐξετάσουμε ἀνάμεσα ἀπὸ κάθε πρῖσμα. Ὁ χρόνος μᾶς φαίνεται τὸ πιὸ βολικό, δίχως νὰποκλείσωμε κάθε ἄλλη ἐρευνητικὴ μέθοδο. Κάτω ἀπὸ τὸ φακὸ τοῦ χρόνου ξεδιαλύνουμε τρεῖς διάφορες ἐκφάνσεις, τὴν ἀναπόληση, τὴν ἀναπαράσταση καὶ τὴν ὑποβολή, ποῦ ἀνταποκρίνουνται στὶς διαιρέσεις (κακὴ ἡ λέξη, μὰ αὐτὴ μᾶς ἔρχεται) τοῦ χρόνου, τὸ παρόν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ

(1) *Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ 1932, σελ. 39—45.*

μέλλον. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητο πῶς καὶ ἡ τρεῖς αὐτὲς μορφές, ριζωμένες βαθειὰ στὴ μίμηση, μποροῦν νὰ φυλλώσουν ἀδιάκοπα στὴν καλλιτεχνικὴ διαστροφή. Ἡ ἀναπόληση, ἡ ἀναπαράσταση καὶ ἡ ὑποβολὴ ἀντλοῦν τὴν ὑπόστασή τους ἀπὸ τὴ μίμηση· εἶναι ἀκατανόητες δίχως αὐτήν. Μὰ σὲ ἴσο βαθμὸ δὲν ἔχουν καμμιὰ σημασία χωρὶς τὴν ἀναγκαία διαστροφή. Κάθε ἔργο τέχνης στὴν ἐκδήλωσή του (ἐχτὸς τοῦ ὅτι ἄλλο νὰ εἶναι) ἀπαραίτητα θὰ παρουσιαστῇ σὰν ἀναπόληση, σὰν ἀναπαράσταση, σὰν ὑποβολή. Τὸ ἄγνωστο ποῦ ζητᾷ νἀγκαλιάσῃ ἡ Τέχνη ἔχει πωρώση τὸ Χρόνο· ἡ ἀναπόληση διαστρέφει τὴ θύμηση, ἡ ἀναπαράσταση πασκίζει νὰ διερμηνέψῃ τὴν πραγματικότητα σύμφωνα μὲ μιὰ προδιάθεση, ἡ ὑποβολὴ προσπαθεῖ ἀπὸ διδόμενα παληὰ νἀνοίξῃ δρόμους πρωτογροίκητους. Ἔκπαγλο μυστήριο τῆς ἐκκόλαψης τοῦ χάρματος, ποῦ λέγεται Τέχνη! Τὸ ὑποσυνείδητο τοῦ ἀνθρώπου ζητῶντας ταφλὰ τὴ διάρκεια, ἔχοντας τὴν τραγικὴ ἐπίγνωση τοῦ ἐφήμερου, ἀγωνιᾷ νἀγκαλιάσῃ τὸ Χρόνο στὴν τρισπόστατή του ἀντίληψη ποῦ ξεδιάλυσε ἡ φτωχή μας λογική. Ἡ δημιουργικὴ συγκίνηση ὅταν παρουσιάζεται σὰ μιὰ ἐπίμονη προσπάθεια τῆς καταστροφῆς τοῦ ἐφήμερου καὶ τοῦ μὲ κάθε τρόπο κέρδους τῆς διάρκειας, δὲ λέμε τῆς αἰωνιότητας, ἐνέχει κάτι τὸ τραγικό, ὑψηλὸ καὶ ὡραῖο, τὴν πάλη τῆς ὑποκειμενικότητας νὰ νικήσῃ στὴν ἐκδήλωσή της τὴν ἀντικειμενικότητα ποῦ τὴν περιτριγυρίζει καὶ τὴν πνίγει. Ἡ Τέχνη εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῆς Ζωῆς, ἡ πάλη γιὰ τὴ Ζωή, γιὰ κάτι παραπάνω, τὴν Ἐπίζηση. Ἴσως τὸ ὡραιότερο ποίημα εἶναι ἡ ἐξέλιξη τῆς δημιουργικῆς συγκίνησης ἀπὸ τὴ σύλληψη στὴν ἔκφρασή της. Ἴσως ἡ Αἰσθητικὴ ποῦ προσπαθεῖ νὰ ἐμβαθύνῃ τὸ χάος τοῦ Ὑποσυνείδητου ὅπου πῆρε μιὰ μέρα ὑπόσταση ἡ Τέχνη, νἄναι ὅπως ἡ Φιλοσοφία, ἡ Ἐπιστήμη τῶν Ἐπιστημῶν. Ἴσως ἡ Τέχνη νὰ μᾶς δώσῃ τὴ λύση γιὰ μιὰ λύση τοῦ αἰνίγματος τῆς Ζωῆς, ἂν

μᾶς βοηθήσῃ ἡ Αἰσθητικὴ νὰ μὴν πελαγώσουμε. Ἡ δημιουργικὴ συγκίνηση κλείνει μέσα της κάθε συγκίνηση, γιατὶ ὅλοι μας, λίγο-πολύ, εἴμαστε καλλιτέχνες, ἀπὸ τὸ παιδὶ ποῦ δημιουργεῖ μὲ τὴ φαντασία του κόσμους γιὰ νὰ θρονιάσῃ βασιλέα τὸν ἑαυτόν του ὡς τὸ δημιουργὸ καλλιτέχνη ποῦ διψῶντας τὴ διάρκεια, δημιουργεῖ κόσμους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἐκείνους ποῦ θἄναι ἱκανοὶ ἀναδρομικὰ ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τοῦ ἔργου τέχνης νὰ περάσουν ἀπὸ ὅλες τὶς συγκινήσεις ποῦ δόνησαν τὴν ψυχή του (Κύττα Αἰσθητικὲς Κουβέντες, Ἀρ. 8, Ἀπὸ τὴν Ἔμπνευση στὴν Ἀντίληψη τοῦ ἔργου Τέχνης). Ἡ δημιουργικὴ συγκίνηση εἶναι πηγὴ εὐτυχίας, γιατὶ ἀπολήγει στὴν Τέχνη (Ἀρ. 9.) Ἡ δημιουργική συγκίνηση εἶναι ἡ ψευτοπαρηγοριὰ πῶς μποροῦμε νὰ νικήσουμε τὸ Χρόνο, παρατείνοντας μιὰ ἐφήμερη διάρκεια, μᾶλλα λόγια εἶναι τὸ ἄκρο ἄωτο τῆς ὑποκειμενικότητας, τῆς θέλησης Ζωῆς.

Αἴξ Προβηγκίας, 18. Θ΄. 1932.

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΕΣ

Ἴαντα, σοννάτα τοῦ Σωπέν, μακόρντα πιάνου μοιάζεις!
Λιμνοῦλα τὰ δυὸ μάτια σου στὴ δίνη τους μὲ σέρνουν
Νανουριστὰ καὶ τοὺς καημούς, ποὺ τὴν καρδιά μου δέρνουν,
Τοὺς ξεριζόνουνε μὲ βιὰ καὶ τοὺς ἁλαφροπέρνουν
Ἀπ' τῶν χειλιῶν σου τὸ κρασὶ μεθῶ σὰν μάγκαλιάζεις!...

ΚΩΣΤΑΣ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ»

ΤΟ ΜΠΑΛΛΕΤΟ

ΤΩΝ ΓΟΡΓΟΝΩΝ

ΣΤΡΟΦΗ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΓΟΡΓΟΝΕΣ

Τοὺς νάφτες ποὺ ἀστοχήσαν τοὺς λιμνιῶνες,
τὸ νέο σκοπὸ μαθαίνουν οἱ Γοργόνες

Ο ΛΥΡΙΣΤΗΣ

Σὰν ποιὸ νὰ ἐλάλει μαγοτράγουδο ἡ Σειρήνα
κἠ ζέστα τοῦ γυναίκειου ἀχοῦ του ἐστρήνα ;

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΓΟΡΓΟΝΕΣ

Στὸν ὕπνο σου κάποτες ἂν λαλήσει,
θὰ νιόσεις μέσα σὲ ὄνειρο ἡδονῆς μεθύσι.

Η Α΄ ΓΟΡΓΟΝΑ

Ἂν τἄκουγες, ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτὸ θὰ γλίτωνες.
Νεραΐδος πιὰ θὰ χόρεβες μὲ Τρίτωνες.

Η Β΄ ΓΟΡΓΟΝΑ

Κάποια Σελήνη τὸ ἀντιλάλησε ὑπνοβάτισσα.
Κεἶπες : «Σὲ κόσμους ξένους παραπάτησα».

Η Γ΄ ΓΟΡΓΟΝΑ

Τὸ ἔκρουσε κάποιας Ἀνεραΐδας ντέφι
κι ὁ ἀχός του πέτρωσε στὰ βύθη τοῦ γιαλοῦ σιντέφι.

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ

Η Α΄ ΓΟΡΓΟΝΑ

Οἱ ἀφροὶ ξεχύνουν ρίζι
κι αὐλῶν σιωπὴ φλοισβίζει.
Ἄκου, ἐπιθαλάμια νέα
τῆς Θέτιδας καὶ τοῦ Πηλέα :

Η Β΄ ΓΟΡΓΟΝΑ

Πὰ στὸ κύμα Νύφη ἂν παίζει
σὲ μιὰ δύση ἀπὸ κρεμέζι,
κρυφολέει : «Νὰ γλίτωνα
τὴν ὁρμὴ τοῦ Τρίτωνα».

Κι ἀπ τὴ γλαυκοπράσινη
τὴ χώρα
μιὰ ξωθιὰ θαλάσσινη
θὰ ἐθώρα
ἡ ματιά σου, ἂν θὰ ἐτήρας
πρὸς τὸ κρούσιμο μιᾶς λύρας.
Κἴσως νἄκουες ποὺ ἐτραγούδα
τὄνειρό σου ἡ Ἀγελούδα.

Η Γ΄ ΓΟΡΓΟΝΑ

Ἐξὸν ἂν προτίμας
τὸ θάμπος τῆς ἰδέας,
στά μάγια τῆς ρίμας
ποὺ διαλλάζει : ὁ Πρωτέας.

Α. ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ

AHMET HAŞİM

ΓΑΡΟΥΦΑΛΟ

Τὰ χείλη τῆς καλῆς μου τῶχουν φέρει
φλογοσταλίδα τὸ γαρούφαλο. Τὸ ξέρει
ἡ ψυχή μου ἀπὸ τὸν πόνο πῶχει νοιώσει.

Σειρὰ ἡ νεκρὲς πεταλουδίτσες χάμου
τὶς ἔχει ἡ φλόγινη εὐωδιὰ σκοτώσει.
Μαζύ τους πεταλούδα κ' ἡ καρδιά μου.

Μετάφραση : ΒΑΣ. ΚΑΣΑΠΑΚΗ

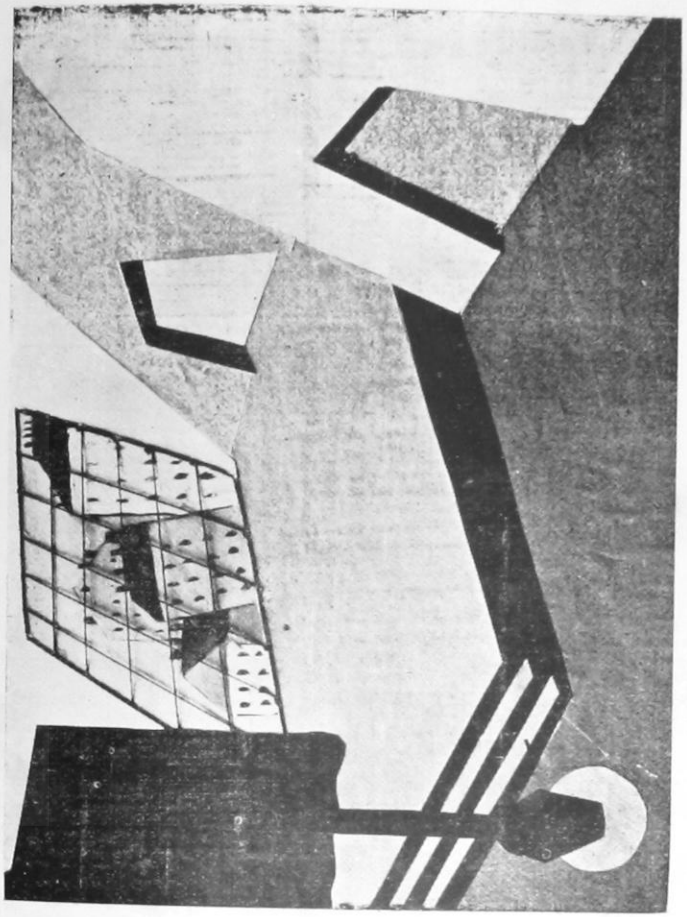

Γ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ πρώτη πράξη τοῦ "Je ne vous aime pas,, *τοῦ* M. ACHARD
Τὸ Atelier *τοῦ* Cadet

ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΔΑΣΗ

Σὲ κάποιο ἀνεξερεύνητο δάσος τῆς Ἀφρικῆς μία ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ Ἀμερικανῶν ἔπεσε στὴν ἐνέδραν ἰθαγενῶν. Ὕστερ' ἀπὸ ἀγῶνα σκληρόν, δύο μέλη τῆς ἀποστολῆς, ὁ ἕνας φυσιοδίφης κι' ὁ ἄλλος δημοσιογράφος, ἔπεσαν ζωντανοὶ στὰ χέρια τῶν ἀγρίων κι' ὁδηγήθηκαν μπροστὰ στὸν ἀρχηγόν, ποὺ ἦταν νομοθέτης, δικαστὴς καὶ διοικητὴς τῆς φυλῆς.

Τὸ παρελθὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἀποτελοῦσε σωστὸ μυθιστόρημα. Ἦταν Ἰρλανδὸς τὴν καταγωγήν. Στὰ νιᾶτα του εἶχεν ἀφιερωθῆ σ' ἐπιστημονικὲς μελέτες βιολογικές, κοινωνιολογικές, φιλοσοφικές, ζητῶντας κάποιαν ἱκανοποίηση στὸν ἄσβεστό του πόθο νὰ βρῆ τὶς ἀλήθειες. Πολλὲς φορὲς ξεκίνησε μὲ τὶς γλυκύτερες ἐλπίδες γιὰ νὰ ἐπιτύχη κάποιαν ἀπάντηση στὰ μυστηριώδη ἐρωτηματικὰ ποὺ τὸν ἐβασάνιζαν, μὰ κάθε φορὰ ποὺ περίμενε τὸ τέρμα

στὰ κουραστικὰ ταξίδια στοὺς ὁρίζοντας τῆς διανοήσεως ἔβλεπεν ἀντίκρυ του νὰ ὀρθώνεται ἡ αὐστηρὰ μορφὴ τῆς Σφίγγας καὶ νὰ τοῦ ἐμποδίζῃ τὸ πέρασμα στὶς ἀπαγορεμένες ζῶνες. Ἡ μανία του νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ στὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως, τὸν ἔφερε κάποτε ἴσα μὲ τὶς πρωτόγονες φυλὲς τῆς μαύρης Ἠπείρου. Μὲ τὴν ἐξυπνάδα του κατώρθωσε νὰ προσεταιρισθῇ μίαν ὁμάδα ἀγρίων ποὺ τὸν ἐθαύμασε στὰ τελευταῖα καὶ τὸν ἐθεοποίησε. Ἡ διαμονή του ὅμως ἀνάμεσα στοὺς ζωώδεις αὐτοὺς τύπους εἶχε μιὰν ἀνέλπιστη ἐπίδρασι στὸ πνεῦμα του. Ἄρχισε νὰ σκέπτεται τὶ κέρδισεν ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἐξέλιξι κ' ἔφθασε στὸ συμπέρασμα πὼς οἱ πρωτόγονοι ἐκεῖνοι ἄγριοι δὲν ἦσαν δυστυχέστεροι ἀπὸ τοὺς πολιτισμένους λαοὺς τῶν ἄλλων Ἠπείρων. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ μείνῃ μαζί τους καὶ νὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπὸ τὸ μόλυσμα τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ καινούργιο του ἰδανικὸ τὸν ἔκανε σκληρὸν ἀντίπαλο κάθε ἀντιπροσώπου ἐξευγενισμένης φυλῆς.

Οἱ δύο αἰχμάλωτοι παρουσιάσθηκαν μουδιασμένοι μπροστὰ στόν ἀρχηγό. Ἡ ἔκπληξί τους ἦταν μεγάλη ὅταν ἀντίκρυσαν ἕνα λευκὸν ἄνθρωπον κ' ἔγινε μεγαλύτερη σὰν τὸν ἄκουσαν νὰ τοὺς μιλᾶ στὴ γλῶσσα τους. Ὁ τρόμος τους λιγόστεψε καὶ πῆραν θάρρος ἐλπίζοντας πὼς γλύτωσαν.

Ὁ ἀρχηγὸς μὲ μιὰ γαλήνια ἀλλ' αὐστηρὰ μορφὴ τοὺς ρώτησε ποῖοι ἦσαν καὶ γιατὶ ἔκαμαν τὸν κόπον τόσον μακρυνοῦ ταξιδιοῦ. Στὸν δημοσιογράφο μόλις ἔμαθε τὴν ἰδιότητά του ἀπαγόρεψε νὰ μιλήσῃ περισσότερον. Ἀλλὰ τὸν φυσιοδίφη, παλιό του συνάδελφο, κάλεσε ν' ἀπολογηθῇ γιὰ τὴ βεβήλωσι ποὺ ἔκανε μὲ τὴν ἐμφάνισί του στὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς φυλῆς. Κ' ἔγινε μεταξύ τους ἡ ἀκόλουθη συζήτησι :

— Ἐπιτρέψατέ μου πρῶτα νὰ σᾶς ἐκφράσω . . .

— Δὲ σοῦ ἐπιτρέπω οὔτε νὰ μοῦ ἐκφράσῃς ὁποιοδήποτε αἴσθημα, οὔτε νὰ μοῦ μιλᾶς σὲ πληθυντικό, προσφέροντας

δείγματα τοῦ ἀνόητου πολιτισμοῦ ποὺ σὲ διέφθειρε καὶ σ' ἔστειλεν ἐδῶ γιὰ νὰ διαφθείρῃς κι' ἄλλους. Θέλω νὰ δικαιολογήσῃς ξερὰ καὶ καθαρὰ τὸν ἐρχομό σου στὸ καταφύγιό μας κι' ἂν κατορθώσεις νὰ μὲ πείσῃς πὼς ἔχεις δίκιο, θὰ σοῦ χαρίσω τὴ ζωή.

— Λόγια πολλὰ δὲ θὰ χρειασθῶ ἀφοῦ ἔχω ἀντίκρυ μου ἄνθρωπο . . .

— Δὲ θέλω κριτικὲς γιὰ τ' ἄτομό μου καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ ξεχάσῃς τοὺς πολύπλοκους τρόπους τῆς ὁμιλίας ποὺ μ' ἐκνευρίζουν. Τὶ διάβολο ! Δὲν μπορεῖς ν' ἀπαντᾶς χωρὶς γαρνιτοῦρες σὲ κεῖνα ποὺ σὲ ρωτοῦν ;

— Εἶμαι καθηγητὴς τοῦ Εὐγονισμοῦ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Καλλιφορνίας καὶ μέλος διαφόρων ἀνθρωπολογικῶν καὶ ζωολογικῶν ἑταιρειῶν. Ἡ ἀποστολή μας διοργανώθηκε μὲ δημόσιον ἔρανον γιὰ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίες στὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Θέλουμε νὰ διαλευκάνουμε τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων ποὺ κρύβονται σ' ἄγνωστα μέρη τοῦ πλανήτου μας, ν' ἀνακαλύψουμε καινούργια εἴδη φυτῶν ποὺ ἴσως θὰ μᾶς ἦσαν χρήσιμα κι' ἂν κατορθώσουμε νὰ πλησιάσουμε ἀνθρώπινες ὁμάδες ποὺ ἔχουν τὸ δυστύχημα νὰ ζοῦν στὴν ἐποχή μας μὲ καθυστέρησιν αἰώνων καὶ χιλιετηρίδων, νὰ τοὺς φανοῦμε χρήσιμοι σ' ὅ,τι μπορέσουμε.

— Εἶσαι θῦμα μιᾶς νοοτροπίας ποὺ προξένησε περισσότερες συφορὲς παρὰ καλωσύνες στὸ ἀνθρώπινο γένος. Μαζεύεστε καμπόσοι ἀρρωστημένοι ἐγκέφαλοι καὶ κάνετε μιὰν ἐπιστημονικὴν ἑταιρείαν. Καὶ χάνετε τὸν καιρό σας γιὰ νὰ ξεσκεπάσετε τὰ μυστικὰ ποὺ κρύβει ζηλότυπα ἡ Δημιουργικὴ Φύσις. Σᾶς θαμβώνουν μερικὲς σπίθες ποὺ πετοῦν ἀπὸ τὴ στάχτη καὶ σκαλίζετε τὴ φωτιὰ χωρὶς νὰ σκεφθῆτε πὼς μπορεῖ νὰ σᾶς κάψῃ. Λογαριασμὸς δικός σας. Μὰ ποιὸ δικαίωμα ἔχετε νὰ ταράζετε τὴν ἡσυχίαν ἀνθρώπων, ποὺ ἔχουν ὅσα καὶ σεῖς δικαιώματα πάνω

στὴ Γῆ, ποὺ δὲν ἐνδιαφέρθηκαν ποτὲ νὰ πληροφορηθοῦν γιὰ τὴν πολύτιμή σας ὑγεία, οὔτε ζήτησαν τὴ συνδρομή σας ; Τοὺς λυπᾶσθε καὶ θέλετε νὰ τοὺς φανῆτε χρήσιμοι. Καλυτερέψτε τὴ δική σας θέσι ἂν ἔχετε τὴ δύναμι. Αὐξάνετε διαρκῶς τὰς ἀπαιτήσεις σας καὶ ἀλληλοσκοτώνεσθε γιὰ νὰ τὰς ἱκανοποιήσετε. Καὶ γυρέβετε νὰ πάρετε κι' ἄλλους στὸ λαιμό σας. Κατὰ τὶ σὺ καὶ οἱ ὅμοιοί σου εἶσθε εὐτυχέστεροι ἀπὸ μᾶς ; Κατοικεῖτε σὲ μέγαρα, ταξιδεύετε μὲ ὑπερωκεάνεια κι' ἀεροπλάνα, ἀπολαμβάνετε μουσικὲς συναυλίες καὶ θεατρικὲς παραστάσεις, τρῶτε καλομαγειρεμένα φαγητά. Σᾶς τὰ χαρίζουμε. Δὲ θέλουμε τίποτε ἀπὸ τὰ καλά σας. Μᾶς φτάνουν οἱ καλαμόπλεχτες καλύβες γιὰ καταφύγιο, τὰ φροῦτα καὶ τ' ἀγρίμια τοῦ λόγγου γιὰ φαγί. Τὰ πόδια μας εἶναι γερὰ καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ μεταφορικὰ μέσα. Τὶς πνευματικές σας ἀπολαύσεις δὲν τὶς ζηλεύουμε. Ἐσεῖς μᾶς οἰκτείρετε κ' ἐμεῖς σᾶς περιφρονοῦμε. Θέλετε νὰ εὐεργετήσετε τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν φιλοδωρεῖτε διαρκῶς μὲ νέα βάσανα κι' ἀνησυχίες. Δὲν ξέρετε ἀπὸ ποῦ ἔρχεσθε καὶ θέλετε νὰ μάθετε ποῦ πηγαίνετε. Καὶ μιλᾶτε γιὰ καλύτερο μέλλον καὶ τελειοποίησι τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους χωρὶς νὰ λογαριάσετε πὼς θὰ ἐξαφανισθῆτε καὶ σεῖς κι' ὅλες οἱ κατοπινὲς γενιὲς καὶ πὼς θὰ σβύσῃ μιὰ μέρα γιὰ πάντα ἡ ζωὴ πάνω στὴ Γῆ, σέρνοντας τὴ σφουγγαριά σ' ὅλες τὶς ἔρευνες καὶ κατακτήσεις σας . . . . Τὸν δημοσιογράφο ποὺ εἶν' ἐπικίνδυνος, καταδικάζω εἰς θάνατον. Ἐσένα σοῦ χαρίζω τὴ ζωή, μὰ θὰ μείνῃς σλάβος γιὰ νὰ κόβῃς ξύλα καὶ νὰ γδέρνῃς τ' ἀγρίμια ποὺ θὰ σκοτώνουν οἱ ἄνδρες. Ἔτσι θἄχῃς τὴν εὐκαιρία νὰ κάνῃς κ' ἐπιστημονικὲς μελέτες στὰ φυτὰ καὶ ζῶα τοῦ τόπου χωρὶς νὰ διαπράξῃς τὴν ἀνοησία νὰ τὶς δημοσιεύσῃς.

Πόλη, 15.10.32.

Ι.Γ.ΤΣΟΥΡΟΥΚΤΖΗΣ

Η ΝΥΧΤΑ

Στὴν ἀηδονόλαλη σιωπή της ἀκούονται θεσπέσιες φωνές, γεμάτες ταραχή, ἀγάπη καὶ θλῖψι.

Μιὰ νύχτα στὴ Βηθλεὲμ ἀνεβοκατέβαιναν ἄγγελοι. Νύχτα γεμάτη ἀπὸ ἄγνωστες μελωδίες. Ἀνάκουστες. Περιχυμένη μὲ φῶς ἀθώρητο. Μὲ τὴ λαχτάρα μιᾶς κόρης ποὺ σπαργάνωσε τὸ μικρό της, ὅπως ἡ ὁμίχλη σπαργανώνει τὴν γῆ κι' ἡ καταχνιὰ τῆς μαγείας τὴν ψυχή.

Μιὰ νύχτα ὁ Ἰωσὴφ ξυπνᾶ μὲ τρόμον ἀπ' τὴ φωνὴ ποὺ τοῦ λέγει νὰ πάρῃ τὴν Μαρία καὶ τὸ βρέφος καὶ νὰ πᾶνε στὴν Αἴγυπτο, γιατὶ ὁ Ἡρώδης ζητεῖ νὰ τὸ φονεύσῃ. Στὸν δρόμο τ' ἀγρίμια φεύγουν τρομαγμένα.

Μιὰ νύχτα ὁ Χριστὸς προσεύχεται στὸ Ὄρος τῶν Ἐ-

λαιῶν, κοντὰ στὸ μουρμούρισμα τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, στὸ ἀσημένιο φῶς τῆς σελήνης, στὴν γλυκειὰ ἄνοιξι ποὺ φουσκώνουν οἱ κλῶνοι κι' ἡ ψυχὴ θέλει νὰ ἀνθίσῃ, νὰ ἐκδηλωθῇ. Τὴν ὥρα αὐτὴ ὁ Ἰησοῦς αἰσθάνεται ἀπέραντη ἀγάπη νὰ συνταράσσῃ τὴν ἐνδόμυχη ὑπόστασί του. Φλέγεται ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ πεθάνῃ γι' αὐτήν. Ἡ ἀγάπη «τελειοῦται» στὸν θάνατο. Εἰς αὐτὸν εὑρίσκει τὴν κάθαρσί της.

Δὲν εἶχε ἀκόμη ξημερώσῃ, ὅταν αἱ γυναῖκες πῆγαν μὲ ἀρώματα στὸ μνῆμά του. Ὁ ἄγγελος ποὺ καθόνταν στὰ λευκὰ ντυμένος ἐπάνω στὸν τάφο λυπήθηκε τὴν Μαρία τὴ Μαγδαληνή, ὅταν τὴν εἶδε νὰ κλαίῃ, διότι ἐνόμισε ὅτι εἶχαν κλέψῃ τὸν ἀτίμιστο νεκρό.

* * *

«Γιατὶ τέτοια ὥρα, ἔτσι νύχτα ἦλθες ἐδῶ, ὦ Κρίτων», ἠχεῖ στὸ βαθὺ σκοτάδι ἡ φωνὴ τοῦ Σωκράτους τὴν παραμονὴ τοῦ θανάτου του στὸ βάθος τῆς φυλακῆς του, σ' ἕνα ἀπ' τοὺς ἀγαπημένους του μαθητάς. Ὤ! Πόσον ἡ ψυχή του ἐσκίρτησε ἀπὸ τὴν ὥμορφη αὐτὴ ἐκδήλωσι τῆς ἀγάπης! Πόσο καλὸ ἡ τρυφερότης αὐτὴ ἔκαμε στὸν Σωκράτη, καὶ σ' ὅλους μας ποὺ τὴν συμμεριζόμασθε!

Ὁ Ξενοφῶν ποὺ παρακολουθοῦσε τὴν Ἄνοδον τῶν Μυρίων, ὅταν εἰς τὸ βάθος τῆς Περσίας ἐδολοφονήθησαν οἱ στρατηγοί, ξύπνησε ἀπὸ ἕνα συναρπαστικὸ ὄνειρο, ἀκούοντας μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέγῃ; «Τὶ κάθεσαι καὶ σκέπτεσαι; Μὴν ἀργοπορῇς. Δὲν ἀκούεις τὴν νύχτα πῶς περπατεῖ;»

Ἡ Ἑκάβη, αἰχμάλωτη, τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἐθυσίαζαν τὴν τελευταία θυγατέρα της στὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν

ἴδια ἡμέρα ποὺ ἡ θάλασσα εἶχε ἐκβράση τὸ τελευταῖο παιδί της, τὸ πιὸ μικρό, τὸν Πολύδωρο, στραγγαλισμένο ἀπὸ ἕνα φίλον της ποὺ σ' αὐτὸν τὸ εἶχε ἐμπιστευθῇ, γεμάτη προαισθήσεις φρικιαστικές, ἐξύπνησε πολὺ πρωῒ καὶ τῆς ἔκαμε βαθειὰ ἐντύπωσι ἡ ἀστροφεγγιά.

* * *

Εἶναι νύχτα. Στὴν Ρώμη, ἕνας Ποιητὴς ἀκούει τὸ τραγούδι της: «Εἶναι νύχτα· ἡ φωνὴ τῶν συντριβανιῶν ἀνεβαίνει ὁλοένα ὑψηλότερα. Ὅμοια κι' ἡ ψυχή μου εἶναι ἕνα συντριβάνι ποὺ θέλει νὰ ξεσπάσῃ καὶ ν' ἀκουσθῇ».

Μιὰ ἄλλη νύχτα, τὴν πρωτοχρονιά, τὸν ξυπνοῦν οἱ δώδεκα κτύποι τοῦ ὡρολογίου, τὴν ὥρα ποὺ ἡ ζωὴ χαιρετᾶ τὸν θάνατον. Ποὺ τελειώνει μιὰ μέρα καὶ γεννιέται μιὰ ἄλλη. Ποὺ φεύγει ἕνας χρόνος κι' ἀρχίζει ἡ καινούργια χρονιά. Κάθε ἕνας ἀπὸ τοὺς κτύπους αὐτοὺς τοὺς ὑποβλητικούς, τοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴ χαρὰ καὶ τὴ λύπη. Πὼς ἡ μιὰ εἶναι πιὸ βαθειὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Πὼς καὶ αἱ δύο θέλουν αἰωνιότητα. Κι' εἶναι αὐτὲς τόσο ἐφήμερες! Πὼς ὁ κόσμος εἶναι βαθύς, βαθύτερος ἀπ' ὅ,τι τὸν σκέπτεται ἡ μέρα.

Στὰ νερὰ μιᾶς μαγεμένης λίμνης, κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιο νυκτερινὸ θόλο, ἀκούεται ἡ ἐκστατικὴ φωνή, ποὺ στὴν γοητεία της ζητεῖ νὰ σταματήσῃ τὸν χρόνο: «Καὶ σὺ μὴ φεύγεις, νύχτα μου, μὲ τὴν ἀστροφεγγιά σου».

«Τὶ αἰθρία, Θεέ μου, τὶ αἰθρία!» φωνάζει ὁ ἥρως εἰς ἕνα ἔργο τὴν νύχτα, κάτω ἀπὸ τὶς λεῦκες τοῦ κήπου ποὺ τὶς ἔλουζε τὸ φῶς τῆς σελήνης. Αἰθρία ἐβασίλευε, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ποιητής, κυρίως στὴν ψυχὴ τοῦ ἥρωός του.

Μὲ πόση ἀνατριχίλα ἀντηχεῖ στὴν ἄδεια ψυχή μας, ἡ βοὴ

τοῦ νυχτερινοῦ τραίνου μὲ τὸ φευγαλέο του πέρασμα καὶ τὰ ἄδεια του καθίσματα. Ὅμοια περνᾶ κι' ἡ ψυχή μας μέσα στὴν νύχτα τῆς ζωῆς μας. Ὅμοια περνοῦν κι' αἱ ὧρες μας κι' αἱ στιγμές μας, ἄδειες. Γεμάτες τρόμο, τὸν τρόμο ποὺ μᾶς δίνει τὸ κενόν.

* * *

Γιατὶ τόση γοητεία μέσα στὴν νύχτα ; Ἴσως διότι μέσα ἀπ' αὐτὴν νοσταλγοῦμε τὴν ἡμέρα. Τὸ πράσινο τῶν βουνῶν. Τὸ ἰόχρουν. Τὸ μαβὶ τῆς θάλασσας. Τὸ κίτρινο τῶν ἀκτῶν της. Τὶς σαπφείρινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὸ νερὸ εἰς τὴν δίψα γοητεύει περισσότερο. Καὶ τὸ σκοτάδι βυζαίνει τὸ φῶς μὲ πιὸ πολλὴ ἁπληστία.

Τὴν νύχτα ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται σὲ βαθύτερη ἐπαφὴ μὲ τὸ Σύμπαν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ ἀποσπάση τὰ μυστικά του. Ὁ Ναπολέων—ὡσὰν μυστικοπαθὴς ποὺ ἦταν—εἶπε τὸ περίπυστον ἐκεῖνο : «Τὴν νύχτα καταστρώνω τὰ πολεμικά μου σχέδια μὲ τὸ πνεῦμα τῶν κοιμωμένων στρατιωτῶν μου».

Γιατὶ τόση λαχτάρα μέσα στὴν νύχτα ; Ἴσως διότι αὐτὴ μοιάζει πολὺ μὲ τὴν ἐσώτατή μας ὑπόσταση, τὶς μυστηριώδεις ἀβύσσους της, τὰ σκοτεινά της βάθη, τοὺς ἀνασασμούς της, τὰ ὄνειρά της, τὶς ἀγρύπνιες της. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἔχουν τὰ ἐρέβη τους, τὰ ρίγη τους, τὶς φρικιάσεις τους, Καὶ τὶς ἴδιες ἐλπίδες.

Καὶ αἱ δύο ἐλπίζουν στὴν ἠῶ, στὴν θέρμη, στὸ φῶς, στὴν ἀγάπη.

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΠΑΙΔΟΥΛΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Παιδούλα ἀπὸ τὴν Πόλη,
τὴ χιλιαγαπημένη,
πῶχεις δυὸ μαῦρα μάτια
γλυκὰ σὰν ἀδερφῆς,
ἀπόψα ἡ νοσταλγία
τῆς θλιβερῆς ψυχῆς
ξυπνάει . . Ξερὸ περβόλι
στὸ τέλος τοῦ Φλεβάρη,
ποὺ τὸ φωτίζει ἡ χάρη
τοῦ γήλιου σιωπηλή,
ἀπόψα σὰν περβόλι
μοῦ γίνηκε ἡ ψυχὴ
κ' ἡ νοσταλγία ξυπνάει . . .

Παιδούλα μὲ τὸ κρύφιο
χαμόγελο στὰ χείλη,
ἀπόψα στῶ ματιῶν σου
τὸ βάθος ξαναζοῦν,
σὰ νᾶταν κάποιοι θρύλοι,
ποὺ φέρνουν οἱ καιροὶ
στὸ κλωθογύρισμά τους,
μιᾶς παιδικῆς μου ἀγάπης
οἱ ἐρωτικοὶ καημοί.
Παιδούλα ἀπὸ τὴν Πόλη
τὴ χιλιαγαπημένη . . .

Πῶς εἶταν ὅλα ὡραῖα !
Οἱ νύχτες, τὸ μελτέμι
καὶ τὸ στερνὸ βαπόρι
ποὺ φτάνει στὸ νησί . . .
Καὶ τοῦ σπιτιοῦ ἡ γαλήνη,
τῆς μάνας ἡ φροντίδα
κ' ἡ ξελογιάστρα ἐλπίδα
καὶ τὰ ὄνειρα, κ' ἐσύ,
γλυκειά, γλυκειὰ παιδούλα,
ποὖχες δυὸ μαῦρα μάτια
πιστὰ σὰν ἀδερφῆς . . .

1924

ΔΗΜ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Η Α. Σ. ΟΙΚΟΥΡΕΙ

Ἔτσι ὡς ἐκαθόταν στὸν μπάγκο μπροστὰ σένα τραπεζάκι μὲ πιοτὶ καὶ μεζελίκια, ἔμιαζε σὰν ἕνα σιληνό, σάτυρο, τὸν Βάκχο ὅπως τόνε ζωγραφίζουν οἱ ζουγράφοι μὲ τὰ κοντύλια τους καβαλημένο σὲ μιὰ μπόμπα κρασὶ στεφανωμένο μὲ κισσό. Ὁλοστρόγγυλη κοιλιά. Κόκκινα γιαλιστερὰ μάγουλα. Μύτη κατακόκκινη.

Ἔπινε· ἔπινε . . .

Οἱ σκαρφαλῶστρες τριανταφυλλιὲς μαζὶ μὲ ταγιόκλημα καὶ τὶς ἄλλες περιπλοκάδες ἀγκαλιαστές.

Ἀποδείλινο. Μονάχος πίνει. Ἀσυντρόφιαστος. Αὐτός, ποὺ πάντα θὰ εἶχε κάπιο συμπότη ἀπὸ τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς του, εἴτε κανένα ψάλτη ποὺ αὐτοὺς δὰ δὲ μποροῦσε νὰ τοὺς παραβγεῖ στὸ πιοτί. Ἀσυντρόφιαστος καὶ μολοντοῦτο εἶχε ὄρεξι νὰ πιεῖ καὶ δεύτερο καὶ τρίτο, κιἄλλο, κιἄλλο καραφόνι. Τὸ τραβοῦσαν οἱ μεζέδες οἱ τόσο ὀρεχτικοὶ—ἀστακός, μαῦρο χαβιάρι, ἐλιὲς Καλαμάτας, κάπαρι,

αὐγοτάραχο . . . Ὅλα νηστίσιμα. Οὔτε λάδι, οὔτε κρασί. Σκέτο ρακί. Νηστίσιμα. Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, βλέπετε.

Τόρα εἶχε παραγγείλει καὶ τὸ τρίτο.

Τἀπριλιάτικα τριαντάφυλλα εἴταν ἀνθισμένα. Οἱ δάρνες μὲ τὰ κίτρινα ἀνθάκια τους καὶ τῆς παρτέρας τὰ χαμολούλουδα ἀνάδιναν ὅλα εὐωδίες. Ἡ θάλασσα μοσκομύριζεν ἀπὸ φύκια κι' ἁρμύρα, ἀπὸ ἰώδιο. Ὅσο προχωροῦσε τὸ μούχρωμα τοῦ ἀποδείλινου τόσο καὶ γαλήνεβαν τὰ κυματάκια της, ποὺ ξεψυχοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν ξυλένια ἐξέδρα τοῦ ἀνθόκηπου καὶ σβῦναν τὰ σκαστὰ ζευγαριῶν ἐρωτεμένων φιλιά.

Τὸ φεγγάρι φάνηκε σὲ λίγο χρυσοκόκκινο σὰν ἕνα ὥριμο πορτοκάλι.

Ἀπὸ τἀνοιχτὰ περνοῦσαν καΐκια καὶ βάρκες μὲ γλεντζέδες. Γυρνοῦσαν ἀπὸ τὸν Κεατχανὲ καὶ τὸ Σιλιχτάρι. Ὁ ζουρνὰς καὶ τὰ τουμπελέκια, οἱ λατέρνες καὶ τὰ χουνιὰ τῶν φωνογράφων δίναν μιὰ πρωτοποριακὴν ἰδέα τῆς τζατζμπάντας ποὺ μᾶς ἤρτε ὕστερ' ἀπὸ δὲν ξαίρω πόσα χρόνα.

Πίνει ἀσυντρόφιαστος ὁ Δεσπότης. Καὶ φταίγει ὁ ἴδιος. Μὰ πῶς νἄκαμνε ἀλιώτικα γιὰ νἀποφύγει τὴ συνεδρία τῆς Σύνοδος; (Εἴταν ἀπὸ κείνους ὁ Δεσπότης μας ποὺ δὲν τοῦ ἄρεξαν οἱ στενοχώριες καὶ τὸ σκότισμα τοῦ μυαλοῦ του. Γιατί, ὡς γνωρίζετε ἐκ τῆς Πραγμστογνωσίας, διαιροῦνται οἱ Δεσποτάδες σὲ δυὸ κατηγορίες. Ἡ μιὰ ἀναφέρθηκε παραπάνω μὲ τὸ ζωντανό μας παράδειγμα. Ἡ ἄλλη κατηγορία ξεχωρίζει μὲ κείνους ποὺ ἀρέσουν στὶς θυελλώδικες συζητήσεις τῶν συνεδριάσεων, γιὰ νὰ βρίσουν μὲ βρωμόλογα, ποὺ ὅσο ὠμὰ κιἂν γράφει τὸ κοντῦλι μου, αὐτὰ δὲν τὰ κοπιάρει).

Ἔτσι ὁ Δεσπότης μας ψωμαρώστησε. Μάλιστα. Ἄρωστος.

Οἱ ἐφημερίδες, ποὺ τὶς ἀρέσει «πρῶτοι οἱ μῦς» νὰ εἶνε, ἀνάγραψαν πὼς ἡ αὐτοῦ σεβασμιότητα, ἀσθενῶν ἅγιος Χ,

οἰκουρεῖ καὶ πὼς ἡ αὐτοῦ παναγιότητα διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας του καὶ οἱ ἄλλοι πατριαρχικοὶ ἤρθαν οἱ ἴδιοί τους.

Ὁ Δεσπότης τόρα γελάει. Τὸ γέλιο του ἀντηχεῖ σὰν κόασμα βαθρακοῦ.

Γελάει ἀναθυμάμενος ὅσα εἶδε σήμερα κι' ἄκουσε κλεισμένος στὴ πλαγινὴ κάμαρα τοῦ σαλονιοῦ.

Στενοχώρια. Ὁλημερὶς μέσα ἐκεῖ. Τί νὰ κάμει! Νὰ διαβάσει; Δὲ σκότιζε, εἴπαμε, τὸ μυαλό του. Οὔτε νὰ ἑτοιμάσει πολὺ περσότερο ἕνα λόγο—κήρυγμα. Δὲ βαριέσαι; Ὁ κόσμος, ποὺ πάει στὴν ἐκκλησιὰ σὲ ὥρα ποὺ βρίσκεται Δεσπότης, κοροϊδευτὴς κάθε ὅσιου καὶ ἱεροῦ, εἶνε ἀχμάκης. Κάθε ἀρλούμπα ποὺ πέφτει ἀπὸ δεσποτικὸ στόμα τὴ χάφτει σὰν ἀχλάδι.

Ἔτσι ὁ Δεσπότης γιὰ νὰ διασκεδάσει τὴν ἀνία του, ἔβλεπε τοὺς ἐπισκέφτες ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα.

Ἄλλους σερβίριζεν ἡ κερὰ-Βγεροῦ, ἄλλους ἡ Εὐλαλία ἡ ἀνεψιά, ὅπως ἔλεγε, τοῦ Δεσπότη.

Νά, ὁ Δευτερεύοντας. Σὲ μιὰ στιγμὴ ποὺ βγῆκε νὰ τοῦ φέρει ἡ Εὐλαλία τὸ κλασικὸ φαναριώτικο γλυκὸ καὶ τὸν καφέ, ἔβγαλε κεῖνος βιαστικὰ ἕνα καθρεφτάκι. Διόρθωσε τὰ φρίδια, τὰ μουστάκια του, τἀραιὰ γένια του. Ἄνοιξε τὸ ράσο του γιὰ νὰ δειχτεῖ τὸ μαβὶ σανζὰν ἀντερί του καὶ ἡ χρυσὴ ἅλυσίδα του. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἔπαιρνε τὸ γλυκό του ὁ Δευτερεύοντας καὶ σήκωνε τὴ ματιὰ στῆς Εὐλαλίας, τὰ ὀγρὰ μάτια καὶ τὰ κρεατσάτα χείλη, ὁ Δεσπότης μὲ τεντωμένο τὸ μάτι στὴ κλειδαρότρυπα, ἔλεγε μέσα του ἀπειλητικά:

— Βρὲ διάκε, πρόσεξε νὰ μὴ βάλεις χέρι στὸ κορίτσι, γιατὶ σὲ «χειροτονῶ» ἄψε σβῦσε «δεσπότη». Ὁ Δευτερεύοντας πάλε, παρακολούθησε μὲ τὴ ματιὰ τὴν Εὐλαλία ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σαλόνι μὲ τὸ δίσκο. Ὕστερις, σήκωσε τὴ ματιά του στὴν ὀρφὴ καὶ μἀνοιχτὰ τὰ χέρια σὰ σὲ δέηση, μουρμούρισε ἀναστενάζοντας «Παναγία μου».

Αὐτὰ θυμᾶται ὁ Δεσπότης καὶ ξεκαρδίζεται. Μοναχός του γελάει.

Ὁ ψάλτης πάλε, ὁ Μουσικολογιώτατος; Τύφλα στὸ μεθῦσι μέρα μεσημέρι. Ποῦ νὰ σκουρφούλισζε τέτια ὥρα. Σβραχνός. Κόκκινα μάτια.

Ἡ κερὰ-Σμαρὼ τὸν ἀρώτησε ἂν εἶν' ἄρωστος κιαὐτός. Ἔβηξε. Σὲ ἦχο πλάγιο μιλῶντας δικαιολογήθηκε.

Προγύμναζε τοὺς κανονάρχους ἐψὲς τὸ βράδι. Κουράστηκε καὶ κρύωσε.

Ἂν στὴν κερὰ-Βγεροῦ περνοῦσαν τὰ λόγια του τὰ δικαιολογιτικά, ὅμως αὐτόνε, τὸ Δεσπότη, δὲν τόνε ξεγελούσανε.

Ἡ κερὰ Σμαρὼ τοὔφερε μὲ τὸ γλυκὸ κιένα κονιάκ.

Κεῖνος γλυκὸ δὲν ἔφαγε. Πῆρε τὸ κονιάκ. Σίμωσε τὸ ποτηράκι στὴ μύτη του, ἀπὸ συνήθεια τοῦ καπελειοῦ, κιὔστερις μονορουφὶς τὸ κατέβασε. Κιὅταν ἔξω βγῆκεν ἡ κερὰ Σμαρώ, ὁ ψάλτης... μεταμελήθηκε γιὰ τὴν ψευτιὰ ποὺ εἶπε: «Δὲν ἔλεγα πὼς πονοῦσε τὸ δόντι μου γιὰ νὰ μοῦ ἔφερνε ἡ κυροὔλα ἕνα ρακί;»

Γελάει πάλε ὁ Δεσπότης κιἀναθυμᾶται τὸν ὀφφικιάλιο, τὸν Μέγαν, τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Εὐλαλία τοῦ ἔκαμνε τὸ τρατάρισμα. Εἶχε θυμώσει ἀλήθεια κείνη τὴν ὥρα ὁ Δεσπότης καὶ τὸ μάτι του πήγαινε νὰ πεταχτεῖ ἀπὸ τὴν κόγχη του πίσω ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα ὡς ἔβλεπε. Τοὐρχόταν νὰ πεταχτεῖ ἀπὸ τὸ μέρος του, νἀδράξει τὸν ὀφφικιάλιο ἀπὸ τὸ λαιμό, μὰ ἄψε σβῦσε πέρασε ὁ θυμός του. Θυμήθηκε κιὁ Δεσπότης πὼς πρώτη φορὰ ποὺ τοῦ σύστησεν ὁ ὀφφικιάλιος τὴν κόρη του εἶταν μαθήτρια· τότες αὐτὸς τήνε φίλησε στὸ μέτωπο. Ὅταν πάλε τελειοφοίτησε τὴ φίλησε στὰ μινίγκια ὅπου κάτω ἀπὸ τἄσπρο δέρμα φέγκριζαν γαλάζιες οἱ φλέβες. Τὴν τρίτη, στὸ μάγουλο ὅταν ἀραβωνιάστη. Κιἀπὲ ὅταν παντρέφτηκε, ὅπου ἔβρισκε ὁ κατεργάρης Δεσπότης, γυμνὸ λαιμό, στήθεια, μπράτσα... Καὶ κείνη

σὰ γυναίκα ποὺ ποτὲς δὲ λέει φτάνει, ὑποτάζουνταν. «Ἐνῷ μέτρῳ μετρῶ ἀντιμετροῦμαι» συλλογίστηκε καὶ οτεκόταν ἄβουλος πίσω ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα.

Τόρα τἀναθυμήθηκεν ὁ δεσπότης καὶ κόαξε κχὰ-κχὰ-κχά· Χτύπησε τὶς ἀπαλὲς παλάμες του. Σύνθημα νὰ τοῦ φέρουν κιἄλλο καραφόνι.

Ἀναβαν τὰ αἵματα τοῦ Δεσπότη. Φούντωσαν τόρα μὲ τὸ πέρασμα μιᾶς φελούκας. Πέρασε σύριζα ἀπὸ τὴν ξυλένια ἐξέδρα στολισμένη μὲ ἄνθια σπάρτων καὶ ἄλλες πρασινάδες. Βιολί, κλαρίνο καὶ τουμπελέκια. Καταμεσὶς στὴ βαριὰ καὶ δυσκίνητη φελούκα, μιὰ τσιγκάνα τραγουδοῦσε μὲ τὰ λαλούμενα, κιἔπαιζε τὸ ντέφι μὲ τὶς πολλὲς ζίλιες. Χόρεβε τὸ χορὸ τῆς κοιλιᾶς.

Τὰ μεθυσμενάκια μπρὸς καὶ πίσω στὴ φελούκα, καιγόντουσαν ἀπὸ τοὺς καημοὺς καὶ τοὺς πόθους. Παλαμάκια καὶ ξεσπάσματα σβραχνῶν φωνῶν, ἄχ-βὰχ κιἀμὰν-ἀμαάν....

Ὁ Δεσπότης, ἀθώρητος ἀποδαύτους, παραμέρισε στὶς περιπλοκάδες τόσο, ὅσο μόνο ἡ κόρη τοῦ ματιοῦ του τοῦ λιμάρικου ἔβλεπε, ὅσο σαΐτα ἐρώτων εἶταν μπορετὸ νὰ περάσει.

Σὰ λύγκας κάρφωσε τὴ ματιά του στὴν τσιγκάνα. Ὤχ! ἡ τσιγκάνα ἡ σταρόχρωμη, τὸ γέννημα τοῦ καϊμοῦ καὶ τῆς φλόγας.

Τὸ πανσέληνο φῶς τὴν ἔλουζε.

Ὁ Δεσπότης τόρα ξεδιάλιζε τὸ μελαχρινό της τὸ πρόσωπο, τὰ σμιχτά της μάβρα μάβρα φρύδια, τῶν μακριῶν της ματόκλαδων τὴ σκιά, τὰ κλειστὰ τὰ μάτια της ἀπὸ τὸ λίγωμα τῆς ἡδονικῆς ἀνατριχίλας ποὺ σκορποῦσε μπεκρικὰ γύρω της.

Ξεχώριζε ὁ ἀκόλαστος λεβίτης, τὰ παχιὰ ὀγρά της χείλη, τὰ μισόγδυμνα στήθια της ποὺ ἀνασκαλέβονταν σὰν δυὸ ὑπερτροφικὰ ὀρτάντζας λουλούδια, ἀπὸ ψιλὸ μίσχο κρατούμενα, σὲ φύσημα ντελιβοριά.

Ξεχώριζε ἀκόμα τὶς ἀδρὲς καμπύλες τῶν λαγονιῶν της, τὸ χυτὸ ποδάρι ποὺ φαίνονταν ὡς ἀπάνω ἀπὸ τὸ γόνα, μιὰ κεῖταν πιασμένη ἡ μιὰν ἄκρια τοῦ φουστανιοῦ μὲ τὴ φούστα της μαζί, κρατημένη ψηλὰ στῆς μέσης της τὴν εὐκολόληητη ζώστρα.

Καὶ ἀνεμίζονταν τὸ κλαδωτὸ τουλουπάνι τῆς κεφαλῆς της καὶ παιχνίδιζαν τὰ μακριὰ ἀσημένια, μὲ τὰ πολλὰ πετράδια σκουλαρίκια της ἀπάνω στὰ φουσκωτά της τὰ μάγουλα, σὰ νὰ τὰ χάδεβαν ξετρελαμένα, κι ὁ κολιὲς ἀπὸ γαλαζόχαντρα σὰ φίδι ἁζντισμένο σπαρταροῦσε γύρω στὸ λαιμό της, θαρρεῖς, λαχταρῶντας νὰ συρτεῖ μέσα σταὐλάκι τὸ βαθιοχάραχτο τῶν στηθιῶ της, γιὰ νὰ χαρεῖ τὰ χρυσᾶ πορτοκάλια τῶν ἐρώτων.

Ὁ Δεσπότης φούχτιασε τὰ γένια του. Τὰ τράβηξε μέχρι ξεριζωμό. Ἕνα χρεμέτισμα, χρεμέτισμα τράγου, στεγνό, ξέφυγε ἀπὸ τὸ ξερό του λαρύγκι.

Ὢ τῆς ἀκολασίας! Ἐπόθηκε κιαὐτὸς νάειταν στὴ φελούκα μέσα, κοντὰ στὴν τσιγκάνα, νὰκούσει τὸ τραγοῦδι τοῦ αἵματού της, νὰ μυριστεῖ τὴν κνίσα τῆς σάρκας της, νὰ πιεῖ ὥσαμε τὸν πάτο τὸ ποτῆρι τοῦ κεράσματός της, κιἀπὲ ἂς τόνε ρίχνανε στὴ θάλασσα νὰ τόνε φᾶνε τὰ μάβρα ψάρια, νὰ τόνε ρουφήξει σὰν τὸν Ἰωνὰ τὸ παραμυθένιο θεριόψαρο, ἕνα κῆτος, χωρὶς νὰ τόνε μεταξεράσει ποτές, ποτὲς στὴ γῆς

Ἡ φελούκα προσπέρασε, κιαὐτὸς εἶχε στηλωμένο τὸ μάτι του στὴ σκιά της παίρνοντάς την καταπόδι μὲ τὰ μάτια του. Ἔτσι σὰν τὰ λαίμαργα κι' ἀδηφάγα ψάρια ποὺ παρακολουθοῦνε τὰ πλεούμενα, γιὰ νὰ χορτάσουν τὴν πείνα τους μὲ ταποφάγια καὶ τὰ σκύβαλα ποὺ ρίχνουν οἱ ἐπιβάτες καὶ οἱ ναῦτες.

Ἄχ, νυχτοπούλι νάταν γιὰ νυχτερίδα, νὰ πεταχτεῖ φτερουγίζοντας τουλάχιστο γύρω στὴν τσιγκάνα. . . .

Συνεπαίρνεται σὲ μιὰ τρελλὴ φαντασία τέτια, σὲ μιὰ χί-

μαιρα, ἀκούνητος, χωρὶς ἀνάσα, λές, ἐπὶ λεφτὰ ὁλάκερα ὅταν ἔρχεται στὰ σύγκαλά του σὰν ἀπὸ ἐφιάλτη σὲ μιὰ φωνὴ καθάρια. Τῆς Ἀγνούλας, τῆς κόρης τῆς κερὰ-Σμαρώς.

— Γέροντα, τὸ ρακί σας . . . .

Ὁ Δεσπότης ταράχτηκε. Ὅμως προσπάθησε νὰ φανεῖ ἀδιάφορος. Μὲ ἀφέλεια κι' ἑτοιμότητα.

— Μύριζα κεῖνα τὰ τριανταφυλλάκια. Τὶ ὥμορφα! . . τῆς εἶπε καὶ τῆς ἔδειξε ἕνα μπουκέτο ποὺ ἀνθογελοῦσε πάνω σἕνα κλωνάκι.

— Ναί, ἀπάντησε ἡ κορασιά, ντροπαλά. Καὶ μένα μὰρέσει ἡ μυρουδιά τους. Κιαὐτὸ τὸ κουβούκλιο μὰρέσει πολύ, σὰν ἐκκλησιδάκι ἀνθοστόλιστο.

— Κάθησε λοιπὸν νἀπολαύσεις τὴν ὁμορφιὰ αὐτήνα, τῆς εἶπε καὶ τὴν ἔσυρε δίπλα του, ἀπὸ τὸ γυμνὸ κιἀδύνατο μπρατσάκι, καὶ τήνε ἐκάθησε δίπλα του.

Διόρθωσε ἡ Ἀγνούλα τὸ ἄσπρο φουστανάκι της, ἀπὸ τὰ γόνατα καὶ κάτω. Ἀκούγονταν ἕνα παιδόπουλο ποὺ ἔψαλλε ἀπὸ κάπιο γειτονικὸ σπίτι, μῶραία καθάρια φωνή, ὅμως ἄχρονα κιἀδέξια, τὸ «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός» . . .

Τῆς ἦρθε ἡ περιέργεια καὶ ρώτησε τό Δεσπότη:

— Γέροντα, τὶ πάει νὰ πεῖ «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός», ποὺ ψέλνουν τὴν Μεγάλη Ἑβδομάδα;

Τοῦ Δεσπότη ὁ νοὺς ἀλλοῦ ταξίδεβε. Τὸ ράμα τῆς τσιγκάνας χόρεβε μπροστὰ στὰ θολωμένα μάτια του. Οἱ στριγγοὶ φθόγκοι τῶν ζουρνάδων καὶ τὰ ξερὰ κροτήματα τῶν τουμπελεκιῶν, βαροῦσαν μέσα του.

Δὲν καλάκουσε τὰ λόγια τῆς Ἀγνούλας.

— Τ' εἶπες, τέκνον μου;

Ἡ Ἀγνούλα ξαναρώτησε τὸ τῆθελε καὶ κεῖνος ἄπλωσε δήθε πατρικά, τὸ χέρι του τάπαλό, στὸ σβέρκο τῆς παιδούλας, ἀπάνω ἀπὸ τὰ μάβρα ξέμπλεχα μαλλιά.

— Ἄκουσε, τῆς εἶπε. Αὐτὸ δύσκολα ἐσὺ θὰ τὸ καταλάβεις, ἴσως. Ἡ ἀνεψιά μου, ἡ Εὐλαλία, τὸ κατάλαβε πρὸ καιροῦ, γιατὶ ξαίρει περισσότερ' ἀπὸ σένα γράμματα. Πρόσεξε. Τοῦτο θὰ πεῖ πὼς ὁ νυμφίος ἔρχεται νύκτα, μεσάνυκτα. Ἂν ἔχουμε τὰ μάτια μας ἀνοιχτά, τὰ μάτια τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς ψυχῆς μας, μποροῦμε νὰ τὸν ἰδοῦμε. Περνᾶ τόσο κοντά μας . . .

Ἡ Ἀγνούλα μὴ νοώντας γρῦ ἀπὸ τὰ λόγια του, διάπλατα ἄνοιξε τὰ μάτια της στὸ σκοτάδι μέσα.

— Δὲν κατάλαβα, Γέροντα. Πόσο κοντά μας ;

—Τόσο κοντά, ὅσο βρίσκεσαι σὺ καὶ γώ· νά . . τῆς εἶπε— τόσο κοντὰ— καὶ σίμωσε τὸ πρόσωπό του στὸ πρόσωπο τὸ δροσερὸ κιάπαλὸ τῆς Ἀγνούλας, τόσο ποὺ τὰ μουστάκια του τὰ σκληρά, ἀγκύλωσαν τὸ μάγουλό της—ὅσον ἐγώ. Δὲν καταλαβαίνεις ἀκόμα ; Καὶ σύγκαιρα ἅπλωσε τὰ μπράτσα του γύρω στὴ λεπτὴ μέση τῆς παιδούλας. Ἡ Εὐλαλία τὸ κατάλαβε πολὺ νωρίτερα ἀπὸ σένα.

Λέγοντάς της τοῦτα τὰ λόγια, τὴν ἔσφιξε τόσο καὶ ἔτσι στὴν ἀγκαλιά του σέρνοντάς την, ποὺ ἡ ἀθῶα κόρη τὰ κατάλαβε ὄχι ἀπὸ γνώση καὶ σκέψη μὰ ἀπὸ ἔνστιχτο (τοῦ θηλυκοῦ ποὺ ξυπνοῦσε) τὴν κακιὰ πρόθεση τοῦ Δεσπότη· Μάζεψε ὅλη τὴν παιδιακίσια της δύναμη, στριφογύρισε μὲ ὑπέρτατον ἀγῶνα, γλύστρησε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ παραλυμένου Δεσπότη κι' ἔφυγε τρεχάτη, ἀλαφριὰ σὰ γαζέλα πρὸς τὸ σπίτι.

Τὸ φεγγάρι ποὺ εἶχε πρωτοφανεῖ ὁλόχρυσο, κόκκινο σὰν πορτοκάλι, τόρα προχωροῦσε στὸ μαβρογάλαζον οὐρανὸ χλωμό, βουβό. Ἐκεῖνος, στραμένος κατὰ τὴ μεριά, ποὺ χάνουνταν τὸ ἄσπρο φάντασμα τῆς Ἀγνούλας, ἀπόμενε πετρωμένος μ' ἀνοιχτὰ τὰ χέρια, σὰν ταγάλματα στὰ πάρκα τῶν Σιληνῶν καὶ τῶν Σατύρων, ποὺ κυνηγοῦν τὶς Δρυάδες καὶ τὶς Νύφες

Καὶ νήστεβεν ὁ ἀθεόφοβος ἅγιος Δέσποτας. Οὔτε κρασί, οὔτε λάδι . . . .

Ἀποδειγμένο πιά. Φαρισαῖος ἴσον ἀρχιερέας τῆς σκληρῆς μωσαϊκῆς θρησκείας. Ἀρχιερέας πάλε ἴσον Φαρισαῖος τῆς θρησκείας τοῦ ὡραίου Χριστοῦ.

Ποιὸς ἔφταιξε ἄλλος ἀπὸ τὸ Δεσπότη γιὰ τὴν κρεοφαγική του τὴ διάθεση ; Ποιός ; Τὰ λουλούδια, τὰ τραγούδια, ἡ ἀσημένια θάλασσα, ἡ τσιγκάνα, τὸ φεγγάρι ; Ποιός ; Ἔφταιξε κεῖνος ποὺ ὑπόβαλε στοὺς οἰκονόμους, στοὺς ἐπίσκοπους, στοὺς δεσποτάδες, στὸν πατριάρχη τὴν ἀγαμία, σὰν τοὺς καταδικασμένους εὐνούχους ;

Ποιός ;

Νὰ ρωτήσωμε τὸν ἴδιο τὸ Δεσπότη. Ὅμως γιὰ τὴν ὥρα οἰκουρεῖ, κιᾶν πρόκειται γιὰ ἕνα τέτιο ζήτημα νὰ ρωτήσουμε, ἡ αὐτοῦ σεβασμιότητα πάντα θὰ βρίσκεται οἰκουροῦσα.

Φανάρι

ΑΡΧΗΣ ΚΟΒΑΣ

ΑΝΕΙΠΩΤΟ

Νύχτα χωρὶς ἡμέρα κι' ἄναστρη νύχτα πάλι
Θὲ νἄτανε ἡ ζωή μας, ἂν ἔλειπε ἀπὸ μᾶς,
Ἐκεῖνο ποὺ ταχεῖλι ποτὲ ἴσως δὲ θὰ βγάλει,
Καὶ φτάνει πότε πότε ὡς τὴ λάμψη τῆς ματιᾶς.

(«Ἀντίφωνα»).

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

EDGAR POE

ΟΝΕΙΡΟΧΩΡΑ

Ἀπό να σκοτεινὸ κι᾽ ἔρημο δρόμο,
Συχνασμένο ἀπὸ κακοὺς ἀγγέλους μόνο,
Ὅπου ἕνα, ποὺ τὸ λένε Εἴδωλο, Νύχτα,
Ὄρθιο σ᾽ ἕνα μαῦρο πάνου θρόνο
Βασιλεύει, σ᾽ αὐτές ἔφτσσα τις χῶρες,
Τελευταῖα μόλις ἀπὸ μία
Θολὴ καὶ μακρισμένη πέρα Θούλα—
Ἀπὸ παράξενο καὶ μαγικὸ ἕνα κλῖμα
Ποὺ ἁπλώνεται, πανύψηλα, ἔξω ἄπο
Τὸ Διάστημα κι᾽ ἔξω ἀπὸ τὸ Χρόνο.

Κοιλᾶδες ποὺ ὁ βυθός τους δὲ μετριέται
Καὶ κύματα ποὺ δὲν ἔχουνε τέλος,

Καὶ χάσματα, καὶ σπήλαια, καὶ δάση
Τιτανικά, μὲ μορφὲς ὅπου κανένας
Ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀνακαλύψει
Ἀπ᾽ τὶς δρυσιὲς τὶς σταλαγμένες πάνωθέ τους
Καὶ βουνὰ ποὺ αἰώνια μέσα πέφτουν
Σὲ θάλασσες ποὺ παραλίες δὲν ἔχουν
Θάλασσες ποὺ μ᾽ ἀνησυχιὰ φουσκώνουν,
Καὶ πρὸς οὐρανοὺς κυματίζουν φλογισμένους
Λῖμνες ποὺ δίχως παύση ξεχειλίζουν
Τὰ νεκρὰ καὶ τὰ μοναχικὰ νερά τους —
Τὰ γαλήνια τους νερά, τὰ παγωμένα
Μὲ τὰ χιόνια τῶν γερμένων πάνου κρίνων.

Στὶς λῖμνες ποὺ ἔτσι ξεχειλίζουν
Τὰ νεκρὰ καὶ τὰ μοναχικὰ νερά τους
Τὰ θλιβερά τους νερὰ τὰ παγωμένα
Μὲ τὰ χιόνια τῶν γερμένων πάνου κρίνων,
Στὰ βουνὰ — ποὺ κοντά τους τὸ ποτάμι
Σιγανὰ μουρμουρίζει κι᾽ αἰώνια —
Στὰ δάση τὰ γκρίζα, στοὺς βάλτους
Ὅπου μένουν τὰ βατράχια κι᾽ ἡ σαῦρες,
Στὰ πένθιμα τὰ ἔλη, στὶς λῖμνες,
Οἱ βρυκόλακες ὅπου κατοικοῦνε,
Στὸν ἀποδιωχμένο τὸν πιὸ κάθε τόπο
Στὴ μελαγχολικιὰ τὴν πιὸ κάθε κώχην
Ὁ ταξιδευτὴς ἀπαντᾶ φοβισμένες
Θύμησες τῶν περασμένων σκεπασμένες.
Σαβανωμένες μορφὲς ποὺ σκιρτοῦνε
Καὶ στενάζουν, στὸν κάθε διαβάτη
Κοντὰ σὰν περνοῦν, λευκοφόρες
Μορφὲς φίλων ποὺ πρὶν καιρό, σ᾽ ἀγωνία,
Στὴ γῆ καὶ στὰ οὐράνια δοθῆκαν.

Γιὰ τὴν καρδιὰ ποὺ συμφορὲς ἔχει πλῆθος
Εἰρηνικιὰ εἶναι καὶ πραΰντικιὰ περιοχὴ —
Γιὰ τὸ πνεῦμα ποὺ στὸ σκιόφως πλανιέται
Εἶναι — Ω — τὸ Ἐλντοράντο εἶν' αὐτή,
Ὅμως ὁ ταξιδευτὴς ποὺ διαβαίνει
Δὲν μπορεῖ δὲν τολμᾶ νὰ τὴν δεῖ·
Στὸ ἀδύναμο ἀνθρώπινο μάτι
Ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα κλειστεῖ
Τὰ μυστικά της καθάρια ποτὲς
Νὰ ἐκτεθοῦνε σ' αὐτὸ δὲν μποροῦνε·
Ὁ Βασιλιᾶς της ἔτσι τὸ θέλει,
Ποὺ τῆς κροσσωτῆς βλεφαρίδας
Τ' ἄνοιγμα δὲν ἐπιτρέπει·
Κι' ἡ θλιμμένη ψυχὴ ποὺ περνάει
Ἀπὸ 'δῶ, δὲ θωρεῖ παρὰ μόνο
Ἀπὸ γιαλιὰ σκοτισμένα ἀπὸ μέσα.

Ἀπό 'να σκοτεινὸ κι' ἔρημο δρόμο,
Συχνασμένο ἀπὸ κακοὺς ἀγγέλους μόνο,
Ὅπου ἕνα, ποὺ τὸ λέν, Εἴδωλο, Νύχτα,
Ὀρθιο βασιλεύει σ' ἕνα θρόνο
Μαῦρο πάνου, τελευταῖα ἤρθα 'δῶ πέρα
Ἀπ' αὐτὴ τὴ μακρινὴ καὶ θολὴ Θοῦλα

(*Μετάφραση*) ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ

ΓΟΗΤΕΙΑ

Γυρνοῦσε μὲ τ' ἄλογο ἀργὰ-ἀργὰ ἀπ' τὸν περίπατο.

Τ' ἀλώνια εἶχανε πιὰ τελειώσει. Ἄνθρωποι μὲ χτένες καὶ ψιάρια φορτώνανε τὶς τελευταῖες θεμωνιὲς στὰ κάρρα. Ξύνανε ἀλύπητα τὴ γῆ, μὴν τύχει κι' ἀπομείνει ἄπαρτο κανένα στάχυ. Κι' αὐτὴ ἡ φτωχὴ πρόβαλε πιὰ γυμνή, μὲ χίλιες δυὸ σκοῦρες φαλάκρες ἀνάμεσα στὰ λιγοστὰ τσαλάκια.

Σ' ἕνα ἄδειο χωράφι, τρεῖς τσιγγανοποῦλες μάζευαν «μπασάκια». Οἱ δυὸ ἦταν ὄμμορφες, ἡ τρίτη πεντάμορφη. Πήγαιναν σκυφτές, ὅμως δίχως νὰ καμπουριάζουν, μὲ τὰ κορμιὰ σὰ λυγισμένα τόξα καὶ μὲ ὡραῖες ρυθμικὲς κινήσεις, ποὺ σοῦ θυμίζανε συμβολικοὺς χορούς. Ὁ ἥλιος, φλογοκόκκινος, ἀχτινωτός στὴ δύση του, τὶς φώτιζε ἀπὸ πίσω μ' ἀνταύγειες ποὺ χοροπηδούσανε πάνω τους σὰν τῆς φωτιᾶς.

Σταμάτησε τ' ἄλογό του κι' ἔμεινε νὰ τὶς κυττάζει, σὰν ἄνθρωπος ποὺ χαίρεται βαθειὰ τὴν Ὀμμορφιά. Κάθε λογιῶ Ὀμμορφιά.

Σὰν τὸν ἀντιληφθήκανε, οἱ δυὸ τὸ βάλανε στὰ πόδια, ὅμοιες μὲ τρομαγμένα κουνέλια. Ἡ τρίτη ἄφησε τὸ καλάθι της χάμω, σήκωσε θαρρετὰ τὸ κεφάλι καὶ τὸν κύτταξε μιὰ στιγμὴ περίεργα. Ὕστερα, ξαναπῆρε τὸ καλαθάκι της καὶ ξακολούθησε μ' ἀφροντισιὰ τὴ δουλειά της. Φοροῦσε μαβειὰ ριγωτὴ φοῦστα, κίτρινο μπλουζάκι ἀνοιχτό, καὶ κόκκινο μαντῆλι στὰ μαλλιά. Αὐτὸς στεκότανε πάντα καὶ τὴν κύτταζε. Κάπου-κάπου ἐκείνη γυρνοῦσε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἔριχνε μιὰ λοξὴ δύσπιστη ματιά. Κι' ἄξαφνα σηκώθηκε ἐρεθισμένη.

—Τί κυττᾶς ἔτσι; Τοῦ φώναξε.

Ἐκεῖνος χαμογέλασε. Ἦτανε τόσο συμπαθητικὴ ἡ ἀγριεμμένη ὀμμορφιά της!

—Πῶς σὲ λένε; Τὴ ρώτησε δίχως ν' ἀπαντήσει.

—Τί σὲ νοιάζει;.. Μιλίτσα.... Καὶ σένα;

Ἄ, μὰ εἶχε γοῦστο αὐτὴ ἡ μικρή!

—Πέπο, ... ἀποκρίθηκε καὶ γέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

—Καὶ μένα Τουτού, ἀκούστηκε μιὰ φωνή, λὲς μέσ' ἀπὸ τὴ γῆ.

Ἐκεῖνος ἔσκυψε νὰ ἰδεῖ. Ἕνα μικρὸ σγουρόμαλλο τσιγγανόπουλο—ἀπὸ ποῦ εἶχε ξεφυτρώσει; — κρατοῦσε ἀγκαλιασμένο σὰν κολόννο, τὸ μπροστινὸ πόδι τοῦ ἀλόγου καὶ πολεμοῦσε νὰ σκαρφαλώσει.

—Πᾶρε με πάνω! πᾶρε με πάνω! παρακάλεσε.

—Τουτοὺ ἔλα ἴδω! Φώναξε ἡ κοπέλλα ζωηρά, κάνοντας ἕνα βῆμα ἐμπρός.

Μὰ ἐκεῖνος ἔσκυψε καὶ βοήθησε τὸν μικρὸ ν' ἀνεβεῖ. Τὸν κάθησε μπροστά του, στὴ σέλλα, κι' ἄρχισε νὰ τὸν τρέχει.

—Τουτού, Τουτού! Φώναζε ἀπὸ πίσω ἡ Μιλίτσα θυμωμένη.

Μὰ ὁ Τουτοὺς χτυποῦσε τὰ χεράκια του ἐνθουσιασμένος, χοροπηδοῦσε πάνω στὴ σέλλα μὲ χαρούμενες φωνὲς καὶ μὲ ματάκια ποὺ στράφτανε.

—Τί σοῦ εἶναι ἡ κοπέλλα; Ρώτησε ὁ νέος.

—Ἀδελφή μου, ἀποκρίθηκε ὁ μικρός. Καί, ἐρώτηση γιὰ ἐρώτηση, ἀδιακρισία γιὰ ἀδιακρισία:

—Ποῦ κάθεσαι; Κεῖ ψηλὰ στὸ ἄσπρο σπίτι;

—Ναί.

—Θἄρτω νὰ σ' εὕρω, ὑποσχέθηκε σοβαρά.

.

Τὸ βράδυ ἐκεῖνο, ντυλιγμένος σὲ μιὰ μεγάλη κάππα, μ' ἕνα χοντρὸ καμτσίκι μὲ χρυσὴ σφυρίχτρα στὴν κορφὴ καὶ μισὴ ντουζίνα κυνηγόσκυλλα, κατέβηκε στὴν κατασκήνωση τῶν ἀτσιγγάνων. .. Γύρεψε τὸν ἀρχηγό.

— Θέλω κοπέλλες καὶ παιδιὰ γιὰ τὸν τοῦγο, τοῦ ἐξήγησε.

—Καλά, θὰ σοῦ στείλω. .. Νὰ σοῦ στείλω καὶ τὰ παιδιά μου...

—Ναί, ναί, πατέρα! νὰ μᾶς στείλεις, πετάχτηκε μιὰ μικροῦλα γουστόζικη φωνή. Καὶ δυὸ χεράκια ντυλιχτήκανε σφιχτὰ γύρω ἀπ' τό πόδι τοῦ νέου. Πρωτοῦ σκύψει νὰ ἰδεῖ, γνώρισε τὴ φωνὴ καὶ τὶς συνήθειες τοῦ καινούργιου του φίλου.

Ἡ συμφωνία ἔκλεισε γρήγορα. Κι' ὁ ἀρχηγὸς προσκάλεσε τὸν νέο νὰ μείνει λίγο μαζί τους.

Οἱ ἀτσίγγανοι γιορτάζανε κεῖνο τὸ βράδυ τὸ τέλειωμα τοῦ θερισμοῦ. Χυμένοι ὅλοι ἔξω ἀπ' τὶς σκηνές τους, βουΐζανε σὰν τὰ μελίσσια Σὲ μιὰ γωνιά, πεντέξη μαζεμένοι καθόντανε χάμω σταυροπόδι κι' ἀκούγανε κάποιον ποὺ ἔπαιζε

μπουζοῦκι. Πιὸ ἐκεῖ, καμμιὰ εἰκοσαριά, κάμνανε κύκλο γύρω σὲ τρία τσιγγανόπουλα ποὺ χόρευαν.

Μπροστὰ στὴν πλατειὰ σκηνὴ τοῦ ἀρχιτσίγγανου πατέρα της, πάνω σ' ἕνα παχὺ χαλί, χόρευε κι' ἡ Μιλίτσα μονάχη, συνοδεμμένη ἀπὸ βιολί. Εἶχε τὰ πόδια της γυμνά, καὶ χρυσᾶ βραχιόλια στοὺς ἀστράγαλους, ποὺ τονίζανε γλυκὰ μὲ τ' ἀσημένια κουδουνίσματά τους τὸ ρυθμό. Γύρω ἀπ' αὐτὴν εἶχε τὸ περισσότερο πλῆθος.

Μὰ ὅταν κάποιος ἄρχισε νὰ τραγουδάει ποιήματα τοῦ Ναθάηλ, συνοδευόμενος τεχνικὰ σὲ ὑπόκρουση ἀπ' ἕνα μπουζοῦκι, κάθε τι ἄλλο ἔπαψε μὲ μιᾶς, στὴν κατασκήνωση. Μιὰ θρησκευτικὴ σιγαλιὰ ἁπλώθηκε στὸν κάμπο, κι' ὅλο αὐτὸ τὸ ἀταίριαστο πλῆθος, μαζεμμένο γύρω στὸν τραγουδιστή, ἄκουε εὐλαβικὰ σὰν νἄταν ἕνα σῶμα, μιὰ ψυχή. Γιατί, ἂν ἄνοιγες τὴν καρδιὰ τοῦ τσιγγάνου, τοῦ κάθε τσιγγάνου, σ' ὅλα τὰ πλάτη καὶ σ' ὅλες τὶς κατασκήνωσες κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλο, ἴσως καὶ δίχως τίποτε ἄλλο, θἄβρισκες τὴ ζωγραφιὰ τοῦ μεγάλου τσιγγάνου Ποιητή, τοῦ Ναθάηλ. . . Α ὐ τ ὸ ς ἔπερνε τὶς λαχτάρες τους, τοὺς πόνους τους καὶ τὶς χαρές τους τῆς νομάδικης ζωῆς. Τὶς ἔντυνε μὲ τὴν τεχνη του, καὶ τοὺς τὶς ἔδινε ὕστερα πίσω ἀγνώριστες: ὄμμορφες, νοσταλγικές. Μέσα στὶς θεϊκές Του ρίμες, ὁ κάθε τσιγγάνος ἔνοιωθε νὰ ζῆ καὶ νὰ κινεῖται ὁ ἑαυτός του. Ὅμως πιὸ πλέρια, πιὸ ἔντονα κι' ἀπ' τὴν ἀληθινὴ ζωή. Γιὰ τοῦτο, τοῦ εἶχανε μιὰ λατρεία ποὺ ἔφτανε στὸ φανατισμό.

Ὁ νέος ἀπ' τὸ ἄσπρο σπίτι ἄκουγε κι' αὐτός, ὅπως κι' οἱ ἄλλοι. Κι' ἔμοιαζε πολύ, τὸ ἴδιο τουλάχιστον μ' αὐτούς, συγκινημένος. Φαινότανε νὰ ἐνδιαφέρεται, νὰ συμπαθεῖ βαθειὰ τὸν παράξενο καὶ τσιγγάνικο λαό, ποὺ ἔχει ὅλες τὶς χάρες καὶ τὰ ἐλαττώματα μικροῦ παιδιοῦ.

Ὅμως, ἡ ὥρα περνοῦσε. Σηκώθηκε νὰ φύγει. Μαζί του σηκώθηκαν ὅλοι. Εἶχε γίνει κιόλας πολὺ ἀγαπητός. Ἔσφιξε

χέρια. Μοίρασε τσιγάρα στοὺς μεγάλους, πενιάρες στοὺς μικρούς. Ντυλίχτηκε στὴ σκούρα κάππα του, σφύριξε τοὺς σκύλους του ποὺ χύμηξαν κοπάδι ὁλόγυρά του καὶ χάθηκε μέσα στὴ νύχτα.

Τὰ τσιγγανόπουλα τὸν ἀποβγάλανε ὅσο βαστοῦσαν τὰ κουρασμένα ποδαράκια τους.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ, καθότανε στὸ πάρκο του καὶ διάβαζε. Ὅταν, πίσω ἀπ' τὰ δέντρα, ἄκουσε μιὰ βοὴ σὰν πάλεμα καὶ κάτι πνιχτὲς φωνές. Κι' ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ ἔλατα πρόβαλε ἕνα παράξενο σύμπλεγμα: ὁ Τουτοὺς νὰ τραβάει μὲ τὴ δύναμη τὴ Μιλίτσα ἀπὸ τὸ χέρι. Κι' αὐτή, πιασμένη ἀπ' ἕνα δέντρο, ν' ἀντιστέκεται, νὰ προσπαθάει νὰ τὸν συγκρατήσει.

— Ἔλα! ἔλα, σοῦ λέω! πρόσταζε ἀνυπόμονα ὁ μικρός.

— Ἔ! τὶ κάνετε κεῖ;

— Ἤρταμε γιὰ τὸν τρύγο.

Ὁ νέος γέλασε.

— Εἶναι πολὺ νωρὶς ἀκόμα, εἶπε. Ὁ πατέρας σου σᾶς ἔστειλε;

— Ὄχι! ἐγώ! ἀποκρίθηκε περήφανα ὁ ἄξιος γυιὸς τοῦ ἀρχηγοῦ. Εἶναι νωρίς! Τὶ κρῖμα! . . .

— Ἔ! Δὲν ἔχεις ἄλλη δουλειὰ γιὰ μᾶς; Μοῦ ἀρέσει πολὺ ἐδῶ! καὶ κύτταξε τριγύρω.

— Τουτοὺ! τὸν μάλλωσε πνιχτὰ ἡ Μιλίτσα, σιάζοντας βιαστικὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς μπλούζας της, ποὺ εἶχε ξεφύγει. Δὲν ἤτανε τόσο θαρρετὴ σὰ χτές, μὰ ἤτανε τὸ ἴδιο ὄμμορφη, ἴσως καὶ πιότερο ἀκόμα. Πιὸ γυναίκα, μὲ τὸ δειλιασμένο συγκράτημα τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ μὲ τὰ κοκκινάδια ὡς τ' αὐτιά.

Ἐκεῖνος, τοὺς κύτταζε δίχως νὰ μιλάει.

— Καλά, εἶπε στὸ τέλος. Ἔχω μισίρι γιὰ ξεκούκισμα. Μπορεῖτε ;

Καθισμένα πλάϊ-πλάϊ, κάτω ἀπὸ μιὰ μεγάλη καρυδιά, τὰ δυὸ ἀδέλφια, ξεκουκίζαν τὸ μισίρι. Τὰ δάχτυλα τῆς Μιλίτσας δουλεύανε γοργὰ γοργὰ κι' εὐσυνείδητα, μὲ κομψὲς μηχανικὲς κινήσεις. Καὶ τὰ πλατιά της μάτια ἤτανε βουτυγμένα ἐπίμονα κάπου μακρυὰ στὸν ὁρίζοντα. Μὰ τὰ μικρούλια δαχτυλάκια τοῦ Τουτού, δὲν ἤτανε καὶ τόσο βολεμένα σ' αὐτὴ τὴ δουλειά. Κάθε τόσο ἄφηνε τὴν κουκουνάρα νὰ τοῦ πέσει καὶ τἄτριβε ὁ φτωχὸς μ' ἕνα κωμικούτσικο «οὒφ !».

Ὡς που ἐρχότανε ὁ νοικοκύρης.

— Τὶ κάνετε αὐτοῦ ; ἔ, φθάνει πιά ! ἐλᾶτε τώρα μαζί μου.

Καὶ τοὺς ἔσερνε ξοπίσω του, σὲ μιὰ τρελλὴ φαραντόλλα. Κοντά τους, ξεντυνόταν κάθε του σοβαρό, γινόταν πιὸ παιδὶ κι' ἀπὸ τὸν Τουτού. Τὰ γκριζοπράσινα μάτια του, ποὖτανε βαθειὰ σὰ θάλασσες, λάμπανε ἀπὸ κέφι καὶ ξενοιασιά. Κι' ἀκόμα, ὧρες ὧρες, κι' ἀπὸ ἄλλα, πιὸ ἀξεδιάλυστα αἰσθήματα . . . Σὲ τέτοιες στιγμές, ἡ Μιλίτσα ζαλιζότανε νὰ τὰ κυττάζει. Φοβόταν ν' ἀντικρύσει τὸ χάδι τους καὶ τὸ μαγνήτη τους. «Θέ μου, τὶ ἄνθρωπος ἤτανε τοῦτος ! Νὰ τὸν λατρεύεις μαζὶ καὶ νὰ τόν φοβᾶσαι. Νὰ τὸν φεύγεις καὶ νὰ τὸν προσκυνᾶς». Μ' ὅλο τὸ θάρρος ποὺ τοὺς ἔδινε, τὰ δυὸ παιδιὰ δὲν καταφέρνανε ποτὲ νὰ γεφυρώσουν ὁλότελα τὴν ἀπόσταση ποὺ τοὺς χώριζε. Κι' ἔφθανε, στὴν πιὸ τρελλὴ στιγμή, ν' ἀνασηκώσει ἐλαφρὰ τὸ φρύδι γιὰ νὰ νοιώσουνε εὐθὺς «τ' ἀνώτερο» κοντά τους. «Τὶ ἄνθρωπος, Θέ μου ! Τὶ ἄνθρωπος ! » Καὶ τὸν ἀγαπούσανε, τὸν ἀγαπούσανε «αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο», ποὖτανε καμωμένος ἀπὸ ξέχωρη πάστα, καὶ ποὺ κατέβαινε μὲ τόση ἁπλότητα καὶ

χάρη κοντά τους. Ὁ Τουτούς, θορυβώδικα σὰν πάντα του, πιὸ ἀνομολόγητα μὰ τὸ ἴδιο, ἴσως καὶ πιότερο, θερμὰ ἡ ἀδελφή του.

Πηγαίνανε στὸ περιβόλι : τὸν Τουτού, τοῦ ἀρέζανε τὰ ὥριμα φροῦτα· δίχως μὲ τοῦτο ν' ἀφίνει παραπονεμένα, φυσικά, καὶ τ' ἄγουρα . . . Ἀνεβαίνανε ψηλὰ στὸν πύργο : Τὸν Τουτού, τοῦ ἄρεζε νὰ βλέπει στὰ πόδια του ἁπλωμέσα σεντόνια γιὰ στέγνωμα στὸν ἥλιο, τὶς σκηνοῦλες τους, τοῦ φαινότανε σὰ νὰ μεγάλωνε, νὰ ψήλωνε αὐτός. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους δύο δὲν εἶχαν προτιμήσεις. Τοὺς ἄρεζε παντοῦ τὸ ἴδιο. . .

Παίζανε κρυφτὸ στὸ πάρκο καὶ στὶς κάμαρες· πίσω ἀπ' τὰ δέντρα καὶ μέσα στὶς ντουλάπες. Ἡ Μιλίτσα ἔκρυβε κάπου τὸν Τουτού, κι' ἔβγαινε Κεῖνος νὰ τὸν εὕρει. Ἔ, μὰ δὲν ἤτανε καὶ τόσο εὔκολο ! Γελιότανε, γύρευε ἀλλοῦ κι' ἀλλοῦ. Κι' ὁ Τουτοὺς ξεφύτρωνε πάντα ἀπό κεῖ ποὺ δὲν τόνε περίμενες. Γελούσανε κι' οἱ τρεῖς μὲ τὴν καρδιά τους, ὕστερα, καθόντανε κάπου κουρασμένοι.

—Πὲς μου ἕνα παραμῦθι ! ἔλεγε ὁ μικρός, ἀνεβασμένος στὰ γόνατα τοῦ φίλου του.

— Ναί ! ἕνα ποίημα τοῦ Ναθάηλ ! παρακαλοῦσε κι' ἡ Μιλίτσα, στρωμένη χάμω στὰ πόδια του, μὲ τὰ χέρια πλεγμένα γύρω ἀπ' τὰ γόνατα.

Ἐκεῖνος χαμογελοῦσε παράξενα καὶ τοὺς ἔκαμνε τὸ θέλημα.

Τ' ὄνομα τοῦ Ναθάηλ ἐρχότανε συχνὰ στὸ στόμα τῶν τσιγγανόπουλων, ποὖτανε ποτισμένα μὲ τὴ φανατικὴ λατρεία του. Μονάχα τὰ χείλη τοῦ νέου δὲν τᾶχανε ποτὲ προφέρει . . . Ἡ Μιλίτσα ἤξαιρε ἀπ' ὄξου κι' ἀνακατωτὰ ὅλα του τὰ τραγούδια. Δὲν ἤξαιρε καὶ τίποτε ἄλλο φυσικά. Καὶ γινότανε θηρίο σὰν ἄκουγε κακὸ γι' αὐτόν.

Συχνὰ Ἐκεῖνος τῆς ἔλεγε γιὰ νὰ τὴν πειράξει :

— Ὁ Ναθάηλ σου εἶναι ἕνας ψωρογέρος. Ἕνας λιγδιά-

ρης, ντυμένος στὰ κουρέλια. Ἔχει μάτια σὰν τοῦ τσακαλιοῦ καὶ μύτη σὰν τοῦ γέρακα . . . Γυρνάει σὰν τὴν κουκουβάγια τὴ νύχτα στὶς ροῦγες. Μιλάει μὲ τὰ στοιχειὰ καὶ κάνει ξόρκια. Ποῦ 'ναι τος; Ἂς φανερωθῆ! Ἄνθρωπος ζωντανὸς τὸν εἶδε ποτές;

Καὶ ἡ Μιλίτσα ἀπαντοῦσε:

— Ὁ Ναθάηλ μου εἶναι ὄμμορφος σὰν τὸν Ἥλιο. Καὶ πάει καβάλλα σὲ ἄσπρο ἄλογο μὲ χρυσαφένια σέλλα. Ἄνθρωπος ζωντανὸς δὲν τὸν εἶδε ποτέ, γιατί, ἂν τὸν ἔβλεπε, θὰ τυφλωνότανε γιὰ πάντα ἀπ' τὸ φῶς. Γιὰ τοῦτο κάθεται σ' ἕνα ψηλό, πολὺ ψηλὸ βουνό, ποὺ νὰ μὴ φτάνει ἀνθρώπου μάτι.

Χτυποῦσε τὸ πόδι της χάμω μὲ πεῖσμα. Σὰν ἔβλεπε ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὰ βγάλει πέρα, πατοῦσε καὶ τὰ κλάμματα.

Ἐκεῖνος γελοῦσε τὸ παράξενό του γέλιο, ποὖχε ὅσες φορὲς γινόταν λόγος γιὰ τὸν Ναθάηλ. Κι' ὕστερα, παιχνιδιάρικα:

— Ἔλα, ἔλα! ἔτσι σοῦ τῶπα. «Ἤμαρτον». Πάψε τώρα! . . .

Τὴν ἔπιανε ἀπ' τὸ πηγοῦνι καὶ τῆς ἔγερνε πίσω τ' ὡραῖο κεφάλι.

Ξεχνιόταν αὐτό, καὶ τρέχανε νὰ βροῦνε καινούργια διασκέδαση. Μέσα στὶς αἴθουσες, τὶς στολισμένες σὰ μουσεῖα, δὲν ἤτανε καθόλου δύσκολο.

Μιὰ μέρα ποὺ ὁ Τουτοὺς ξεχάστηκε στὸ περιβόλι, ἡ Μιλίτσα σεργιάνιζε μονάχη τὶς κρεμασμένες στοὺς τοίχους εἰκόνες. Ἕνα βῆμα πιὸ πίσω της, Ἐκεῖνος, διασκέδαζε δίνοντας αὐθαίρετες, πικάντικες ἐξηγήσεις, ποὺ τὴν κάμναν νὰ γελάει.

— Βλέπεις αὐτὸ τὸ τσαμπὶ τὰ σταφύλια; Κεῖνα τὰ χνουδάτα ροδάκινα; Χρόνια τώρα δὲ λένε νὰ σαπίσουνε! Ξαίρεις γιατί; Κάθε Σαββάτο, τὰ μεσάνυχτα, τὰ βουτάω σ' ἕνα

μαγικὸ ὑγρὸ καὶ ξανανηώνουνε. Νά, ὅπως καὶ τὸν ἑαυτό μου . . . Σὰν πόσο χρονῶ λὲς νἄμαι τάχα ἐγώ; Εἰκοσιεφτά; τριάντα; χά, χά, χά! ὀγδόντα, μικροῦλα μου. Ὀγδόντα! Δὲ μὲ πιστεύεις. . . ἔ;

Κι' αὐτὴ ἡ φτωχὴ μὲ τὸ περιστεράκι στὸν ὦμο! διές την πῶς χλώμιασε. Εἶν' ἀπ' τὴ ζήλεια. Ἀπὸ τότε ποὺ ἔστησα δῶ ἀντίκρυ της αὐτὴ τὴν ψαροπούλα, ὅλο καὶ ξεθωριάζει. Γι' αὐτήνα γιατρικὸ δὲν ἔχει. Θὰ τήνε φάει ἡ ζήλεια της. . . Μά, κι' ἡ ψαροπούλα ἄρχεψε νὰ χλωμαίνει. Ὅλα ἀρχέψαν νὰ χλωμαίνουνε ἀδῶ μέσα, Μιλίτσα, ἀπὸ τότε ποὺ πρόβαλε ἡ ροδόγελη Αὐγή . . . Ὅλα, ὅλα! . . . Τί; πῶς; Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ «ροδόγελη Αὐγή;» Ἐ, . , . δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβεις . . . Δὲν πειράζει.

Ἡ φωνή του, γιὰ μιὰ στιγμὴ βαθειὰ καὶ θερμή, ξανάπερνε γρήγορα τὸν παιχνιδιάρικο τόνο.

— Ἀμὲ κι' αὐτὴ ἡ κεράτσα, ὁλόρθη ἀντίκρυ στὸν καθρέφτη! Ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἄνοιξα τὰ μάτια μου τὴ βλέπω ὁλημέρα νὰ κάνει τὴν τουαλέττα της. Κι' ἀκόμα δὲν τέλειωσε! Κι' ἀκόμα δὲν κουράστηκε! Νὰ κι' αὐτὸ τό ἡλιοτρόπιο στὸ πλαϊ. Ὁ «Ἥλιος». Λὲς πῶς ἄνοιξε τὰ πέταλά του σὰν ὁλόθερμες ἀχτίνες, πού σοῦ ζεσταίνουν τὴν καρδιά. Ἦτανε μικρό, μικρό, κλειστὸ μπουμπουκάκι . . . Καὶ τώρα, γίνηκε ἕνας ὁλόφωτος δίσκος, ὁ ἥλιος μου . . . Ὁ δικός μου ἥλιος . . . Ἔξω, ὁ ἄλλος, ὁ μεγάλος, ἂς φέγγει γιὰ ἂς μὴ φέγγει. Ἂς βρέχει, ἂς χιονίζει . . . Γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγώ, πιὰ τώρα, τὸν ἔχω ἀδῶ σιμά μου τὸν ἥλιό μου, νὰ μοῦ χαμογελάει καὶ νὰ μοῦ φέγγει . . . Ἐμένα μονάχα . . . Πές μου, Μιλίτσα, πές μου πῶς δὲ θὰ μοῦ φύγει ποτέ, ποτὲ πιὰ ὁ ἥλιος μου! . . .

Ἡ φωνή του ξαφνικὰ χαμήλωσε, χαμήλωσε σ' ἕνα ψιθύρισμα. Ἔγυρε λιγάκι ἐμπρὸς καὶ τὴν ἔκλεισε ἤρεμα στὴν ἀγκαλιά του . . .

Ἡ Μιλίτσα κεῖνο τό βράδυ δὲ γύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ ἀρχιτσίγγανου πατέρα της. Οὔτε καὶ τ' ἄλλο. Οὔτε καὶ τὸ κατοπινό . . .

Σὰν ἔμαθε ὁ ἀρχιτσίγγανος πὼς ἡ χαμένη θυγατέρα του βρισκότανε ψηλὰ στὸ ἄσπρο σπίτι, πῆρε τὰ γέρικά του πόδια ποὺ τὰ φτέρωνε ἡ ἄγρια δίψα τῆς ἐκδίκησης, πῆρε καὶ τ' ἀκονισμένο του στιλέτο, κι' ἀνέβηκε τὸν ἀπόγκρεμνο δρόμο. Καὶ χύθηκε σὰν κεραυνὸς μπροστὰ στὸν ἄρπαγα.

— Τὸ παιδί μου ! φώναζε. Τὸ παιδί μου ! Τί ἔκαμες τὴν κόρη μου !

Ψηλὸς καὶ μεγαλόσωμος, ἔμοιαζε μὲ πλατάνι ποὺ τῶσεις συθέμελα μιὰ φοβερὴ ἀντάρα. Πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του κράδαινε μὲ μανία τὸ στιλέτο. Μὰ ἡ φωνή του ἔσπασε σ' ἕνα λυγμό.

Ἐκεῖνος, ἤτανε μόνος στὸ δωμάτιο. Πάνω σὲ μιὰ καρέκλα σερνόταν ἕνα ἄσπρο σταυροκέντητο φουστάνι. Τὸ γιορτινὸ φουστάνι τῆς Μιλίτσας.

— Τὴν κόρη μου ! δός μου τὴν κόρη μου, σκυλί ! μούγκριζε μ' ἄγριο πόνο ὁ πατέρας. Ἔκλαιγε κι' ἀπειλοῦσε, ἀπειλοῦσε κι' ἔκλαιγε. Πῆρε τὸ σταυροκεντημένο φουστανάκι μὲ λαχτάρα στὰ τρεμάμενα χέρια του. Ἔκανε νὰ τὸ φέρει κοντὰ στὰ μάτια του. Ὕστερα τὸ τράβηξε μέ λύσσα καὶ τῶκανε κομμάτια, τὸ χρυσοκεντημένο φουστανάκι ποὺταν γεμάτο ἀπ' τὴ μυρωδιὰ τοῦ παιδιοῦ του. Κι' ὥρμησε σὰν πληγωμένο θηρίο πάνω στὸ γόη.

Ἐκεῖνος, σηκώθηκε ἥσυχα ἀπ' τὸ κάθισμά του. Ἦταν ὠχρὸς πολύ. Μὰ πάντα ἄφθαστα εὐγενικὸς κι' ὡραῖος. Τραβήχτηκε δυὸ τρία βήματα πίσω. Κάρφωσε τὰ γκριζοπράσινα μάτια του, ποὺταν βαθειὰ σὰ θάλασσες, πάνω στὸ μανιασμένο αὐτὸ στοιχεῖο καὶ μὲ φωνὴ ἀργὴ ἀργὴ κι' ἀπόμακρη

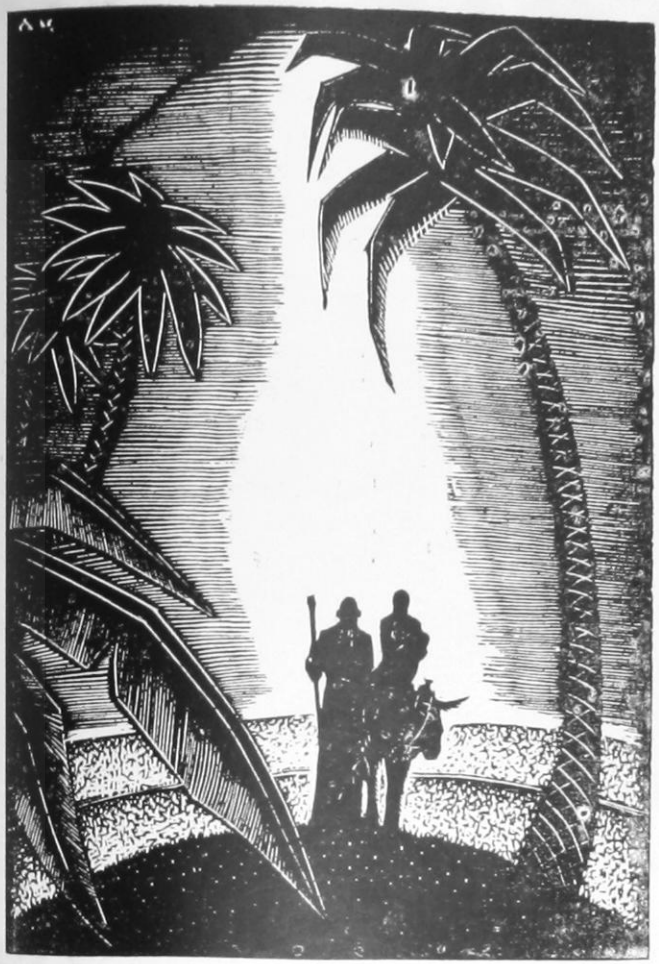

Η ΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Ξυλογραφία

ἄρχεψε ν' ἀπαγγέλλει! . . Ὁ ἄλλος, σταμάτησε σαστισμένος. Μιὰ θρησκευτικὴ τρεμούλα τοῦ παράλυσε ἄξαφνα τοὺς ἁρμούς. Στὶς στροφὲς ἐκεῖνες εἶχε νοιώσει τὴ σφραγίδα τοῦ μεγάλου τους Ποιητῆ . . . Τὰ λόγια μὲ τὴ δική τους μουσικὴ ξετυλιγόντανε σὰν ἀσημένια κορδέλα, ἁπλωνόντανε, γεμίζαν τὸ διάστημα καὶ τοῦ δέναν χεροπόδαρα. Κι' ἦτανε τώρα γλυκά, γλυκά, ψιθυριστὰ σὰ φλάουτο. Κι' ἀμέσως ὕστερα βαρειὰ βαρειὰ καὶ βροντερὰ σὰν τὸν κεραυνό, ποὺ κυλάει ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, κι' ἀπὸ χαράδρα σὲ χαράδρα.

Ποιὸς ξαίρει ὅλους τοὺς δρόμους καὶ τὰ μονοπάτια ποὺ φέρνουν στὴν ψυχὴ ἑνὸς περιπλανώμενου τσιγγάνου; Ὁ πατέρας τῆς Μιλίτσας ἄσθμαινε . . . Πάλεψε, ἀγωνίστηκε. Ὕστερα, στάθηκε ἀκίνητος σὰν τὸ σαγηνεμένο φεῖδι ἀντίκρυ στὸν σαγηνευτή.

Ἐκεῖνος, ξακολουθοῦσε. Ἐνοιωθε πὼς ἂν ἔπαυε, τὰ μάγια θὰ λυνόντανε. Τραγουδοῦσε τώρα μὲ χαρὰ τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ ἥλιου, τὸ γλυκὸ κούρασμα τῆς μέρας καὶ τὸ χορὸ τῆς φωτιᾶς, τὸ βράδυ, κάτω ἀπὸ τὴ χύτρα. Καὶ τὴν ἀγάπη, ποὺ στέκει πάνω ἀπ' ὅλ' αὐτά.

— Πᾶψε ! Πᾶψε ! οὔρλιαξ' ὁ γέρος. Μὴν παίρνεις στὰ βρώμικα χείλια σου αὐτοὺς τοὺς στίχους !

Ἐκεῖνος, ἔπαψε . . .

— Ἄνθρωπε, εἶπε, πλησιάζοντας ἕνα βῆμα. Τὶ θἄλεγες ἂν ὁ Ναθάηλ ἀγαποῦσε τὴ θυγατέρα σου ;

— . . . . . .

— Γεροτσιγγάνε, ἂν ὁ Ναθάηλ ἀγαποῦσε τὴν κόρη σου, τὶ θάκανες ; Θὰ τόνε σκότωνες ;

— Ἐγώ, ἐγώ ; τὸν Ναθάηλ ! διαμαρτυρήθηκε ἀποβλακομένος ὁ γέρος.

— Εἶμαι ὁ Ναθάηλ . . .

— Ψέμματα ! ψέμματα ! λὲς ψέμματα σκυλλί !

Χύμιξε ἀπάνω του μὲ πιότερη μανία, Μά, Ἐκεῖνος, χαμογελοῦσε ὁλόφωτα, σὰν τὴν Ἀλήθεια τὴν ἴδια.

Ὁ γέρος ρίγησε. Τὸν κύτταξε γιὰ λίγο κατάματα... Ὕστερα, ἄρχεψε νὰ τραβιέται, νὰ τραβιέται, νὰ τραβιέται δαμασμένος, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ σηκώσει τὰ μάτια του ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ἡ κλειστὴ πόρτα τὸν σταμάτησε. Μὲ τὶς φαρδειὲς πλάτες καρφωμένες στὸ θυρόφυλλο, μὲ τὸ κορμὶ μαλακωμένο ἀπ' τὸν κρῦο ἱδρῶτα τῆς ἀγωνίας, κύτταξε... Δὲν ἤξαιρε τὶ ἤθελε πρῶτα: νὰ πέσει στὰ γόνατα μπρὸς στὸν Ναθάηλ, γιά, νὰ τσακίσει σὰ σκυλὶ τὸν κλέφτη τοῦ παιδιοῦ του... Ἄξαφνα, γύρισε, ἄνοιξε βιαστικὰ τὴ θύρα κι' ἔφυγε...

Στὸν καθαρὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, ἡ ὀργή του ἐξατμίστηκε σὰν τὴν ὁμίχλη. Κι' ἀπόμεινε μονάχα ὁ θαυμασμός: «Εἶχε ἰδεῖ τὸν Ναθάηλ! Τὸν Ναθάηλ!... Εἶχε μιλήσει — αὐτός! — μὲ τὸν Ναθάηλ!... Ἡ Μιλίτσα... Ἦταν ὁ Ναθάηλ! Ὁ Ναθάηλ!...» Ἕνα κῦμα περηφάνειας κι' ἐλπίδας, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ σταματήσει τὸν πλημμυροῦσε: «Ποιὸς ξαίρει; Μπορεῖ ἀπ' τὴ γενιά του, αὐτοῦ τοῦ ἄσημου τσιγγάνου, νἄβγαινε μιὰ μέρα ἕνας καινούργιος Ναθάηλ.»...

Κι' αὐτός, ποὺ εἶχεν ἔρτει μὲ τ' ἀκονισμένο στιλέτο καὶ τὴ ματοβαμμένη σκέψη γιὰ ἕνα φόνο, πῆρε τὸν ἴδιο δρόμο σ' ἀντίθετη διεύθυνση ὑποταγμένος, ξαρματωμένος — χαρούμενος σχεδόν, — ἀπὸ τὴν ἄφθαστη γοητεία τῆς Τέχνης...

Πόλη, Σεπτ. 1932.

ΜΑΓΙΑ ΔΡΟΣΟΥ

ΠΑΙΔΑΚΙ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Ξυπόλυτο, στὴν πέτρα καθισμένο
ὧρες τρίβει τὰ πόδια μὲς στὸ χῶμα.
Φοβᾶται μόλις διῆ κανένα ξένο
καὶ πάντα ἔχει τὸ δάχτυλο στὸ στόμα.

Ἀχτένιστα μαλλάκια σὰ μετάξι,
στάρι ὥριμο στὶς ἄκρες ἀσπρισμένο.
Ἄλλο δὲν ἔχει φόρεμα νἀλλάξει,
μήτε ἔρχεται ποτὲ σαπουνισμένο.

Μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ στὴ συνοικεία
τρέχει, φωνάζει, πέφτει καὶ χτυπάει.
Μαλλώνει, ξεφωνίζει μὲ κακία.
Κι' ἕνα παιδὶ στὴ μάννα του τὸ πάει.

Κάποτε στὸ κατῶφλι ὅταν ξεχνιέται,
στὶς φοῦχτες του βαστάει λίγα στραγάλια.
Μασάει, κι' ἐκεῖ ποὺ κάθεται κουνιέται
κι' ὕστερα τραγουδάει ἀγάλια - ἀγάλια..

Τἄχαρο λερωμένο πανωφόρι
τὴ χάρη τοῦ κορμιοῦ πιότερο δείχνει.
Εἶνε κορίτσι τάχα, μοιάζει ἀγόρι ;
Τὴ γάτα κυνηγάει καὶ πέτρες ρίχνει.

Ἕνας τροχὸς τὰ μόνα του παιχνίδια,
σφυρίχτρα χαλασμένη, ἕνα κοντάρι,
κομπολόγια καὶ χάντρες γιὰ στολίδια
σπασμένο ἕνα χερούλι ἀπὸ πιθάρι . . . .

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

"ΝΑΤΑΝ ΤΑΧΑ ΑΥΤΟΣ!...,,

Ὁ χορὸς τοῦ «Ἀτελιέ». Μεγάλη ἐπιτυχία.

Τὸ σημαντικότερο κοσμικὸ γεγονὸς τῆς ἐποχῆς.

Κόσμος πολύς. Πλημμυρισμένα τὰ μεγάλα σαλόνια. Χορός. Χαρτιά. Πιοτό . . . Μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ φημισμένες τζάζ μαύρων. Πεταχτὰ φόξ. Ἀργεντινὰ γλυκόηχα ταγκό. Ὀνειρώδικα βάλς . . . Ζευγάρια πόδια ἀλληλοπατιοῦνται. Οἱ ὠμορφότερες γυναίκες τῆς πόλης. Οἱ πολυτελέστερες τουαλέττες. Τὰ πιὸ πολύτιμα διαμαντικά.

Καὶ σ' ὅλη τὴ φούρια αὐτὴ μέσα, ἐκεῖνος, μόνος. Ἄγνωστος. Ξένος. Πρὶν δυὸ μέρες εἶχε φθάσει ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

Γύρισε ἕνα-ἕνα τὰ μεγάλα σαλόνια. Ξανακάθησε στὸ μοναχικὸ τραπέζι του κι' ἤπιε. Οὐΐσκι. Ἔπειτα μπῆκε στὴ

σάλα τοῦ παιχνιδιοῦ. Ἔκαμε δυὸ τρεῖς πάσες. Ἔχασε. Κέρδισε. Ξανάχασε. Πλησίασε πάλε τὸ τραπέζι του. Ἤπιε λίγο ἀκόμα. Ἔνοιωθε τὰ μάγουλά του νὰ καίνε. Βγῆκε στὸν κῆπο Προχώρησε πρὸς τὸ πρόχειρα στημένο μπὰρ. Μὲ μιᾶς στάθηκε. Ἀντίκρυσε μιὰ γυναίκα. Μιὰ κυρία καθὼς πρέπει.. Ποὺ πουλοῦσε ἐκεῖ ποτὰ γιὰ ὄφελος τῶν φτωχῶν τοῦ «Ἀτελιέ».

* * *

Τὰ σκαμνιὰ τοῦ μπάρ, ὅλα ἦσαν πιασμένα. Ἕνα σωρὸ ἄνδρες καὶ κείνη . . . . Μιλοῦσε κι' ὑπηρετοῦσε μαζὺ ὅλους γελαστή. Χαρούμενη.

— Ἡ βασίλισσα τῆς βραδυᾶς—σκέφθηκε. Τὰ μάτια της ἦταν πράσινα. Σὰν τὴν ἀμυγδαλόχρωμη τουαλέττα της. Καὶ τὰ μεγάλα σμαράγδια τῶν αὐτιῶν της. Τὰ μαλλιά της χωρισμένα στὴ μέση. Μαῦρα ἐβέννινα. Λεπτή. Ἀψηλή. Γιομάτη ζωή. Ὁλόασπρα δόντια. Παχειὰ κοραλένια χείλη.

Ὁ ξένος ἄνδρας ἀκούμπησε σ' ἕνα δέντρο. Ἔβαλε τὰ χέρια του στὶς τζέπες του. Καὶ βάλθηκε νὰ παρατηρεῖ τὴ γυναίκα. Τὴν κύτταζε μὲ προσοχή. Κι' εὐχαρίστηση μαζύ.

Δὲν κατάλαβε πόσο βάσταξε αὐτό. Κάποιος ἀπ' τοὺς πελάτες τοῦ πρόχειρου μπάρ, πληροφόρησε :

— Σὲ λίγο ἀρχίζουν τὰ ταμπλὼ-βιβάν . . .

Κι' ὅλοι σηκώθηκαν. Ἕνας γύρισε στὴ νέα γυναίκα :

— Σεῖς δὲ θἀρθῆτε ;

— Ὄχι . . . Εἶμαι πολὺ κουρασμένη . . . Ἴσως ἀργότερα . .

Ἕνας-ἕνας ἀπομακρύθηκαν τότε. Μάλιστα κι' ὁ νεαρὸς βοηθός της. Καὶ τὸ γκαρσόνι.

Καὶ κείνη, σὰν ἔμεινε μόνη, διόρθωσε μὲ τὸ χέρι τὰ μαλιά της. Ἔσιαξε τὰ σκουλαρίκια της. Μούσκεψε τὸ ταντελένιο μαντυλάκι της. Δρόσισε τὸ μέτωπό της μ' αὐτό.

Ἔπειτα, ἄπλωσε τὰ χέρια της ἀνάμεσα στὰ ποτήρια. Ἔρριξε πίσω τὸ κεφάλι της. Μισόκλεισε τὰ μάτια κι' ἀφέθηκε στὴν ἡσυχία τῆς νύχτας. Ἡ θάλασσα χτυποῦσε ἐλαφρὰ στὴν παραλία. Ἀπὸ μακρυὰ ἀκούονταν οἱ νότες ἑνὸς τσιγγάνικου βιολιοῦ. Τὰ γιαπωνέζικα φανάρια μὲ τὰ πολύχρωμα φῶτα τους, ρίχναν στὸ πρόσωπό της μαγευτικὲς σκιές. Τότε ἐκεῖνος πλησίασε στὸ τραπέζι. Τὸν ἀντιλήφθηκε αὐτὴ κι' ἀμέσως διορθώθηκε. Στόλισε μὲ χαριτωμένο χαμόγελο τὸ πρόσωπό της. Σήκωσε τὸ πεσμένο κεφάλι της. Ζωήρεψαν τὰ μάτια της.

— Θέλετε τίποτε, κύριε ;

Τὴν χαιρέτησε εὐγενικά.

— Θὰ σᾶς παρακαλοῦσα ἕνα κοκτέϊλ. Κι' ἔπειτα, ὅσο κι' ἂν δὲν ἔχω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς γνωρίζω, θὰ σᾶς παρακαλοῦσα ἀκόμα, ἂν θέλατε, νὰ κουβεντιάσουμε λιγάκι . . .

Χωρὶς ἀμφιβολία εἶχε πιεῖ πολὺ σήμερα. Ντράπηκε γιὰ τὰ λόγια του αὐτά. Ὅμως ἡ νέα γυναίκα τὸν ἡσύχασε μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο.

— Ὦ ! . . . Ὅσο θέλετε, εἶπε. Αὐτὸ εἶναι σήμερα τὸ καθῆκον μου. Μὴ τὸ ξεχνᾶτε. Σήμερα εἶμαι μιὰ γυναίκα τοῦ μπάρ.

— Ναί . . . Μιὰ γυναίκα τοῦ μπάρ. Ποὺ ὅμοιά της δὲν ἀντίκρυσα ὡς σήμερα.

Ἡ νέα γυναίκα γέλασε. Κυτταχθήκαν κατάματα. Σὰν ν' ἀνησύχησε ἐκείνη ἀπὸ τὸ βλέμμα αὐτό.

— Καθῆστε . . . Τί κοκτέϊλ θέλετε ; . . . Ἂν μ' ἐπιτρέπατε θὰ σᾶς ἑτοίμαζα κάτι δικό μου . . . Δὲ θὰ βρῆτε στὸν τόπο μας καλλίτερη εἰδικὴ γιὰ κοκτέϊλ . . . Δῶστε μου ἀπὸ δῶ, σᾶς παρακαλῶ . . .

Γύρισε. Τότε ἀντιλήφθηκε πὼς τὸ γκαρσόνι δὲ βρίσκονταν στὴ θέση του. Ὅμως δὲν τἄχασε. Κατέβασε ἕνα-δυὸ μπουκάλια. Ἔβαλε λίγο ἀπὸ τὸ περιεχόμενό τους σ' ἕν' ἄλλο. Ἔσφιξε λίγο λεμόνι. Λίγο νεράντζι. Κι' ἄρχεψε ν' ἀνα-

κατώνει ὅλ' αὐτὰ μὲ δύναμη. Ὅμως κουράστηκε γλήγορα. Ἐκεῖνος τὸ κατάλαβε. Ἄρπαξε ἀπὸ τὰ χέρια της τὸ μπουκάλι.

— Ἐπιτρέψτε μου . . .

Τὴν κύτταζε μὲ προσοχή. Κι' ἐκείνη, ἀνήσυχη ἀπ' τὴ ματιά του :

— Θέλατε νὰ κουβεντιάσουμε, εἶπε. Ὅμως δὲ λέτε τίποτε σεῖς . . . .

— Σᾶς κυττάζω ! . . Εἶναι κι' αὐτὸ τόσο εὐχάριστο, ὅσο κι' ἡ συντροφιά σας.

— Ποῦ ξαίρετε πῶς εἶναι ἡ συντροφιά μου ;

— Ἀπὸ μισὴ ὥρα σᾶς παρακολουθῶ. Ἤμουν κρυμμένος πίσω ἀπὸ τὸ δέντρο. Ἔβλεπα τοὺς θαυμαστές σας. Δὲ χόρταιναν τὴ συντροφιά σας.

Ἀλήθεια, πόσο εἶχε πιεῖ σήμερα. Δὲν ἤξαιρε τί ἔλεγε.

Ἡ νέα γυναίκα, ἄδειασε τὸ ποτὸ σ' ἕνα ποτήρι. Ἔρριξε μέσα μιὰ φλοῦδα πορτοκαλιοῦ.

— Δοκιμᾶστε.

— Ὦ ! . . Καὶ σεῖς ; . . . Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθεῖτε κι' ἕνα κοκτέϊλ ἀπὸ μένα.

— Ἄ ! . . . Ἀδύνατο . . . Εὐχαριστῶ . . .

Ἐκεῖνος γέλασε.

— Λέγατε πὼς σήμερα εἶστε μιὰ γυναίκα τοῦ μπάρ. Ἐκείνη θὰ δεχόταν εὐχαρίστως τὸ κοκτέϊλ αὐτό. Ἐνῶ σεῖς . . .

Γέλασε κι' αὐτὴ μὲ τὴ σειρά της τώρα.

— Τότε τὸ δέχουμαι κι' ἐγώ . . .

Ἀπασχολήθηκε λίγο μὲ τὰ διάφορα μπουκάλια. Ξανάκαμε τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Γελώντας :

— Γιὰ τοὺς φτωχούς μου, δὲ χάλασα σήμερα κανενὸς κέφι.

* * *

— Εἰς ὑγείαν ! . .

— Στὴν ὑγειά σας ! . . .

Ὁ ξένος κύριος :

— Θαυμάσιο ! . . . Ὑπέροχο ! . . .

Ἐκείνη χαμογέλασε μ' ἱκανοποίηση.

— Τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ ξαίρω στὴ ζωή. Θὰ μποροῦσα νὰ συναγωνιστῶ στὸ σημεῖο αὐτό, ὅλες τὶς γυναῖκες τοῦ μπάρ . . . Καὶ μάλιστα ὄχι μονάχα στὸ σημεῖο αὐτό . . . Νομίζω πὼς θὰ πετύχαινα νὰ διασκεδάζω καὶ καθέναν ποὺ θάταν στὸ μπάρ μου. Γιατί, ξαίρετε, παρατήρησα σήμερα πὼς κι' ὁ πιὸ ντροπαλὸς προσκαλεσμένος στὰ σπίτια μας, ἐδῶ καταντᾶ διαφορετικός . . . Μόλις καθήσει στὰ σκαμνιὰ αὐτά . . . Κάτι κατάλαβα ἐδώ : ὅτι ὁ ἄνδρας ποὺ πέρνει θέση μπρὸς στὸ μπουφὲ ἑνὸς μπάρ, εἶναι πάντα ἕνας ἄνθρωπος πῶχει ἀνάγκη νὰ μιλήσει . . . νὰ κουβεντιάσει . . . Ναί, ὁ ἄνδρας πῶρχεται στὸ μπάρ, μοιάζει μ' ἕνα φευδάρχη ποὺ νοιώθει μέσα του τὴν ἀνάγκη νὰ μιλήσει, ν' ἀνοίξει τὴν καρδιά του. Κι' ἡ γυναίκα τοῦ μπάρ, εἶναι ἕνας κατάδικος, ὑποχρεωμένος νὰ δίνει σ' αὐτὸν τὶς ἀπαντήσεις ποὺ θέλει.

— Θέλω νᾶστε βεβαία, μαντάμ, ὅτι δὲ θὰ καταντήσετε ἀντίκρυ μου μιὰ φλύαρη μηχανή.

Θέλησε νὰ σηκωθεῖ ἀπό τὴ θέση του.

— Φεύγετε ; Ἀπὸ τώρα ; Εἴδατε. Ἡ συντροφιά μου ποὺ φαντασθήκατε εὐχάριστη, σᾶς σταναχώρεσε. Ὅμως μὲ κακοφαίνεται ἐμένα αὐτό. Θὰ σᾶς δείξω πὼς καὶ μιὰ γυναίκα οἰκογενείας μπορεῖ ν' ἀπασχολήσει καὶ νὰ διασκεδάσει ἕναν ἄνδρα, ὅσο καὶ μιὰ γυναίκα τοῦ μπάρ . . . Καθῆστε . . . Δὲ θὰ πάρετε τίποτ' ἄλλο ; . . . Ἔχω μιὰ θαυμάσια συνταγή . . . Ἕνα ἀμερικάνικο κοκτέϊλ . . .

Τὸν κύτταζε κατάματα.

— Κήρυξα πόλεμο τὸ βράδυ αὐτὸ σ' ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ μπάρ. Κατορθώνουν ἐκεῖνα καὶ κρατοῦν ὧρες ὁλάκερες τοὺς ἄνδρες στὰ σκαμνιὰ αὐτά. Ἐνῶ εἶναι πολλὲς φορὲς

ἀμόρφωτα, ἀδιάκριτα, κι' ἀνόητα ἀκόμα. Κι' ἐγὼ σήμερα εἶμαι ἕνα τέτοιο κορίτσι. Ἔμπρός, πῆτε μου, θὰ πάρετε τίποτ' ἄλλο ; Νὰ σᾶς ἑτοιμάσω κάτι ; . . .

— Φυσικά ! Περιμένω πάλε ἀπὸ σᾶς ! . Ὅμως μαζύ . .

— Μαζύ ; . . . Καλά.

Ἀσχολήθηκε πάλε γιὰ λίγο μὲ τὰ διάφορα μπουκάλια Ἔπειτα ἤπιαν.

— Στὴν ὑγειά σας ! . .

— Ἐπίσης ! . .

* * *

— Σᾶς ξαναλέγω. Εἶμαι ἀπόψε μιὰ γυναίκα τοῦ μπάρ.. Θέλω νὰ μιμηθῶ ἐκείνες . . . Ποιὰ εἶναι λοιπὸν τὰ θέματά τους, ποὺ σᾶς ἀπασχολοῦν τόσο ; . . Γιὰ τί σᾶς μιλοῦν ;

— Ὤ ! . . Γιὰ χίλια δυὸ πράγματα . . Ξαίρω γώ ; . . . Νά. Γιὰ τὸ ἕνα καὶ τ' ἄλλο . . . Πολλὲς φορὲς μιλοῦν καὶ γιὰ τὴ ζωή τους ἀκόμα . . .

— Ἀλήθεια ; . . . Σᾶς μιλοῦν καὶ γιὰ τὴ ζωή τους ; Ὥστε καὶ γὼ νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὴ δική μου ; . . .

— Ὤ . . Πόσο θὰ τῶθελα αὐτό ! . . .

Ξεκαρδίστηκε.

— Δὲ βαρυέστε . . Δὲν εἶν' καθόλου διασκεδαστικὸ αὐτὸ ποὺ . . Ἔπειτα, δὲ μὲ γνωρίζετε κι' ὅλας . . Πῶς θὰ σᾶς ἐνδιέφερε ἡ ζωή μου ; . . .

— Μὰ καὶ τὶς ἄλλες, τὶς γυναίκες τοῦ μπάρ, δὲ γνωρίζω. Ὅμως τὶς ἀκούω . . .

— Γιὰ νὰ περνᾶτε τὴν ὥρα σας . . .

Ὁ ἄνδρας ἐπικύρωσε μὲ τὸ κεφάλι. Ἐκείνη ρούφηξε λίγο ἀπ' τὸ ποτὸ ποὖχε μπροστά της.

— Γιὰ νὰ περνᾶτε τὴν ὥρα σας ! . . Βέβαια . . Πρέπει νὰ περνᾶτε τὶς ὧρες σας σεῖς ! . . .

Ἀναστέναξε. Ἤπιε λίγο ἀκόμα. Τὸ ἴδιο κι' ὁ νέος. Ἐκείνη :

— Τὶ πληκτικὲς πού̃ναι οἱ ὧρες ποὺ πρέπει νὰ περνᾶμε δίχως τίποτε ! . . Καὶ μάλιστα σὰν εἴμαστε μόνοι . . .

Τώρα γέλασε ὁ ἄνδρας.

— Δίχως ἄλλο δὲν μπορεῖτε νἄχετε παρέα ποτὲ σεῖς γι' αὐτό . . . Οἱ θαυμαστές σας, καλά, καλά, μὴ θυμώνετε, οἱ φίλοι σας, δὲ σᾶς ἀφήνουν ποτὲ μονάχη . . .

Ἦταν μιὰ σκηνὴ ζηλοτυπίας αὐτή . . . Ἡ νέα γυναίκα μὲ ἤσυχη φωνή, τονίζωντας μιὰ-μιὰ τὶς λέξες ἀπάντησε·

— Καλά. Ἂν τώρα σᾶς πάγω ἐγὼ σ' ἕναν τόπο ποὺ δὲ γνωρίζετε τὴ γλώσσα του καὶ σᾶς ἀφήσω μονάχο, ὁλόμονο, στὴ μέση τῆς πιὸ κεντρικῆς πλατείας, ἀνάμεσα σὲ πρόσωπα ποὺ δὲν καταλαβαίνετε τὴ γλώσσα τους, ποὺ δὲ νοιώθετε τὴ νοοτροπία τους, τὶς σκέψες τους, κι' ἂν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι σᾶς μιλοῦν στὴ δική τους γλώσσα, σεῖς ἐκεῖ δὲ θὰ θεωρήσετε τὸν ἑαυτό σας, μονάχο ;

— Φυσικά. Ὅμως, ἐσεῖς ἐδῶ εἶστε σ' ἕναν τόπο ποὺ μιλοῦν τὴ δική σας γλώσσα. Ἀνάμεσα σὲ πρόσωπα γνωστά σας . . .

Ἡ νέα γυναίκα χαμογέλασε.

— Γνωστά μου, εἶπε. Εἶναι δυνατὸ ἄραγε νὰ γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ; . . Εἶναι δυνατό ; . . Τὸ λέμε τόσο ἐπιπόλαια αὐτὸ ἐμεῖς ! . . Ψέμματα ; . . Καθένας, κι' ὁ πιὸ ἁπλὸς ἀκόμα ἄνθρωπος, κρύβει ἕνα αἴνιγμα . . Γιὰ νὰ νοιώσουμε τὶ κρύβει μέσα του, πρέπει νὰ γίνουμε τὸ δικό του μυαλό. Ἡ δική του ἀντίληψη. Γιὰ νὰ συλλάβουμε τὴν ψυχοσύνθεσή του, πρέπει νὰ γίνουμε ἡ σκέψη του, ἡ κρίση του, τὸ δικό του εἶναι . . Κάθε ἀνθρώπινο σῶμα μοιάζει μὲ τοῖχος χτισμένο γύρω ἀπὸ μιὰ ἰδέα, γύρω ἀπὸ μιὰν ἰδιοσυγκρασία, ἀπὸ μιὰν ἀτομικότητα. Ἡ γλώσσα εἶναι τὸ μοναδικὸ μέσο τῆς ἐξωτερίκευσής του. Μᾶς τυχαίνει πολλὲς φορές, ν' ἀντιλαμβανόμαστε τὴ φτώχεια τῆς γλώσσας, μπρὸς στὸν πλοῦτο τῆς σκέψης καὶ τοῦ αἰσθήματος. Κι' ἄλλοτε πάλε, νὰ θαυμάζουμε τὸ μεγα-

λεῖο της κοντὰ στὴ λιτότητα τῆς σκέψης. Δὲ νομίζετε πὼς κεῖνα ποὺ θέλουμε νὰ ποῦμε, εἶναι συχνὰ τὰ πιὸ δυσκολοείπωτα πράγματα ; . . .

Καθένας ἔχει ἕνα δικό του σύστημα σκέψης καὶ κρίσης . . . Προσπαθώντας μὲ τὸ φτωχὸ γιὰ μένα μέσο τῆς γλώσσας, νὰ κάμω ἀντιληπτό τὸν ἑαυτό μου, θὰ μπορούσατε σεῖς, ἀκούωντάς μου, νὰ μείνετε ὁλότελα ἀκροατής ; Πῶς νὰ σᾶς πῶ ; . . . . Ὁλόμονα ὁμπζεκτίφ ; . . . Αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο . . . Ἢ θὰ μεγαλοποιήσετε τὴ σημασία τῶν λεγομένων μου, καὶ θὰ δώσετε σ' αὐτὰ μιὰν ἄλλη ἔννοια, διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ δική μου, ἢ θὰ σᾶς σταθεῖ δύσκολο νὰ καταλάβετε πολλὰ ἀπ' αὐτά . . Ὅμως, τὶ κάθουμαι καὶ σᾶς λέγω ; . . Ὡρισμένως μιὰ γυναίκα τοῦ μπὰρ δὲ θὰ σᾶς σταναχωροῦσε μὲ παρόμοιες ἀνοησίες.

— Δὲν ἀλλάζω μὲ τίποτε τὴν εὐχαρίστηση τῆς συντροφιᾶς σας . . Τὶ κρῖμα ποὺ δὲν εἶστε ἀληθινὰ μιὰ γυναίκα τοῦ μπάρ . . Θὰ μποροῦσα ἔτσι νὰ κάθουμαι ἀντίκρυ σας καὶ νὰ σᾶς ἀκούω, κάθε βράδυ . . Τὶ κρῖμα ! . . .

Σὰν νὰ θύμωσε στὰ λόγια αὐτὰ ἡ γυναίκα. Κι' ἐπανέλαβε. Σὰν ἠχώ.

— Τὶ κρῖμα ! . . .

Ἔπειτα θέλησε ν' ἀλλάξει ὁμιλία.

— Δὲ θὰ πάρετε τίποτ' ἄλλο ;

— Μιὰ σαμπάνια ἂν θέλετε . . . Δὲ θέλω νὰ κουράζεσθε σὲ κάθε ποτήρι . . .

Ἡ φωνή του εἶχε καταντήσει γλυκειά. Ἡ νέα γυναίκα συγκινήθηκε ἴσως . . Γιατὶ τὰ μάτια της εἶχαν δακρύσει.

* * *

— Στὴν ὑγειά σας ! . .

— Εἰς ὑγείαν σας ! . .

Ἄδειασαν τὸ πρῶτο ποτήρι. Στὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας

δὲ στέκοταν τὸ πρωτεινὸ χαμόγελο. Ἐκεῖνος τὴν κύτταζε μὲ περισσότερη ποσοχή. Κατάματα. Ἦταν ἐξαιρετικὰ ψυχή. Δὲ χωροῦσε ἀμφιβολία γι' αὐτό. Τὶ βαθειὰ καὶ αἰνιγματώδικα τὰ μάτια της ! . . . Εἶχαν κρυμμένα μέσα τους τὰ μυστικὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο κάποιου κρυφοῦ βωμοῦ.

Ἔνοιωθε τὸ κεφάλι του νὰ γυρνᾶ. Ζαλίζονταν. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε, δυνατά. Εἶχε πιεῖ πολύ.

— Τὶ κρῖμα ἀλήθεια, εἶπε . . Οὔτε γιὰ μισὴ ὥρα δὲ θὰ μοῦναι δυνατὸ νὰ μιλῶ ἔτσι, κάθε βράδυ, μαζύ σας. . Τὶ κρῖμα . . Ἴσως νὰ μὴ ξανασυναντηθοῦμε ποτὲ ἄλλοτε.

Δὲν ἤξαιρε κι' ὁ ἴδιος τὶ ἤθελε νὰ πεῖ.

— Ξαίρετε τὶ σκεφτόμουν τώρα ;

Χαμογέλασε πικρὰ ἡ γυναίκα.

— Τὶ σκεφτόσασταν ; εἶπε . . Ὦ ! . . Αὐτὲς οἱ σκέψες ! ... Σᾶς παρακαλῶ μὴ μοῦ μιλᾶτε τούτη τὴ στιγμὴ γι' αὐτές. Ἡ σκέψη εἶναι δουλειὰ κείνων ποὺ δὲν ἔχουν θάρρος νὰ ζήσουν . . Εἶναι ἡ ἀνάποδη μεριὰ τῆς ζωῆς . . Ἡ ἄλλη ὄψη της . . Μπορεῖτε νὰ μὴ σκεφτόσαστε καθόλου ; . . . Εἶστε ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου . . Τὸ καλλίτερο πρᾶγμα στὴ ζωή, ἴσως κι' αὐτὴ ἡ εὐτυχία, εἶναι ἡ τέχνη τοῦ νὰ μὴ σκέφτεστε . . . Νὰ μὴ ζητᾶτε τὸν κρυφὸ κόμπο τόσων πραγμάτων . . Νὰ μὴν ἀπασχολιέστε μὲ τὴ λύση τόσων αἰνιγμάτων τῆς ζωῆς . . Ἀναλογισθῆτε τὶ κακὸ θᾶταν νὰ εἶχαν τὰ μάτια μας τὴ δύναμη ἑνὸς μικροσκόπιου . . Νομίζω πὼς θὰ προτιμούσαμε τότε νὰ μὴ βλέπαμε καθόλου . . Κι' ἡ σκέψη εἶναι τὸ μικροσκόπιο τοῦ μυαλοῦ.

Ὁ νέος ἄνδρας κύτταζε προσεχτικὰ τὴ γυναίκα . . Ὅσο μιλοῦσε, τὰ μάγουλά της πέρναν ὡμορφώτερο χρῶμα. . Τὰ μάτια της γιάλιζαν . . .

Τὶ ὡραῖα π' ἀκούονταν ἀπὸ μακρυὰ τὸ τσιγγάνικο βιολί . . Ἡ βουὴ τῆς θάλασσας . . Ἡ θέρμη τῆς αὐγουστιάτικης νύχτας . . Ἡ σαμπάνια . . .

Μὲ μιᾶς ἡ νέα γυναίκα γίνηκε περισσότερο ἐντίμ.

— Ἄχ! . . εἶπε. Μάλιστα γιὰ μιὰ φτωχὴ γυναικοῦλα, τὶ τραγικὸ πρᾶγμα πού̃ναι ἡ σκέψη! . . Γιὰ τὴ γυναίκα ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία στὸν κόσμο εἶναι νἄχει ἐμπιστευτεῖ τὸν ἑαυτό της σ' ἕνα πρόσωπο. Νὰ τοὔχει παραδώσει δίχως φόβο ὅλο τὸ βάρος τῆς ζωῆς της. Νἄχει ἀφήσει στὰ χέρια του, ἀλογάριαστα, τὴν ὕπαρξή της. Ὡς τὰ πιὸ σκληρὰ βάσανά της. Νὰ μὴν εἶν' ὑπεύθυνη γιὰ τὸν ἑαυτό της . . .

Σώπασε. Τὰ μάτια της, μισοδακρυσμένα, στηλώθηκαν σ' ἕνα μακρυνὸ σημεῖο. Ἐκεῖνος ἄπλωσε τὸ χέρι του. Δὲν ἤξαιρε τὶ ἔλεγε.

— Ἐμπιστευτῆτε τὴ ζωή σας σὲ μένα! . .

Ἦταν πολὺ εἰλικρινὴς τὴ στιγμὴ τούτη. Ὅμως μὲ μιᾶς σώπασε. Ντροπιασμένος μουρμούρησε:

— Συγχωρέστε με . . . Εἶπα ἀνοησίες . . Ποιὲς πίκρες μποροῦν νὰ σᾶς τυραννοῦν ἐσᾶς; . . .

Ἐκείνη τὸν παρατηροῦσε μ' ἕνα ἀκατάληπτο βλέμμα. Ἄραγε νὰ ἤθελε νὰ ἐμπιστευτεῖ τὸν ἑαυτό της στὰ χέρια π' ἁπλώνονταν σ' αὐτήν; . . Εἶχε χάσει τὸ χρώμα της . . Σκέφτοταν ἄραγε, γιὰ μιὰ στιγμή, πὼς ὁ ξένος ἦταν αὐτός . . Αὐτός . . Αὐτὸς ποὺ περίμενε χρόνια τώρα . . αὐτός, ὁ ἰδεώδης σύντροφος . . Ὁ φίλος. Ὁ ἀγαπημένος. Ὁ λυτρωτής . . .

* * *

Ξεκαρδίστηκε.

— «Ἐμπιστεύσου τὴ ζωή σου σὲ μένα» λέτε, δὲν εἶναι, στὴ γυναίκα τοῦ μπὰρ ποὺ σᾶς φανερώνει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ πληρώνει τὸ νοίκι τοῦ σπιτιοῦ της κι' ὅτι ὑποφέρει. Τὴ λυπόσαστε καὶ τῆς προσφέρετε τὴν ὑποστήριξή σας, τὴ συντροφιά σας. Δὲν εἶναι;

Θύμωσε στὰ λόγια αὐτὰ ὁ ἄνδρας. Ἔπερνε ἕνα καλὸ μάθημα. Ἀπάντησε.

— Δὲν πιστεύω ποτὲ στὰ λόγια ἐκεινῶν. Γι' αὐτό, δὲν ἔκαμα καμμιὰ τέτοια πρόταση ὡς τώρα . . Ὅμως ἐσᾶς, κυρία μου . . Ἐσᾶς, σᾶς λυπήθηκα . . Δὲν εἶστε εὐτυχισμένη..

— Εἶστε δυστυχισμένη, πῆτε καλλίτερα. Ναί . . Εἶμαι μιὰ δυστυχισμένη ἐγώ . . Μιὰ γυναίκα ποὺ δὲν ξαίρει τὶ λέγει . . . Δὲν εἶμαι συνηθισμένη σὲ τόση σαμπάνια . . . Δὲν μπορῶ νὰ κάμω τὴ γυναίκα τοῦ μπάρ . . Σήμερα καταλαβαίνω . . Ἐσεῖς μέ . .

Σώπασε μὲ μιᾶς. Κοντοστάθηκε λίγο. Ἄλλαξε ἀπότομα ἡ ὄψη της. Συνέχισε:

— Εἴδατε, κύριε; Φοβηθήκατε ὅτι θὰ σταναχωριόσασταν . . Ἑτοιμαζόσασταν νὰ φύγετε μάλιστα . . Ἐνῶ, κυττάξτε, πέρασε ὁλάκερη ὥρα. Τὰ ταμπλὼ-βιβὰν κι' οἱ ἄλλοι χοροὶ τέλειωσαν . . Ἄρχεψε ἡ τζάζ . . Ὁ κόσμος ἔρχεται στὸν κῆπο . . Δὲν ξαίρω τὶ λένε τὰ κορίτσια τοῦ μπάρ. Ὅμως, βλέπετε, καὶ μεῖς, οἱ γυναίκες οἰκογενειῶν, μποροῦμε καὶ διασκεδάζουμε τοὺς ἄνδρες ποὺ κάθουνται στὰ σκαμνιὰ ἑνὸς προχειροστημένου μπάρ. Εἰς ὑγείαν σας, κύριε.

— Στὴν ὑγειά σας, μαντάμ.

Ἤπιαν κι' οἱ δυό. Κυττάχτηκαν γιὰ μιὰ στιγμή. Ἡ γυναίκα σὰν νὰ ταράχθηκε ἀπ' τὴ ματιά του.

Ἐκεῖνος:

— Τὶ σᾶς χρωστῶ, ρώτησε.

— Ὅτι θέλετε! . . .

* * *

Ἕνα χαρούμενο γκροῦπ ἐρχόταν πρὸς τὸ μπάρ. Ἐκεῖνος σηκώθηκε ἀπ' τὴ θέση του. Κάποιος μ' ἄσπρα μαλλιά, πλησίασε τὴ γυναίκα.

— Παιδί μου. Πέρνα τὸ μαντώ σου . . . Ἔχει δροσιά . . . Θὰ κρυώσεις.

Τῆς χάϊδεψε τὸ μέτωπο. Ἔπειτα τὴν βοήθησε νὰ φορέσει τὸ μαντώ της.

— Αὔριο φεύγουμε. Στὶς ἕνδεκα. Εἶναι ἀργά. Πρέπει νὰ ἡσυχάσεις πιά.

— Καλά.

Ἔδωσε τὴ θέση της σὲ μιὰν ἄλλη κυρία. Ἀποχαιρέτησε τοὺς φίλους της. Ἔπειτα γύρισε σὲ κεῖνον. Ἅπλωσε τὸ χέρι της.

— Χαίρετε, φίλε μου

— Καληνύχτα σας, μαντάμ.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο. Οὔτε τὰ ὀνόματά τους.

Κάποιος ἀπὸ τὸ πλῆθος, παρατήρησε πὼς ἐκείνη ἔκρυβε τὸ πρόσωπό της. Γιὰ μιὰ στιγμὴ γύρισε καὶ σκούπισε τὰ μάτια της. Ἄραγε, νὰ ράγιζε ἡ καρδιά της, τὴ στιγμὴ ἐκείνη, πῶχανε τὴν εὐτυχία ποὺ τῆς ἁπλώνονταν μπροστά; Σκέφτοταν μήπως, μέσα της, γιὰ τὸν ξένο, «νἄταν τάχα αὐτός»! . . . Αὐτός . . . Ποὺ χρόνια τώρα περίμενε; . . Ποιὸς μπορεῖ νὰ ξαίρει; . . .

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Πρωτοχρονιά, χιρὰ μεγάλη
γέλοιο, μεθύσι καὶ χορός
τρεχάλα, πόνος, δάκρυ πάλι
κι' ἔτσι γυρίζει ὁ καιρός.

Φροῦττα καὶ πῆτες καὶ παιχνίδια
δένδρα καὶ δῶρα καὶ χαρτιά,
κι' ὅλοι πηγαίνουμε στὰ ἴδια . . .
ὁ κόσμος πλάνη καὶ ψευτιά.

Ἡ ὧρες φεύγουνε . . . χαρῆτε
τὰ χρόνια σας παροδικά,
μικροί, μεγάλοι φιληθῆτε
ἀτέλειωτα, νοσταλγικά.

ΧΑΡ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ
ΕΝΟΣ ΑΣΤΡΟΥ

«Read not
to contradict nor to believe,
but to weigh and consider.»
Bacon.

(*Ἀπὸ τὴν ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα «Τὸ θέατρο»*.)

Μὲ τὸ κλείσιμο τῆς ὀπερέττας «Τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης» τὴν περασμένη τρίτη, ὁ γνωστότατος καὶ συμπαθέστατος λυρικὸς τενόρος κ. Ἀδὰμ Σαπιοχείλης ἔχει πιὰ κάθε δικαίωμα ν' ἀποκαλεῖται «παγκόσμιο τσάμπιον ἀποτυχίας». Καὶ αὐτό, γιατὶ κατὰ τὴν ἐφετεινὴ θεατρικὴ περίοδο, ποὺ εὑρίσκεται περὶ τὰ τέλη της, ὁ κ. Σαπιοχείλης ἐμισθώθηκε σὲ ὀκτὼ διαφορετικὲς ἐργασίες, σὲ ὀκτὼ διαφορετικὲς ὀπερέττες. Ὅμως, καὶ οἱ ὀκτώ, ὄχι μόνο δὲν ἐβάσταξαν τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου οὔτε ὀκτὼ ἑβδομάδες, ἀλλὰ κατεπόν-

τισαν καὶ τοὺς μεγαλοφυεῖς συνδυασμοὺς τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ τὰ μελλοντικὰ σχέδια τοῦ καλοῦ — αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια — λυρικοῦ τενόρου μας κ. Σαπιοχείλη.

(Ὁ ἀντιπρόσωπος, γιὰ τὴ μίσθωση προσωπικοῦ, τῆς Α. Ε «Δεναξίζουν» ἔλαβε τὸ παρακάτω τηλεγράφημα τοῦ κ. Γενικοῦ Διευθυντοῦ ἀπὸ τὸ Χάλλυγουντ τῆς Καλιφορνίας)

«Κο Γιάννην Μπεχράκι,

Λωμάτια 42071 — 42079

Ὑπερουρανοξύστη, Νέαν Ὑόρκην.

Μόλις ἐξησφάλισα τὰ κινηματογραφικὰ δικαιώματα τοῦ «Μπαγαπόντη Πρίγκηπα».

Τὸ γύρισμα τῆς ταινίας ἀρχίζει ἀμέσως τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα. Κοίταξε νὰ ὑπογράψεις σὲ συμβόλαιο τὸν καλύτερο λυρικὸ τενόρο ποὺ θὰ εὕρεις.

Ὁ ἀνώτερος μισθὸς 750 δολλάρια τὴν ἑβδομάδα. Πρέπει νὰ ἔχει καλὴ μορφή, καλὴ φωνὴ καὶ κάποιο ὄνομα. Ἐνήργησε γρήγορα. Κεραμίδας».

(Τηλεφώνημα τοῦ κ. Μπεχράκι, στὸν κ. Ξεζουμιάδη, πράκτορα ἠθοποιῶν, ἀοιδῶν, χορευτριῶν καὶ λοιπῶν εἰς -ῶν)

«Ἐμπρός, Ξεζουμιάδης, Μπεχράκις ἐδῶ. Ἄκουσε, Ξεζουμιάδη, μόλις ἔλαβα μιὰ ἐπείγουσα διαταγὴ ἀπὸ τὸν κ. Γενικό. Θέλει ἕναν τενόρο μὲ φωνή, μὲ φάτσα, μὲ φίρμα. Ἔχεις τὸν Γκαρίζα, εἶπες; Πόσα γυρεύει; Ὤ! ὄχι καϋμένε, ὄχι δά. Πεντακόσια, εἶναι πολλά, πάρα πολλά. Ἀδύνατο λιγώτερα; Μὰ δὲ θὰ εἶσαι στὰ καλά σου, ἀγαπητὲ Γιωργάκη. Θὰ σοῦ ἔφυγε, σίγουρα. Πάρα πολλά, πάρα πολλὰ πεντακόσια δολλάρια... Κι' ἐγὼ λογάριαζα νὰ σοῦ προτείνω καὶ πάλι... Ἔτσι βέβαια... Γιατὶ νὰ μὴ βγάλουμε κι' ἐμεῖς οἱ φουκαριάρηδες ἀπὸ κάτι; Καὶ βέβαια πενῆντα-πενῆντα. Πόσα, λέγει, πληρώνει ὁ κ. Γενικός; Τετρακόσια τὴν ἑβδομάδα, τὸ ἀνώτατο. Τί εἶπες; Εἶσαι

παληάνθρωπος, Ξεζουμιάδη, ποὺ προσπαθεῖς νὰ μὲ ἀναγκάσεις νὰ σοῦ πῶ ψέμματα. Σοῦ εἶπα: Τὸ πολὺ πολὺ τετρακόσια. Κι' ἂν δὲ μὲ πιστεύεις, θὰ μὲ ἀναγκάσεις νὰ σοῦ κλείσω τὸ τηλέφωνο... εἶναι καὶ ἄλλοι ποὺ μὲ παρακαλοῦν... ἀκοῦς ἐκεῖ... Θυμώνω, λέγει. Καὶ βέβαια θυμώνω. Τί νόμισες, πὼς θὰ καθόμουν ν' ἄκουγα τὶς κατηγόριες σου; Νὰ πάρῃς θάρρος, κακομοίρη μου, καὶ νὰ μὲ ξαναπῇς τέτοιες κουβέντες καὶ βλέπουμε... Ἀκοῦς ἐκεῖ διπρόσωπος ἐγώ... Νὰ τὰ ξεχάσω, ἔ; Νὰ τὰ ξεχάσω... ἂς εἶναι. Ἔχεις μεγάλο χατῆρι, φίλε μου, πολὺ μεγάλο χατῆρι. Καὶ κοίταξε νὰ μοῦ εὕρεις τὸν πιὸ κατάλληλο, τὸν Γκαρίζα, τὸν Παρίζα, ὅποιον θέλεις... μόνο μὴν ἀνοιχθεῖς πολύ. Μὲ καμμιὰ διακοσαριὰ νὰ τὸν ξεκάνουμε γιὰ νὰ μᾶς μείνει κι' ἐμᾶς ἀπὸ κανένα ἑκατοσταράκι. Φτωχικά, μὰ ἀπ' τὰ τίποτα; Καὶ νὰ εἶσαι προσεκτικός, μιλιὰ πουθενά. Ἄλλωστε ξέρεις ἐσύ. Καλά, καλά. Περιμένω νέα σου γρήγορα. Ἄϊντε γειά σου, Γιωργάκη».

(Τηλεγράφημα ποὺ ἐπῆρε ὁ κ. Γενικὸς Διευθυντὴς ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπό του στὴ Νέα Ὑόρκη)

«Κον Ντ. Ἰπ. Κεραμίδαν,

Κινηματογραφικὲς ταινίες «Δεναξίζουν»

Χάλλυγουντ.

Ἔχω ὑπόψη μου δυὸ τενόρους, ἀλλὰ ὁ μισθὸς ποὺ τοὺς ἐπροσφέραμε ἀπαράδεκτος. Πρέπει νὰ τὸν αὐξήσουμε τοὐλάχιστο μέχρι τὰ χίλια δολλάρια τὴν ἑβδομάδα.

Μπεχράκις».

(Τηλεφώνημα τοῦ κ. Ξεζουμιάδη στὸν κ. Μπεχράκι.)

«Ἐμπρός... Γιάννης; Ὁ Γιωργάκης ὁμιλεῖ. Εὑρῆκα, εὑρῆκα τὸν ἄνθρωπό μας. Ὁ διάσημος λυρικὸς τενόρος Ἀδὰμ Σαπιοχείλης. Τί κι' ἂν ἦταν ἀγκαζαρισμένος σὲ σειρὰ ἀποτυχημένων ἐργασιῶν. Ὁ καλλιτέχνης εἶναι ἐκεῖ. Ὅλοι

τὸ εἶπαν, ὅλοι τὸ λένε. Μάλιστα καλύτερα ποὺ εἶναι κι' ἀποτυχημένος . . . Περισσότερο πεδίο δράσης, ἀδελφέ . . . Καὶ εἶναι τόσο φυσικὸς γιὰ τὶς φωτοταινίες . . . θεῖος. Ὄχι δὲν ξανάπαιξε γι' αὐτὸ καὶ εἶναι παρθένο ἔδαφος. Πιστεύω νὰ τὸν ἀγκαζάρουμε φθηνά, μιὰ καὶ εἶναι ἡ πρώτη του ταινία. Κι' ἐξάλλου, ἄκου 'με τὶ σοῦ λέγω . . . Εἶναι φκιαγμένος, κομμένος, γεννημένος γιὰ τὸ ἔργο, ποὺ θέλεις. Καὶ σοῦ ἔχει μιὰ φωνή, μιὰ φωνή . ἄλλο νὰ στὰ λέγω, κι' ἄλλο νὰ τὸν ἀκοῦς. Εὕρημα τῶν αἰώνων γιὰ φωτοταινίες, σοῦ λέγω, εὕρημα. Σωστὴ ἀνακάλυψη. Ὄχι δά, δὲν τὰ παραλέγω. Σοῦ ὁμιλῶ πραγματικὰ ὅτι αἰσθάνομαι, παρ' ὅλα ποὺ ἡ δουλειά μου δὲ θέλει πολλοὺς ἐπαίνους. Καὶ ξέρεις ; Εἶναι σπασμένος, ἐλεεινὰ ἀπένταρος. Φαντάσου ποὺ μοῦ ζήτησε νὰ τοῦ δανείσω καναδυὸ δολλάρια. . Βέβαια καὶ δὲν τοῦ τὰ ἔδωσα. Καμμιὰ ὑποχώρηση ἀπὸ τὴ θέση μας. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε. Ξέρεις δὰ πὼς ἂν τοὺς ζουλίζουμε καὶ λιγάκι, ἔτσι σὰ νὰ εἶναι μαλακὲς λάσπες, αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο. Τὶ λὲς κ' ἐσύ; . . Ἔτσι βέβαια».

«Τώρα ἄκουσε, Γιάννη, νὰ σοῦ πῶ καὶ τὶ ἄλλο σκάρωσα. Ὁ Σαπιοχείλης τραγουδάει, ἀπόψε, ἀπὸ τὸ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τοῦ Βοτανικοῦ. Ὄχι, ὄχι, δὲν πληρώνεται, ἀδελφέ. Γιὰ ὄνομα πηγαίνει ὁ ἄθλιος, γιὰ ὀνόρε. Ἄλλωστε καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ Βοτανικοῦ δὲν εἶναι δὰ καὶ κανένας σπουδαῖος. . Ἀλλὰ ὁ Σαπιοχείλης ἀφοῦ ἐδοκίμασε «τὴν θείαν τέχνην του καὶ ἐδοκιμάσθη οὐκ ὀλίγον κι' ἀπ' αὐτήν», ἐδέχθη τὴν προσφορὰ τοῦ ἀγγέλτορα τοῦ σταθμοῦ. Ἔλπιζε, ὡς τὰ σήμερα πὼς ἴσως καὶ τὸν ἄκουγε κανένας παραγωγὸς φωτοταινιῶν. . Μὲ παρακάλεσε, μάλιστα —ἄχ! νὰ τὸν ἔβλεπες ἀπὸ μιὰ μεριὰ πῶς ἔκλαιγε, νὰ σκᾶς στὰ γέλια— μὲ παρακάλεσε νὰ εἰδοποιήσω ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀντιπροσώπους τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν νὰ τὸν ἀκούσουν, ἀπόψε. Βέβαια καὶ δὲν ἔχω ὑποψη μου νὰ κάμω μιὰ τέτοια κουτουράδα. Γιατὶ μὲ πέρασες;

Ἄκουσε, ὅμως, Μπεχράκι, τὶ σκάρωσα. Τοῦ εἶπα πὼς γνωρίζω, προσωπικῶς, ἕνα μεγάλο παραγωγὸ φωτοταινιῶν. Αὐτὸς δά, εἶσαι ἐσύ, νὰ ξέρεις. Δὲν τοῦ ἀνάφερα ὀνόματα. Καὶ πὼς ἐνδιαφέρεσαι ν' ἀγκαζάρεις ἕνα λυρικὸ τενόρο καὶ πὼς εἶχες ὑπόψη σου τὸν Γκαρίζα. Μά, ἐγώ, δῆθεν πὼς κατόρθωσα νὰ σὲ πείσω νὰ μὴν ἀποφασίσεις τελικά, πρὶν δὲν ἄκουγες τὸ γλυκύτερο τῶν γλυκυτέρων, τὸ ρομαντικώτερο τῶν αἰσθηματικῶν, τὸ θεοφίλητο τῶν ἀγγέλων, λυρικὸ τενόρο Ἀδὰμ Σαπιοχείλη. Μάλιστα πὼς θὰ καταδεχόσουνα ἀπόψε— ἂν σὲ εἰδοποιοῦσα ἐγκαίρως— νὰ παρακολουθήσεις τὸ πρόγραμμα τοῦ Βοτανικοῦ γιὰ νὰ θαυμάσεις τὸ οὐράνιο μέταλλο τῆς θείας φωνῆς του. Νὰ τὸν ἔβλεπες, Γιάννη μου, ἄχ ! νὰ τὸν ἔβλεπες τὸν ἅλαχτιάρη πῶς μὲ κοίταζε, πῶς μὲ ἄκουγε, χωρὶς ν' ἀνασαίνει, κἄν. Κι' ὅταν ἐτελείωσα ρίχθηκε πάνω στὰ πόδια μου σὰ σκυλλὶ νὰ μοῦ γλύψει τὰ παπούτσια. Γιὰ νὰ μοῦ ἐκδηλώσει, ρέκαζε τὴν ὁλόθερμη εὐγνωμοσύνη του. Μονάχα νὰ σὲ κατάφερνα νὰ τὸν ἄκουγες, ἀπόψε. Μονάχα νὰ σὲ κατάφερνα »

«Τὶ λές ; τὶ λές. Γιάννη μου. Ὄχι, ἀδελφέ. Πήγαινε, ἐσύ, ἀπόψε στὸ ραντεβοῦ σου. Μὴ νοιάζεσαι. Ἐγὼ θὰ πῶ τοῦ Σαπιοχείλη, ποὺ θὰ ἔλθει πρωῒ-πρωΐ, ποὺ τὸν ἀκούσαμε καὶ οἱ δυό μας καὶ πὼς σοῦ ἔπεισα νὰ τὸν ἀγκαζάρεις, παρ' ὅλο ποὺ εἶχες μερικὲς ἀντιρρήσεις γιά . τὴν προφορά του, ἂς ποῦμε. Μήπως ἐφαντάσθηκες πὼς θὰ χαραμίσω κι' ἐγὼ τὴ βραδυά μου, ἀπόψε; . . Ἀφοῦ θὰ ἔλθει, πρωῒ πρωΐ. Ἄλλωστε τοῦ εἶπα πὼς ἀπόψε πρέπει νὰ τραγουδήσει τὰ διαλεκτώτερα κομμάτια ἀπὸ τὸ ρεπερτουάρ του. Ἔδειξα τὸ ἐνδιαφέρο μου, ὅπως καὶ νὰ ἔχει. Τοῦ εἶπα πὼς τὸ ἀποψινό του ντεπουτάρισμα, στὸ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ πολὺ πιθανὸ νὰ τοῦ ἄνοιγε τὶς πόρτες τῆς εὐδαιμονίας του. Μοῦ ὑποσχέθηκε πὼς θὰ ἔκαμνε τὸ καλύτερο, ποὺ θὰ ἦταν δυνατό».

«Φεύγοντας μ' ἐρώτησε γιὰ τὴν ἐμφάνισή του, γιὰ τὰ

μοῦτρα του. Τοῦ εἶπα πὼς αὐτὰ θὰ ἦσαν ἀρεστὰ ἐκ μέρους σου. Μόνο, ποὺ μ' ἐκμυστηρεύθηκε πὼς ἐτρίφθηκε λίγο ἡ βραδυνή του ἐνδυμασία, ἰδίως τὸ σμόκιν του. Ἐδῶ, τὸν ἐνθάρρυνα, λιγάκι. Τοῦ εἶπα πὼς θὰ φρόντιζα νὰ τοῦ νοίκιαζα κανὰδυὸ ἀλλαξιές. Ἴσως θὰ κατάφερνα, μάλιστα νὰ τοῦ προσταντζάριζες καμμιᾶς ἑβδομάδας μισθό. Ἐπῆγε νὰ πετάξει ἀπὸ τὴ χαρά του.. Τὸν ἔδωσα πάντως νὰ καταλάβει πὼς δὲν τὸν εἴχαμε καὶ μεγάλη ἀνάγκη καὶ πὼς τὸ πᾶν ἐστηρίζονταν, δῆθεν στὴν ἀποψινή του ραδιοφωνικὴ ἐμφάνιση. Κατάλαβες; Οὔτε γιὰ μισθοὺς ἔκανα λόγο, οὔτε γιὰ τίποτα. Μόνο ἔξω ἔξω τοῦ εἶπα νὰ μὴν ἐλπίζει παραπάνω ἀπ' ὅσο ἤθελε ὁ Γκαρίζας, δηλαδὴ ὡς διακόσια.. Θαυμάσια, βέβαια θαυμάσια».

«Εἶμαι αὐθεντία περὶ τὰ τοιαῦτα, ποὺ λές, Γιάννη μου, αὐθεντία. Κι' αὔριο θὰ τοῦ ἔχω ἕτοιμο τὸ συμβόλαιο γιὰ διακόσια. Μόλις ἔλθει θὰ τὸν τυλίξω κατάλληλα, μὴ στεναχωριέσαι. διόλου. Τὶ θὰ κάμει. Θέλει δὲ θέλει, θὰ ὑπογράψει. Καὶ σὲ μᾶς μένουν τριακόσια, ἀντὶ διακόσια. Καλὰ δὲν τὰ κατάφερα; Τὶ ἔκανα, λέγει; Μήπως τὸν ἀγκαζάρισα γιὰ τὰ μισὰ τῶν διακοσίων; Πῶς μὲ πέρασες, κύριέ μου; γιὰ θεοπαίχτη, νὰ καταδεχθῶ νὰ ξεγελάσω ἐσένα, τὸν ἀγαπημένο μου φίλο. Ἄ! ὅλα κι' ὅλα Γιάννη μου.. Οὔτε τέτοιος εἶμαι, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὁ Θεὸς τὰ θέλει αὐτά. Ἂν σοῦ περνάει ἡ ἰδέα πὼς δὲν εἶμαι εἰλικρινὴς ἀπέναντί σου, ὡς ἐδῶ! Καὶ νὰ πᾶς ἀλλοῦ. Τ' ἀκοῦς, τ' ἀκούγω νὰ λές... ὁρίστε μας. Νὰ μὴ θυμώνω, λέγει... Πῶς νὰ μὴ θυμώνω, ἀδελφέ, ποὺ μοῦ λὲς τέτοια πράματα. Ἂς εἶναι... ἀφοῦ ἀπολογήθηκες στὰ συγχωρνῶ.. Ἂς εἶναι... Τὰ λέμε αὔριο. Γειά σου, τώρα, Μπεχράκι, γειά σου...»

(*Ἀντιπόγραφο συμβολαιο ἐπάνω στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Γιωργάκη Ξεζουμιάδη.*)

«Μὲ τὸ ἐπίσημο αὐτὸ ἔγγραφο, ἐγώ, ὁ Ἀδὰμ Σαπιοχείλης, καθιστῶ γνωστὸ ὅτι πωλῶ ἀντὶ πενῆντα δολλαρίων τὴν ἑβδομάδα, τὶς ὑπηρεσίες μου ὡς λυρικοῦ τενόρου στὸν κ. Γ. Ξεζουμιάδη γιὰ μιὰ περίοδο ἕνδεκα ἑβδομάδων ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ μεθαύριο. Ἡ συμφωνία μας αὐτὴ ἀφήνει ἐλεύθερο τὸν κ. Γ. Ξεζουμιάδη νὰ μεταπωλήσει τὶς ὑπηρεσίες μου σ' ὁποιονδήποτε θεατρικὸ εἴτε κινηματογραφικὸ παραγωγό...» κλπ.

(*Ἡ «Πρωΐα» στὴ στήλη τῶν νεωτέρων εἰδήσεων τῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν, ἔγραφε:*)

Χθὲς τὴ νύκτα, ἐκεῖνο τὸ ἀπρόοπτο καὶ ἐξακολουθητικὸ SOS τοῦ καταποντιζομένου ἀτμοπλοίου «Σαράβαλο», σχεδὸν κατέστρεψε ὅλα τὰ μουσικὰ προγράμματα τοῦ ραδιοφώνου, ποὺ ἦταν στὸν ἀέρα ἀπὸ τὶς 8 μέχρι τὶς 8 καὶ 30. Ἰδίως ὅμως, κυριολεκτικῶς ἐσακάτευσε τὸ πρόγραμμα τοῦ μικροῦ σταθμοῦ τοῦ Βοτανικοῦ. Καὶ τὸ κυριώτερο: ἦταν ἀποκαρδιωτικὸ γιὰ τὸ συντάκτη τῆς στήλης αὐτῆς ἡ ἀτυχία τοῦ Βοτανικοῦ, ποὺ ἀνυπόμονα περίμενε ν' ἀκούσει τὸ ἐκλεκτὸ πρόγραμμα τοῦ γλυκυτάτου τῶν τενόρων κ. Ἀδὰμ Σαπιοχείλη. Ἡ φωνὴ ἐξαιρετικὰ τοῦ εὐνοουμένου μας τραγουδιστὴ Σαπιοχείλη ἦταν τόσο ὑπέροχα ταιριαχτὴ γιὰ τὸ μικρόφωνο... Ἀλλὰ ἡ ἀνταπόδοσή της ἦταν σὰν ἦχος «ἀλλαλάζοντος κυμβάλου» μὲ τὰ ἐξακολουθητικὰ ἀντίθετα ἠλεκτρικὰ ρεύματα. Στὸν ἀγαπητό μας Σαπιοχείλη εὐχόμεθα καλύτερη τύχη ἄλλοτες...»

(*Ἀπάντηση τοῦ κ. Γενικοῦ Διευθυντῆ τῆς Α. Ε. «Δεναξίζουν» στὸ τηλεγράφημα τοῦ ἀντιπροσώπου του.*)

«Κο Γιάννην Μπεχράκι

Δωμάτια 42071 — 42079

Ὑπερουρανοξύστη, Νέαν Ὑόρκην.

Δέχομαι χίλια δολλάρια τὴν ἑβδομάδα μὲ τὴ συμφωνία

πὼς θὰ ἀγκαζάρεις τὸν τενόρο Σαπιοχείλη κι' ὄχι κανέναν ἄλλο. Γρήγορα μὴ μᾶς τὸν πάρουν οἱ ἀντίθετοί μας. Ἄκουσα καὶ τὴ φωνή του χθὲς βράδυ, μὲ τὸ ὑπερράδιό μου. Ὑπέροχη. Ἔλυγε γιὰ τὴ λαμπρή σου ἐπιτυχία. Σπάνιο εὕρημα.

Ντ. Ἰπ. Κεραμίδας».

(Τὰ «Ἀπογευματινὰ Νέα» τῆς ἰδίας ἡμέρας, στὴν πρώτη σελίδα καὶ κάτω ἀπὸ παχεῖς τίτλους· μὲ φωτογραφίες καὶ διαφόρους ἐλκυστικοὺς ὑποτίτλους, γράφουν.)

Τελείως ἀδέκαρος, ἀποθαρρεμένος ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν τελευταίων του ἀτυχιῶν κατὰ τὴν περασμένη θεατρικὴ περίοδο καὶ ἰδίως φρικτὰ ἀπελπισμένος ἀπὸ χθὲς βράδυ, ποὺ τὰ SOS τοῦ βουλιαγμένου, τώρα, ἀτμοπλοίου «Σαράβαλο» κατάστρεψαν τὴ ραδιοφωνικὴ συναυλία τῶν 8 καὶ 8 : 30 τοῦ ὄχι καὶ τόσο σταθεροῦ σταθμοῦ τοῦ Βοτανικοῦ, στὴν τελεία διαβίβαση τῆς ὁποίας ἐστήριζε ὅσες ἐλπίδες τοῦ ἔμειναν γιατὶ (καθὼς μᾶς εἶπε ἡ νοικοκυρά του, ποὺ παραδόξως δὲν κλαίγει τὰ ἑπτὰ καθυστερούμενα ἐνοίκιά της) ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀκούσει ὀνομαστὸς παραγωγὸς κινηματογραφικῶν ταινιῶν ποὺ θὰ ὑπόγραφαν τὴν ἐπαύριο μακροχρόνιο συμβόλαιο . . . »

(Βιαστικὸ τηλεφώνημα τοῦ πράκτορα στὸν ἐργοδότη.)

— «Γιάννης ; Ξεζουμιάδης ἐδῶ. Ἐδιάβασες, ἐδιάβασες τὶς ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες ; Ἐδιάβασες ; Ἀκοῦς ἐκεῖ ὁ φοβιτσιάρης, ὁ κίτρινος τῶν κιτρίνων νὰ μᾶς παρατήσει ἔτσι στὴ μέση . . . Ἄχ ! τὸν ἠλίθιο. Τί ἔκαμε λέγει ; Ἐπῆρες καὶ νεώτερο τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν κ. Κεραμίδα, ἔ ; Ἂν ἀγκαζάρουμε τὸ Σαπιοχείλη μᾶς δίδει ἑξακόσια, λέγει, τὴν ἑβδομάδα ! Πῶ, πῶ, τί ἐπάθαμε, τί ἐπάθαμε . . Καὶ τώρα ; Νὰ εἰδοποιήσω, νὰ ἔλθει ἀμέσως ὁ Γκαρίζας ; Τί λές ; Εἶναι καὶ ὁ ὁ Γκαρίζας καλός. Ναί, μὰ δὲν

εἶναι σὰν τὸ Σαπιοχείλη, μὰ τί νὰ κάνουμε . . . Νὰ τὸν ἀγκαζάρουμε, ἀμέσως, λέγω. Τί λές ; Συμφωνεῖς, βέβαια. Ἀμέσως κι' ὅλας. Θὰ σοῦ τὸν ὑπογράψω, ὅσα - ὅσα . . . ὧς τὰ τριακόσια, αἴ ; Ἀμέσως, ἀμέσως . . . Γειά σου, λοιπόν, Γιάννη μου, γειά σου. Καὶ ζωὴ σὲ λόγου μας . . . »

Μ. ΒΙΣΑΝΘΗΣ

ΣΕΛΗΝΟΦΕΓΓΟ

Μιὰ λεπτὴ θεατρίνα πέθανε σ' ἕνα βαπόρι,
Στὸ κατάστρωμα τῆς πρώτης θέσης ξαπλωμένη.
Στὴ μακριά της πανένια πολυθρόνα
Τὴν σελήνη κοιτάζοντας ἄπλανα.
— Ἡ σελήνη τὴν ρόφησε - ν - ὅλην—
Ὅταν νοιώσαν ἀργὰ τὸ χαμό της
Τήνε πῆραν οἱ ναῦτες θλιμμένοι,
Στὸ μεταξωτὸ τὴν τυλίξαν παλτό της,
Ποὖχε στὶς ἄκρες ἐρμίνα,
Κι' ἀπαλὰ τήνε ρίξαν στὴ θάλασσα,
Ἀφοῦ κάνανε τὶς σχετικὲς διατυπώσεις.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΤΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΜΑΣ

Μαθήτρια τοῦ Ζαππείου ἀκόμη, εἶχα διαβάσει διάφορες μελέτες γιὰ τὴ μορφωτικὴ δύναμη τοῦ Θεάτρου, εἶχα συχνὰ ἀκούσει στὸ «Λόγο» πολυθόρυβες συζητήσεις γιὰ τὸ ρόλο ποὺ παίζει τὸ Θέατρο στὴν διαπαιδαγώγηση καὶ τὶς κατευθύνσεις τῆς νεολαίας, καὶ ἀργότερα στὰ φοιτητικά μου χρόνια τακτικὰ παρακολουθούσα μαθήματα, ὅπου γινόταν λόγος γιὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ ἠθοποιοῦ στὶς μάζες καὶ γιὰ τὸ μοναδικὸ δικαίωμα ποὺ τοῦ ἔλαχε νὰ ζωντανεύει αὐτὸς μπροστὰ στὰ πλήθη τοὺς ἀθάνατους ἥρωες τῶν ἀριστουργημάτων καί, στὴ θεϊκὴ ἅλυσίδα ποὺ ἑνώνει τὸ Ἄπειρο μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ θεατῆ, αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ τελευταῖος κρίκος, ἀφοῦ μὲ τὴν παρουσία του καὶ τὸ παίξιμό του ζωντανεύει

σὲ σάρκα τὴν ἀφηρημένη σκέψη τοῦ δημιουργοῦ-συγγραφέα.

Ἔτσι, ἀπὸ τότε εἶχα συνεπαρθεῖ μὲ τὴν σπουδαιότητα ποὺ δίνανε οἱ σκεπτόμενοι ἄνθρωποι στὴν τέχνη ποὺ εἶχα τάξει σκοπὸ τῆς ζωῆς μου, καὶ μέσα στοὺς πρώτους μου ἐνθουσιασμοὺς ἔβρισκα σύμφωνο μὲ τὶς φιλοδοξίες μου τὸν ζηλευτὸ ρόλο τοῦ ἠθοποιοῦ ὡς ἀναμορφωτῆ τῆς κοινωνίας, ποὺ δὲ μοῦ ἄρεσε διόλου ὅπως ἦταν τακτοποιημένη.

Μὰ μόλις ἀντίκρυσα τοὺς θεατὰς ὡς ἠθοποιὸς πιά, ἄρχισα νὰ ὑποπτεύομαι ὅτι ὡρισμένως θὰ ἔπρεπε νἀντιστραφοῦν αὐτὲς οἱ φράσεις, καὶ ἀπὸ τότε στὰ ἕξη χρόνια ποὺ καθημερινῶς ἀνέπνευσα τὴ σκόνη τοῦ Θεάτρου εἴτε ἀπὸ τὴν πλατεία εἴτε ἀπὸ τὰ πιρασκήνια, βασανίζομαι νὰ μοιράσω δίκαια τὶς εὐθύνες, δίνοντας μιὰν ἀπάντηση στὴν ἀναπόφευκτη ἐρώτηση : «Πῶς θὰ μορφώσει ὁ ἠθοποιὸς τὸ Κοινό, ὅταν τὸ Κοινὸ δὲν μπορεῖ νὰ μορφώσει τὸν ἠθοποιό ; »

Δὲν πρόκειται γιὰ σοφιστία. Ἂν οἱ πρῶτοι μας καθηγηταὶ εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς μυήσουν σὲ κοινωνικὸ-καλλιτεχνικὰ προβλήματα, ὡρισμένως θὰ τὴν εἶχαν διατυπώσει σὲ θέμα γυμνασιακῆς ἐκθέσεως μὲ τὸ γνωστὸ σχολαστικὸ cliché τοῦ «Μαθητὴς καὶ στρατιώτης», «Σχολεῖον καὶ οἰκογένεια» κ.τ.λ., κ.τ.λ., ὡς ἑξῆς : «Ἡ μορφωτικὴ ἐπίδρασις τοῦ ἠθοποιοῦ ἐπὶ τὸ κοινὸν καὶ τοὔμπαλιν». Ἐ λοιπόν, ἐμένα ἕξη χρόνια τώρα ἡ βαθμολόγησις αὐτοῦ τοῦ «τοὔμπαλιν» μὲ βασανίζει καὶ ἀδίστακτα μπορῶ νὰ πῶ ὅτι τὸ κοινὸ μορφώνει τὸν ἠθοποιό, ὅτι αὐτὸ τοῦ δίνει τὴ μεγάλη ὤθηση, αὐτὸ τοῦ χαράζει τὶς ὁριστικὲς κατευθύνσεις, αὐτὸ τὸν ἐμψυχώνει στὴν ἑρμηνεία τῶν κλασσικῶν ἡρώων, αὐτὸ τὸν βοηθεῖ στὴν ἀναζήτηση τῆς καλλιτεχνικῆς Ἀλήθειας, αὐτὸ τοῦ δίνει φτερὰ γιὰ τὰ ἐπικίνδυνα πετάγματα, αὐτὸ τὸν ἐνθαρρύνει στὸ ἄνοιγμα τῶν καινούργιων

δρόμων μὲ τὴν στοχαστική του προσήλωση στὴν Τέχνη, μὲ τὸν εἰλικρινῆ ἐνθουσιασμό του γιὰ τὸ Ὡραῖο, μὲ τὴν ἀσυγκράτητη ἀποδοκιμασία του γιὰ τὶς χυδαιότητες καὶ τὶς ἀσχημίες.

Πολλὲς φορὲς μοῦ ἔτυχε νὰ παρακολουθήσω παραστάσεις καὶ νἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα συναδέλφων μου, φράσεις μὲ χυδαῖα ὑπονοούμενα καὶ εὐφυολογίες ἀμφίβολου περιεχόμενου ποὺ τὴν πατρότητά τους θὰ μποροῦσαν μὲ ἴσα δικαιώματα νὰ τὴν διεκδικήσουν ὁ συγγραφέας, ὁ μεταφραστής, ὁ ἠθοποιὸς καὶ φορὲς-φορὲς ἡ σωτήριος ἢ καὶ ὀλέθρια ἑτοιμότης τοῦ ὑποβολέα.

Αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲ μπορῶ νὰ θυμηθῶ τὴν ἐντύπωση ποὺ μοῦ προξένησαν ὅταν τὶς πρωτάκουσα στὰ θερινὰ ἀθηναϊκὰ θέατρα μὲ 38° ὑπὸ σκιάν, μὲ τοὺς πρώτους ἐνθουσιασμοὺς μιᾶς μισοαρχισμένης καριέρας, συνεπαρμένη ἀπὸ τὸ κάθιδρο παραλήρημα ἑνὸς ἀκροατηρίου ποὺ χειροκροτοῦσε ξεφρενιασμένο καὶ ξεμανίκωτο· οὔτε ἐνδιαφέρει κανέναν ὅτι μέσα στὰ ἕξ αὐτὰ χρόνια τὶς συνήθισα τόσο ποὺ ἴσως δίχως ἀκατανίκητη δυσκολία θὰ τὶς ἔλεγα καὶ γὼ ἂν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐπαγγέλματός μου θὰ μοῦ τὶς ἐπέβαλλε· μὰ μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ ξεχάσω ὅ,τι δοκίμασα μιὰ βραδυὰ τοῦ περσινοῦ χειμῶνα, κατὰ τὴν παράσταση ἑνὸς θιάσου μας περαστικοῦ ἀπὸ τὴν Πόλη.

Βρισκόμουν σ' ἕνα θεωρεῖο τοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρου, μὲ μιὰ φιλικὴ οἰκογένεια καὶ ἡ αἴθουσα ἦτο σχεδὸν γεμάτη ἀπὸ τὸν καλλίτερο κόσμο τῆς πολίτικης παροικίας μας, ποὺ παρακολουθοῦσε μὲ ἀνοιχτόκαρδη διάθεση καὶ καλοαναθρεμμένη εὐθυμία τὴν διασκεδαστικὴ πλοκὴ μιᾶς χαριτωμένης γαλλικῆς κωμωδίας. Ξαφνικά, στὰ μισὰ τῆς Β΄ πράξης ἕνας σεβαστὸς καὶ ἀξιολογώτατος συνάδελφός μου, βρίσκοντας φαίνεται πὼς τὸ κοινὸ δὲν ξεκαρδιζόταν ὅσο ἔπρεπε σ' ἕνα ἔργο ποὺ τὸ πρόγραμμα τὸ ἀνήγγελλε «Ξεκαρδιστικὴ κωμωδία πλήρης κωμικοτάτων ἐπισοδείων» ἐξεστόμισε ἕνα

χυδαιότατο ἀστεῖο συνοδευμένο ἀπὸ μιὰν ἐξ ἴσου χυδαιότατη χειρονομία.

Ἐλάχιστες φορὲς στὴ ζωή μου βρέθηκα σὲ τόσο δύσκολη θέση, ὅσο τὶς στιγμὲς ποὺ ἀκολούθησαν αὐτὴ τὴν ἀπρόοπτη καταστροφή: αἰσθάνθηκα τὸ αἷμα νὰ φεύγει ἀπὸ τὰ ἄκρα μου, νὰ μαζεύεται ὅλο στοὺς κροτάφους καὶ νὰ μοῦ φλογίζει τὰ μάγουλα, τὰ μάτια μου ἔκαιγαν στὴ βάση τῶν βλεφαρίδων, ταὐτιά μου βούιξαν δρμητικὰ κι' εὐθὺς ἀμέσως ἔπαψε ἡ βουὴ γιὰ νὰ βρεθῶ μετέωρη σ' ἕνα ἠχητικὸ κενὸ ὅπου δὲν ἄκουγα οὔτε τοὺς τρελλοὺς χτύπους τῆς καρδιᾶς μου, μονάχα τὴν παγωμένη σιωπηλὴ ἀποδοκιμασία, ποὺ ἔστελλαν πρὸς τὴ σκηνὴ καὶ πρὸς τὸ θεωρεῖο μας οἱ κυρίες μὲ τὰ βαρύτιμα καὶ αὐστηρὰ γουναρικά τους, οἱ κύριοι μὲ τὴν περιποιημένη καὶ σοβαρή τους ἐμφάνιση, οἱ ταξιθέτες μὲ τὰ σμόκιν καὶ τὰ κολλαρισμένα τους πλαστρὸν κι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐλάχιστα κενὰ βελούδινα fauteuils. Τὸ χτύπημα τῆς ἀποδοκιμασίας ἦτον ἀλάθητο. Μονομιᾶς ἡ εὐθυμία χάθηκε καὶ ἀπὸ τὴ σκηνή, τὸ λοιπὸ μέρος τῆς «ξεκαρδιστικῆς κωμωδίας» «διεξήχθη πένθιμα» καὶ οἱ ἠθοποιοὶ ὡρκίσθηκαν ὅτι τέτοιο ἀστεῖο, στὴν πόλη τουλάχιστο, δὲ θὰ τὸ ξανακάμουν.

Παρ' ὅσα, κι' ἂν γράφωνται ἀπὸ ἐπιχειρηματικότητα, τὶς παραμονὲς κάθε πρεμιέρας καὶ ἐνάρξεως κι' ὅσο θυμιάμα κι' ἂν κατῆμε γιὰ τὸ «νοῆμον κοινόν», ἀκέραια τὴν εὐθύνη τῆς θεατρικῆς κατάντιας τὴν ἔχουν οἱ θεαταί, ἀφοῦ ὁ ἠθοποιὸς εἶναι ὁ μ ό ν ο ς καλλιτέχνης, ποὺ κριτήριο καὶ σκοπός του εἶναι τὸ Κοινό. Ὁ ζωγράφος, ὁ ποιητής, ὁ μουσικοσυνθέτης, μποροῦν νὰ κλειστοῦν στὸ ἀργαστῆρι τους καὶ κεῖ νὰ φκιάξουν τὸ ἀριστούργημά τους γιὰ τὴν αἰωνιότητα, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴν κρίση τῶν συγχρόνων τους. Ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ πρωτοπόροι ἔφκιαζαν ἔργα ποὺ στὴν ἀρχὴ ξάφνιασαν, προκάλεσαν τὴν κατακραυγή, τὴν ἀγανά-

κτηση, ἢ τὸ χειρότερο, θάφτικαν ἔστω καὶ προσωρινὰ κάτω ἀπὸ τὴ συνομωσία τῆς σιωπῆς.

Καὶ πέρασαν χρόνια καὶ ἡ ἀνθρωπότης ὁδηγημένη ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκλεκτοὺς ἔφθασε σιγὰ-σιγὰ ἐκεῖ ποὺ οἱ πρωτοπόροι εἶχαν προτρέξει, καὶ τότε ἀναγνώρισε καὶ καθιέρωσε τὸ ἔργο τους καὶ τότε τοὺς στεφάνωσε μὲ τὴν ἀργοπορημένη φήμη καὶ τοὺς ἀνακήρυξε μεγάλους καὶ ἀθάνατους, γιατὶ τὸ ἔργο τους ἦτον ἐκεῖ, ὁλόρθο ἐνάντια στὸ Χρόνο καὶ στὴ φθορά. Κι' ἂν μὲν αὐτοὶ οἱ παραγνωρισμένοι καλλιτέχνες ζούσαν ἀκόμη καὶ πίστευαν βαθειὰ κι' ἀκλόνητα στὸ ἔργο τους, ἦρθε ἡ δόξα κι' ἔβγαλε τὸ γερασμένο, τὸ σακατεμένο τους κορμὶ ἀπὸ τὴ μοναξιὰ καὶ τὴ μιζέρια καὶ τοὺς ἔθαψε πλούσια καὶ ζηλεμένα. Κι' ἂν πάλι εἶχαν πεθάνει μὲ τὸν καϋμὸ τοῦ ἀποτυχημένου, κουβάλισε τὰ παραπεταμένα κόκαλά τους σὲ κάποιο Πάνθεο, γιατὶ τὸ ἔργο τους ζοῦσε καὶ βροντοφώναγε : «Στέκομαι ζωντανὸ πρὶν ἑκατὸ χρόνια Ἐγὼ ἐδῶ, ἐδῶ ποὺ ἐσεῖς μόλις τώρα φθάνετε σέρνωντας».

Μὰ ὁ ἠθοποιός ; ὁ ἠθοποιὸς ποὺ μόλις κλείσει ἡ αὐλαία δὲν μένει τίποτε ἀπὸ τὴ δημιουργία του, καὶ εἶναι ὑποχρεωμένος κάθε βράδυ τὴν ἴδια ὥρα νὰ ξαναρχίσει μὲ ἀγωνία τὸ δόσιμο ὁλόκληρο τοῦ ἑαυτοῦ του;

Μπορεῖ νὰ ἀδιαφορήσει γιὰ τοὺς συγχρόνους του ποὺ εἶναι τὸ ἀκροατήριό του, νὰ ἀδιαφορήσει γιὰ τὴν νοοτροπία τους; Ὅταν ἐκεῖνοι, ποὺ γι' αὐτοὺς μονάχα παίζει, δὲν τὸν καταλάβουν, δὲν συγκινηθοῦν, δὲν τὸν ἀναγνωρίσουν μεγάλον ἠθοποιό, ὅταν, αὐτὸ δὲν γίνει ἐνόσω ζεῖ καὶ δημιουργεῖ καὶ εἶναι νέος, πότε θὰ γίνει ;

Σὲ ποιὰ ὑστεροφημία μπορεῖ νὰ ὑπολογίσει ἂν ὄχι σὲ κείνην ποὺ θὰ μεταδώσουν στὰ παιδιά τους καὶ στὰ ἐγγόνια τους ὅσοι τὸν εἶδαν καὶ τὸν χειροκρότησαν ; Ποιὰ ἄλλα πειστήρια θἄχουν οἱ μελλούμενες γεννεὲς γιὰ τὸ ταλέντο του καὶ τήν ἀξία του ἂν ὄχι τὶς κριτικὲς τῶν συγχρόνων του ;

Μπορεῖ ὁ ἠθοποιὸς νὰ παρηγορηθεῖ λέγοντας : «Προτρέχω τῆς ἐποχῆς μου, παίζω ὅπως θὰ παίζουν οἱ ἠθοποιοὶ μετὰ πενῆντα χρόνια, παίζω τὰ ἔργα ποὺ θἀρέσουν στὸν κόσμο μετὰ ἑκατὸ χρόνια, ἀδιαφορῶ γιὰ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ σημερινοῦ θεατῆ» ;

Βέβαια ὄχι.

Κι' ἂν πάλι δὲν τὸ πεῖ ;

Τότε πρέπει ὁ ἴδιος νὰ γυρίσει τὸν ἑαυτό του πίσω στὰ παληὰ ἀχνάρια νὰ συμμορφωθεῖ μὲ τὰ γοῦστα τῆς ἐποχῆς του, προτρέχοντας μονάχα ὅσο τοῦ ἐπιτρέπεται γιὰ νὰ μή χάσει ἐντελῶς τὴν ἐπαφή του μὲ τοὺς θεατάς.

Τὶ θέλετε νὰ κάμει ὁ ἠθοποιός, ὅταν στὸ τέλος τῆς παραστάσεως ἑνὸς ἔργου μὲ βαθύτερο νόημα ἀκούσει ἕναν θεατὴ νὰ βροντοφωνεῖ ἐπιδεικτικά : «Ἐγὼ δὲν κατάλαβα τίποτα!» καὶ τὸ κοινὸν νὰ χειροκροτεῖ αὐτὴν τὴν «ἐξυπνάδα» περισσότερο ἀπ' ὅ,τι χειροκρότησε τὸ ἔργο ; (Θέατρον Τέχνης 1925. H. R. Lennor nand: Le temps est un songe).

Τὶ θέλετε νὰ κάμει ὁ ἠθοποιὸς ὅταν ἀντιληφθεῖ δεκάδα θεατῶν κοιμωμένην σἕνα ἔργο ποὺ ἀλλοῦ θεωρεῖται ἀριστούργημα ἕνα ἔργο ποὺ τὸ ἀγάπησε, τὸ πόνεσε, τοὔδωσε νὴν πνοὴ καὶ τὴν ψυχή του, ἐνῶ τὴν ἴδιαν ἐποχὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θεαταὶ ἐνθουσιάστηκαν γιὰ τὸ «Ρομάντσο,» τὸ «Ὅταν οἱ γυναῖκες ἀγαποῦν» καὶ τὸ «Τράβα τὸ κορδόνι»; (Θίασος Νέων 1926 J. J. Bernard, L'invitation au voyage).

Τὶ θέλετε νὰ κάμη ἕνας διευθυντὴς θιάσου ποὺ ἀγωνίζεται νὰ πείση τὴν πρωταγωνίστρια του ὅτι εἶναι ἀντικαλλιτεχνικὸ νὰ δρύεται σὰν μαινὰς στὸ τέλος τοῦ ἔργου ἐπειδὴ τὸ παιδί της σκοτώθηκε στὸν πόλεμο, ὅταν τὸ κοινὸ χειροκροτεῖ κάθε βράδυ τοὺς ὀργμοὺς αὐτοὺς καὶ γι'αὐτοὺς ἔρχεται στὸ θέατρο ;

Τὶ θέλετε νὰ κάμη ἡ καϋμένη ἡ πριμαντόνα τῆς ὄπερας ποὺ σπούδασε, ξόδεψε, ἔμαθε ξένες γλῶσσες, ταξείδεψε στὴν

Ἰταλία καὶ ἀγωνίσθηκε ὧρες καὶ χρόνια γιὰ νὰ συντονίσῃ, τοὺς λαρυγγισμούς της μὲ τὸ παιγνίδισμα τοῦ αὐλοῦ, ἐνάντια σὲ κάθε καιρικὸ βράχνιασμα καὶ σὲ κάθε ἀπρόσμενη ἰδιοτροπία τοῦ λαιμοῦ της, ὅταν στήν ἔξοδο ἀκούσῃ νὰ συζητοῦν μενθουσιασμὸ (ὄχι φυσικὰ τὸ ὑπερῶο) γιὰ τὰ... «λακάκια» ποὺ εἶχε στὸν ἀγκῶνα τοῦ καλοθρεμένου καὶ περίφημου ἄλλως τε μπράτσου της;

(Μελόδραμα. Lucia de Lamermoor. Πόλη 1932).

Μοῦ ἔτυχε νὰ παρακαλέσω τὸν κωμικὸ τοῦ θιάσου μου νὰ μὴ λέγει ἀπὸ σκηνῆς ὡρισμένες ἀσχημίες καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ τοῦ ἐξηγήσω ὅτι τὰ καραγκιοζλίκια δὲν εἶναι Τέχνη. Μοῦ ἀπήντησε: «Δεσποινὶς Χαλκούση, εἶμαι ὁ κωμικὸς τοῦ θιάσου· μὲ πήρατε στὸ θίασο γιὰ νὰ γελᾶ ὁ κόσμος. Αὐτὸ δὲ ζητᾶτε ἀπὸ μένα; Ἀφῆστε με νὰ κάμω ὅπως νομίζω καὶ ὅπως συνήθισα. Καὶ ἂν τὸ βράδυ ὁ κόσμος δὲ γελάσει, ἂν δὲν χειροκροτήσει, σᾶς ὑπόσχομαι νὰ συμμορφωθῶ μὲ τὶς ὑποδείξεις σας».

Τὸ βράδυ τὰ καραγκιοζλίκια ἔγιναν, ἡ ἀσχημίες εἰπώθηκαν, κι' ἐνῶ ἐγὼ κλείσθηκα στὸ καμαρίνι μου ἀπὸ τὴν ἀπελπισία μου, τὸ θέατρο ἔσπασε ἀπὸ τὰ χεροκροτήματα καὶ τὸ ὑπερῶο φώναζε: «μπίς». Καὶ ἀποδείχθηκε πὼς ἐγὼ εἶχα ἄδικο καὶ τὸ δίκηο ἦτον μὲ τὸ μέρος τοῦ συνεργάτου μου, ἀφοῦ τὸ κοινὸ διασκέδασε, εὐχαριστήθηκε, χειροκρότησε, ξαναῆλθε... Στὸ κάτω-κάτω γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ εἶχε προσληφθεῖ στὸ θίασο: νὰ διασκεδάσει τὸ κοινὸ καὶ νὰ τὸ κάμει νὰ ξαναέρθει.

Μόνο ἕνας ἠθοποιὸς ποὺ ἔπαιξε τὸ ἴδιο ἔργο μπροστὰ σὲ ἀκροατήρια διαφόρου πνευματικοῦ ἐπιπέδου εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβει τὶ φοβερὴ ἐπίδραση ἔχει στὴ μόρφωσή μας ἡ μόρφωση τῶν θεατῶν, πόσο βοηθεῖ τὴν καλλιτέρεψη ἢ ἐπιταχύνει τὸ κατρακύλισμά μας ἡ κατωτερότης τῶν γούστων τους, ἀφοῦ σκοπὸς καὶ ὅρος τῆς δουλειᾶς μας εἶναι νἀρέσουμε σαὐτούς.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΣΟΥ

ΜΟΝΑΞΙΑ

Μὲ τὶ χαρὰ πλημμυρίζει ὁ ἠθοποιὸς ὅταν νοιώσει πὼς στὶς στιγμὲς τῆς ἀφηρημένης σκέψης, τῆς ραφιναρισμένης συγκίνησης, ἐπικοινωνεῖ πνευματικὰ μὲ τὸν θεατή ! Καὶ τὶ μαράζωμα τὸν κυριεύει μόλις καταλάβει (καὶ τὸ καταλαβαίνει πάντα) πὼς ὅλη ἡ πεμπτουσία τῆς Τέχνης του καὶ τῆς Τέχνης τοῦ συγγραφέα περνοῦν ἀπαρατήρητες, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστρατεύσει ὅ,τι κατώτερο ἔχει ἡ θεατρικὴ κουζίνα: φωνές, χειρονομίες, ὀδυρμούς, χυδαιότητες, γιὰ νὰ κεντρίσει, νὰ ζωντανέψει τὴν προσοχὴ τοῦ θεατῆ, ποὺ τοῦ γλυστρᾶ, τοῦ ξεφεύγει ! !

Καὶ τὸ ξεχείλισμα τῆς πίκρας καὶ τοῦ καϋμοῦ μας θὰ μπορούσε νὰ ξακολουθήσει σελίδες καὶ σελίδες . . . δίχως νὰ ὁλοκληρώσει τὸ νόημα τῆς ἀλήθειας.

Μακροχῶρι, 14-16 τοῦ Νοέμβρη 1932.

ΕΛΕΝΑ Ν. ΧΑΛΚΟΥΣΗ

Ο ΝΕΟΣ

Ὅσα βάσανα νἄχει, τοῦ φτάνει
Τοῦ καϋμένου τοῦ νέου, νὰ ζεῖ,
Σὰν πιστεύει πὼς δὲν εἶναι πλάνη
Δυὸ καρδιὲς νὰ χτυπᾶνε μαζύ.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

(*Ἀντίφωνα*).

ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΣΗΜΑΣΙΑ

Εἴτανε χαρούμενος ποὺ θὰ ξαναγυρνοῦσε στὴ μικρή του πατρίδα.

Μιὰ μικροῦλα πολιτεία, ἐκεῖ κάτω στὴν ἥσυχη ἐπαρχία, μὲ λευκὰ σπιτάκια, καθάριον οὐρανό, ἄφθονα νερὰ καὶ μικρὴ κίνηση, τὸν πρόσμενε τόσον καιρὸ τώρα νὰ τὸν δεχτεῖ πάλι κοντά της καὶ νὰ νοιώσει ξανὰ τὶς σόλες του νὰ πατᾶνε μὲ τὸν γνώριμό τους ἦχο τὰ καλντερίμια τῶν δρόμων της. Κι' ἀκόμα, ἐκεῖ στὴν ἄκρη αὐτῆς τῆς πολιτείας, ἕνα λευκὸ σπιτάκι μὲ μιὰ φουντωτὴ κληματαριά, ποὺ κύκλωνε χαρούμενη τὴν ὄψη του, τὸν πρόσμενε περσότερο ἀπὸ καθένα νὰ τὸν δεχτεῖ στὶς γνώριμες κάμαρές του, τὶς ἁπλὲς κάμαρές του, χαρίζοντάς του τὴν ἤρεμη ζωὴ καὶ τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς του ποὺ τόσο στερήθηκε τὸν τελευταῖο τοῦτο καιρό.

Παραξενευότανε κιόλας ποὺ ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του σὲ ξένη πολιτεία ἔτσι μασκαρεμένο κι' ἄκουε τὰ βήματά του ν' ἀντηχοῦν κρῦα στὸν ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο ποὺ γυάλιζε καὶ θάμπωνε τὴ ματιά του.

Ἄχ! πόσο πονοῦσε ὄντας ἡ σκέψη τὸν βασάνιζε τόσον καιρὸ τώρα. Θαρροῦσε πὼς εἴτανε κολλημένη στὸ μυαλό του. Ναί, πόσο τὸν βασάνιζε, ἕνας Θεὸς τὸ ξαίρει!...

Ξανάβλεπε τὰ περασμένα: Εἴτανε μιὰ μέρα καὶ κείνη σὰν καὶ τούτη, ὄντας ἡ Πατρίδα τὸν ἀπόσπασε ἀπ' τὰ γνώριμά του μέρη ἀνάλγητα καὶ τὸν ἔρριξε στρατιώτη στὴν Ἀθήνα. Κι' ὅσο τὸ συλλογᾶται οὐτὸ τὸ περιστατικὸ δὲν βρίσκει καμιὰ λύση ποὺ νὰ δικαιολογεῖ αὐτή του τὴν ἀπόσταση καὶ θυμώνει ἐνάντια αὐτῆς τῆς ἄκαρδης ποὺ ἄθελά του τὸν στέρησε ἀπ' τὸν καθάριον οὐρανὸ καὶ τ' ἄφθονα νερὰ τῆς πόλης ποὺ σ' αὐτὴν γιὰ πρώτη φορὰ ἀντίκρυσε τὸ φῶς κ' ἡ καρδιά του ἄρχισε τὸν ρυθμὸ τῆς ζωῆς του. Πῶς πέρασε, ἀλήθεια, τόσος καιρός! Πῶς πέρασε! Εἶχε πάντα ἕνα παράπονο μέσα του, ἕνα παράπονο μουγκὸ ποὺ ποτὲ δὲν τὸν ἄφηνε ἥσυχο καὶ τὸν βασάνιζε τὴν πᾶσα μέρα. Μὰ ὡς τόσο τὰ ξεχνοῦσε ὅλα τὴ στιγμὴ τούτη, μιὰ καὶ θὰ ξαναγυρνοῦσε κοντά της, κ' εἴταν τόσο χαρούμενος γι' αὐτό.

Μὲ τὶ προσοχὴ δίπλωσε τὸ χαρτὶ ποὺ τοῦ δώσανε, τὸ χαρτὶ τῆς λευτεριᾶς του! Τὸ φίλησε δυὸ τρεῖς φορὲς καὶ τὄβαλε στὴν μέσα τσέπη τοῦ τριμμένου ἀμπέχονου καὶ τὴν καρφίτσωσε καλὰ μὲ μιὰ παραμάνα, ἔτσι ποὺ νὰ μὴν εἶναι φόβος νὰ χαθεῖ.

Συλλογᾶται τὴ στιγμὴ ποὺ πρόσμενε στὴ σειρὰ ν' ἀκούσει τ' ὄνομά του. Ἄχ! Θεέ μου, πόσο ἀργοῦσε! Πόσο ἀργοῦσε! Κι' αἰσθανότανε μιὰν ἀγωνία νὰ σπαράζει τὸ μέσα του. Κρεμόντανε, θαρρεῖς ἀπ' τὰ χείλη τοῦ ἐπιλοχία του ποὺ φώναζε τὰ ὀνόματα ἕνα-ἕνα. Καὶ τήν κάθε φορὰ ποὺ

ἄκουε ἕνα ἄλλο, ξένο γι᾽ αὐτόν, ὄνομα τὸν ἔπιανε ἕνα σύγκρυο καὶ λυγοῦσαν τὰ γόνατά του καὶ θαρροῦσε πὼς ποτὲς δὲ θ᾽ ἀκούσει τὸ δικό του. Τὰ μάτια του μοιάζανε πηγολαμπίδες πού, παιχνιδίζοντας στὸ σκοτάδι, ἀνάβουν καὶ σβήνουν τὴ μικρή τους λαμπίτσα. Ἔτσι καὶ κεῖνα στράφτανε ἀπὸ ἕνα παράξενο φῶς ὄντας φούντωνε τὸ μέσα του ἡ λαχτάρα ν᾽ ἀκούσει τ᾽ ὄνομά του καὶ σβοῦσε πάλι ἡ φεξάδα τους στὸ ἄκουσμα κάποιου ξένου ὀνόματος.

Καὶ σὰν ἄκουσε τέλος τό ᾽νομά του ξαφνιάστηκε, γιατὶ τοῦ ἦρθε σὰν κάτι ἀναπάντεχο, κάτι πολὺ μακρυνὸ καὶ φοβότανε μὴν παράκουσε, μὴν ἔβλεπε ὄνειρο. Ἄνοιξε καναδυὸ φορὲς τὸ στόμι του καὶ θέλησε κάτι νὰ πεῖ, μὰ ἡ φωνή του εἴτανε πιασμένη ἀπ᾽ τὴν συγκίνηση καὶ δὲ μίλησε. Ἔκανε μερικὰ βήματα μπροστὰ κι᾽ ἅπλωσε τὸ χέρι του στὸ χαρτί.

— Καλὸς πολίτης, τοῦ εἶπε ὁ λοχαγός του καὶ τοῦ ᾽σφιξε τυπικὰ τὸ χέρι. Τὸν κοίταξε σὰν χαζὸς στὰ μάτια καὶ πρόφερε μὲ δυσκολία ἕνα ἀδύναμο «εὖ..χα..ρι..στῶ».

* * *

Δὲν ξεκολλοῦσε οὔτε στιγμὴ ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ βαγονιοῦ καὶ σὰν εἶταν ἀκόμα νὰ περάσουν κάποια σήραγγα. Θαρροῦσε πὼς στιγμὴ καὶ στιγμὴ θὰ φαινότανε μακρυὰ ἡ μικρή του πατρίδα ξαπλωμένη νωχελικὰ πάνω στὸν πράσινο κάμπο, θά ᾽βλεπε τὸ λευκό του σπιτάκι νὰ ξεχωρίζει ἀνάμεσα στ᾽ ἄλλα, θά ᾽κουε τὴ βουὴ τῶν νερῶν ποὺ θὰ κατέβαιναν φιδωτὰ τὸ μάκρος τοῦ πλούσιου κάμπου. Πόσες φορές, παιδὶ ὄντας, δὲν λαχτάρησε ὁλόγυμνος στὰ ὁλοκάθαρα κι᾽ ἀργοτάξιδα νερὰ τοῦ ποταμοῦ! Ὅλα περνοῦσαν μπρός του καὶ τὸν κάνανε νὰ ζεῖ εὐτυχισμένος, σὰν μέσα σ᾽ ὄνερο.

Ἄχ! ἐκεῖνος ὁ ξακολουθητικὸς κρότος τῆς μηχανῆς πόσο

τὸν πείραζε! Ἔτσι τοῦ ᾽ρχότανε νὰ βουλώσει τ᾽ ἀφτιά του νὰ μὴν ἀκούει πιὰ τὸ ἐκνευριστικὸ τρίξιμο ποὺ κάνουν οἱ ρόδες καὶ τὸ ἀγκομαχητὸ τῆς μηχανῆς ποὺ ξερυσοῦσε σὰ δαιμονισμένη.

Εἶχε γείρει τὸ κεφάλι του κ᾽ ἔρριξε ὅλο τὸ βάρος στὸ δεξί του χέρι, ἔχοντας τὴ ματιά του ἐπίμονα στηριγμένη ἐκεῖ κάτω μακρυὰ ἀπ᾽ ὅπου φανταζότανε πὼς θὰ φανεῖ, σὰν κάποιο ξωτικὸ ὅραμα, ἡ μικρή του πατρίδα. Ἀλήθεια, μὲ τὶ χαρὰ θὰ ξαναπατοῦσε τὸ χῶμα της καὶ μὲ τὶ λαχτάρα θ᾽ ἀνηφόριζε τὸν σκονισμένο δρόμο τοῦ σταθμοῦ! Ἴσως κιόλας νὰ βρισκότανε αὐτοῦ κάποιος δικός του, γνώριμός του ποὺ θὰ τοῦ ᾽σφιγγε τὸ χέρι καλοσωρίζοντάς τον. Καὶ πάνω στὴν σκέψη τούτη λιχτάρησε ἡ καρδιά του ἀπὸ χαρὰ καὶ δυὸ δάκρυα κυλήσανε σιωπηλά, σὰν δυὸ δροσοσταλίδες, στὰ ρικνὰ μάγουλά του.

* * *

Ἀπ᾽ ἔξω, πρὸς τὸ μέρος τῆς πόρτας, ἀκούστηκαν τὰ βήματά του βαρειὰ νὰ χτυπᾶν μὲ τὸν στρατιωτικό τους ρυθμὸ τὸ λιθόστρωτο τῆς αὐλῆς του, καὶ προτοῦ φτάσει ἀκόμα στὴν πόρτα ἔβαλε μιὰ φωνὴ θριάμβου:

— Μάννα! . . . αἴ, . . . μάννα! . . . Ἔλα νὰ φιλήσεις τὸν γυιό σου! . . .

Ἕνας κρότος ἀπὸ σμιγμένα καὶ βιαστικὰ βήματα ἀκούστηκε στὸ πάνω μέρος τοῦ σπιτιοῦ κ᾽ ἡ σκάλα ἔτριξε ἀπ᾽ τὸ βάρος τους καὶ βόγγηξε κι᾽ αὐτή, θαρρεῖς, χαρούμενα. Ὕστερα πολλὲς φωνὲς συγκινημένες ἀπάντησαν.

— Γιάγκο, ἐσύ ᾽σαι; . . . Γιάγκο, ἐσύ ᾽σαι; . . .

Χαμένος στὴ σκόνη, ἱδρωμένος, χαντακωμένος ἀπ᾽ τὴν κούραση καὶ τὴν ἀϋπνία, μαυρισμένος ἀπ᾽ τὸν δυνατὸ ἀττικὸ ἥλιο καὶ φοβερὰ ἀδυνατισμένος ἀπ᾽ τὸν κρυφὸ καημό του, εἶταν ἀγνώριστος μέσ᾽ στὰ χακί του ροῦχα. Ἔτσι

τυχαῖα εἶδε τὸν ἑαυτό του στὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ καὶ ξαφνιάστηκε. Νόμισε γιὰ μιὰ στιγμὴ πὼς εἶταν κάποιος ἄλλος ποὺ στεκότανε πίσω του νὰ ζητιανέψει καὶ γύρισε νὰ τὸν δεῖ, κ' ἔχωσε αὐθόρμητα τὸ χέρι του στὴν τσέπη νὰ τοῦ δώσει μιὰ μικρὴ βοήθεια. Καὶ σὰν δὲν εἶδε κανένα πίσω του, τὰ ἔχασε, ζαλίστηκε ἔτσι ποὺ ὅλα ἀναποδογυρίζανε μπρός του καὶ χορεύανε ἕναν τρελλὸ χορό. Ἄπλωσε τὰ χέρια του καὶ στηρίχτηκε στὸν τοῖχο νὰ μὴν πέσει. Καὶ δὲν εἶταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τὸ πάθαινε τοῦτο. Συχνὰ τοῦ συνέβαινε κάτι παρόμοιο τὸν καιρὸ ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ κάτω στὴν Ἀθήνα καὶ τύχαινε νὰ χαζέβει μπρὸς σὲ καμμιὰ μεγάλη βιτρίνα ξεχασμένος.

Πόσο εἶχε ἀλλάξει, Θεέ μου! . . . Κόντευε νὰ μὴ ξεχωρίζει πιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅσο κι' ἂν τὸν αἰσθανότανε τυλιγμένο μέσ' στὰ γελοῖα ἐκεῖνα ροῦχα.

* * *

Πέντε μῆνες περάσανε ἀπ' τὴ μέρα ποὺ, λεύτερος πιά, ἔφτασε στὴ μικρή του πατρίδα. Τὶς πρῶτες βδομάδες τὶς πέρασε κοντὰ στοὺς δικούς του καὶ στὰ γνώριμά του μέρη. Τοὺς διηγότανε τὴν ἄχαρη ζωὴ τοῦ στρατιώτη ποὺ ἔζησε ἐκεῖ κάτω στὴν Ἀθήνα καὶ τὰ μάτια του πολλὲς φορὲς πλημμύριζαν ἀπὸ δάκρυα κ' ἡ καρδιά του ἀπὸ ἀναπάντεχα χτυποκάρδια. Τὴν πιὸ σκληρὴ ἀνάμνηση τοῦ εἶχαν ἀφήσει οἱ βάρδιες του στὰ Λιόσια, μὲ τὶς ἀπέραντες ἀποθῆκες ὑλικοῦ πολέμου. Διπλωμένος στὴν χλαίνη του καὶ κάτω ἀπ' τὴ μικρὴ στέγη τῆς σκοπιᾶς του, ἔνιωθε τὴν ψυχή του νὰ λαχταράει χαμένη μέσ' στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, ἐνῶ ἡ φαντασία του ταξίδευε στὸ λευκό του σπιτάκι, στὴν ἁπλὴ κάμαρά του μὲ τὴ ζεστὴ γωνιὰ καὶ τ' ἀγαπημένα του πρόσωπα γύρω νὰ γλυκοκουβεντιάζουν. Τότε μιὰ φωνὴ μακρόσυρτη τὸν ξάφνιαζε κι' ἄθελά του τὴν συνέχιζε :

— «Φύλακεεες γρηγορεῖτεεε!»

Ἄλλοτε πάλι πήγαινε κοντὰ στὸ ποτάμι κ' ἔπεφτε σὲ ρεμβασμοὺς ὡς που τὸν ἔβρισκε τὸ βράδι, τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ φῶς σερνότανε πίσω ἀπ' τὶς κορφὲς τῶν βουνῶν, δίνοντας τὴ θέση του στὸ μισοσκόταδο, καὶ τότε σηκωνότανε νὰ ξαναπάει στὸ σπίτι του.

Ἔτσι περάσανε οἱ πρῶτες τοῦτες βδομάδες ποὺ τοῦ γεμίσανε τὴ ζωὴ μὲ μιὰ χαρὰ πρωτόφαντη. Ξαναζοῦσε τὰ περασμένα κι' εἴτανε σκεδὸν ξέγνοιαστος.

Μὰ τοῦτο, καθὼς εἴτανε φυσικό, δὲν μποροῦσε νὰ κρατήξει γιὰ πολύ. Ἔπρεπε νὰ φροντίσει νὰ βρεῖ κάποια δουλειὰ γιὰ νὰ βολέψει λίγο τὰ οἰκονομικὰ τοῦ σπιτιοῦ του πού, τὸν τελευταῖο τοῦτον καιρό, βρισκότανε σὲ πολὺ ἄσχημη κατάσταση. Ἔπειτα εἶχε καὶ τὶς δυὸ ἀδερφές του ποὺ ἔπρεπε νὰ φροντίσει νὰ τὶς παντρέψει, γιατὶ κι' οἱ δυό τους, ὅσο νὰ πεῖς, εἶχαν τὰ χρονάκια τους καὶ ἀπὸ προῖκα, δὲν εἶχαν οὔτε τόσα, ὅσα ἔχει ἕνα κορίτσι τῆς δουλειᾶς. Εἶναι ἀλήθεια πὼς πάσκισε πολὺ νὰ πετύχει μιὰ θεσοῦλα καὶ πὼς κουράστηκε ν' ἀνεβοκατεβαίνει τὶς διάφορες σκάλες καὶ νὰ μιλάει στοὺς παράγοντες ποὺ πάντα τοῦ δίνανε ὑποσχέσεις ἀνεκπλήρωτες, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθοῦν. Μὲ τὰ λιγοστὰ γράμματα ποὺ ἤξερε, ἔλπιζε πὼς κάτι μποροῦσε νὰ γίνει καὶ πὼς θὰ βρισκότανε καὶ γι' αὐτὸν ἕνα κομμάτι ψωμί, ποὺ λέει ὁ λόγος. Τὸ πόσο γελάστηκε ὅμως στὶς προβλέψεις του τοῦτες, μονάχα τώρα, ποὺ γεμίσανε πέντε μῆνες ἀπὸ τὴν ἀπόλυσή του, μποροῦσε νὰ τὸ καταλάβει.

«Τὰ χρόνια σήμερα εἶναι πολὺ δύσκολα κι' οἱ δουλειὲς δυσεύρετες. Εὐτυχισμένος ἐκεῖνος ποὺ ἐξασφάλισε, ὁπωσδήποτε, τὸ ἔξοδο τῆς ἡμέρας. Γιὰ τὸ αὔριο, ἔχει ὁ Θεός!» Αὐτὰ συλλογιζότανε πάντα κ' εἴτανε πολὺ σκεφτικός. Τὸν ἔτρωγε ἡ ἔγνοια καὶ δὲν μποροῦσε νὰ βρεῖ μιὰ λύση ποὺ νὰ βολέψει τὴν οἰχτρὴ κατάστασή του.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε τοῦτο, ἀρρώστησε κι' ἡ μάννα

του ἀπ' τὸν καημό της καὶ τὴν σιγόπερωγε τὸ μαράζι ἔτσι ποὺ κατάντησε σωστὸ σκέλεθρο. Καινούργιες φροντίδες καὶ χτυποκάρδια. Νέο ἔξοδο. Θαρροῦσε πὼς θὰ τοῦ 'φευγε τὸ μυαλό του, πὼς θὰ τρελλενότανε, πὼς . . . κι' αὐτὸς δὲν ἤξερε τί μποροῦσε νὰ τοῦ συμβεῖ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή. Γιὰ νὰ ξεσκάσει ἔπαιρνε τὸν πρῶτο δρόμο ποὺ τύχαινε μπρός του καὶ γυρνοῦσε, σὰν παλαβός, χωρὶς νὰ ξαίρει κι' αὐτὸς ποῦ καὶ γιατί, ὧρες ὁλόκληρες ποὺ τοῦ φαινότανε ἀτέλειωτες. Ὅταν γυρνοῦσε ἔβρισκε τὴ μάννα του πάντα ξαπλωμένη στὸ κρεββάτι καὶ τὶς ἀδερφές του νὰ ψευτορράβουν γιὰ νὰ βγάλουν τὰ φάρμακα τῆς ἄρρωστης καὶ τὸ τσιγάρο τοῦ ἄνεργου ἀδερφοῦ τους. Πόσο τὶς λυπότανε, ἕνας Θεὸς τὸ ξαίρει ! Μὰ τί μποροῦσε νὰ κάνει γι' αὐτές ;

Πολλὲς φορὲς τὶς ἔβρισκε κοντὰ στὸ κρεββάτι τῆς ἄρρωστης νὰ σιγοκλαῖν, γιατὶ ἡ μάννα τους χανότανε σὲ μικρολιποθυμίες ἀπ' τὴν ἐξάντλησι καὶ θαρροῦσαν πὼς τὸ τέλος της εἶταν κοντά. Κι' ὅσο τά 'βλεπε ὅλ' αὐτά, γινότανε πιὸ σκυθρωπός. Μονάχα ποὺ ρωτοῦσε :

— Πῶς πάει ;

Κι' αὐτὲς πάντα τοῦ ἀπαντούσανε κλαμένα.

— Τὸ ἴδιο.

* * *

Καὶ τὸ κακὸ δὲν ἄργησε νὰ ἔρθει.

Ἕνα πρωῒ ποὺ ξυπνήσανε, βρίκανε τὴ μάννα τους πεθαμένη κι' ἀρχίσανε τὰ κλάματα καὶ τὰ ξεφωνητά. Σὰν τὸ πουλὶ ξεψύχησε, καὶ δὲν τὸ νιώσανε, παρὰ μονάχα τὸ πρωῒ ποὺ τὴν βρίκανε παγωμένη.

Θυμότανε τὸ τρομαχτικὸ ὄνειρο ποὺ εἶδε τὴ νύχτα ἐκείνη. Ἕνα τρικάταρτο καράβι μὲ μαζεμένα πανιὰ ποὺ ἔτρεχε μ' ἠλεχτρικὴ γλιγωράδα πάνω στὴ στεριά. Στὴν πλώρη του

καθότανε ἡ μάννα του καὶ τοῦ χαμογελοῦσε στοργικά, κουνῶντας ἀποχαιρετιστικὰ τὸ μαντῆλι της. Καὶ τὴν ρώτηξε :

— Μάννα, γιὰ ποῦ, ὥρα καλή ;

Καὶ κείνη ἀποκρίθηκε, γνέφοντάς του.

— Γιὰ μακρυνό, πολὺ μακρυνὸ ταξεῖδι.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ πλοῖο σκαρφάλωσε στὴν κορφὴ κάποιου πανύψηλου βουνοῦ, ζυγιάστηκε κεῖ πάνω καὶ γκρεμοτσακίστηκε στὴν ἄβυσσο. Τρόμαξε καὶ ξύπνησε. Τότε ψιθύρισε :

— Θεέ μου, τί φριχτὸ ὄνειρο !

Κ' ἔνιωσε τὸν θάνατο νὰ γυρίζει λεύτερος στὶς, κάμαρες. Ἀφουγκράστηκε μέσ' στὸ σκοτάδι καὶ νόμισε πὼς ἄκουσε τὴν πόρτα νὰ τρίζει. Ξαναφουγκράστηκε, μὰ καθὼς δὲν ἄκουσε τίποτα, γύρισε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ καὶ κοιμήθηκε πάλι σὲ λίγο . . .

. . . . . .

. . . . καὶ κοιμήθηκε πάλι σὲ λίγο μετὰ τὴν κηδεία, σπασμένος καὶ ἀφανισμένος. Καὶ ξαναείδε στὄνειρό του τὴ μάννα του στὶς καλές της μέρες ζωντανὴ καὶ μὲ ὑγεία. Καὶ φαντάστηκε σὲ μιὰ ὀνειρεμένη στιγμὴ πὼς ἡ μάννα του δὲν πέθανε.

Εἶταν ἡ ὀνειρεμένη παρηγοριά του δίχως σημασία κι' αὐτή, καθὼς καὶ τὸ ἄτομό του.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΠΛΑ ΣΤΟ ΡΥΑΚΙ

Κυλάει τρέχει τὸ νερὸ
Γοργό, γάργαρο, βουερό.

Πέτρες, ἔντομα, βατράχοι
Χόρτα τρυφερά. Δυὸ βράχοι

Γιὰ τοὺς δυό μας—χαμηλὰ—
Ἥλιος βλέπει ἀπὸ ψηλὰ

Τὰ κορμιά μας καὶ τὸ χῶμα.
Βουνὰ πράσινα στὸ χρῶμα.

Τὰ γαλάζια τοὐρανοῦ
Ξεκουράσματα στὸ νοῦ.

Λίγα λόγια ἁπλᾶ, γιομᾶτα
Τὰ χαρούμενά μας νειᾶτα.

Ἡ ψυχή μας νέα πηγή
Στοῦ Καιροῦ τὴν ἀλλαγή.

Τῆς Ἀγάπης τὸ λουλούδι
Μὲ τοῦ Χρόνου τὸ τραγούδι.

Κυλάει τρέχει τὸ νερό,
Γοργό, γάργαρο, βουερό.

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

ΑΦΙΣΤΕ ΜΕ Ν'ΑΓΑΠΗΣΩ!

Εἶμαι ὅλος σάρκα, πόθο, ἔρωτα. Στὴν παραμικρότερη αἴσθηση πάλλω. Ἡ νιότη μου εἶναι γιομάτη ἀπ' τὸ φῶς ποὺ πλημμυρᾶ τοὺς δρόμους, τὰ πάρκα, τὰ δέντρα, τὰ φύλλα. Ἡ φωτεινὴ ἀπεραντωσύνη τῆς ἀτμόσφαιρας μ' ἐρεθίζει. Ἡ αἰσθήσεις μου ζεχειλίζουν καὶ μιὰ διάθεση ἐπίμονη μὲ ὠθεῖ νὰ ρουφήξω μ' ὅποιο καλλίτερο τρόπο τὸ ἄρωμα τῆς Ζωῆς ποὺ φρικιᾶ μέσα στὸ φῶς καὶ ὀργιάζει πάνω στὰ λουλούδια, κι' ἀνάμεσα στὸν ἀέρα.

Ὅλα τριγύρω μου ἔχουν κάτι ἀπ' τὸ ὄνειρο. Εἶναι ἀκαθόριστα γιατὶ εἶναι ὑπερβολικὰ πραγματικά. Τὸ δικό μου ὄνειρο εἶναι ἡ Ἀγάπη. Μιὰ ἀγάπη δίχως τὸν πόθο, ἀγάπη ποὺ σβύνει τὶς ὁρμὲς μὲ τὴν ἀγνότητά της... Ὅμως τ' ὄνειρό μου εἶναι τόσο κενό, ποὺ οἱ θόρυβοι τῶν μεγάλων δρόμων τῆς πολιτείας βρίσκουν τόπο γιὰ ν' ἀντηχήσουν μέσα του βαρειά.

Ὤ ! Νοιώθω τώρα πὼς π ρ έ π ε ι ν' ἀγαπήσω. Γιατὶ ἡ μοναξιά μου εἶναι τόσο κουραστικὴ στὴν ἔκτασή της, γιατὶ οἱ δρόμοι εἶναι τόσο γιομάτοι ἀπ' τὰ γέλια τῶν παιδιῶν, ὁ ἥλιος τόσο φλογερός, τὰ δέντρα τόσο πράσινα . . .

Ὅμως ἡ μορφὲς ποὺ συναντῶ στοὺς περιπάτους μου περνοῦν ἀπὸ τὸ πλάϊ μου ἀδιάφορα ὅσο κι' ἂν γέρνω παρακλητικὰ σ' αὐτές. Κι' εἶναι τόσο θλιμμένες καὶ χλωμές, καὶ μὲ μοιάζουν τόσο . . .

Αὐτὴ ἡ κυρία μὲ τὸ φασαμὲν τραβᾶ κοντὰ τὴν κόρη της στ' ἀντίκρυσμά μου. Καὶ σὰν νὰ τὴ μαλλώνει ποὺ μὲ κύτταξε παράξενα . . .

Τὸ βλέμμα μου νἄναι χυδαῖο ἀπ' τὸν πόθο τῆς Ἀγάπης;

Συναντῶ κορίτσια μὲ μάτια ποὺ κρύβουν ὠκεανοὺς πικράδας μέσα στὰ δημόσια πάρκα. Κορίτσια ποὺ θ' ἀγαποῦσα ἕνα ἀπ' αὐτὰ μ' ὅλη τὴν εἰλικρίνεια τῆς ψυχῆς μου. Ὅμως ἀδιάφορα περνοῦν κι' αὐτά. Θὰ μὲ καταλαβαίνουν, μὰ εἶναι ὁ δρόμος !

Ἄδικα ἀγωνίζομαι νὰ διακρίνω τὴ διάθεσή τους μέσ' στὰ μάτια τους καθὼς ζητῶ νὰ τὰ συλλάβω μέσα στὰ δικά μου . . . Ὅλα προσπερνοῦν πλάϊ μου μὲ μιὰ κακὴ προκατάληψη. Καὶ τὸ βράδυ δὲ θ' ἀργήση νὰ μὲ βρῆ πάλι ἐγκαταλειμμένο στὴ μοναξιά μου, ἀνέραστον . . . Τὸ βράδυ αὐτὸ τῆς ἀνίας.

Ὤ ! Ἀφίστε με ν' ἀγαπήσω. Ἀφίστε με ὅσο ἡ μέρα εἶναι ἁγνὴ στὴ λευκότητά της καὶ ἡ παραφορά μου στὰ σπάργανά της.

Γιατί, ὅταν ἡ νύχτα ἁπλώσει τὶς σκιές της καὶ τὸ φῶς σβύσει μέσ' στὸ βραδυνὸ μυστήριο, ἡ ἀγωνία τοῦ κορμιοῦ μου θὰ γιγαντωθῆ. . . Ὁ πυρετὸς θὰ μ' αἰχμαλωτίση. Ὁ «ἄνθρωπός μου» τότε θὰ ἐξαφανιστῆ μέσα στὸ χάος τῶν ἐπιθυμιῶν μου καὶ ἡ δίψα τοῦ Ἔρωτα θὰ ξεχύση στὸ κορμί μου καυτερὲς ἀνατριχίλες. Καὶ τότε . . .

Ὅμως ὄχι, ὄχι χίλιες φορές. Δὲν θἄπρεπε . . .

Ὤ ! Ἀφίστε με ν' ἀγαπήσω τὸ κορίτσι τὸ παρθένο, ὅσο ἡ παρθενιὰ δροσίζει τὸν πόθο μου καὶ τὸν κρατ» στὸ ὕψος τῆς Ἀ γ ά π η ς.

Δὲν ζητάω παρὰ τὸ φιλί της μονάχα, τὴν ἄγνωρη ἡδονὴ ἑνὸς παρθενικοῦ ἀγκαλιάσματος ποὺ νὰ φέρνη μονάχα ἀγαπιάρικες ἀνατριχίλες χωρὶς καμμιὰν χυδαιότερη αἴσθηση. Τὸ ξέρω πὼς τὸ κορίτσι τὸ ξανθὸ μὲ τὸ εὔθραυστο σωματάκι ποὺ θὰ μὲ νοιώση δίπλα του θ' ἀποζητήση μόνο τὴ λατρεία ἀπὸ φυσικὴ ἀπειρία στὴ ζωή. Ὅμως κι' ἐγὼ μόνο τὸ ἄρωμα τῆς ἁπαλῆς ἀναπνοῆς της θὰ ξεκλέβω καὶ θ' ἀφίνω τὴν ψυχή μου νὰ κλαίη ἀπ' τὴ χαρά της γιὰ μιὰν ἀγάπη τόσο ἄϋλη, ὅπου ὁ πόθος θὰ ξεμακραίνη ὁλοένα σὰν καπνός, θὰ φεύγη, θὰ ἐξαφανίζεται . . .

Ὤ, μὴ μ' ἀφίσετε μονάχο ἔτσι, νὰ μὲ βρῆ ἡ νύχτα στὸ κορύφωμα τῆς ἀγωνίας μου, μὲ τὸν πόθο στὴν ψυχή, ἀνικανοποίητο ἀπ' ἀγάπη, νὰ σέρνωμαι στοὺς μεγάλους δρόμους τῆς πολιτείας τὴν ἔκφυλη μεταμεσονύκτια ζωή, ἔξω ἀπὸ κάποια φωτισμένα κέντρα ἢ μακρυὰ σὲ κάποιες ἀπόκεντρες βρωμερὲς γειτονιές, ἀναζητώντας πίσω ἀπὸ μιὰ μισάνοιχτη πορτοῦλα, ἀνάμεσ' ἀπὸ κάποια λερωμένη κουρτίνα, πάνω σὲ κάποιο παράθυρο, ἐκεῖνο ποὺ δὲν τὄβρισκα τὴ μέρα.

Μὴ μ' ἀφίσετε στὴ πένθιμη μοναξιά μου, μὲ τὸν ἑαυτό μου δίχως περιεχόμενο. Μὴ μ' ἀφίσετε στὸ νυχτερινὸ αὐτὸ πλανεμό μου ποὺ ὅσο γίνεται μακρυνότερος τόσο τὸν ἀγγίζει ἡ διαφθορά.

Γιατί, κάποιο ζοφερώτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα βράδυ, ἐλεεινὸς στὴν ἐγκατάλειψή μου, κτῆνος στὸν πόθο μου, ὡς θὰ ζητάω μάταια ἕνα ξανθὸ κεφάλι μὲ δυὸ μελάγχολα μάτια ν' ἀγκαλιάσω μέσ' τὴ ψυχή μου, κάποιο μπράτσο παγερὸ θὰ γλυστρίση ξαφνικὰ κάτω ἀπ' τὸ δικό μου, κάποια βραγνὴ φωνὴ θὰ μὲ προτρέψη γιὰ κ ά τ ι, κι' ἀπροστάτευτος

πιὰ ἀπ' τὴν Ἀρετή, θ' ἀφίσω νὰ ὁδηγηθῶ ἐκεῖ . . . .

Ὤ, καὶ τότε γιὰ τὴ νειότη μου πόσο ὀδυνηρὸ θἄναι ἡ πρώτη ἐρωτική μου ἀνάμνηση νἄναι τόσο στενὰ δεμένη μὲ τὴ διαφθορά!

Καὶ θὰ φταῖτε σεῖς, θὰ φταῖτε σεῖς, τόσο . . .

ΜΙΧ. ΧΑΝΝΟΥΣΗΣ

ΕΝΑ ΣΟΝΝΕΤΟ ΑΠΟ ΤΗ "ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ„

Μακρυάθε ἀργοχτυποῦν καμπάνες
τοῦ βαρειοῦπνου ξυπνητήρια.
Λαλοῦν· καλοῦνε στὰ μυστήρια
τἀπρόσιτα. Τρανοὶ παιᾶνες.

Καὶ στὰ μουντόφωτα ἐργαστήρια
τὸ χρυσοστέφανο οἱ τιτᾶνες
δουλεύουν γιὰ τὰ νικητήρια.
Μάντισες, ἔξω, λαοπλάνες,

Δελφοὺς ἐκάμαν τὰ καλύβια
τ' ἀχυροσκέπαστα καὶ λένε
διαβάζοντας πᾶ' σὲ μολύβια

καὶ σὲ κουκιὰ χυτὰ μπροστά τους
σ' ὅσους πιστοὺς τὰ μυστικά τους.
Κι' αὐτοὶ γελοῦν μαζὺ καὶ κλαῖνε.

ΒΑΣ. ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ

ΜΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ

ΝΑΤΑΝ ΚΙ' ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ. . .

Εἴτανε τοῦ Μάρτη τελευταῖες μέρες. Ἀπ' τὸ μισάνοιχτο τοῦ γραφείου μου παράθυρο ἔμπαινε ἡ θερμὴ αὔρα τοῦ ἀνοιξιάτικου ἀπομεσήμερου. Ὁ ἥλιος πύρωνε τὴ φύση μὲ τὶς καφτερές του Μαρτιάτικες ἀχτίδες. Τὰ τζιτζίκια χαμένα μέσα στὰ φουντωμένα κλαριὰ τῶν δέντρων, τσιτσίριζαν ἀδιάκοπα. Τὸ φτερούγισμα κάποιου πουλιοῦ, ξιστὰ ἀπ' τὸ παράθυρο, ἄθελα τράβηξε τὴν προσοχή μου. Πλησίασα κι' ἄνοιξα διάπλατα τὰ παραθυρόφυλλα. Ψηλὰ στὴ γωνιὰ τῆς στέγης, δυὸ πουλάκια ραμφίζαν μὲ τὶς λεπτές τους μυτίτσες τὸν τοῖχο, ἀλληλοκοιταζόντανε κι' ὅλο τιτίβιζαν. Σκιρτούσανε πότε δῶ, πότε κεῖ, σὰν κάτι νὰ γύρευαν. Παλιοὶ γνώριμοι . . . Εἴτανε τὰ χελιδόνια! . . . Τὰ χελιδόνια ποὺ μᾶς ἔφερναν, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, τὸ

χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς Ἄνοιξης. Τὶ ἄλλο ζητοῦσαν, παρὰ τὶς περσινές τους φωλίτσες; Σὲ λίγο, σ' ὅλο τὸν κῆπο καὶ τὰ τριγυρνά, φτερούγιζαν ἀπάνου-κάτου τὰ μικρὰ «ἀποδημητικά», ποὺ σπαθίζαν τὸν ἀγέρα μὲ λογῆς-λογῆς καμπύλες καὶ τόξα, δίνοντας στοῦ δειλινοῦ τὴ μονότονη ὥρα, μὲ τὶς φωνίτσες τους καὶ τὰ σβέλτα πετάγματά τους, ἕνα ζωντανὸ ρυθμό, παλλόμενο ἀπ' τὴ μέθη τοῦ γυρισμοῦ.

Παρατηροῦσα μαγεμένος αὐτὴ τὴ σκηνή, ὅταν ἡ πόρτα τοῦ γραφείου μου ἄνοιξε μὲ βία καὶ χύθηκε μέσα ὁ μικρούλης ἀνεψιός μου, φωνάζοντας :

— Θεῖε, θειτσούλη, τὰ χελιδόνια, . . . εἴρτανε τὰ χελιδόνια . . . καὶ μ' ἕνα σάλτο βρέθηκε, κατὰ τὴ συνήθειά του, καθισμένος καβάλα πάνω μου, μὲ τὰ ποδαράκια του γύρω ἀπ' τὴ μέση μου καὶ τὰ χέρια στοὺς ὤμους μου.

— Θεῖτσε, ξακολούθησε τώρα, ἀπὸ ποῦ ἔρχονται τὰ χελιδονάκια; Αἴ θειτσούλη! ἀπὸ ποῦ;

— Δὲν τοῦ ἀπάντησα, μόνο τοὔδειξα τὸν οὐρανό. Ψηλὰ κεῖ, ἀργοπετούσανε κάτι παράξενα μεγάλα πουλιὰ μὲ πολὺ μακρὺ λαιμὸ καὶ πλατειὲς φτεροῦγες ποὺ τὶς κρατοῦσαν ἀκίνητες.

—Βλέπεις;—τοῦ εἶπα—εἶναι οἱ Πελαργοί!..

Ὁ μικρὸς μόλις τοὺς εἶδε, πετάχτηκε χάμου, κ' ἔφυγε ἔξω τρεχάτος, γιὰ νὰ τοὺς ἀγναντέψει ἀπ' τὸν κῆπο καλλίτερα.

Πετοῦσαν ἤρεμα, σὲ δυὸ γραμμὲς ποὖχαν ἀρχὴ τὸν ἴδιο «κορυφαῖο» πελαργό. Ταξιδιάρικα πουλιά! Ξεκινᾶν ἀπὸ χῶρες μακρυνές, σχίζουν στεργιὲς καὶ πέλαγα, ὅλο πετόντας, γιὰ νὰ φτάσουνε στὰ δικά μας κλίματα, νὰ χτίσουνε τὶς καλοκαιριάτικες φωλιές τους. Κι' ὅταν τὰ πρωτοβρόχια θυμίσουνε τὸ φτάσιμο τοῦ χειμῶνα, αὐτοὶ πάλι φτερουγίζουνε γιὰ ἄλλες χῶρες πιὸ θερμές. Θιασῶτες κι' ἀναζητητὲς παντοτεινῆς καλοκαιρίας.

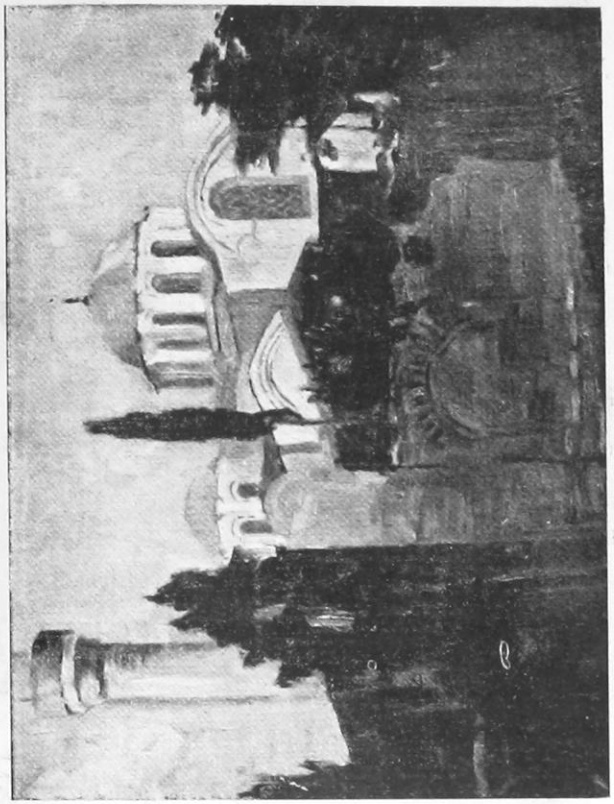

ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ (ΖΕ·Ι·ΡΕΚ)

ΧΑΡΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Σ' αὐτὰ τὰ ταξίδια τῆς ζωῆς τους, συνοδοιπόρους ἔχουνε, μικρὰ κι' ἀδύνατα «τοῦ καλοῦ Θεοῦ πετεινά». . . τὰ χελιδόνια. Κι' ὅταν οἱ τρελλοὶ ἄνεμοι κι' οἱ φουρτοῦνες τῆς πορείας τὰ δέρνουν ἀλύπητα, τότε αὐτὰ τὰ μικρὰ κι' ἀδύνατα πουλάκια, βρίσκουνε καταφύγιο καὶ ξεκούραση πάνου στὶς φτεροῦγιες τους, τὶς πλατειὲς καὶ σφιχτοδύναμες. Δυνατοὶ αὐτοὶ νομίζουν ὑποχρέωσή τους νὰ βοηθήσουνε τοὺς ἀδύναμους.

Μοναδικὸ παράδειγμα γιὰ τ' ἀνώτερα τῆς φύσης κεῖνα πλάσματα, ποὺ συνάμα ἔχουνε, καθὼς τὸ διαλαλοῦνε, συγκεντρωμένα πάνω τους ὅλα τὰ θεῖα δῶρα, καὶ κάτι παραπάνω : τὴ λογική ! . . .

Βοήθεια καὶ προστασία : οἱ δυνατοὶ στοὺς ἀδύνατους, οἱ πλούσιοι στοὺς φτωχούς ! . . . Πόσο διαφορετικιὰ θὲ νᾶταν ἡ ἀνθρωπότητα . . .

* * *

Εἶχε περάσει ἀρκετὸς καιρός. Ἐκεῖνο τὸ δεῖλι καθόμουνα στὸν κῆπο, ξαπλωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα κ' εἶχα βυθιστεῖ στὸ διάβασμα ἑνοῦ βιβλίου ποὺ τέλειωνε μ' αὐτὲς τὶς φράσεις τὶς γεμάτες πικρὴ μελαγχολία, ὄχι μονάχα ἀπ' τὸ θεωρητικὸ ἀντίκρυσμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσης, μὰ κι' ἀπ' τὶς πεζὲς πραγματικότητες ποὺ συναντᾶ μπροστά του κανένας σὰ βυθίσει μιὰ παρατηρητικὴ ματιὰ στὴν ψυχὴ τῆς κοινωνίας καὶ τὶς μικρότητες τοῦ βίου, μὰ καὶ στὶς ἀδικίες αὐτῆς τούτης τῆς φύσης.

Σκέψεις ἐνοῦ πεσσιμιστὴ ποὔγραφε :

« Καὶ τώρα, ἄνθρωπε, ποὺ τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς μου γνώρισες, πέ μου εἰλικρινᾶ, ἀπὸ δαύτηνε τὶ κατάλαβες ;

Εἶδα τὴν καρδιά μου νὰ ραγίζεται. Εἶδα τὴν εὐτυχία μου νὰ χάνεται. Εἶδα τὴν πίστη μου νὰ κλονίζεται. Εἶδα τὴ νιότη μου νὰ θάβεται . . . .

Κι' αὐτὰ εἶταν ὅσα τἄτομό μου μονάχ' ἀφορούσανε. Μ' ἀκόμα, εἶδα κι' ἄλλα πολλὰ στὴ ζωή μου, ποὺ τὴν κάθε ψυχὴ θὰ συγκινούσανε.

Εἶδα ροδοκόκκινα νεανικὰ πρόσωπα στῆς «Σωτηρίας» τὰ δασύλλια. Σὲ τάφων τὶς πλάκες γραμμένο λιγοστῶν Μάηδων τὸ πέρασμα. Σὲ πολιτισμῶν περασμένων τὰ συντρίμια ἀγκάθια μονίχα νἀνθίζουνε.

Κι' ἀκόμα κι' ἄλλα πολλὰ ποὺ μάτι δίκαιο δὲ θὰ βαστοῦσε νὰ τἄβλεπε.

Εἶδα φτωχοῦλα γρηὰ τὸ χέρι νἄπλώνει δειλά, κι' ἀστοὺς παραλῆδες νὰ δυσφοροῦνε γιὰ τὴν ἐνόχληση. Ἐργάτες κι' ἐργάτισες ἀνίκανους πιὰ γιὰ δουλειὰ — χάρη στῆς «μίνας» τὸ φονικὸ ἀγέρα—στοὺς πέντε δρόμους νὰ πετάγονται. Στῆς μάχης τὸ γενναῖο μακελιό! . . τὸ μονάκριβο χήρας παιδί, νὰ σωριάζεται . . .

Ὤ! Πλάστη καὶ Δημιουργέ! Θρονιασμένος ψηλὰ στὰ οὐράνια, τῆς ἀνθρωπότητας τὴν κακοδαιμονιὰ θἀγναντεύεις μὲ μάτι χαιρέκακο!

Φρύαξες, αἰστάνθηκες ἀπὸ τρόμο ἀβάσταγο νὰ σειοῦνται τὰ φυλλοκάρδια σου, σὰν εἶδες μπροστά σου ὀρθό, ζωντανό, τῶν ἴδιων χεριῶν σου τὸ δημιούργημα! Τὸν Ἄνθρωπο! . . .

Πανομοιότυπα μὲ σένα πλασμένος, μ' ὅλα τὰ «Θεῖα σου Δῶρα» αὐτὸς προικισμένος, σὰν «ἴσος πρὸς ἴσον» κ' ἐχτρὸς ἐπικίντυνος, στὴν ἀφελῆ σου σκέψη παρουσιάστηκε.

«Ἐν τῷ ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου!» . . . . τὸν καταράστηκες! . .

Κ' εἶταν ἡ προσταγή σου αὐτὴ τοῦ ἴδιου σου τοῦ ἔργου, τοῦ «ἀριστουργήματός» σου, ἀποκήρυξη.

Φέρνω ἕνα βλέμμα γύρω μου. Ἡ φύση στέκει σὲ μιὰ σιωπηλὴ ἔκσταση. Λίγα προβατάκια βόσκουν ἐδῶ ἀμέριμνα. Τὰ δέντρα ζωγραφίζουν μὲ ἴσκιους ἁλαφροὺς τὰ

κομψά τους ἀναστήματα. Μερικὲς πάππιες κολυμποῦν καμαρωτὲς σὲ μιὰ λιμνίτσα αὐτοσκέδια. Τὰ πουλάκια κελαδοῦνε, πετοῦνε βιαστικά, περιτρόγυρα. Ὅλα φαίνουνται τόσο ἤρεμα, τόσο εἰρηνικά, σὲ μιὰ βιβλικὴ γαλήνη βυθισμένα, ποὺ λὲς καὶ βρίσκουμε σὲ κάπιας παραδείσιας, ἐξώκοσμης χώρας τὴν ἀτμόσφαιρα . . . . . Ἡ σιωπή! . . . . Ἡ λήθη! . . . .

Κύριε! ποὺ κυβερνᾶς τὸ δοιάκι τοὐρανοῦ καὶ τὴ μοίρα τῶν ἀνθρώπων. Γιατὶ σαὐτοὺς μονάχα -καὶ σ' ὅλη τὴ γενιά τους- ἔδωσες νὰ πάσχουνε συφορὲς ἀνέλπιστες, δράματα καὶ τυράγνιες κακοβάσταγες, πόνους καὶ καϋμοὺς ἀνείπωτους ποὺ σόλια αὐτὰ ἀπὸ πάνου προστέσανε κι οἱ ἴδιοι τὶς δικές τους ξεροκεφαλιὲς καὶ κακοδαιμονίες- γιὰ ποιὸ σκοπό; καὶ ποιὰν αἰτία; Παντοδύναμε! . . . »

* * *

Ἔκλεισα τὸ βιβλίο αὐτὸ καὶ σηκώθηκα. Τὸ κεφάλι μου εἴτανε ζαλισμένο ἀπὸ τὶς μύριες σκέψες ποὺ τὸ αὐλάκωναν. Πῆρα κάπιο μονοπάτι καὶ τράβηξα γιὰ τ' ἀμπέλια τοῦ χτήματος. Ἀλήθεια συλλογιζόμουνα κάπια ἀδικία χαλᾶ τὴν τελειότητα τῆς φύσης, ἀνεξήγητη. Οἱ ἄνθρωποι τόσα καὶ τόσα βάσανα ὑποφέρουν ἐνῶ τἄλλα ζωντανὰ ὄντα τῆς Δημιουργίας φαίνουνται -καὶ πρέπει νἄναι- τόσο εὐτυχισμένα . . .

Κοίταξα γύρω μου. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πίσω ἀπὸ τῶν μακρυνῶν λόφων τὴν ἀχνογάλαζη κορυφογραμμή, τὴ στεφανωμένη ἀπὸ τῆς δύσης τὴν πορφύρα. Μιὰ ἀνάλαφρη πνοοῦλα ἔκαμε νὰ ριγήσουν τὰ φύλλα τῆς ὁλοπράσινης φυλλωσιᾶς κάπιου γερο-πλάτανου. Κοπαδιαστὰ πετάξανε λίγα πουλάκια ξεμακρένοντας, γοργόφτερα. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τὸ διάβασμα πήγαινα νὰ πειστῶ στ' ἀληθινὰ πὼς ὁ ἄνθρωπος μέσα σ' αὐτὴ τὴν τόσο εἰρη-

νικὴ καὶ γαλήνια φύση, εἶναι ἀδικημένος, μπροστὰ καὶ στὸ μικρότερο ἀκόμα ζωντανὸ τῆς φύσης δημιούργημα. Ἀλλὰ δὲν ἄργησε νἄρτει ἕνα περιστατικὸ ποὺ μέκανε νὰ δῶ καλλίτερα τὴν πραγματικότητα.

Προχωροῦσα μὲ σκυφτὸ τὸ κεφάλι, βυθισμένος στοὺς στοχασμούς μου. Κρά . . . κρά . . . κρά . . . ἕνα βραχνὸ κρώξιμο πουλιοῦ μὲ ξάφνιασε. Ἔριξα περιτρόγυρά μου γρήγορες ματιὲς προσπαθόντας ν' ἀνακαλύψω ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν ἡ λυπητερὴ αὐτὴ κραυγή. Ξανάκουσα ! Νὰ λοιπόν, κάπου κεῖ σκέφτηκα θἄναι κρυμμένο. Πλησίασα προσεχτικὰ καὶ μέσ' ἀπὸ τὰ πυκνὰ κλαριὰ ξδιάκρινα μιὰ καλύβα μισογκρέμιστη. Τότε θυμήθηκα. Αὐτὸ τὸ καλύβι εἴτανε κάποτε κάπιου δασοφύλακα, μὰ χρόνια τώρα ἀπομένει ἐρημομένο καὶ μισογκρέμιστο. Μόνοι κατοικητές του τὰ καλοκαίρια εἶναι ἕνα ζευγάρι πελαργῶν ποὺ χτίζει τὴ φωλιά του κάθε χρόνο στὸ πάνου μέρος τοῦ τζακιοῦ τῆς μισόγκρεμης στέγης του.

Συχνὰ ἐρχόμουνα νὰ τοὺς δῶ, καὶ πάντα θυμοῦμαι μὲ πόση χαρὰ κ' ἐνδιαφέρο παρακολουθοῦσα τὴ ζωή τους. Τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἄφιξής του, ἡ ἐντατικὴ δουλειὰ τοῦ χαριτωμένου φτερωτοῦ ζευγαριοῦ, δημιουργοῦσε μιὰ φωλιὰ ποὺ κ' οἱ καλλίτεροι χτίστες θὰ τήνε ζήλευαν. Μὲ πόση μεθοδικότητα καὶ τάξη προχωροῦσε αὐτὴ ἡ ἐργασία. Ἔπειτα πρὶν περάσει κάμποσος καιρὸς ἡ πελαργῖνα ἔφερνε στὸ φῶς τ' αὐγὰ ἀπ' τὰ ὁποία σὲ λίγο ξεπεταγόταν οἱ μικροὶ «νεοσσοί» . . . . . τὰ πελαργόπουλα ! Κ' ἔτσι σὰν ὁλοκληρωνόταν ἡ οἰκογένεια, εἶταν ἀνείπωτη χαρά μου νὰ παρακολουθῶ τὴ ζωή τους. Γι' αὐτὸ μὲ κάπια περιέργια ἀνάμιχτη μὲ κακὰ προαιστήματα, πλησίασα νὰ δῶ τὶ γενόταν.

Ὅπως κάθε χρονιὰ ἔτσι καὶ φέτο τὸ ζευγάρι ἐγκαταστάθηκε στὴν ξαναχτισμένη φωλιά του πάνου στὸ τζάκι. Λίγες μέρες πρὶν εἴχανε βγεῖ ἀπὸ τ' αὐγά τους τὰ μικρὰ πελαργόπουλα κι' ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα ἀραδιασμένα στὸ χεῖλι τῆς φωλιᾶς τσιτσίριζαν ἀδιάκοπα, ἁρπάζοντας μὲ περισσὴ λαιμαργία τὴν τροφὴ ποὺ μὲ τόση στοργὴ καὶ κόπους φέρνανε στὸ ράμφος τους οἱ γονιοί τους.

Προχτὲς ἀκόμα τὰ κοιτοῦσα παραμονεύοντας ἀρκετὴ ὥρα πίσω ἀπὸ τὶς λόχμες τῶν χαμόδεντρων. Φανταζόμουνα κι' ἀπόψε νὰ δῶ τὸ ἴδιο θέαμα. Ἀλλοίμονο ! Μόλις παραμέρισα τὶς φυλλωσιὲς ποὺ μοὔφραζαν τὴ θέα, ξετυλίχτηκε μπροστὰ στὰ μάτια μου ἕνα τραγικὸ θέαμα ποὺ μ' ἄφησε σὰν κεραυνόπληχτο.

Τὸ πέτρινο τζάκι, ἑτοιμόρροπο ὅπως εἶτον, ποιὸς ξαίρει ἀπὸ ποιὰν αἰτία — ἴσως σεισμό, ἴσως κι' ἀνθρώπινο κακοῦργο χέρι— εἶχε σωριαστεῖ χάμου, καί τώρα δὲν εἴτανε παρὰ ἕνας σωρὸς ἀπὸ πέτρες, χώματα καὶ κομμάτια τῆς καταστραμένης φωλιᾶς. Μὰ στὸ γκρέμισμα πάνου παρασύρθηκε κι' ἡ φωλιὰ τῶν δύστυχων πελαργῶν μαζὺ μὲ τὰ μικρὰ πελαργόπουλα—ἀνίκανα ἀκόμα νὰ πετάξουνε ξεφεύγοντας ἔτσι τὸν κίντυνο — ποὺ πλακωθήκαν βρίσκοντας φριχτὸ θάνατο κάτω ἀπὸ τὰ χαλάσματα καὶ τὶς πέτρες. Ἡ ἄμοιρη πελαργῖνα, ἂν καὶ φαινόταν νἄχε περάσει πολλὴ ὥρα ἀπὸ τότε ποὖγινε τὸ δυστύχημα, προσπαθοῦσε ἀκόμα, ραμφίζοντας τὸ χῶμα, μάταια βέβαια, νὰ ξεθάψει μέσ' ἀπ' τὰ γκρεμισμένα συντρίμια τοῦ τζακιοῦ τὰ φτωχά της πελαργόπουλα, τὰ σπλάχνα της, ποὺ ἄδικη μοῖρα τὰ σώριασε χάμου ἀδικοσκοτωμένα, σκάλιζε ὁλοένα μὲ τὴν ἀβέβαιη ἐλπίδα τοῦ ξαναζωντανέματος.

Ξανάκουσα τὴ βραχνὴ καὶ σπαραχτικὴ κραυγή. Σήκωσα τὰ μάτια μου ψηλά. Στὴν ἄκρη τῆς στέγης τοῦ μισόγκρεμου καλυβιοῦ εἶδα καθισμένο τὸν πελαργό. Στεκόταν ὅπως πάντα στηριγμένος στόνα του πόδι μονάχα, μὲ τὸ κεφάλι γερμένο στὸ στῆθος. Κάπου-κάπου σήκωνε τὸ μακρύραμφο κεφάλι του, κοίταζε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ κι' ἄφηνε δυὸ-τρία κρωξίματα, γεμάτα σπαραγμὸ καὶ βραχνὸ παράπονο. Εἶταν

ὁ πόνος τοῦ πατέρα, ποὺ ξεχείλιζε στὰ στήθια του, βρίσκοντας κάπια ἀνακούφιση σαὐτὸ τὸ ξέσπασμα τῆς φωνῆς. Ὁ δύστυχος οἰκογενειάρχης μὲ τὰ πρωτόγονα ἤθη καὶ τὴν πατριαρχικὴ ἀντίληψη τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας καὶ τῆς ζωῆς, πλασμένος γιὰ ἕνα ἥσυχο βίο, γνώριζε τώρα τῆς κακιὰς μοίρας τ' ἀναπάντεχο χτύπημα. Ἐκεῖ μπροστά του βρισκόταν τώρα σωριασμένα, ὄνειρα, μόχθοι, ἐλπίδες. Μὲ πόση λαχτάρα διάβηκε μαζὺ μὲ τὴν πελαργίνα του--συντρόφισσα τοῦ βίου του πιστὴ— στεργιὲς καὶ πέλαγα, τραβόντας ὅλο μπροστὰ γιὰ νὰ φτάσει στὸ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ του μ' ἀνέκφραστη χαρὰ στὸν τόπο ποὺ θἄχτιζε τὴ φωλιά του, τὸ σπιτικό του, μέσα στὸ ὁποῖο ὡς πρὶν ἀπὸ λίγο καμάρωνε μὲ κρυφὴ χαρὰ τοὺς καρποὺς τῆς ζωτικότητάς του, τοὺς συνεχιστὲς τῆς ράτσας του . . . Μὰ τώρα ἡ ζωή του μαύρισε . . .

Τὸν παρατηροῦσα καλὰ τὸ δύστυχο. Στὴ μορφή του ξεκάθαρα εἴτανε ζωγραφισμένος ὁ σπαραγμὸς μιᾶς καρδιᾶς ποὺ ραγίστηκε, ἡ ἀπελπισία γιὰ μιὰ εὐτυχία ποὺ χάθηκε, ὁ βαθύριζος καϋμὸς ἑνοῦ πατέρα . . . Ὁ πόνος ! Ὁ μεγάλος κι' ἀνέκφραστος πόνος ! ὁ τόσο κοινὸς σὅλους ἐκείνους ποὺ ἀπόχτησαν παιδιὰ καὶ τἄχασαν . . .

Κρά . . . κρά . . . κρά . . . ἐπαναλάβαινε ὁ πελαργὸς νὰ φωνάζει, ἐνῶ ἡ φτωχὴ πελαργῖνα, ἡ δύσμοιρη μητέρα, ποὺ πόνεσε καὶ σωματικὰ γι' αὐτά, ξακολουθοῦσε πάντα νὰ σκαλίζει μέσα στὰ χαλάσματα . . . .

Μὴ μπορόντας νὰ θωρῶ αὐτὸ τὸ τραγικὸ θέαμα κι' ἀνίκανος νὰ δώσω κάπια ἔστω καὶ μάταιη ἀνακούφιση στοὺς πονεμένους γονιούς, ἔφυγα τραβόντας γιὰ τὸ σπίτι μου.

Ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ μακρυνοῦ χωριοῦ, ἠχολόγησε μέσα στὴ σιγαλιά, γλυκόηχα. Εἶχε ἀρχίσει πιὰ νὰ νυχτώνει. Τὸ λυκόφωτο προσπαθοῦσε νὰ σκορπίσει γύρω τὴν παραίσθηση πὼς εἶταν ἀκόμα μέρα. Στραφτερὰ ματάκια στοῦ οὐράνιου θόλου τὸ μαῦρο φόντο, λαμπιρίζανε τώρα

παιχνιδιάρικα. Ἡ τραγωδία αὐτὴ τῶν πελαργῶν, ἀντίθεση μὲ τὸ βιβλίο ποὺ ἤθελε νὰ παρουσιάσει μόνο ἀνθρώπινο χτῆμα τὴ δυστυχία, εἶχε δημιουργήσει μέσα μου ἀνέκφραστα συναιστήματα. Μονάχη μέσα στὸ μυαλό μου τροχυρνοῦσε μιὰ σκέψη, ἐπίμονα : Νὰ μιὰ τραγωδία ποὺ θὰ μποροῦσε νἄταν κι' ἀνθρώπινη. . . . .

Ἀθήνα

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

ΨΥΧΗ

Κι' ἦρθες ἀχνὴ φευγαλέα κι' ὡραία
Νὰ μοῦ φέρεις τὰ ρίγη τοῦ ἀπείρου
Καὶ στὸ μέτωπό μου νὰ βάλεις
Τὸ φιλὶ τὸ μεγάλο τοῦ ἀγνώστου,
—Τὸ παγερὸ τὸ φιλὶ σὰν τὴ Νύχτα !
Τὰ μαλλιά σου γεμάτα ἦταν ἄστρα
Καὶ τὰ μάτια σου μέσα τους κλείναν
Ἄλλων κόσμων εἰκόνες, κι' ἀχτῖδες. . .
Καὶ χωρὶς νὰ μιλήσεις μακριά μου,
Στὰ σύννεφα ἐπάνω γλυστρῶντας,
Ξανάφυγες, γιὰ νὰ ξαναζήσεις
Σ' ἀλλουνοὺς οὐρανοὺς καὶ πλανῆτες.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ

ΧΡΙΣΤΕ ΠΡΟΗΓΟΥ ΜΟΙ!

Πολλὲς συμφορὲς δοκίμασε τὸ γένος τῶν Ρωμαίων καὶ πολλὲς μαῦρες μέρες κατάπτωσης εἶδε· μὰ οὔτε τὰ δεινὰ ποὺ ἔσπειρε ὁ θεοβύθιστος στόλος τῶν Ἀγαρηνῶν ὅταν ἐπὶ ἑφτὰ χρόνια πολιορκοῦσε τὴν Βασιλεύουσα, οὔτε ὁ ξευτελισμὸς τῆς πορφύρας ἀπὸ τὸν Βούργαρο Κροὺμ Χάν, οὔτε οἱ τρομαχτικὲς ἐπιδρομὲς τῶν Ἄθεων Ρὼς μποροῦσαν νὰ συγκριθοῦν μὲ τὴν μεγάλη ἀπώλεια τῆς δωδεκάτης τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1204. Ἡ Πόλη ἡ θεοφύλαχτη, ἡ χαρὰ τῶν Ρωμαίων, ἔπεφτε στὰ χέρια τῶν Φράγγων. Μὴ μπορῶντας οἱ ὑπερασπιστές της ν' ἀντισταθοῦνε στὴν ὁρμὴ τῶν πολεμιστῶν τοῦ Δόγη τῆς Βενετιᾶς, τοῦ κόντη τῆς Φλάντρας καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῆς Δύσης, ὑποχωρήσανε.

Κι' ὁ αὐτοκράτορας βλέποντας τὸ ἄδοξο τέλος ἔφυγε κι' ἄφησε πίσω του τὴν καταστροφή.

Μέρα σπαραγμοῦ ἡ δωδεκάτη τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1204!

Οἱ πύργοι παραδιδόντανε στὸν ἐχτρό. Κι' ἀπὸ τὶς ὁλάνοιχτες πύλες τῶν κάστρων, ὁρμῶντας σὰν ξωτικὰ σερπετὰ στὴν καινούργια κατάχτηση, οἱ σιδηρόφραχτοι σταυροφόροι ἐκδηλώνανε μ' ἄγριες φωνὲς τὸν ἐνθουσιασμό τους κρατῶντας μαχαίρια πελώρια καὶ θριαμβευτικὰ ὑψώνοντας τὶς στενόμακρες ἱπποτικές τους σημαῖες.

* * *

Παληὸς ἄρχοντας ὁ κὺρ Κωνσταντῖνος Ραοὺλ Δούκας, τιμημένος χρόνια τόρα μὲ τὸν μεγάλο τίτλο τοῦ σεβαστοῦ, στὸ ἄκουσμα τῆς μαύρης εἴδησης δὲν ξωτερίκευσε ταραχὴ οὔτε τρόμο. Βυθισμένος σὲ σκέψεις κουνοῦσε τὸ κάτασπρο κεφάλι του σὰν νὰ ἐπιβεβαίωνε ἔτσι τὴν ἀκρίβεια κάποιας του πρόβλεψης.

Πεσμένη σ' ἁμαρτωλὸ λήθαργο, μ' ἀνίκανους κυβερνῆτες ποὺ περνοῦσαν τὸν καιρό τους σὲ πολυδάπανες διασκεδάσεις, θὰ προσκυνοῦσε σύντομα ξένο ἐξουσιαστὴ ἡ Πόλη.

Κ' εἶχε τόσους ἐχθροὺς ποὺ ὀρεγόντανε τ' ἀγαθά της!

Φώναζε καὶ συμβούλευε ὁ γέρο σεβαστός, μὰ ποιὸς εἶχε διάθεση ν' ἀκούει τὰ φρόνιμα λόγια του!

Θυμωμένος ὁ αὐτοκράτορας τὸν πρόσταξε νὰ κλειστεῖ στὸ ἀρχοντικὸ σπίτι ποὖχαν χτίσει οἱ πρόγονοί του δίπλα στοὺς κήπους τῶν παλατιῶν τοῦ Ὁρμίσδα, ἐκεῖ κοντὰ στὰ γαλανὰ νερὰ τῆς Προποντίδας.

Ἔτσι λησμονημένος ἀπ' ὅλους περνοῦσε ἥσυχη ζωὴ μέσα στὴν ἁρμονία τῆς ἀπομόνωσης.

Δυὸ λούλουδα παραμυθένιας ὁμορφιᾶς σκορποῦσαν τὶς χάρες τῆς νεότητας στὸ σοβαρὸ ἀρχοντόσπιτο.

Ἦταν ὁ Ἀνδρόνικος κ' ἡ Θεοδότη ἀνήψια τοῦ ἄρχοντα, στερνὸ καύχημα τῆς δοξασμένης γενιᾶς τῶν Ραούλ.

Μὰ μεγάλη καταστροφὴ ἦρθε νὰ σβύσει ἐλπίδες, νὰ

πληγώσει ἀνθρώπους ρίχνοντάς τους στὴν γύμνια τῆς ἀθλιότητας.

Οἱ Φράγγοι στὴν Πόλη!

Φωνὲς ἀπόγνωσης, θρῆνοι κι' ὀδυρμοὶ ἀκούονταν παντοῦ.

Κι' ὁ κὺρ Κωνσταντῖνος Ραοὺλ ἐξακολουθοῦσε νὰ κουνεῖ θλιβερὰ τὸ κεφάλι.

* * *

Τὰ χρυσοΰφαντα βῆλα στὴν πόρτα τοῦ ἀρχοντικοῦ κοιτῶνα ἀνοίχτηκαν ἀπότομα. Ταραγμένη ἡ Θεοδότη ὥρμησε μέσα. Ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ θειοῦ της ποὺ τὸν ἔτρωγε κρυφὴ βουβὴ θλίψη.

— Χάνεις τὸν Ἀνδρόνικό σου . . . . μόλις μπόρεσε νὰ πεῖ ξεσπώντας σὲ λυγμούς.

Τὸ παράπονο δὲν ἄφησε τὸ δύστυχο κορίτσι νὰ προχωρήσει.

Ἡ τιμὴ κ' ἡ ἀνάγκη καλούσανε τὸν Ἀνδρόνικο στὸν ἀγῶνα. Καινούργιο φαρμακερὸ χτύπημα στὴν πικραμένη καρδιὰ τοῦ γέρου.

Ὁ ἄρχοντας στήριξε τὸ ζαλισμένο κεφάλι του στὰ δυό του χέρια, προσπάθησε νὰ καταπιεῖ τὸν καϋμό του μὰ δὲν μπόρεσε, δάκρυα βρέξαν τὰ μάτια του.

— Ὁ Θεὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας, ἄρχισε νὰ λέει μὲ φωνὴ σβυσμένη, ἁρμάτωσε τὰ ὄργανα τῆς ὀργῆς του. Δόξα στὄνομά σου, Κύριε, καὶ τιμὴ στὶς ἅγιες Βουλές σου! . .

Στιγμὴ σιωπῆς μεσολάβησε. Ὁ κὺρ Ραοὺλ ἀναστέναξε κι' ἄρχισε νὰ χαϊδεύει τάταχτα μαλλιὰ τῆς ὄμορφης Θεοδότης ποὺ σωριασμένη μπρὸς στὰ πόδια του ἔκλαιγε.

— Ἔννοια σου κόρη μου καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι, ἐξακολούθησε νὰ λέει ὁ γέρος, ἡ δόξα τῶν δικαίων θὰ λάμψει κ' οἱ προστάτες τῶν ἀδυνάτων θὰ δεχτοῦν ἀγγελικὰ στεφάνια θριάμβων στολισμένα μ' ἄφθαρτους μαργαρῖτες.

Αὐτοὶ θὰ ταπεινώσουνε τὸν πολέμιο ποὺ ὕψωσε τὴν σημαῖα τῆς ἁμαρτίας.

Μιλοῦσε ἀκόμη ὁ κὺρ Κωνσταντῖνος Ραοὺλ ὅταν ὁ Ἀνδρόνικος ἦρθε νὰ τὸν ἀποχαιρετίσει.

Ἄστραψε ἡ λεβεντιὰ τοῦ ἀρχοντόπουλου. Ὁ ἄρχοντας σώπασε κ' ἡ Θεοδότη ἔπαυσε πιὰ νὰ κλαίει.

Ντυμένος μὲ σιδερένια στολὴ πολεμιστῆ καὶ βαρυὰ ὁπλισμένος ἔσκυψε μὲ σεβασμὸ καὶ φίλησε τὸ χέρι τοῦ θειοῦ του. Πρόσεξε τὴν ἀδερφή του ποὺ μὲ κλαμμένα κόκκινα μάτια τὸν καμάρωνε ξωτερικεύοντας θαυμασμὸ καὶ γελῶντας τὴν φίλησε. Ὕστερα κάθησε δίπλα της. Ὁ θόρυβος τοῦ παραζαλισμένου πλήθους ἔξω στὸν δρόμο τάραξε τοῦ σπιτιοῦ τὴν γαλήνη.

—Φρόντισα πρῶτα γιὰ τὴν ταπεινωμένη πατρίδα, ἄρχισε νὰ λέει ὁ Ἀνδρόνικος, κ' ὕστερα γιὰ σᾶς. Σ' αὐτήνα δίνω τὴ ζωή μου, σ' ἐσᾶς τὴ σωτηρία.

Γρήγορο ἀκάτι ποὺ τὸ κυβερνοῦν ἀκούραστα χέρια, σᾶς περιμένει ἐδῶ στὸ ἀκρογιάλι. Ἔμπιστός μου ἄνθρωπος θἄρθει νὰ σᾶς συνοδέψει. Παίρνοντάς σας ἀπὸ τὰ νύχια τῆς ὀργῆς θὰ σᾶς ἀφήσει σὲ τόπο ὅπου βασιλεύει ἡ ἡσυχία.

Πάρτε ὅ,τι πολύτιμο βρῆτε πρόχειρο μαζύ σας καὶ σωθεῖτε.

Ὁ ἐχτρὸς ἔρχεται μὲ ὁρμὴ ἀητοῦ πεινασμένου.

Πατέρα μου τρισαγαπημένε, δός μου τὴν εὐλογία σου.

Θάνατο κλείνει ὁ ἀγῶνας, τὸ ξαίρω, μὰ θάνατο ἄξιο γιὰ ἕνα Ραούλ.

Δυὸ φίλοι μου, δυὸ διαλεχτὰ ἀρχοντόπουλα ἦρθαν νὰ μὲ πάρουν. Μὲ περιμένουνε καὶ γρήγορα πρέπει νὰ φύγω μαζύ τους γιὰ τὴ Μεγάλη Ἐκκλησία. Ἐκεῖ ὅσοι βρεθοῦνε θὰ ἐκλέξουνε τὸν καινούργιο ἀρχηγὸ τοῦ κράτους ποὺ ψυχομαχάει τόρα ἀκέφαλο. Αὐτὸς θ' ἀποφασίσει γιὰ τὴν τύχη μας. Πλάϊ στὸ πλευρό του ἢ θὰ ζήσουμε ἢ θὰ πεθάνουμε ὅλοι.

Ὁ γέρο Ραοὺλ ἄκουσε μὲ συγκίνηση τὰ λόγια τοῦ ἀνηψιοῦ του, ἄνοιξε ἕνα πολύτιμο χρυσὸ κουτὶ ποὖχε πάντα κοντά του. Κανεὶς δὲν ἤξαιρε τὶ εἶχε μέσα.

Ὁ ἄρχοντας ἔβγαλε ἕνα μαργαριτοστόλιστο λεπτοδουλεμένο μαχαῖρι.

— Πάρτο κι' ἀγωνίσου, εἶπε, δίνοντάς το στὸν Ἀνδρόνικο. Μ' αὐτὸ τὸ ἁγιασμένο μαχαῖρι οἱ πρόγονοί σου κερδίσανε νίκες καὶ λάμψανε οἱ χάρες τῆς παλληκαριᾶς τους σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση· μ' αὐτὸ ἂς πέσει κ' ἡ ὀργή σου πάνω στοὺς ἐχθρούς σου καὶ τὸ δεξί σου χέρι ἂς βρεῖ κείνους ποὺ μᾶς μισοῦνε.

Πολύτιμος σύμμαχος κρύβεται μέσα στὴ χρυσῆ του λαβίδα· τὸ θαυματουργὸ δόντι τοῦ μεγάλου Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου στρατηλάτη. Ἐν τούτῳ νίκα.

Ὁ κὺρ Ραοὺλ φίλησε στὸ μέτωπο τὸ ἀρχοντόπουλο ποὖχε σηκωθεῖ πιὰ γιὰ νὰ φύγει.

Ἐμψυχωμένη ἀπὸ ἐλπίδες ἀγκάλιασε τὸν ἀδερφό της κ' ἡ Θεοδότη.

—Νὰ οἱ τρεῖς πολεμιστὲς ποὺ θ' ἀναστήσουνε τὴν Βασιλεία, εἶπε, δείχνοντας στὸν θειό της τοὺς τρεῖς ὁπλισμένους καβαλλάρηδες ποὺ ἀπομακρινόνταν. Στὴ μέση εἶναι ὁ Ἀνδρόνικός μας, δεξιά του ὁ Θεόδωρος Δούκας κι' ἀριστερά του ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις. Ἀρχοντόπουλα ξακουσμένα.

— Θεοδότη μου, συμπλήρωσε ὁ γέρο σεβαστός, ἐγὼ πιστεύω πὼς εἶναι οἱ δυὸ Θεόδωροι, ὁ Στρατηλάτης καὶ ὁ Τύρων, οἱ μεγαλοδύναμοι μάρτυρες ποὺ δοξάζει ἡ Πόλη. Δουλικὲς μορφὲς πήρανε γιὰ νὰ βοηθήσουνε τὸν Ἀνδρόνικό μας.

* * *

Γιὰ νὰ σώσει τοὺς δικούς του σὲ τρομερὸ ἄνθρωπο εἶχε

βασιστεῖ ὁ Ἀνδρόνικος. Ὁ Ἀλέξιος Τρίψυχος — ψυχὴ μοχθηρὴ ποὺ μονάχα στὸ χρυσάφι ὑποταζόταν—θὰ ἑτοίμαζε τὸ ἀκάτι τῆς σωτηρίας συνοδεύοντας σὲ ξένους τόπους τὸν ἄρχοντα καὶ τὴν ἀνηψιά του..

Ἀρκετὲς χιλιάδες ὑπερπύρων κατόρθωσε ν' ἀποσπάσει ἀπὸ τὸ πλούσιο ἀρχοντόπουλο θαμπώνοντάς το μ' ἀκριβοπληρωμένες ψεύτικες ὑποσχέσεις.

Ἄλλα ἔλεγε κι' ἄλλα σκεφτόταν ὁ Τρίψυχος. Τὸνειρό του ἦτον νὰ προσφερθεῖ στὴν ὑπηρεσία τοῦ καταχτητῆ.

Ἀνακαλύφτοντας πηγές πλούτου θὰ τὶς παράδινε στοὺς Φράγγους παίρνοντας κι' αὐτὸς σεβαστὸ μερίδιο.

— Εὐλογητὸς ὁ Κύριος ὅτι πεπλούτηκα, ἔλεγε συχνὰ κάνοντας τὸν σταυρό του.

Αἰσχρὸ σχέδιο μελετοῦσε καὶ δὲν δίστασε νὰ τὸ ἐφαρμόσει σὲ λίγο..

Παρουσιάστηκε στοὺς σταυροφόρους ποὺ δὲν εἶχαν παραδώσει ἀκόμα τὴν Πόλη ὁλότελα στὴ λεηλασία, κρατῶντας κατάλογο τῶν πλούσιων ἀρχοντόσπιτων.

Ὕστερα ἀπὸ πολύωρη συμφωνία, κανονίζοντας τὴν ἀμοιβή του, ὁ προδότης ἀνάλαβε τὸ ἔργο του.

Στὶς πρῶτες γραμμὲς τοῦ καταλόγου ποὖχε συντάξει, σημείωσε ὁ ἄκαρδος καὶ τὸ σπίτι τοῦ κὺρ Κωνσταντίνου Ραοὺλ Δούκα.

Καινούργια τρομαχτικὴ ἀπόφαση τοῦ κυρίαρχου, ἀπέλπισε πιὸ πολὺ τοὺς Ρωμαίους.

Ἀπαγορευόταν ἡ φυγὴ στοὺς ὑπόδουλους καὶ κλείστηκαν οἱ πόρτες τῆς Πόλης.

Ἔτσι θὰ σταματοῦσαν τῶν θησαυρῶν τὴ φυγάδευση.

Οἱ ἄρχοντες ποὖχαν συναχθεῖ στὴν Ἁγιὰ Σοφιὰ πήρανε γρήγορες ἀποφάσεις κ' εἶχαν φύγει. Οἱ μεγάλοι προσπαθήσανε ν' ἀναστήσουν τὸν ἡρωϊσμὸ τῶν πολλῶν προτείνοντας ἀντίσταση. Μὰ τὸ ἠθικὸ εἶχε πιὰ πέσει καὶ τὴν φυγὴ σκεφτότανε ὅλοι.

Ἡ ὀχυρὴ Νίκαια δέχτηκε τοὺς φυγάδες.

Ἔτσι κ' οἱ λιγοστὲς ἀνυπόταχτες ὡς τόρα περιοχὲς τῆς Πόλης ἀναγκάστηκαν νὰ προσκυνήσουν τὸν Φράγγο.

* * *

Ἕνα παιδόπουλο χτύπησε τὴν πόρτα τοῦ ἀρχοντικοῦ τῶν Ραούλ.

Ἔδωσε βιαστικὰ κάτι κ' ἔφυγε τρέχοντας. Σὲ λίγο ὁ πορτάρης παρουσιάστηκε στὴν Θεοδότη καὶ προσκυνῶντάς την τῆς ἔδωσε ἕνα γράμμα.

Περίεργη τὸ ἄνοιξε κι' ἄρχισε νὰ διαβάζει :

Στὴν ὄμορφη ἀρχοντοπούλα ποὺ εὐτύχησα νὰ ὑπερασπιστῶ κάποτε καὶ ποὺ δὲν ξαίρω τὄνομά της, προσφέρνω τὶς πιστές μου ὑπηρεσίες. Ἔρχουμαι μὲ καρδιὰ λεονταριοῦ ν' ἀγωνιστῶ καὶ νὰ σώσω.

Γκουΐντο.

Ποιὸς ἦταν αὐτὸς ποὺ προσφερόταν μὲ τόση προθυμία στὶς μαῦρες ἐκεῖνες ὧρες, ἐπιμένοντας νὰ ρίξει σὲ κίνδυνο τὴ ζωή του γιὰ δυὸ ψυχὲς ἀπροστάτευτες ;

Ἕνας ἀληθινὸς ἐρωτεμένος ἱππότης, ὁ Γκουΐντο Ρόσσι, μοναχογιὸς κάποιου πλούσιου Γενοβέζου, ἄρχοντα τοῦ Γαλατᾶ.

Ὅλος ὁ κόσμος τὸν θαύμαζε γιὰ τὰ πολλά του χαρίσματα καὶ τοὺς εὐγενικούς του τρόπους. Πρωτοστατοῦσε στὰ κυνήγια καὶ στὰ δύσκολα παιχνίδια τοῦ Τζυκανιστήριου· διακρινόταν στὶς κονταρομαχίες καὶ στὰ ἐπικίνδυνα γυμνάσματα τοῦ σπαθιοῦ.

Ὑψηλός, μὲ πλούσια καστανὰ μαλλιά, μὲ μάτια ποὺ ἀχτινοβολοῦσαν ἀνήσυχα δίνοντας ζωὴ στ' ὄμορφο σιταρόχρωμο πρόσωπό του, ἀνάγκαζε πολλὲς καρδιὲς εὐαίσθητες νὰ χτυποῦν ἄταχτα.

Τὸ πέρασμά του ἀπὸ τοὺς στενοὺς δρόμους τῆς Πόλης ἦταν πέρασμα θριαμβευτῆ. Ἀμέτρητα κορίτσια εἶχε σκλαβώσει ἡ κρυφὴ ἀγάπη.

Αὐτὸν περιμένανε καὶ σ' αὐτὸν νὰ δοθοῦν λαχταρούσανε.

Ἐρωτικὰ παιχνίδια δὲν ἱκανοποιούσανε πιὰ τὸν Γκουΐντο κ' οἱ τρέλλες τῆς ζωῆς δὲν τὸν ἐλκύανε. Εἶχε συνδεθεῖ ψυχικὰ μὲ τὴν ὄμορφή του ἀρχοντοπούλα τὴν Θεοδότη καὶ μπρὸς στὴν ἀληθινὴ ἀγάπη σβύνουν οἱ ψεύτικες.

Ἦταν νύχτα καὶ τὸ χρυσολαμπρόδρομο φεγγάρι σκορποῦσε ἄσωτα τὸ φῶς του στὸ οὐράνιο σφαίρωμα. Μεγάλη γιορτὴ εἶχε συγκεντρώσει πολὺ κόσμο στὴ Βλαχέρνα.

Ἡ ἀνηψιὰ τοῦ γέρο Ραοὺλ εἶχε πάει ἀπὸ τοὺς πρώτους.

Ὕμνοι καὶ προσευχὲς στὴν θαυματουργὴ Θεοτόκο ἀκουόνταν ἀπὸ παντοῦ.

Ἀργὰ γύριζε ἀπὸ τὴν πολύωρη κουραστικὴ ἀκολουθία ἡ Θεοδότη καβάλλα σ' ἕνα κάτασπρο ἄτι.

Δυὸ εὐνοῦχοι περπατῶντας δίπλα της τὴν συντροφεύανε.

Τρεῖς τέσσερις γιγαντόσωμοι ἄντρες πλησιάσανε τὴν συνοδεία προστάζοντας τὸ κορίτσι νὰ τοὺς ἀκολουθήσει. Οἱ εὐνοῦχοι ἀντιταχτήκανε μὰ τίποτα δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ κάνουν ἂν δὲν περνοῦσε τυχαῖα κείνη τὴ στιγμὴ ὁ Γκουΐντο Ρόσσι.

Μπρὸς στὴν ἀνυπόφορη θέα τῆς αἰσχρῆς ἐπίθεσης, τὸ ἀρχοντόπουλο ἀγρίεψε. Ἔκανε νὰ βγάλει ἀπὸ τὴ θήκη τὸ σπαθί του προφέροντας τρομερὰ λόγια. Στὴ στιγμὴ οἱ ἄγνωστοι γίνανε ἄφαντοι.

Ὁ Γκουΐντο πλησίασε τὴν ταραγμένη ἀρχοντοπούλα — οἱ εὐνοῦχοι τὸν παρακολουθούσανε μ' ἀνοιχτὸ στόμα — ἔσκυψε καὶ φίλησε μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι της.

— Δέσποινά μου, εἶπε χαϊδευτικά, πρόσταξέ με σὰν σὲ σκλάβο σου· θὰ σ' ἀκολουθήσω ὅπου κι' ἂν μοῦ πεῖς. Ἄγρυπνος φύλακας εἶναι τὸ σπαθί μου, ἀκλόνητος προστάτης τὸ πολεμόχαρο χέρι μου.

Τὸ στῆθος τῆς Θεοδότης ἀνεβοκατέβαινε ἀπότομα ἀπὸ τὴν τρομάρα.

Εὐχαρίστησε τὸ ἀρχοντόπουλο παρακαλῶντάς το νὰ τὴν συνοδέψει ὡς τὸ σπίτι της.

Βλέποντάς την κατάματα ὁ Γκουΐντο θαύμασε τὴν ὀμορφιά της.

Κ' οἱ δυὸ κάτι αἰσθάνθηκαν νὰ γεννιέται μέσα τους τότε.

Τὸ σπέρμα τῆς ἀγάπης, σιγὰ σιγὰ γιγαντώθηκε ἑνώνοντας τὶς ψυχές τους.

Εἶχε περάσει χρόνος κ' οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι δὲν εἶχαν ξανὰ συναντηθεῖ.

Ἡ Θεοδότη ἔδειξε τὸ γράμμα τοῦ Γκουΐντο στὸν κὺρ Ραούλ, τοῦ ἐξιστόρησε τὴν αἰτία τῆς γνωριμίας ποὺ διατηροῦσε ὡς τότε μυστικὴ κι' ἀναστενάζοντας :

— Ἄρχοντα καὶ κύριέ μου, εἶπε δισταχτικά, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ σοῦ πῶ κ' ἐγὼ κάτι. Ἡ ἐπιείκειά σου ἂς μὲ συχωρέσει.

Ὁ γέρο σεβαστὸς εἶδε μὲ καλωσύνη στὰ μάτια τὴν ἀνηψιά του σὰν νὰ ἐκδήλωνε ἀπορία.

— Εἶναι Φραγγόπουλο καὶ σ' ἐχθρικὸ γένος ἀνήκει· μὰ αὐτὸ δὲν μπόρεσε νὰ ἐμποδίσει τὴν καρδιὰ μιᾶς Ρωμαίας... Σὰ φλόγα τὸ πάθος τυραννεῖ τὴν καρδιά μου . . . Προσπαθῶ νὰ ξεχάσω μὰ πολεμῶ ἀνώφελα. . .

Ὁ κὺρ Ραοὺλ κατάλαβε τὶ τρέχει.

Ἀπ' ὅσα εἶχε ἀκούσει ὁ ἄρχοντας ἐχτίμησε πολὺ τὸν Γκουΐντο.

— Ὁ Κύριος ἂς στερεώνει τοὺς γενναίους καὶ ἀγγελόκαρδους ποὖναι τόσο λίγοι στὸν κόσμο, εἶπε ὁ γέρος.

Καὶ χαϊδεύοντας τὰ πλούσια μαλλιὰ τῆς ἀνηψιᾶς του

— Τ' ὄνειρό σου θ' ἀνθίσει, πρόσθεσε, κι' ὁ Θεὸς θὰ μᾶς σώσει . .

Φωνὲς καὶ θρῆνοι διακόψανε τὸν ἄρχοντα.

Ἡ Θεοδότη πλησίασε στὸ παράθυρο γιὰ νὰ διεῖ τὶ συμβαίνει.

Ὁ Γκουΐντο μαζὺ μὲ δυό του συντρόφους ἐρχόταν. Ἦταν ντυμένοι μὲ τὶς ἀλυσιδωτὲς σιδερένιες στολὲς τοῦ πολέμου· Κρατοῦσαν τρομαχτικὰ μαχαίρια καὶ μακρυὲς λόγχες.

Ἡ ὄψη τους ἀπέλπισε τὸν ταραγμένο λαό.

Τοὺς πῆραν γιὰ σταυροφόρους.

Ἔτσι οἱ τρεῖς πολεμιστὲς σιωπηλοὶ σταθήκανε μπρὸς στὴν πόρτα τοῦ ἀρχοντόσπιτου τοῦ Ραούλ.

* * *

— Νὰ ἡ κιβωτὸς τοῦ πλούτου !

εἶπε κλείνοντας τὸ ἕνα μάτι ὁ Ἀλέξιος Τρίψυχος, ἐνῶ ὁ δείχτης τοῦ χεριοῦ του ξεχώριζε ἀπὸ μακρυὰ τὸ σπίτι τοῦ Ραούλ. Πολλοὶ σταυροφόροι τὸν ἀκολουθοῦσαν.

Κοντός, μὲ κόκκινα μαλλιὰ κ' εὐλογιασμένο πρόσωπο ἦταν παντοδύναμος ὁ προδότης. Πλησίασε τὸν Γκουΐντο καὶ γέλασε δυνατὰ βλέποντάς τον στὰ μάτια.

— Ἄνοιξέ μας τὸν Παράδεισο, σύμμαχε τῶν Ρωμαίων, εἶπε, καὶ γέλασε πιὸ πολύ.

Τὸ περήφανο ἀρχοντόπουλο δὲν μπόρεσε ν' ἀνεχτεῖ τὸν ἐμπαιγμό.

Σὰν ἀστραπὴ τὸ χέρι του ἔχωσε στὸ στῆθος τοῦ κακούργου ἀσχημάνθρωπου ἕνα πελώριο μαχαῖρι.

Ὁ Τρίψυχος ἔπεσε κάτω πλέοντας στὸ αἷμα.

Τρομερὲς βρυσιὲς πρόφερνε καὶ στὸ χέρι του κρατοῦσε σφυχτὰ ἀκόμη τὸν κατάλογο τῶν πλούσιων σπιτιῶν ποὖχε συντάξει.

Ὁ Γκουΐντο ἦταν σὲ κίνδυνο.

Ἀγριεμμένοι οἱ σταυροφόροι ἑτοιμαζόντανε νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον του.

Τοὺς μίλησε στὴ γλῶσσα τους.

Δείχνοντας τὸ οἰκόσημό του ποὺ φάνταζε στὴν ἀσπίδα του, ἀνάφερε ἕνα ἕνα τὰ κατορθώματα τοῦ δοξασμένου σπιτιοῦ

τῶν Ρόσσι ποὺ δούλεψε σαράντα χρόνια γιὰ νὰ θεμελιώσει τὴν δύναμη τῆς Ἰτάλιας στοὺς λιμένες τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ κατάληξε λέγοντας πὼς ἡ ψυχή του δὲν ἀνεχόταν νὰ βλέπει τοὺς ἀδερφούς του ποὺ μὲ τὸ αἷμα τους ὑποτάξανε τὴν Πόλη, ν' ἀκολουθοῦνε ἕνα αἰσχρὸ Γραικὸ προδότη.

Οἱ ἐρεθισμένοι ἱππότες ἀρχίσανε νὰ συνέρχουνται.

Μήπως οἱ ἴδιοι δὲν μποροῦσαν νὰ βροῦν ταγαθὰ ποὺ θησαύριζε ἡ κατάχτησή της; Ξεχάσανε τὸν Τρίψυχο καὶ συμπαθήσανε τὸν Γκουΐντο.

Ὁρκίστηκαν πὼς δὲν θὰ τὸν πειράξουν.

Τὸ ἀρχοντόπουλο δὲν περίμενε τόσο γρήγορη ἐπιτυχία. Ὑποσχέθηκε νὰ παραδώσει στὴ διάθεσή τους τὸ πλούσιο σπίτι μὲ τὸν ὅρο ὅμως νὰ σώσει δυὸ συγγενικά του πρόσωπα ποὺ βρίσκονταν μέσα.

Πρόθυμοι οἱ σταυροφόροι ἐπιτρέψανε στὸν Γκουΐντο ὄχι μονάχα τὸν γέρο Ραοὺλ· μὲ τὴν ἀνηψιά του νὰ σώσει μὰ κι' ὅ,τι πολύτιμο βρεῖ πρόχειρο στὸ συγγενικό του ἀρχοντόσπιτο νὰ πάρει.

Χρυσὲς ἐλπίδες ἀνάτελναν.

— Νῦν ἥλιος μετὰ νέφος, νῦν ἔαρ μετὰ χειμῶνος κατήφειαν, ἔλεγε ὁ κὺρ Κωνσταντῖνος Ραοὺλ Δούκας ἐκφράζοντας τὴν ἄμετρη χαρά του.

Ὁ Ἀνδρόνικός του, καθὼς εἶχε μάθει, πρῶτος μέσα στ' ἀρχοντόπουλα, εἶχε ὀνομαστεῖ παρακοιμώμενος τοῦ καινούργιου αὐτοκράτορα. Καὶ αὐτοκράτορας τῶν Ρωμαίων ποιὸς εἶχε τὴν τύχη νὰ γίνει;

Μέσ' στὴν Ἁγιὰ Σοφιὰ ὅλων ἡ προσοχὴ στράφηκε σὲ δυὸ δοξασμένα ζπαλληκάρια: τὸν Θεόδωρο Δούκα καὶ τὸν Θεόδωρο Λάσκαρη.

Προτιμήθηκε ὁ δεύτερος. Ταινιώθηκε μὲ τὸ μαργαριταρένιο στέμμα καὶ φόρεσε τὰ πορφυρὰ χρυσοκεντημένα πέδιλα τῶν ἰσαποστόλων.

Τὶ τιμή! Κ' οἱ δυὸ ὑποψήφιοι ἦσαν πιστοὶ φίλοι τοῦ Ἀνδρόνικου.

Ἐχτὲς ἀκόμη ἁπλὸ ἀρχοντόπουλο τὸν πῆρα καὶ φύγανε.

Σήμερα κ' οἱ τρεῖς, μεγάλοι καὶ τρανοί, ὀργανώνανε τὸ νεογέννητο κράτος τῆς Νίκαιας.

Ξημέρωνε.

Ἕνα ἀκάτι περίμενε τοὺς εὐτυχισμένους φυγάδες στὸ ἀκρογιάλι, κοντὰ στὰ παληὰ κάστρα τοῦ Θεοφίλου.

Ἡ σκλαβωμένη Πόλη ἦταν παραδομένη σὲ ὕπνο ποὺ τὸν ταράζανε κάθε λίγο θρῆνοι ἄγρυπνων ἀπελπισμένων.

Ὁ Γκουΐντο μπῆκε στὸ ἀκάτι καὶ μόλις ἑτοιμάστηκε νὰ πιάσει τὰ κουπιὰ ἐμψυχωμένος ἀπὸ τὰ ρόδινα κάλλη τῆς ἐλπιδοφόρας αὐγῆς ποὺ καθρεφτιζόνταν στὰ ἥσυχα νερὰ τῆς Προποντίδας, ἄφησε νὰ φύγει ἀπὸ μέσα του μαζὺ μ' ἕνα στεναγμὸ καὶ μιὰ φράση ἐπίκλησης:

Χριστὲ προηγοῦ μοι!

Φράγγος αὐτὸς ποῦ πήγαινε; πῶς τολμοῦσε ν' ἀντικρύσει τοὺς ἐρεθισμένους Ρωμαίους; Ἡ ἀγάπη νικᾶ. Ἔχοντας τὴν Θεοδότη κοντά του ἀψηφοῦσε τὸν κίνδυνο. Τὸ γελαστὸ πρόσωπό της διάλυε τοὺς δισταγμούς του.

Κ' ἐνῶ τὸ ἀκάτι πιὰ προχωροῦσε, ὁ κὺρ Κωνσταντῖνος Ραοὺλ Δούκας παίρνοντας τὸ χέρι τοῦ Γκουΐντο καὶ τῆς Θεοδότης κ' ἑνώνοντάς τα, τἄσφιξε μέσ' στὰ δικά του γέρικα χέρια.

—Εἴησαν τὰ ἔτη ὑμῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ, εὐχήθηκε μὲ φωνὴ τρεμάμενη.

Κι' ἀτενίζοντας στὰ χιονισμένα βουνὰ τῆς Βιθυνίας, πρόσθεσε:

— Καὶ σύ, Ἀνδρόνικε, ὡς ἐν νάμασιν ὠκεανείοις λουσάμενος, ἥλιος χαριέστερος ἡμῖν νῦν ἀνάτειλον.

Γ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑΣ

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΝ 13° ΚΑΙ 14° ΑΙΩΝΑ

MEVLÂNA - YUNUS EMRE - SEYRANÎ

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΠΕΚΤΑΣΗΔΕΣ

Ἡ κίνηση ποὺ παρατηρεῖται τελευταῖα, στὴν Τουρκία, γιὰ μιὰν ὁριστικὴ ἀποτίναξη τοῦ ἀραβοπερσικοῦ ζυγοῦ ποὺ ἐβάρυνε αἰῶνες τώρα στὸν τράχηλο τῆς γλώσσας καὶ γιὰ μιὰν ἐπιστροφὴ πρὸς τὶς ἁγνὲς πηγὲς τῆς γλώσσας αὐτῆς, ὁδηγεῖ ἀναγκαστικὰ τὸν κάθε μελετητὴ πρὸς τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἡ λαϊκὴ ποίηση, ἀπ' ὅπου ἀναβλύζει, γεμάτη ὑγεία καὶ δροσιά, ἁπλῆ, ἀληθινὴ καὶ ἀμάλαγη, ἡ καθάρια τουρκικὴ γλῶσσα.

Τὸ τουρκικὸ δημοτικὸ τραγοῦδι δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς ἀνώνυμους âşık, τοὺς ἐρωτεμένους λυράρηδες, τρουβαδούρους τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ γυρνοῦσαν τὰ χωριὰ καὶ τραγουδοῦσαν στίχους τῆς ἔμπνευσής των στὰ κονάκια τῶν προὐχόντων καὶ στὰ χάνια. Τὰ γνωστότερα τοῦ εἴδους αὐτοῦ στὴν Τουρκικὴ φιλολογία, εἶνε τὰ ἐπικολυρικὰ τοῦ «Μπατὰλ Γαζῆ», τοῦ «Ἀσὶκ Κερὲμ» καὶ τοῦ «Ἀσὶκ Γκαρίπ». Ἀνάγονται στὸν 11ο, 12ο καὶ 13ο αἰῶνα. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ χάσανε τὴν ἀρχική τους μορφὴ καὶ μεταβλήθηκαν σὲ παραμύθια. Ἕνα ἀπὸ τὰ γνωστότερα δημιουργήματα τῆς Τουρκικῆς λαϊκῆς μούσας εἶναι καὶ ὁ «Κιόρογλου», ἕνας ἥρως ἀπὸ τὴν Σεβάστεια, τοῦ ὁποίου ἡ ζωή, χάρις στὴν ποιητικὴ φαντασία, γίνεται παραμυθένια. Σὲ πολλὰ σημεῖα ξαφνίζει τὸν ἀναγνώστη ἡ ὁμοιότητα τοῦ ἔπους αὐτοῦ μὲ τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα.

Ὁ Κιόρογλου κατέκτησε τὴ λαϊκὴ ψυχή. Ἔχει ἕνα ἄλογο γιγαντόσωμο «ποὺ κάνει σὰν ἀλεῦρι τὸν κάθε βράχο ποὺ θὰ πατήσῃ». Γυρίζει ὅλη τὴ χώρα πολεμῶντας ἡρωϊκά. Δοξάζεται. Τὸ ἔπος τελειώνει μὲ τὴ μονομαχία τοῦ Κιόρογλου μὲ ἕνα ξανθὸ παλληκάρι. Τὸ μόνο ποὺ τὸν νίκησε καὶ τὸν ἔβαλε κάτου. Ὅμως τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ἄγνωστος νικητὴς τραβᾶ τὸ σπαθί του γιὰ νὰ τὸν σφάξῃ, ὁ ἥρωας ἀναγνωρίζει τὸ δαμασκηνὸ σπαθὶ ποὺ εἶχεν ἀφήσει ὁ ἴδιος στὴ γυναῖκα του μὲ τὴν παραγγελία νὰ τὸ δώσῃ τοῦ γυιοῦ του ὅταν μεγαλώσῃ. Ἔτσι γίνεται ἡ ἀναγνώρισῃ πατέρα καὶ γυιοῦ καὶ τὸ τέλος τοῦ δημοτικοῦ ἔπους.

Κάθε ἐπαρχία τῆς Ἀνατολῆς εἶχε τὰ δικά της δημοτικὰ τραγούδια. Πολλὰ ἀπὸ τὰ λιανοτράγουδα αὐτὰ εἶνε ἀληθινὸς θησαυρὸς τῆς λαϊκῆς θυμοσοφίας. Σὰν κι' αὐτὸ π. χ. ποὺ λέει μιὰ νύφη φεύγοντας ἀπὸ τὰ πεθερικά της :

Φεύγω πιὰ ἀπὸ τὰ χέρια σας
τὴ γλῶσσα σας γλυτώνω
ποὺ μ' ἐποτίσατε χολὴ
καὶ πίκρες, ἕνα χρόνο.

Καὶ πάπια ἀκόμα ἂν ἤμουνα
μὲ πράσινο κεφάλι,
ἀπὸ τὴ λίμνη σας νερὸ
δὲν πίνω, ἡ δόλια, πάλι.

Σκῦψτε βουνὰ γιὰ νὰ διαβῶ,
ὄρη γιὰ νὰ περάσω. . .

Καὶ σὰν κι' αὐτὸ τοῦ «Χωρισμοῦ» ποὺ ἕνα δίστιχό του εἶνε ἄξιο νὰ σταθῆ πλάϊ σὲ στίχους τοῦ ὀνομαστότερου λυρικοῦ :

«Ἂν τὰ ὄρη αὐτὰ δὲν ὑπαρχαν, καὶ τῶν ἀνθιῶν ὁ μαραμός,
κι' ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ θάνατος, βουλὴ Θεοῦ, κι' ὁ χωρισμός . .»

Ὅμως ἡ δημοτικὴ ποίηση δὲν ἐμπνέονταν μονάχα ἀπὸ αἰσθήματα σὰν τὴν ἀγάπη, τὸν πόνο, τὴ νοσταλγία. Πολλὰ γεγονότα ἱστορικὰ τῆς ἐποχῆς γίνονταν τραγούδια καὶ ζοῦσαν ἐπὶ αἰῶνες στὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Μιὰ τουρκικὴ φυλὴ ἀπὸ 1500 καβαλλάρηδες, ὁδηγεῖ ἕνα κορίτσι του, νύφη. Ἡ πομπὴ περνάει ἕνα γεφῦρι ἐπάνω στὸν Ἅλυν ποταμό. Τὸ γεφῦρι γκρεμᾶ καὶ ἡ νύφη, τὸ κορίτσι τῆς φυλῆς, ἡ φύτρα τοῦ τόπου, πνίγεται στὸ ρέμα. Τὸ λαϊκὸ τραγοῦδι, σὲ ὡραίους τροχαίους, εἶναι, στὸ πρωτότυπο, θαῦμα συγκινητικῆς ἁπλότητος. Ἂς ἰδοῦμε τὴν ὠχρή του μετάφραση :

Τὸ γεφῦρι ὡς κάμαν νὰ διαβοῦν, ἐγκρέμισε.
Χίλιοι πεντακόσιοι τόσοι καβαλλάρηδες
πέσανε στὸν ποταμό, χάθηκαν στὸ ρέμμα.
Πάει ἡ φύτρα ἡ πειὸ γερή, τσάκισε, τῆς χώρας.
Ποταμέ, τὶ ἔκανες τὴ λιγερὴ νυφοῦλα
μὲ τὰ ροδομάγουλα, καὶ τὰ διπλᾶ γιορντάνια
ποῦνε πέντε σπιθαμές, πέντε κάτια ἀσῆμι ; . .

Τῶν νυχιῶν της ὁ κινᾶς ἔσβυσεν, ἐχάθη.
Χάλασε τὸ βάψιμο τῶν γλυκῶν ματιῶν της.
Στὸν παράδεισο, ἄραγε, σκάφτηκε τὸ μνῆμα
ποὺ τὸ φιλντισένιο της θὰ δεχθῆ κορμάκι ;
Ποταμέ, τί ἔκανες τὴ λιγερὴ νυφοῦλα,
μὲ τὰ ροδομάγουλα καὶ τὰ διπλᾶ γιορντάνια,
ποῦνε πέντε σπιθαμὲς πέντε κάτια ἀσῆμι ;

Ἡ γλῶσσα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν εἶνε, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, ἡ καθαρὴ τουρκικὴ γλῶσσα. Ἡ ἐπίδραση τῆς ἀραβικῆς καὶ τῆς περσικῆς, πρὸ πάντων τῆς τελευταίας, στὴν τουρκικὴ ποίηση, ἄρχισε νὰ ἀναφαίνεται στὶς ἀρχὲς τοῦ 13ου αἰῶνα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σελτσουκίδου Σουλτάνου Ἀλαεττίν. Αὐτὸς προσεκάλεσε στὴν αὐλή του ἕνα μουσουλμᾶνον σοφὸν ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, τὸν Μπαχαεττὶν Βελέτ. Ὁ γυιὸς αὐτοῦ, εἶνε ὁ περίφημος Δζελαλεττὶν Ρουμῆ, ὁ ἐπιλεγόμενος Μ ε β λ α ν ᾶ, ἱδρυτὴς τοῦ τάγματος τῶν Μεβλεβήδων καὶ εἰσηγητὴς τῆς ἀραβοπερσικῆς στὴν τουρκικὴ γλῶσσα. Σὲ ἡλικία 25 χρονῶν ὁ Μεβλανᾶ (1232 μ. Χ.) δίδασκε νομικὰ καὶ φιλοσοφία στὴν τότε πρωτεύουσα, τὸ Ἰκόνιο. Ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὸν γυιό του Σουλτὰν Βελέτ, ἀρχίζει ἡ ποίηση τῶν Ντιβάν, ἡ ποίηση ποὺ γράφηκε στὴν πομπώδη ἐπίσημη γλῶσσα τῆς κατόπιν Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ ποίηση ποὺ κράτησε κατόπιν ἐπὶ ἓξ αἰῶνας τὰ σκῆπτρα στὴν Τουρκικὴ φιλολογία καὶ ποὺ ἀνέδειξε μεγάλους ποιητὰς σὰν τὸν Φουζουλῆ, τὸν Μπακῆ, τὸν Νεφῆ, τὸν Νεδίμ.

Ὁ Μεβλανᾶ γεννήθηκε στὴ Ντέλχη τῶν Ἰνδιῶν στὰ 1207 (604 τῆς Ἐγείρας). Πολὺ μικρὸς γύρισε τὴν Περσία, τὴ Μεσοποταμία, τὴ Συρία καὶ κατέληξε, νέος ἀκόμη, στὸ Ἰκόνιο, ὅπου πέθανε σὲ βαθύτατο γῆρας. Ἡ ποίησή του ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τοῦ μυστικισμοῦ. Ἡ γλῶσσα του καθαρῶς ἰνδοπερσικὴ στὶς ἀρχές, μεταμορφώθηκε στὸ κρᾶμα

μὲ τὴν ἀφθονία τῶν ἀραβοπερσικῶν στοιχείων καὶ ἔγινε τὸ θεμέλιο τῆς ἐπίσημης κατόπι γλώσσας καὶ φιλολογίας. Τὸ ὡραιότερο ἔργο του εἶνε τὰ φιλοσοφικὰ «ρουμπαγιάτ» (Τετράστιχά) του γραμμένα στὴν ἰνδοπερσικὴ γλῶσσα. Ἰδοὺ δύο ἀπὸ αὐτὰ : τὰ ἀρ. 1 καὶ ἀρ. 89 :

Ξένο μὴ μὲ νομίζετε· εἶμαι κ' ἐγὼ δικός σας.
Τὸ σπῆτι μου ζητῶ κ' ἐγὼ νἀβρῶ μέσ' στὸ χωριό σας.
Ἐχθρὸς ἐγὼ κι' ἂν φαίνομαι, δὲν εἶμαι ἐχθρὸς ὡς τόσο.
Εἶμαι ἀπὸ ράτσα τούρκικη, ἂν καὶ ἰνδικὰ ὁμιλῶ σας.

Ἡ Ἀγάπη μου, ποὺ ταῖρι της δὲν εἶνε μέσ' στὸν κόσμο,
μοῦ ζήτησε νὰ παίξουμε «μονὰ-ζυγὰ» μιὰ μέρα.
«Τί θές, μοῦ λέει, μονὸ ἢ ζυγό ;» Κ' ἐγὼ τῆς ἀποκρίθην :
«Ζυγὸς μαζύ σου καὶ μονὸς μέσα σ᾽ὅλον τὸν κόσμο».

Ὁ Μεβλανὰ ἔγραψε καὶ μικτοὺς τουρκοπερσικοὺς στίχους:

Mâhest nemîdanem hursîd ruhat yâ ne
Bu ayrılık oduna nîce ciğerim yane.

Τὸ δίστιχο αὐτὸ ἔχει τὸν πρῶτο στῖχο σὲ καθαρὰ περσικὴ καὶ τὸν δεύτερο σὲ καθαρὰ τουρκικὴ γλῶσσα. Εἶνε ἕνα δεῖγμα τῆς εὐχέρειας μὲ τὴν ὁποία ὁ ποιητὴς μεταχειρίζονταν τὶς δύο αὐτὲς γλῶσσες καὶ σὰν μιὰ ὥθηση πρὸς τὴν χρῆσι τοῦ γλωσικοῦ κράματος ποὺ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖται ἀπὸ αὐτόν.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν προσπάθεια τοῦ Μεβλανὰ στὴ δημιουργία μιᾶς ἐπίσημης σχολαστικῆς γλώσσας, ἕνας ἄνθρωπος, τυφλὸς δερβίσης ποὺ ὑπηρετοῦσε σαράντα χρόνια (τὸν 14ο αἰῶνα) σὰν ὁ τελευταῖος διάκονος ἑνὸς ἀσκητικοῦ μοναστηριοῦ (τεκκέ), στὴ Μπολοῦ, ἔδινε στὴ λαϊκὴ Μοῦσα τὰ φτερὰ ποὺ θὰ τὴν ἔφερναν πάλι σὲ ὕψη καὶ ἔγινε ὁ

ἱδρυτὴς ἄλλης ποιητικῆς παράταξης, αὐτῆς ποὺ ἀκολούθησε, ἀντίθετα μὲ τὴν ψεύτικη γλῶσσα τῶν ποιητῶν τοῦ Ντιβάν, τὸ παρθένο μονοπάτι τῆς καθάριας τουρκικῆς γλώσσας. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε ὁ Yunus Emre. Πανθεϊστὴς ὁ ἴδιος, ἔφερε στὴν τουρκικὴ ποίηση τὸ στοιχεῖο τοῦ νεοπλατωνισμοῦ καὶ δημιούργησε τὸν ἰσλαμικὸ νεοπλατωνισμό. Ἡ ποίηση καὶ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ Γιονοὺς Ἐμρὲ βρῆκαν μιμητὰς καὶ ὀπαδούς. Χάρις σ' αὐτὸν ἡ δημοτικὴ ποίηση ἀπόκτησεν ἀτομικότητα καὶ ἔδωσε στὰ τουρκικὰ γράμματα λαμπρὰ δείγματα.

Νὰ ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ τραγούδια τοῦ πανθεϊστὴ τυφλοῦ δερβίση τῆς Μπολοῦ :

Μιὰ καρδιὰ μοῦδωκε ὁ Θεὸς καὶ πῶς νὰ μὴ θαυμάσης.
Εἶνε στιγμὴ ποὺ εὐθυμεῖ κ' εἶνε στιγμὴ ποὺ κλαίει.
Μιὰ λέει ἀξήγητα καὶ μιὰ σωπαίνει καὶ δὲ λέει.
Μιὰ στῆς ἀμάθειας τὰ πηχτὰ σκοτάδια κονακεύει
θαρρεῖς δὲ βλέπει τίποτε, τίποτε δὲ γυρεύει.
Μιὰ στῶν τζαμιῶν τὶς κρῦες αὐλὲς τὸ μέτωπό της σέρνει
καὶ μιὰ πάλι στὶς Ἐκκλησιὲς τὰ βήματά της φέρνει
διαβάζει τὸ Εὐαγγέλιο κ' ἐκεῖ καλογερεύει . .

Ἕνας κλάδος τῆς σχολῆς τοῦ Γιονοὺς Ἐμρὲ εἶνε ἡ Μπεκτασικὴ ποίηση. Οἱ ποιηταί της, ὅλοι ἀσκηταὶ τοῦ τάγματος τῶν μπεκτασήδων, ἔγραψαν ὡραίους στίχους τυλιγμένους στὸ πέπλο τοῦ μυστικισμοῦ καὶ τῆς ὡραιοπαθείας. Ἡ θεοποίηση κάθε ὡραίου (κρασί, γυναῖκα, τραγοῦδι, ἔρως, θυσία) εἶνε τὸ θεμέλιο τῆς ποιητικῆς των θρησκείας. Δὲν μοῦ μένει χῶρος γιὰ νὰ ἐπεκταθῶ στὸ εἶδος αὐτό, ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον, τῆς τουρκικῆς ποίησης τοῦ μεσαίωνα. Θὰ παραθέσω ἐδῶ ἕνα δεῖγμα, παρμένο ἀπὸ τὰ Λυρικὰ τοῦ Seyranî ποὺ ἀρχίζει μὲ τὸ περίφημο δίστιχο :

Hak yoluna gidenlerin
asâ olsam ellerine. . .

καὶ ζητῶντας, πάλι, τὴν ἐπιείκεια τοῦ ἀναγνώστη γιὰ τὴ μετάφραση τους :

Νἄημουν ραβδὶ στὸ χέρι αὐτῶν
ποὺ πᾶν στοῦ Θεοῦ τὸ δρόμο.
Τοῦ νηστευτὴ νάμουν ἡ ἐληὰ
καὶ τὸ πασχαλινό του.

Τεχνίτη νἄμουν παραγυιὸς
θὰ στένευαν τὰ πλάτη.
Τὰ δστά μου χτένια νἄφκιαναν
γιὰ τὰ μαλλιά τῆς κόρης!

Θυσίας σφαχτάρι νἄπεφτα
νὰ καίαν τὰ κόκαλά μου
Τὴ σκόνη μου νὰ σκόρπιζαν
στ' ἀγέρια τῆς ἀγάπης!

Ἁγίων ἐγγόνια εἴμαστε,
γιγαντοδέντρου σπόρος.
Ὅπλο νἄμουν στὴ μέση αὐτῶν
ποὺ πολεμοῦν τὸν Ἄθεο!

Στὸ Θεὸ μπρὸς εἶσαι, ὦ Σ'ειρανῆ,
ὕψωσε τὸ δάχτυλό σου.
Μιὰ στάλα νἄμουν ποταμοῦ
ποὺ πάει πρὸς τὰ πελάγη!

ΒΑΣ. ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ

Τοῦ βιβλίου τούτου ἡ ἐκτύπωση τέλειωσε, στὶς ἑφτὰ τοῦ Δεκέμβρη χίλια ἐννιακόσια τριάντα δυό, στὸ τυπογραφεῖο Κεφαλίδη, Γαλατᾶ, Πόλη.

Ἡ ὀρθογραφία κάθε κομματιοῦ ἀνήκει στὸν συγγραφέα του.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Τῆς ταιριάζει ἀληθινὰ ὁ τίτλος: Τὸ Βιβλίο τῆς Πόλης. Ἀριθμεῖ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἐκδόσεως της καὶ μᾶς παρουσιάζεται ὁλοένα καὶ τελειότερη. Ἡ ἐφετεινὴ «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ» τῆς ὁποίας ἡ συγκέντρωσις τῆς ὕλης καὶ ἡ ἔκδοσις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκάματο δράση τοῦ κ. Ἀβραὰμ Ν. Παπάζογλου, συγκεντρώνει εἰς τὰς 170 σελίδας της συνεργασίαν εἰς ὅλα τὰ εἴδη τοῦ λόγου—ποίησιν, διηγήματα, φιλολογικὰς μελέτας, γλωσσολογικὰ ἄρθρα—τῶν ἐκλεκτοτέρων καλαμῶν τῆς Πόλης, καὶ τῶν συμπολιτῶν ποὺ διαμένουν στὸ ἐξωτερικόν.

Ἰδοὺ μερικὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα μᾶς πειθουν διὰ τὴν ἐκλεκτικότητα τῆς ἀρτίας αὐτῆς φιλολογικῆς ἐργασίας:

Γρυπάρης, Φιλήντας, Γιαλούρης, Πρασινος, Μαμμέλης, Μελαχρινὸς, Ἄρχης Κόβας, Γιάννης Χαλκούσης, Ἀναγνωστόπουλος, Τσουρουκτζῆς, Θάλεια Κεσίσογλου, Μάγια Δρόσου, Ἡλιάδης, Παπάζογλου, Πατριαρχέας, Βισάνθης, Βάλσας, Μπεκές, Οἰκονομίδης, Κασαπάκης κ. ἄ.

Ἰδοὺ καὶ μερικοὶ τίτλοι ἀπὸ τὰ περιεχόμενα του:

«Ἡ Α. Σ. οἰκουρεῖ» ἕνα θαυμάσιο φαναριώτικο διήγημα τοῦ [illegible]ιοναδικοῦ εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ πο[illegible]λίτη λογοτέχνη κ Ἄρχη Κ^βα.

«Ὁ βρῆνος τοῦ Ναιμαν» ὡραῖο [illegible]οίημα τοῦ πιὸ ἀξιοπρόσεχτου [illegible]πὸ τοὺς πολίτες ποιητὲς κ. Μέ[illegible]δου Ἀναγνωστοπούλου.

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὶς «Βάκχες» τοῦ Εὐριπίδη, ἀριστοτεχνικὴ μετάφραση τοῦ κ. Γρυπάρη.

«Γοητεία» ἕνα ὡραῖο διήγημα ὀφειλομένο στὸ λεπτὸ λογοτεχν.-κὸ γοῦστο τῆς Δ-δος Μάγιας Δρόσου.

«Φωνὴ ἀπὸ τὰ δάση»: ἕνα κομμάτι πρόζας στὸ ὁποῖο ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ λογοτεχνία περπατοῦν χέρι-χέρι, γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Τσουρουκτζῆ.

Ἡ «Τουρκικὴ Ποίησις στὸν 13ον καὶ 14ον αἰῶνα», Μεβλανᾶ, Γιουνοὺς Ἐμρὲ, Σεϊρανῆ. — Φιλολογικὴ μελέτη τοῦ κ. Β. Κασαπάκη.

«Κλειὼ», θαυμάσιοι λυρικοὶ στίχοι τοῦ κ. Λ. Πράσινου καὶ τόσα ἄλλα ων οὐκ ἔστιν ἀριθμός.

Ἡ «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ» θὰ ειναι καὶ ἐφέτος τὸ βιβλίο τοῦ προσκεφάλου κάθε διανοουμένου ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν φιλολογικὴ κίνησι στὴν πόλη μας